

HET KIND IN VLAANDEREN 2010

Kind & Gezin
kind is koning

Het Internationaal Kinderrechtenverdrag ging van kracht in 1990. Het Internationaal Comité voor de Rechten van het Kind onderstreepte hierbij het belang van een betrouwbare en systematische opvolging van de leefsituatie van kinderen. Zo kan nagegaan worden hoe het met de kinderrechten is gesteld en hoe de realisatie van de kinderrechten evolueert in de tijd. In zijn Concluding Observations bij het laatste Belgische rapport herhaalde het Comité in juni 2010 expliciet de vraag naar een betrouwbare en systematische dataverzameling.

Kind en Gezin neemt deze oproep ter harte en wil mee bijdragen aan een duidelijk en betrouwbaar beeld van de leefsituatie van jonge kinderen in Vlaanderen. Met het kind in Vlaanderen brengen we elk jaar een schat aan informatie samen. Bovendien trachten we de gepresenteerde informatie steeds uit te breiden.

Waarover wordt gerapporteerd

Het kind in Vlaanderen omvat een rijk scala aan demografische gegevens zoals het geboortecijfer, het aantal jonge kinderen, het aandeel allochtone kinderen, gegevens over adoptiekinderen. We presenteren ook gegevens over de gezinssituatie zoals de gezinssamenstelling, de leeftijd van de ouders, armoede en kansarmoede in het gezin, de arbeidsparticipatie van de ouders en de verblijfsregeling na een echtscheiding. De gegevens over kinderopvang gaan niet alleen over het gebruik ervan, maar ook over hoe kinderen zich voelen in de opvang. We rapporteren ook over kinderen in begeleiding, over de gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen en over gezondheidsgerelateerd gedrag.

De bronnen

Heel wat gegevens wordt door Kind en Gezin zelf ingezameld. Een belangrijke gegevensbron is de

Mirage/Ikaros-databank van Kind en Gezin, een databank waarin de medewerkers van Kind en Gezin gegevens registreren over alle kinderen in Vlaanderen waarmee zij in contact komen. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin dat we hieruit opmaken krijgt een prominente plaats in dit rapport. Niet alleen omdat het officiële geboortecijfer laattijdig beschikbaar is, maar ook omdat het geboortecijfer volgens Kind en Gezin veel vollediger is. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin omvat immers niet alleen de geboorten bij de 'de jure'-bevolking, maar ook de geboorten bij personen opgenomen in het wachtregister of illegaal in het land verblijvende personen.

Naast het geboortecijfer levert deze databank ons zeer actuele en accurate gegevens over borstvoeding, over het aandeel allochtone kinderen, over het aandeel kinderen dat opgroeit in een kansarm gezin, ... Ook over het gebruik van kinderopvang verzamelt Kind en

Gezin belangrijke gegevens. We vullen dit aan met gegevens uit officiële statistieken en met gegevens uit wetenschappelijk onderzoek. Een nieuwe bron is het longitudinaal onderzoek JOnG! van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. In deze editie presenteren we reeds enkele gegevens. In de komende jaren zal dit onderzoek nog veel meer informatie aanreiken.

Een balans

In het algemeen kunnen we stellen dat het merendeel van de in Vlaanderen geboren kinderen het vrij goed heeft. In dit rapport zien we duidelijk een aantal positieve punten. De meeste jonge kinderen leven bij hun natuurlijke vader en moeder. De arbeidsparticipatie ligt hoog, met een toenemend aantal gezinnen dat in deze leeftijdsfase van de kinderen kiest voor 'anderhalve' baan. Jonge gezinnen hebben mogelijkheden om hun arbeidstijd aan te passen aan hun specifieke behoeften.

De deelname van kinderen aan formele opvang is zeer hoog. Al op heel jonge leeftijd krijgt dus een groot aantal kinderen bijkomende kansen op ontwikkeling in de kinderopvang.

Er is de lichte maar voortdurende toename van borstvoeding: niet alleen starten meer kinderen met borstvoeding, op de leeftijd van 3 maanden krijgt een stijgend aantal kinderen nog steeds uitsluitend borstvoeding.

Blijvende aandachtspunten voor het beleid zijn het aantal jonge kinderen in een gezin met kansarmoede of met een verhoogd armoederisico en de minderjarigen die het slachtoffer zijn van kindermishandeling of -verwaarlozing.

We hopen dat dit rapport over de leefsituatie en het welzijn van jonge kinderen een bruikbaar instrument is voor iedereen die betrokken is bij de evaluatie van het gevoerde beleid en

bij de verdere ontwikkeling van de dienstverlening aan jonge kinderen. En tot slot hopen we dat dit rapport de maatschappelijke aandacht voor het reilen en zeilen van kinderen in Vlaanderen zal stimuleren.

Veel leesgenot!

Bea Buysse
Wetenschappelijk adviseur

1. De kinderbevolking

1.	Aantal geboorten	12
1.1.	Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin	12
1.2.	Het officiële geboortecijfer	14
1.3.	Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister	15
1.4.	Vooruitzichten aantal geboorten	16
2.	Aantal jonge kinderen	16
2.1.	Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)	16
2.2.	Vooruitzichten aantal jonge kinderen	17
3.	Adoptiekinderen	19
4.	Minderjarige asielzoekers	22
5.	Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties	23
5.1.	Kinderwens	23
5.1.1.	Ideaal kinderaantal	23
5.1.2.	Kinderwens	24
5.1.3.	Verwachte finale afstamming en discrepantie tussen kinderwens en gerealiseerd kinderaantal	24
5.2.	De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest	24
5.2.1.	De totale vruchtbaarheid	24
5.2.2.	De totale vruchtbaarheid naar provincie	26
5.3.	Abortus	26
5.4.	Zwangerschappen bij tieners	28
6.	De Europese context	30
6.1.	Geboorten, vruchtbaarheid en abortussen	30
6.2.	Jonge kinderen	37
6.3.	Interlandelijke adoptie	41

2. Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geuid

1.	Twee- of eenoudergezin?	47
2.	Gezinstype	47
3.	Kind alleen?	49
4.	Verblijfsregeling van kinderen na scheiding	50
4.1.	Jonge kinderen verblijvend in meer dan 1 gezin	50
4.2.	Jonge kinderen samenwonend met deeltijds aanwezige andere kinderen	50
4.3.	Verblijfsregeling van kinderen waarvan de ouders scheidden	50
5.	Origine	53
6.	De gezinstaal	54
7.	Grijzende ouders?	56
8.	Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind	56
9.	Jonge kinderen en grootouders	56
10.	Achtergrondgegevens	57
10.1.	Relatievorming	57
10.1.1.	Huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht	57
10.1.2.	Holebihuwelijken	57
10.1.3.	Nieuwe samenlevingscontracten	59
10.2.	Relatieontbindingen	59
10.2.1.	Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht	59
10.2.2.	Echtscheidingen van holebi's	60
10.2.3.	Stopzettingen samenlevingscontract	60
11.	De Europese context	61
11.1.	Gezinnen waarin jonge kinderen leven	61
11.2.	Huwelijken en echtscheidingen	64

3. Tewerkstelling in gezinnen van jonge kinderen

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen	68
2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	73
3. Waarom werken ouders van jonge kinderen niet?	77
4. Waarom werken moeders van jonge kinderen deeltijds?	78
5. Arbeidsduur en werkregime	79
6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen	81
7. De Europese context	84
7.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen	84
7.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene	86

4. Welvaart, armoede en kansarmoede

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen	90
2. Verhoogd armoederisico	90
3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen	93
4. Niet-monetaire ontbering	93
5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precaire financiële situatie of een precaire inkomensbron	94
5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald	94
5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie	94
6. Kinderen in kansarme gezinnen: kansarmoede-index	95
7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut	99
8. Woonstatuut	100
9. Aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin	100
10. De Europese context	101
10.1. Verhoogd armoederisico	101

5. Kinderen en externe opvoedingsmilieus

1. Kinderen en kinderopvang	104
1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?	104
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar	104
1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar	110
1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?	111
1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?	111
1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang	113
1.3. Opvang van zieke kinderen	118
1.4. Welbevinden en betrokkenheid	119
1.4.1. Bij het naar de opvang gaan	119
1.4.2. Tijdens de opvang	120
2. Buitengewoon onderwijs	123
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening	125
3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin	125
3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand	126
4. De Europese context	128
4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor jonge kinderen	128
4.2. Kinderopvang en onderwijs bij kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd	128

6. Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling	136
1.1. Ontstaan van de zwangerschap en zwangerschapsbegeleiding	136
1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek	137
1.3. Gegevens over de moeders en de bevalling	138
1.4. Geboortegegevens	139
2. Levensverwachting	140
3. Sterfte	141
3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest	141
3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar	141
3.1.2. Bij kinderen onder 1 jaar	142
3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest	145
3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden	145
3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar	149
3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar	149
4. Morbiditeit	150
4.1. Aangeboren afwijkingen	151
4.2. Aangeboren gehoorverlies	155
4.3. Zorgen, behoeften en zorggebruik bij 0-jarigen	156
4.4. Ziekten en aandoeningen onder de leeftijd van 12 jaar	159
4.5. Overgewicht bij kinderen en jongeren	161
4.6. Ziekenhuisopnames	162

7. Gezond en veilig leven?

5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	163	1. Verminderen van risico op neuralebuisdefecten (open ruggetje)	186
6. Kindermishandeling	164	2. De voeding van het jonge kind	188
7. De Europese context	170	2.1. Startvoeding	188
7.1. Leeftijd vrouwen bij bevalling	170	2.2. Duur van de borstvoeding	191
7.2. Keizersneden	171	3. Vaccinatiegraad	192
7.3. Geboortegewicht	172	4. Preventie van wiegendood bij baby's: rugligging	193
7.4. Levensverwachting bij de geboorte	173	5. Een rookvrije omgeving voor het jonge kind?	194
7.5. Aangeboren afwijkingen	175	6. Geneesmiddelengebruik	196
7.6. Sterfte	177	7. Gebruik van alternatieve geneeskunde	197
7.7. Wiegendood	180	8. Gedragsfactoren met invloed op de mondgezondheid	198
7.8. Sterfgevallen door een ongeval	181	8.1. Tandens poetsen	198
7.9. Sterfgevallen als gevolg van geweldpleging	183	8.2. Tandartsbezoek	198
		8.3. Voedingsgewoonten met impact op mondgezondheid	198
		9. De woonomstandigheden	200
		10. Verhuis	202
		11. De Europese context	203
		11.1. Borstvoeding	203
		11.2. Vaccinatiegraad	204
		11.3. Problemen op het vlak van huisvesting en woonomgeving	205

HOOFDSTUK 1

De kinderbevolking

Op demografisch vlak kent Vlaanderen een niet onbelangrijke evolutie: het aantal geboorten zit al een aantal jaren in de lift. We starten dit hoofdstuk met een uitvoerige duiding van deze evolutie. We presenteren het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin. Daarna bekijken we het officiële geboortecijfer en het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister.

De stijging van het aantal geboorten betekent ook een toename van het aantal kinderen. We schetsen de omvang van de kinderbevolking naar leeftijd. En we kijken naar de toekomst, met resultaten van een recente bevolkingsprognose.

In dit hoofdstuk zoomen we ook in op de kinderen die voor adoptie in een gezin geplaatst werden en op de minderjarige asielzoekers.

Naast de basisbevolkingscijfers geven we ook duiding bij de cijfers en bij de evoluties. We presenteren een aantal gegevens uit een onderzoek naar kinderwens. Ook de evoluties op het vlak van de vruchtbaarheid van vrouwen komen aan bod.

Tot slot plaatsen we de cijfers ook in een Europese context. We vergelijken de cijfers van het Vlaamse Gewest met die van de landen van de EU-15.

1. Aantal geboorten

Kind en Gezin beschikt over een databank met kindgegevens, op basis waarvan we het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* berekenen. De gegevens over kinderen worden geregistreerd o.a. via de contacten in de kraamklinieken, via de huisbezoeken en via de consulten op de consultatiebureaus. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin omvat *alle* geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders. Dit cijfer is beschikbaar sinds 2001.

Het *officiële geboortecijfer* wordt door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de FOD Economie opgemaakt op basis van het rijksregister en bevat *enkel* de *geboorten bij de 'de jure'-bevolking*, zijnde de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister.

1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin*

Ruim 71 000 geboorten in 2010

In 2010 registreerde Kind en Gezin 71 200 geboorten bij moeders met een woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 1202 meer dan in 2009 of +1,7% (zie tabel 1.1 en grafiek 1.2). Het geboortecijfer is het hoogste sinds 2001, het startjaar van de Kind en Gezin-statistiek. Tegenover 2001 bedraagt de toename 15,1%.

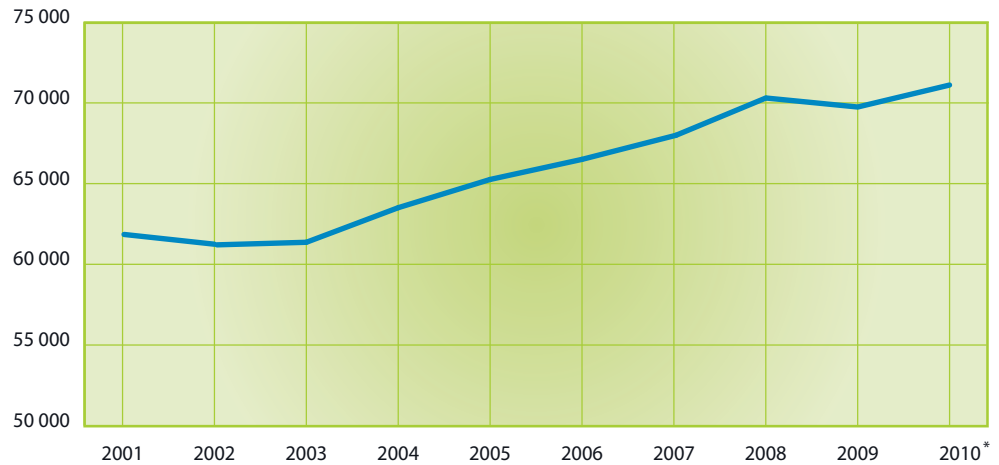
Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin ligt steeds iets hoger dan de som van het officiële geboortecijfer (zie 1.2.) en het cijfer van het wachtregister (zie 1.3.). We kijken naar 2009 omdat het officiële geboortecijfer voor 2010 nog niet gekend is. In 2009 telde Kind en Gezin 689 geboorten meer dan er werden geregistreerd door ADSEI en het wachtregister. Dit hoeft niet te verwonderen, gelet op het feit dat er personen illegaal in Vlaanderen verblijven en gelet op de personen die op het moment van de administratieve inschrijving in het rijksregister (inwijkelingen) in de praktijk al enige tijd in het land verblijven.

* 2010: voorlopig cijfer

In tabel 1.3 geven we ook de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin *per provincie*.

In alle provincies waren er in 2010 meer geboorten dan in 2009. In de provincie Antwerpen nam het aantal geboorten fors toe, met 3,2%. In de provincies West-Vlaanderen (+1,8%), Vlaams-Brabant (+1,4%) en Limburg (+1,2%) was er een beperkte toename en in de provincie Oost-Vlaanderen een zeer beperkte toename (+0,3%).

Grafiek 1.4 geeft de evolutie per provincie sinds 2001, het startjaar van de Kind en Gezin-statistiek.

1.2 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopig cijfer

Geboortecijfer Kind en Gezin

2009	69 998
2010*	71 200

1.1 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopig cijfer

Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

	2009	2010*	% evolutie
Antwerpen	21 096	21 774	+3,2
Vlaams-Brabant	11 711	11 872	+1,4
West-Vlaanderen	11 676	11 885	+1,8
Oost-Vlaanderen	16 519	16 568	+0,3
Limburg	8 996	9 101	+1,2
Vlaams Gewest	69 998	71 200	+1,7

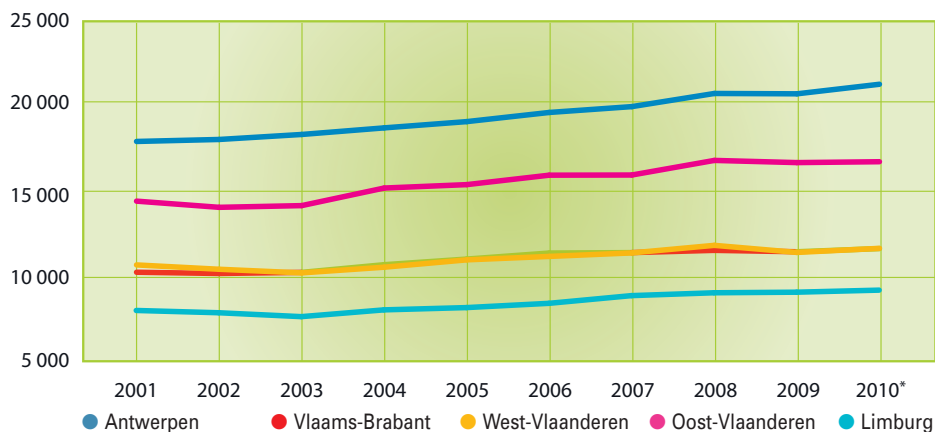
1.3 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest per provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopige cijfers

Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

1.4 Evolutie van het aantal geboorten volgens Kind en Gezin sinds 2001 naar provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopige cijfers

1.2. Het officiële geboortecijfer*

Het officiële geboortecijfer voor 2010 is nog niet gekend. In 2009 waren er in het Vlaamse Gewest 68 925 geboorten (zie tabel 1.5). In grafiek 1.6 wordt de evolutie sinds 2000 weergegeven.

* Betreft de geboorten bij Belgische vrouwen en bij buitenlandse vrouwen die worden geregistreerd in het vreemdelingenregister (bij de 'de jure'-bevolking). Sinds 1 februari 1995 maken kandidaat-vluchtelingen geen deel meer uit van de 'de jure'-bevolking

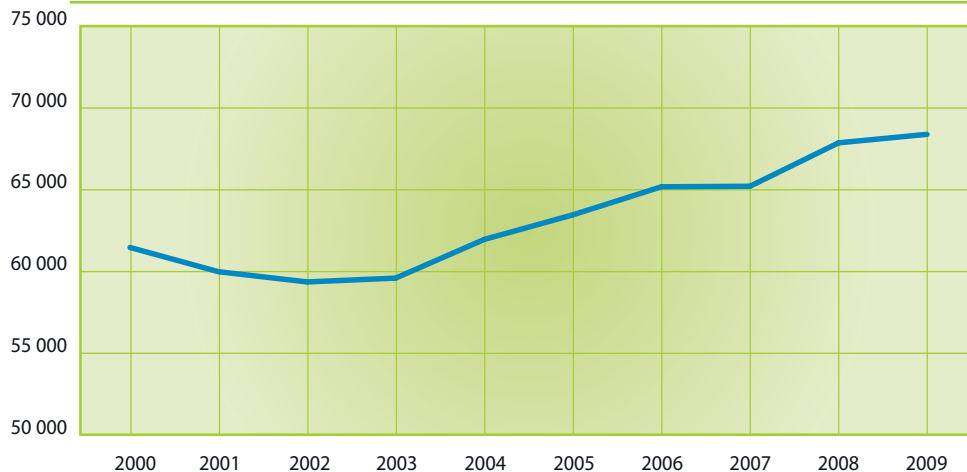
Officieel geboortecijfer

2008	68 394
2009	68 925

1.5 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Officieel geboortecijfer

1.6 Evolutie van het aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest sinds 2000 ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister*

Jaarlijks worden er in het Vlaamse Gewest ook kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard. In 2010 werden er 353 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is 8,1% minder dan in 2009.

In tabel 1.7 geven we dit aantal geboorten ook per provincie. Ruim 39% van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen.

** In dit register worden de asielzoekers ingeschreven vanaf de eerste aanmelding. Dit register omvat dus zowel de asielzoekers in de ontvankelijkheidsfase als de ontvankelijk verklaarde asielzoekers. De verplichting om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven trad in werking op 1 februari 1995*

Geboorten wachtregister

	2009	2010*
Antwerpen	140	139
Vlaams-Brabant	43	36
West-Vlaanderen	71	64
Oost-Vlaanderen	83	57
Limburg	47	57
Vlaams Gewest	384	353

1.7 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie

Bron: rijksregister

* Voorlopige cijfers

1.4. Vooruitzichten aantal geboorten

Toename voorspeld tot in 2014. Prognoses al van bij de aanvang te laag

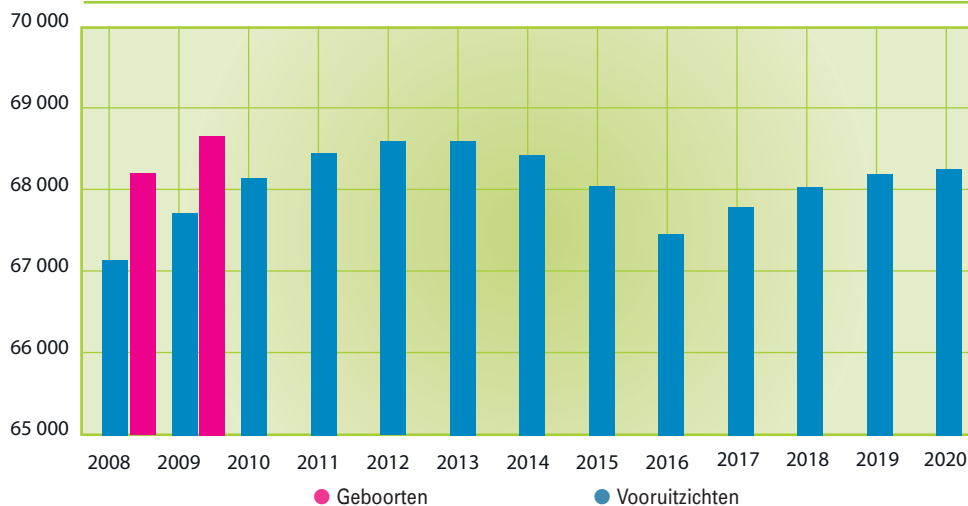
Het Federaal Planbureau en de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie publiceerden in 2008 nieuwe bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007 tot 2060*. Uitgaande van de waargenomen bevolking op 1 januari 2007 en de geboorten in 2006 werden prognoses gemaakt, o.a. voor de geboorten.

Volgens deze prognoses zou het officiële geboortecijfer nog licht stijgen tot 2012-2013. Maximaal zou het geboortecijfer uitkomen op 68 852, of nog een toename met bijna 5% tegenover 2006 (zie grafiek 1.8).

In grafiek 1.8 is eveneens het werkelijk geboortecijfer vermeld. Hieruit blijkt dat al van bij de aanvang - voor 2008 en 2009 - de prognoses te laag waren.

* Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

Vooruitzichten officieel geboortecijfer: vooruitzichten en realiteit

1.8 Officieel geboortecijfer: vooruitzichten 2008 - 2020 en vergelijking met het werkelijke aantal geboorten in 2008 en 2009 - Vlaams Gewest

Bron: Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

2. Aantal jonge kinderen

2.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)

Toename aantal kinderen onder de 6 jaar; afname aantal kinderen van 6 tot 12 jaar

Het *aandeel* van de kinderen onder de 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,33% en nam licht toe van 2009 naar 2010 (+0,03 procentpunten). Het aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar nam eveneens licht toe, van 3,14% naar 3,22%. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar bedroeg 6,27% en nam licht af van 2009 naar 2010 (zie tabel 1.9).

De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang van de leeftijdsgroep. Op 1 januari 2010 telde het Vlaamse Gewest 208 098 kinderen onder de 3 jaar; van 3 tot 6 jaar waren er 201 332 kinderen en van 6 tot 12 jaar waren er 391 904 kinderen. Tegenover 2009 is het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest gestegen met 3047 (+1,5%) en het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar met 6068 (+3,1%). Het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar is gedaald met 1771 (-0,4%) (zie tabel 1.9). Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 7344 kinderen, of +0,9%.

	Aantal		Aandeel in de bevolking	
	2009	2010	2009	2010
Onder de 3 jaar	205 051	208 098	3,30	3,33
Van 3 tot 6 jaar	195 264	201 332	3,14	3,22
Van 6 tot 12 jaar	393 675	391 904	6,34	6,27
Totaal onder de 12 jaar	793 990	801 334	12,79	12,82

1.9 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Verdere toename verwacht van het aantal kinderen onder de 12 jaar

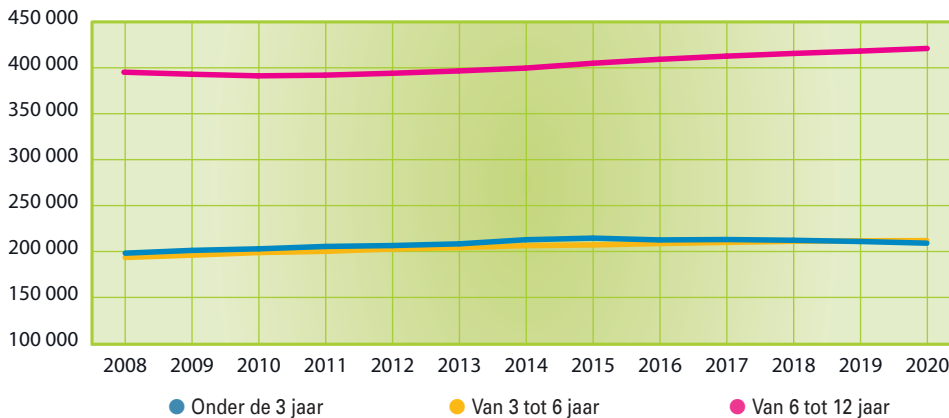
In 2010 publiceerde de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) bevolkingsprojecties voor de periode 2009 tot en met 2030.

Deze projecten gaan uit van de recentst bekende gegevens op het moment van de berekeningen: de stand van de bevolking op 1 januari 2008 en van de geboorten, overlijdens en migraties in 2007. Voor de hypothesevorming omtrent de vruchtbaarheid werd ook gebruik gemaakt van de Ikaros-databank van Kind en Gezin (gegevens 2008 tot en met augustus 2010). Deze projecties betreffen evenwel enkel de 'de jure'-bevolking.

Volgens deze projecties zou in het Vlaamse Gewest het aantal kinderen onder de 3 jaar toenemen van 198 249 naar 223 214 in 2017, om nadien te dalen tot 216 532 in 2020. Het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar zou evolueren van 190 345 in 2008 naar 221 221 in 2020.

De grootte van de groep van kinderen van 6 tot 12 jaar zou nog licht dalen van 396 050 in 2008 naar 390 707 in 2010, om vervolgens aanhoudend te stijgen naar 430 664 in 2020 (zie grafiek 1.10). In grafiek 1.11 wordt per jaar weergegeven met hoeveel het aantal kinderen zou kunnen toenemen of afnemen ten opzichte van het voorafgaande jaar en in grafiek 1.12 wordt de prognose van het aantal kinderen voor elk van de komende jaren, vergeleken met het werkelijke

Vooruitzichten aantal kinderen

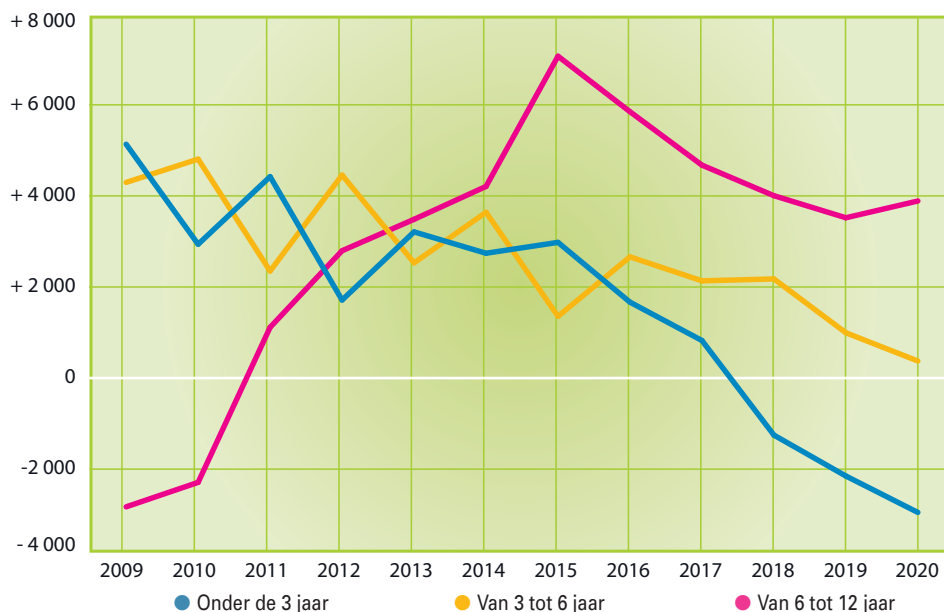

1.10 Aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest op 1 januari 2008 en vooruitzichten 2009 - 2020 - 'de jure'-bevolking

Bron: SVR - Bevolkingsprojecties 2009 - 2030 (website)

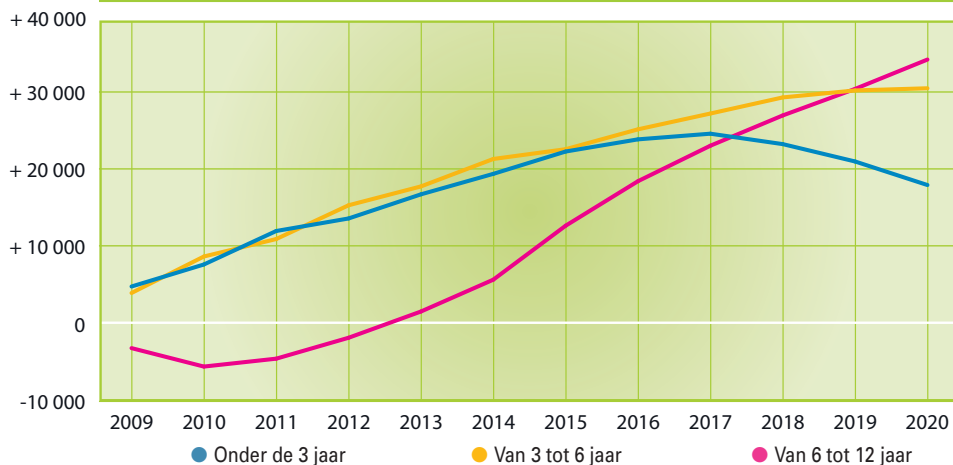

Vooruitzichten: jaarlijkse evolutie van het aantal kinderen

1.11 Vooruitzichten 2009 - 2020: toename of afname van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar ten opzichte van het voorafgaande jaar - Vlaams Gewest
Bron: SVR - Bevolkingsprojecties 2009 - 2030 (website)

Vooruitzichten: aantal kinderen in vergelijking met 2008

1.12 Vooruitzichten aantal kinderen in 2009 tot en met 2020 in vergelijking met het werkelijke aantal kinderen op 1 januari 2008 - Vlaams Gewest
Bron: SVR - Bevolkingsprojecties 2009 - 2030 (website)

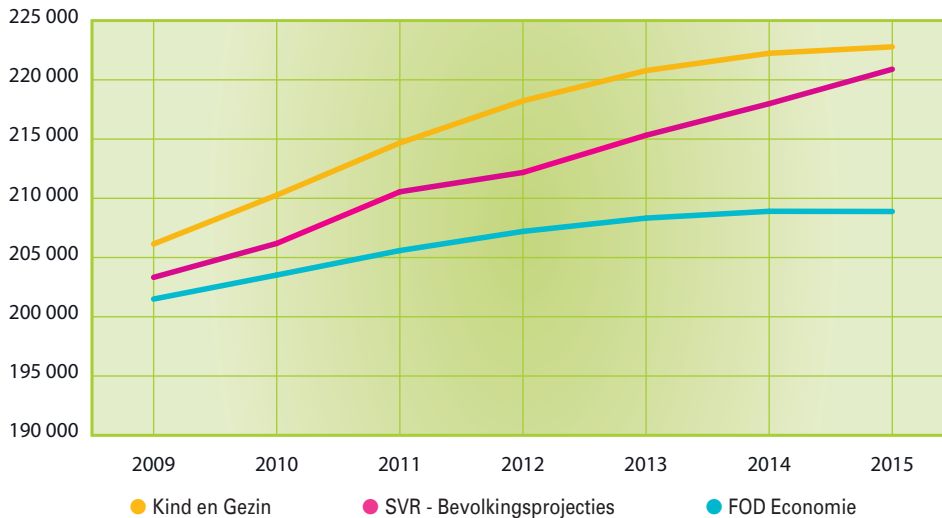
aantal kinderen op 1 januari 2008. Net zoals voor de vooruitzichten van het aantal geboorten (zie punt 1.4) zien we ook hier dat het verwachte aantal kinderen onder de 6 jaar al van bij de aanvang werd onderschat.

Gezien de vrij grote verschillen tussen het officiële geboortecijfer en de geboorten geregistreerd door Kind en Gezin, liet Kind en Gezin ook een vooruitberekening maken van het *totale* aantal kinderen onder de 3 jaar voor de komende jaren (zie ook punt 1.1). Doordat de gegevens over de loop van de bevolking (ADSEI; betreft o.a. gegevens over de potentiële moeders en de migraties) zeer laattijdig (2009) of nog niet (2010) beschikbaar zijn, heeft Kind en Gezin na 2009 (nog) geen nieuwe vooruitberekening kunnen laten uitvoeren.

De basis voor de berekening in 2009 is het aantal kinderen in 2008 geregistreerd in de Ikaros-databank. De berekening betrof de periode 2009-2015.

Volgens deze berekening zouden er in 2015 in het Vlaamse Gewest 222 785 kinderen zijn onder de 3 jaar, of 16 643 meer dan in 2009 (+8,1%) (zie grafiek 1.13) of bijna 2000 meer dan de SVR-projectie voor 2015 (+0,9%). In grafiek 1.13 is ook de prognose van de FOD Economie opgenomen.

1.13 Vooruitzichten tot en met 2015 inzake het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest op basis van gegevens van Kind en Gezin en vergelijking met de SVR-Bevolkingsprojecties en met de projecties van de FOD Economie/Federaal Planbureau

Bronnen: Surkyn Johan, Willaert Didier, *Projectie van het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (2009-2015)*, Interface Demography onderzoeksrapport, november 2009
 SVR - Bevolkingsprojecties 2008 - 2030
 Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Planning Paper 105*, mei 2008

3. Adoptiekinderen

Daling van het aantal buitenlandse adopties via de erkende adoptiediensten; buitenlandse adopties vooral vanuit Ethiopië en Kazachstan

In de loop van 2010 hebben de door Kind en Gezin erkende adoptiediensten* in totaal 240 kinderen geplaatst voor adoptie. Dit waren er 28 minder dan in 2009 (-10,4%). Het ging meestal om plaatsingen van kinderen afkomstig uit het buitenland (85,4%) (zie tabel 1.14 en grafiek 1.15). Het aantal adopties van kinderen in België

geboren is gestegen (+11). Het aantal adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland is fors gedaald (-39). De uit het buitenland afkomstige kinderen kwamen vooral uit Ethiopië en Kazachstan (zie tabel 1.14). Onder de adopties van kinderen afkomstig uit België was er 1 kind van vreemde nationaliteit.

Op het moment van de plaatsing in het gezin waren 37,1% van de kinderen jonger dan 1 jaar, 22,1% tussen 1 en 2 jaar oud. 21,3% van de kinderen was 2 tot 5 jaar. 19,6% was zelfs ouder dan 5 jaar (zie tabel 1.16). De gemiddelde leeftijd bedroeg 2,5 jaar.

* Over het aantal vrije (tot en met 2006) of zelfstandige (vanaf 2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

Opmerkelijk is de sterke toename van het aandeel kinderen jonger dan 1 jaar (van 19,4% naar 37,1%) en de afname van het aandeel kinderen van 1 tot 2 jaar (van 34,7% naar 22,1%).

Bij 60,0% van de adopties werd het kind opgenomen in een kinderloos gezin, tegenover 62,7% in 2009. Er is een lichte daling van adopties door kinderloze gezinnen. Het overgrote deel gaat over een adoptie van 1 kind (87,0%) (zie tabel 1.17).

Bijna 69% van de adoptievaders en ruim 61% van de adoptiemoeders was tussen 35 en 44 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptievader was 39,2 jaar, die van de adoptiemoeder 37,9 jaar.

Van de 240 adopties gebeurden er 218 door gehuwde paren, waarvan 10 door gehuwde mannen (allemaal binnenlandse adopties), 7 door samenwonende paren (3 homo-paren en 4 hetero-paren, allemaal binnenlandse adopties), en 15 door alleenstaande vrouwen (allemaal buitenlandse adopties).

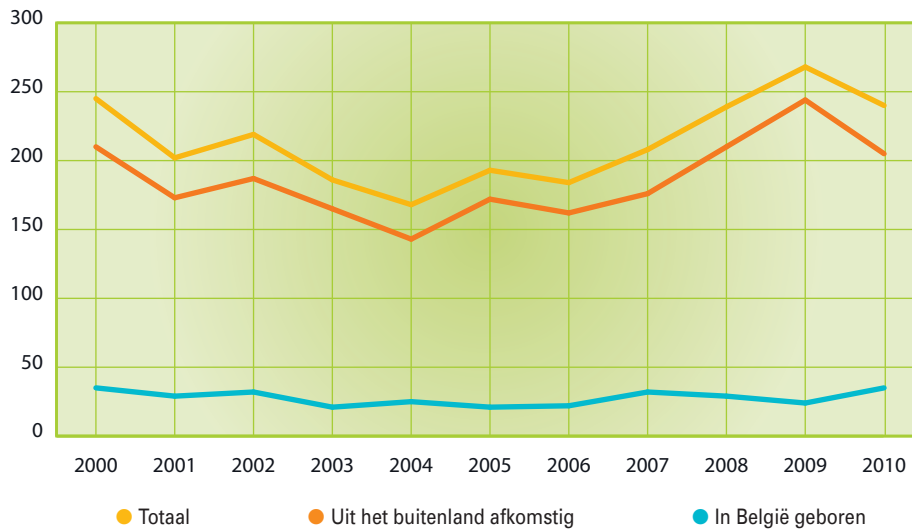
	2009		2010	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	24	9,0	35	14,6
Ethiopië	107	39,9	87	36,3
Kazachstan	86	32,1	64	26,7
China	13	4,8	18	7,5
Zuid-Afrika	11	4,1	12	5,0
India	0	0,0	10	4,2
Sri Lanka	3	1,1	3	1,6
Thailand	3	1,1	3	1,3
Haïti	3	1,1	3	1,3
Colombia	0	0,0	3	1,3
Filipijnen	2	0,7	2	0,8
Polen	2	0,7	0	0,0
Rusland	14	5,2	0	0,0
Totaal uit het buitenland afkomstig	244	91,0	205	85,4
Totaal	268	100,0	240	100,0

1.14 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

Evolutie adoptie

1.15 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

Leeftijd adoptie

	2009		2010	
	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 1 jaar	52	19,4	89	37,1
1 tot 2 jaar	93	34,7	53	22,1
2 tot 3 jaar	29	10,8	17	7,1
3 tot 4 jaar	17	6,3	19	7,9
4 tot 5 jaar	21	7,8	15	6,3
5 tot 10 jaar	52	19,4	46	19,2
10 tot 15 jaar	4	1,5	1	0,4
Totaal	268	100,0	240	100,0

1.16 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

	2009		2010	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	123	45,9	121	50,4
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	45	16,8	23	9,6
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	90	33,6	87	36,3
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind binnen in de kinderrij	1	0,4	0	0,0
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als bovenste in de kinderrij	2	0,7	1	0,4
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsing	7	2,6	8	3,3
Totaal	268	100,0	240	100,0

1.17 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

4. Minderjarige asielzoekers

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2010 dienden 814 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Het betrof in hoofdzaak asielzoekers van 16 of 17 jaar oud (respectievelijk 29,7% en 50,6%).

Het aantal minderjarige asielaanvragers lag beduidend hoger dan in 2009; toen waren er 702 minderjarige asielaanvragers (zie tabel 1.18).

* Na een botscan geclassificeerd als minderjarige

Minderjarige asielzoekers⁽¹⁾

Naar leeftijd	2009		2010	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen onder de 6 jaar	6	0,9	8	1,0
Kinderen van 6 tot 11 jaar	14	2,0	10	1,2
Kinderen van 11 tot 16 jaar	130	18,5	142	17,4
Kinderen van 16 jaar	224	31,9	242	29,7
Kinderen van 17 jaar	328	46,7	412	50,6
Totaal	702	100,0	814	100,0

1.18 Aantal minderjarige asielzoekers in België naar leeftijd (leeftijd op moment van asielaanvraag)
Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Statelozen, Bureau Niet-Begeleide Minderjarigen
(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

5. Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer. Hierna gaan we in op de kindrewens, de vruchtbaarheidscijfers, abortussen, en zwangerschappen bij tieners.

5.1. Kinderwens

20- tot 50-jarigen schuiven gemiddeld 2,06 als ideaal kinderaantal naar voren, opmerkelijk minder dan in de voorlaatste survey

In 2008 werd in de SCV-survey (Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen)* gepeild naar de kindrewens. Naast vragen naar het ideale kinderaantal in een gezin en het door de ondervraagde en zijn partner gewenste aantal kinderen, werden ook vragen gesteld over de plannen om in de toekomst nog kinderen te krijgen.

* Van Peer C., *Kinderwens in Vlaanderen: een update op basis van de survey Sociaal-culturele verschuivingen 2008*, SVR-Webpublicatie 2009/6

5.1.1. Ideaal kinderaantal

Bevraagd over het ideale aantal kinderen schuiven 20- tot 50-jarigen gemiddeld 2,06 kinderen naar voren. Bij de mannen ligt het iets hoger dan bij de vrouwen, namelijk 2,08 tegenover 2,03 voor vrouwen (verschil statistisch niet significant) (zie tabel 1.19). Een kinderloos gezin wordt uitzonderlijk als ideaal vermeld (4,0%). 68,2% van

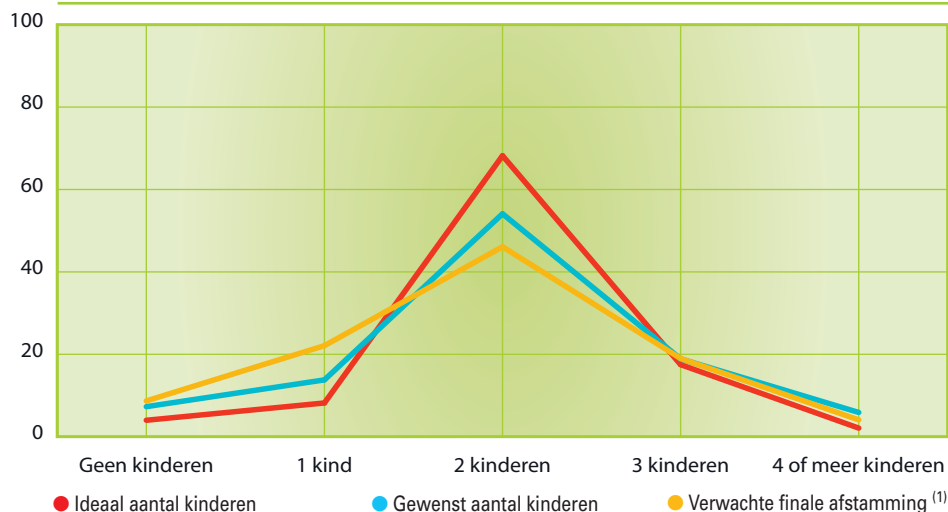
Ideaal kinderaantal, gewenst aantal kinderen en verwachte finale afstamming

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gemiddeld ideaal kinderaantal (20- tot 50-jarigen)	2,08	2,03	2,06
Gemiddeld gewenst aantal kinderen (20- tot 40-jarigen)	2,06	2,02	2,04
Gemiddelde verwachte finale afstamming (20- tot 40-jarigen) ⁽¹⁾	1,84	1,93	1,88

1.19 Het gemiddelde ideale kinderaantal bij 20- tot 50-jarigen, het gemiddelde gewenste aantal kinderen bij 20- tot 40-jarigen en de gemiddelde verwachte finale afstamming bij 20- tot 40-jarigen - Vlaams Gewest, 2008
Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SCV-survey 2008

(1) Volgens de mediumvariant, waarbij een onzeker antwoord werd gerekend als nog 1 gepland kind

Ideaal en gewenst kinderaantal en verwachte finale afstamming

1.20 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 50 jaar, het gewenste aantal kinderen door mannen en vrouwen van 20 tot 40 jaar en de verwachte finale afstamming bij 20- tot 40-jarigen, Vlaams Gewest - 2008 (percentage)

Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SCV-survey 2008

(1) Volgens de mediumvariant, waarbij een onzeker antwoord werd gerekend als nog 1 gepland kind

1 de ondervraagden vindt 2 kinderen een ideaal kinderaantal. 17,5% vermeldt 3 kinderen. 1 kind (8,2%) of 4 of meer kinderen (2,1%) wordt weinig of nagenoeg niet als ideaal gezien (zie grafiek 1.20). In de jongere leeftijdsgroep ligt het gemiddelde ideale kinderaantal iets lager dan in de oudere: 20- tot 35-jarigen vermelden gemiddeld 2,05 kinderen; de 35- tot 50-jarigen 2,07. Het verschil is statistisch niet significant. Tegenover de vorige bevraging in 2003 (DIALOG-survey) is er een opmerkelijke daling van het gemiddelde ideale kinderaantal, van 2,27 naar 2,06.

5.1.2. Kinderwens

Eigen kinderwens iets lager dan het ideale kinderaantal

Naast het ideale kinderaantal werd in de SCV-survey ook gevraagd naar het aantal kinderen dat men voor zichzelf wenst. Gemiddeld wensen respondenten tussen 20 en 40 jaar 2,04 kinderen (zie tabel 1.19). Mannen wensen gemiddeld 2,06 kinderen en vrouwen 2,02 kinderen. Het verschil tussen mannen en vrouwen is statistisch niet significant.

Bij respondenten van 20 tot 30 jaar ligt het gewenste aantal kinderen iets hoger en bedraagt het 2,10 tegenover 1,99 in de leeftijdsgroep 30 tot 40 jaar. Algemeen wordt er een grotere kinderwens genoteerd bij jongere mannen en vrouwen dan bij mannen en vrouwen die verder gevorderd zijn in hun reproductieve carrière. Waardeoriëntaties

van mensen veranderen in de loop van hun vruchtbaarheidscyclus. Het realiteitsgehalte van de kinderwens neemt toe met de leeftijd. Het gewenste kinderaantal ligt lager dan het ideale. Het ideale kinderaantal refereert eerder naar een maatschappelijke dan naar een persoonlijke norm. Demografen wijzen er in dit verband op dat respondenten door het naar voren schuiven van een hoger ideaal kinderaantal eigenlijk commentaar geven op de institutionele context. Eigenlijk willen ze hiermee aangeven dat ze denken dat ze in een andere institutionele setting meer kinderen zouden hebben.

Sinds de vorige enquête (DIALOG-survey 2003) nam het gewenste aantal kinderen toe, terwijl het ideale aantal kinderen daalde.

5.1.3. Verwachte finale afstamming en discrepantie tussen kinderwens en gerealiseerd kinderaantal

Uitgaande van het al gerealiseerde kinderaantal en van het bijkomend nog gepland aantal kinderen werd de verwachte finale afstamming van de 20- tot 40-jarige mannen en vrouwen berekend*. Deze groep realiseerde gemiddeld al 0,76 kinderen en zei bijkomend nog 1,12 kinderen te plannen in de toekomst, of een verwachte finale afstamming van 1,88 kinderen. Voor de berekening werd uitgegaan van 1 bijkomend kind voor de respondenten die nog onzeker waren (mediumvariant) (zie tabel 1.19). De verwachte finale afstamming is identiek aan wat in de

survey van 2003 (DIALOG-survey) werd genoteerd.

De SCV-survey laat ook toe om de grootte van het verschil tussen wens en realiteit te berekenen*. Bij de 36- tot 50-jarigen bedraagt het discrepantiegemiddelde 0,52. Men spreekt hier over 'deficit fertility'.

** De groep met 'excess fertility' werd niet opgenomen in deze berekening*

5.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest

5.2.1. De totale vruchtbaarheid

Vruchtbaarheid stabiliseert op ruim 1,8 kinderen per vrouw

De totale vruchtbaarheid is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou worden geboren, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een welbepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

De totale vruchtbaarheid is een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen voortbrengen.

Volgens een raming opgemaakt door de SVR bedroeg het totale vruchtbaarheidscijfer per vrouw in 2010 in het Vlaamse Gewest 1,81 (zie tabel 1.21).

Dit is het derde jaar op rij dat het TVC hoger ligt dan 1,8 kinderen per vrouw. Dit is ook een merkelijk hoger aantal dan in de daaraan voorafgaande jaren, zelfs dan in de voorafgaande 3 decennia. We moeten teruggaan tot 1974 voor een dergelijk hoog vruchtbaarheidsniveau in het Vlaamse Gewest (zie grafiek 1.22). Het totale vruchtbaarheidscijfer ligt echter nog steeds onder het vervangingsniveau. Er wordt van uitgegaan dat een vruchtbaarheidscijfer van 2,1 noodzakelijk is voor de vervanging van de generaties, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten.

Totaal vruchtbaarheidscijfer

2001	1,51
2005	1,69
2006	1,74
2007	1,76
2008	1,82
2009*	1,82
2010**	1,81

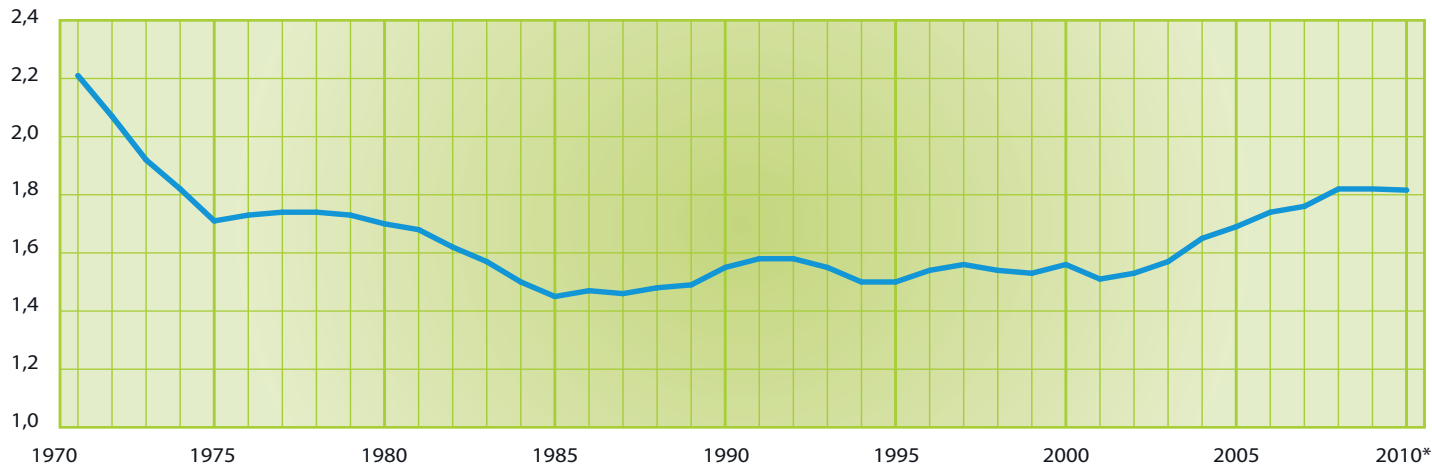
1.21 Totaal vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bronnen: 2001-2008: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros 2009-2010: Studiedienst Vlaamse Regering

* Voorlopig cijfer

** Raming op basis van de geboorten 1/1 - 31/8/2010

Evolutie totaal vruchtbaarheidscijfer

1.22 Evolutie van het totale vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 1971

Bronnen: 2001-2008: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op Willems (1971-2000) en op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros (2001-2008) 2009-2010: Studiedienst Vlaamse Regering

* 2009: voorlopig cijfer; 2010: raming op basis van de geboorten 1/1 - 31/8/2010

5.2.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen

Het totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie (2009; 2010 nog niet beschikbaar) verschilt met een relatief laag cijfer in de provincie Limburg (1,70) en een relatief hoog cijfer in de provincie Antwerpen (1,92). Oost-Vlaanderen (1,82), Vlaams-Brabant (1,78) en West-Vlaanderen (1,77) nemen een middenpositie in. In Vlaams-Brabant en in Limburg was er een toename van 2008 naar 2009; in Oost-Vlaanderen een status-quo en in Antwerpen en vooral in West-Vlaanderen een daling (zie tabel 1.23).

5.3. Abortus

Een beperkt aantal zwangerschappen wordt vrijwillig afgebroken. Lichte afname van het aantal abortussen per 1000 geboorten

Een aantal zwangerschappen wordt niet uitgedragen, maar vrijwillig afgebroken. In Vlaanderen kunnen zwangere vrouwen daarvoor terecht in abortuscentra of in ziekenhuizen. In 2009 bedroeg het aantal legale abortussen in deze centra en in ziekenhuizen 7834. Tegenover 2008 is er een toename met 0,3% (zie tabel 1.24 en grafiek 1.25; zie ook punt 5.4). Per 1000 geboorten waren er in 2009 113,7 abortussen, tegenover 114,1 in 2008 en tegenover 116,4 in 2007, het jaar met het hoogste aantal abortussen per 1000 geboorten sedert 2000.

Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie

	2008	2009*
Antwerpen	1,93	1,92
Vlaams-Brabant	1,74	1,78
West-Vlaanderen	1,82	1,77
Oost-Vlaanderen	1,82	1,82
Limburg	1,68	1,70
Vlaams Gewest	1,82	1,82

1.23 Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie

Bronnen: 2008: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros
2009: Studiedienst Vlaamse Regering

* Voorlopige cijfers

In grafiek 1.26 is het aantal abortussen naargelang van de leeftijd van de vrouw opgenomen.

Abortussen

	2008	2009
Aantal abortussen	7 807	7 834
Aantal abortussen per 1000 geboorten	114,1	113,7

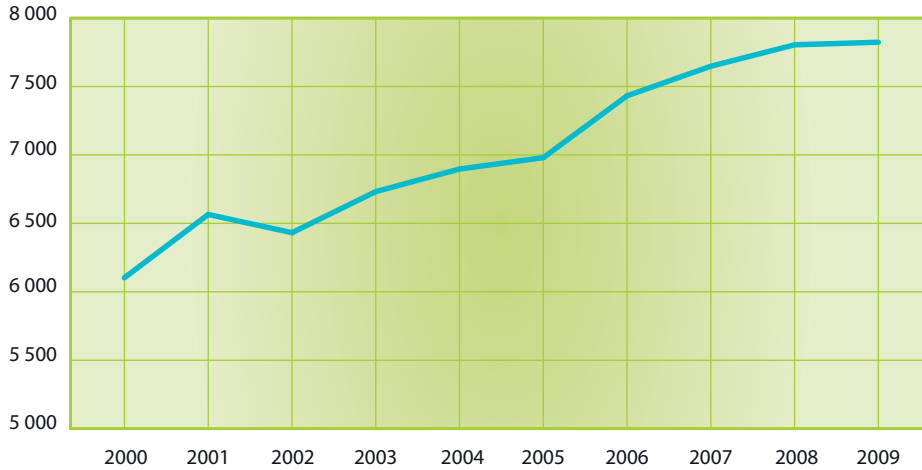
1.24 Abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest: aantal en aantal per 1000 geboorten

Bron: Nationale Evaluatiecommissie
Zwangerschapsafbreking

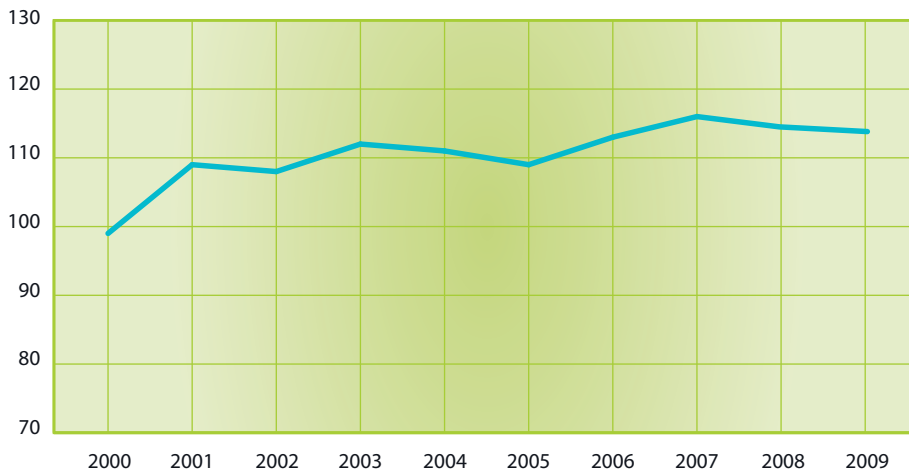

Abortussen

Aantal

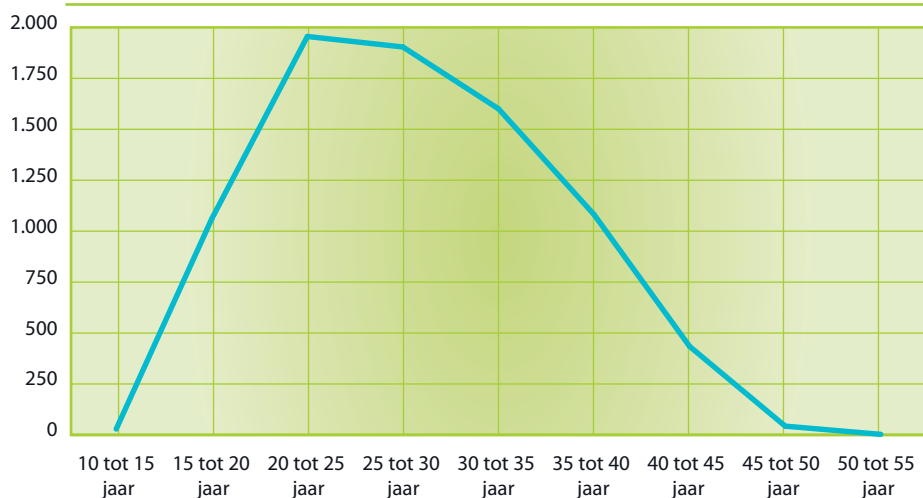
Per 1000 geboorten

1.25 Evolutie sinds 2000 van het aantal abortussen en het aantal abortussen per 1000 geboorten bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Abortussen naar leeftijd

1.26 Aantal abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2009
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

5.4. Zwangerschappen bij tieners

Tienermoederschap is vrij uitzonderlijk; nogal wat zwangerschappen bij tieners worden afgebroken

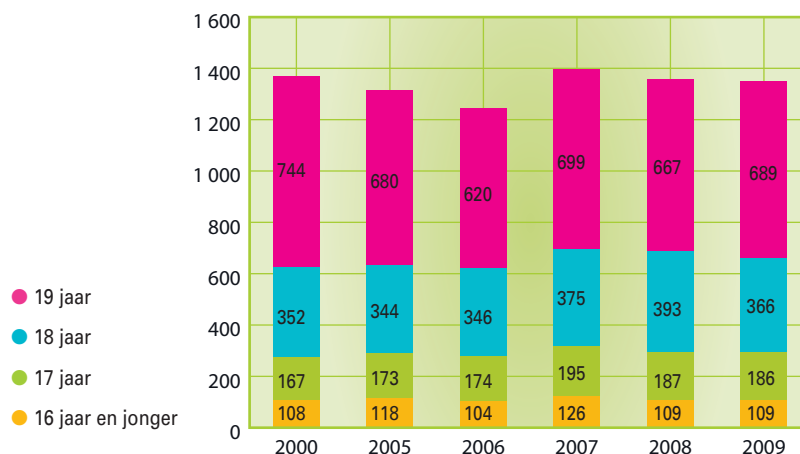
Er bestaat een samenhang tussen tienermoederschap en een risicovolle situatie voor moeder en kind. Tienermoeders verlaten vroegtijdig de school, hebben meer kans op armoede en meer kans om alleenstaande moeder te zijn. Kinderen van tienermoeders hebben meer kans op een laag geboortegewicht, op sterfte binnen het eerste levensjaar, en meer kans om zelf een tienermoeder te worden.

Tienermoeders

	2008	2009
14 jaar of jonger	8	12
15 jaar	28	21
16 jaar	73	76
17 jaar	187	186
18 jaar	393	366
19 jaar	667	689
Totaal jonger dan 20 jaar	1 356	1 350

1.27 Aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel)
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Evolutie tienermoeders

1.28 Evolutie van het aantal tienermoeders naar leeftijd in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Tienermoederschap is in Vlaanderen vrij uitzonderlijk. In 2009 waren maar 1350 of 2,0% van de bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Dit cijfer is nagenoeg ongewijzigd gebleven tegenover 2008 (-0,4%). Toen waren 1356 bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Ruim de helft (51,0%) van de tienermoeders was 19 jaar en nog eens 27,1% was 18 jaar (zie tabel 1.27 en grafiek 1.28).

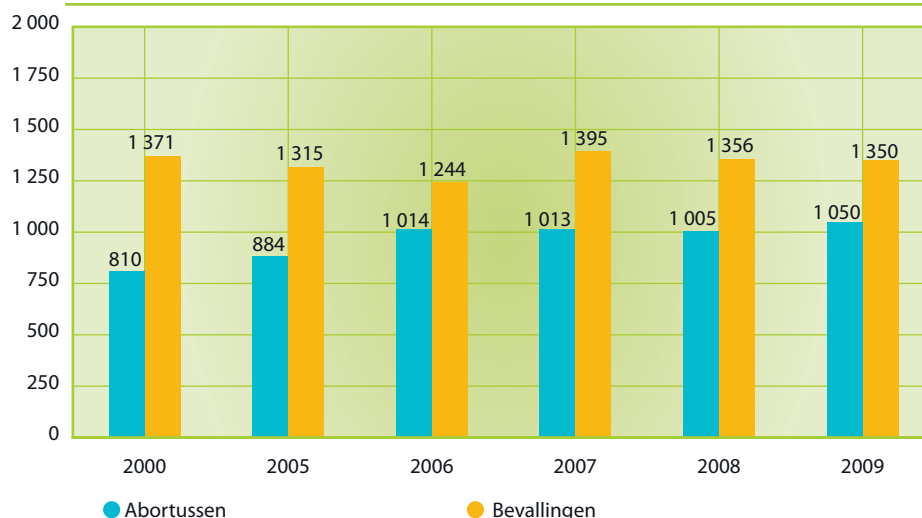
Het aantal *tienerzwangerschappen* ligt echter heel wat hoger dan het aantal bevallingen van vrouwen jonger dan 20 jaar. In 2009 bedroeg het aantal tienerzwangerschappen 2400, waarvan 1350 bevallingen en 1050 abortussen. Op de 100 zwangere tieners zijn er 56,3 die moeder worden en 43,8 die een abortus ondergaan. Het ging echter vooral om vrouwen in de leeftijdsklasse 15 tot 20 jaar. Beneden de 15 jaar waren er in 2009 25 abortussen en 12 bevallingen. Zwangere vrouwen beneden de 15 jaar ondergaan wel relatief vaker een abortus dan zwangere vrouwen van 15 tot 20 jaar (zie tabel 1.29).

In grafiek 1.30 wordt de evolutie van het aantal abortussen en bevallingen bij tieners sinds 2000 weergegeven.

	2008	2009
Aantal		
Bij vrouwen van 10 tot 15 jaar	38	25
Bij vrouwen van 15 tot 20 jaar	967	1 025
Totaal bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	1 005	1 050
Per 100 zwangerschappen		
Bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	42,6	43,8

1.29 Aantal abortussen en aantal abortussen per 100 zwangerschappen bij vrouwen jonger dan 20 jaar
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Abortussen en bevallingen bij tieners

1.30 Aantal abortussen bij vrouwen jonger dan 20 jaar in het Vlaamse Gewest en aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

6. De Europese context

Hoe moeten we het geboortecijfer en de evoluties inzake geboorten in Vlaanderen situeren in Europa? Hoe evolueert het aantal jonge kinderen? De gegevens over Vlaanderen worden vergeleken met de gegevens van de landen van de EU-15 en indien mogelijk ook met het totale cijfer van de EU-15.

6.1. Geboorten, vruchtbaarheid en abortussen

In de tabellen 1.31, 1.32 en 1.33 worden een aantal cijfers over de geboorten tot en met 2009 weergegeven: het aantal geboorten, de procentuele evolutie van het geboortecijfer en het aantal geboorten per 1000 inwoners. De cijfers voor 2010 zijn nog niet gekend en voor 2009 zijn de cijfers voor Duitsland en het Verenigd Koninkrijk ook nog niet gekend.

In 2009 zou het aantal geboorten in de EU-15 ongeveer 0,9% lager liggen dan in 2008. Voor het eerst sinds 2003 wordt er een daling van het aantal geboorten verwacht.

Tegen deze globale evolutie in, is het geboortecijfer in Finland (+12,0%) fors gestegen van 2008 naar 2009. Zweden (+2,0%), Luxemburg (+0,8%) en Nederland (+0,2%) kennen een stijgend aantal geboorten. In Portugal (-4,9%), Spanje (-4,9%) en in Denemarken (-3,4%) was er een vrij forse daling. Een lichte daling van het aantal geboorten werd genoteerd in België (-0,6%), Frankrijk (-0,5%), Griekenland (-0,3%), Italië (-1,4%), Oostenrijk (-1,3%) en Ierland (-1,1%).

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	61 877	63 906	68 394	68 925
België	116 396	119 622	128 049	127 297
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	766 999	685 795	682 514	
Frankrijk	808 249	807 787	829 311	825 564
Luxemburg	5 723	5 371	5 596	5 638
Nederland	206 619	187 910	184 634	184 915
<i>Noordse landen</i>				
Finland	56 742	57 745	59 330	66 430
Denemarken	67 084	64 282	65 038	62 818
Zweden	90 441	101 346	109 301	111 801
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	103 267	107 545	118 302	117 933
Italië	543 144	554 022	576 659	568 857
Portugal	120 008	109 399	104 594	99 491
Spanje	397 632	466 371	519 779	494 537
Oostenrijk	78 268	78 190	77 752	76 744
Verenigd Koninkrijk	679 283	722 549	794 383	
Ierland	54 789	61 042	75 065	74 278
EU-15	4 094 644	4 128 976	4 330 637	4 293 200*

1.31 Aantal levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Raming

Evolutie geboorten

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	100,0	103,3	110,5	111,4
België	100,0	102,8	110,0	109,4
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	100,0	89,4	89,0	
Frankrijk	100,0	99,9	102,6	102,1
Luxemburg	100,0	93,8	97,8	98,5
Nederland	100,0	90,9	89,4	89,5
<i>Noordse landen</i>				
Finland	100,0	101,8	104,6	117,1
Denemarken	100,0	95,8	97,0	93,6
Zweden	100,0	112,1	121,2	123,6
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	100,0	104,1	114,6	114,2
Italië	100,0	102,0	106,2	104,7
Portugal	100,0	91,2	87,2	82,9
Spanje	100,0	117,3	130,7	124,4
Oostenrijk	100,0	99,9	99,3	98,1
Verenigd Koninkrijk	100,0	106,4	116,9	
Ierland	100,0	111,4	137,0	135,6
EU-15	100,0	100,8	105,8	104,8*

1.32 Evolutie van het aantal levendgeborenen sinds 2000 in de EU-15-landen (index)
Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie,
Bevolkingsstatistieken Eurostat, website
Eigen berekeningen

* Raming

Het aantal geboorten per 1000 inwoners in de EU-15 bedraagt 10,8. Een beduidend hoger cijfer wordt genoteerd in Ierland (16,7), Frankrijk (12,8), Finland (12,5), Zweden (12,1) en een beduidend lager cijfer in Duitsland (8,3 - 2008) (zie tabel 1.33).

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) ligt overal beneden het vervangingsniveau, waarvoor een cijfer van 2,1 kinderen per vrouw wordt vooropgesteld, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten (zie tabel 1.34). Geen enkel EU-15-land behaalt het vervangingsniveau; Ierland (2,07) en Frankrijk (2,00) benaderen het wel. Het Vlaamse Gewest behoort tot de EU-15-landen met een relatief hoog TVC.

Het vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 15 tot 20 jaar ligt in het Vlaamse Gewest laag, vergelijkbaar met heel wat EU-15-landen. Het Verenigd Koninkrijk, maar ook Portugal en Ierland kennen een hoger vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 15 tot 20 jaar (zie tabel 1.35).

De toename van het aantal kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie zet zich in de meeste EU-15-landen verder door. Zweden en Frankrijk kennen een zeer hoog percentage geboorten buiten het huwelijk. In Zweden wordt 54,4% van de kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie; in Frankrijk 53,7%. Met 45,7% geboorten buiten een huwelijksrelatie situeert België zich in de middengroep. In Griekenland ligt het percentage geboorten buiten het huwelijk zeer laag (6,6%) (zie tabel 1.36).

In tabel 1.37 wordt een overzicht gegeven van het aantal *abortussen* per 1000 geboorten. Het Vlaamse Gewest en België kennen een vrij laag aantal abortussen per 1000 geboorten in vergelijking met de andere EU-15-landen.

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	10,4	10,6	11,1	11,1
België	11,4	11,5	12,0	11,8
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	9,3	8,3	8,3	
Frankrijk	13,3	12,9	13,0	12,8
Luxemburg	13,2	11,6	11,6	11,4
Nederland	13,0	11,5	11,3	11,2
<i>Noordse landen</i>				
Finland	11,0	11,0	11,2	12,5
Denemarken	12,6	11,9	11,9	11,4
Zweden	10,2	11,2	11,9	12,1
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	9,5	9,7	10,5	10,5
Italië	9,5	9,5	9,7	9,5
Portugal	11,8	10,4	9,9	9,4
Spanje	9,9	10,8	11,5	10,8
Oostenrijk	9,8	9,5	9,3	9,2
Verenigd Koninkrijk	11,6	12,0	13,0	
Ierland	14,5	14,9	17,1	16,7
EU-15	10,9	10,7	11,0	10,8*

1.33 Geboortecijfer: aantal geboorten per 1000 inwoners sinds 2000 in de EU-15-landen
Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie,
Bevolkingsstatistieken Eurostat, website
Eigen berekeningen

* Raming

	2000	2005	2008	2009	2010
Vlaams Gewest	NB	1,69	1,82	1,82*	1,81**
België	1,66	1,75	1,86	1,84	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	1,38	1,36	1,38	1,36	
Frankrijk	1,89	1,94	2,01	2,00	
Luxemburg	1,76	1,63	1,61	1,59	
Nederland	1,72	1,71	1,77	1,79	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	1,73	1,80	1,85	1,86	
Denemarken	1,77	1,80	1,89	1,84	
Zweden	1,54	1,77	1,91	1,94	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	1,26	1,33	1,51	1,52	
Italië	1,26	1,32	1,42		
Portugal	1,55	1,40	1,37	1,32	
Spanje	1,23	1,35	1,46	1,40	
Oostenrijk	1,36	1,41	1,41	1,39	
Verenigd Koninkrijk	1,64	1,78	1,96		
Ierland	1,89	1,87	2,10	2,07	

1.34 Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2
Studiedienst Vlaamse Regering (cijfers 2008/2009 Vlaams Gewest)
Eurostat, website

* Voorlopig cijfer

** Raming op basis van de geboorten 1/1 - 31/8/2010

NB: niet beschikbaar

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	NB	0,00781	0,00769	0,01024*
België	0,01150	0,01054	0,01071	0,01065
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	0,01294	0,01057	0,00975	0,00908
Frankrijk	0,01228	0,01162	0,01153	0,01119
Luxemburg	0,01216	0,01200	0,00868	0,00705
Nederland	0,00736	0,00577	0,00518	0,00532
<i>Noordse landen</i>				
Finland	0,00996	0,01028	0,00863	0,00848
Denemarken	0,00789	0,00558	0,00603	0,00546
Zweden	0,00703	0,00589	0,00592	0,00588
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	0,00872	0,01045	0,01202	0,01161
Italië	0,00715	0,00684	0,00704	
Portugal	0,02170	0,01871	0,01591	0,01531
Spanje	0,00885	0,01146	0,01351	0,01210
Oostenrijk	0,01374	0,01284	0,01124	0,01037
Verenigd Koninkrijk	0,02894	0,02607	0,02589	
Ierland	0,01958	0,01662	0,01747	0,01630
EU-15	0,01117	0,01046	0,01035	

1.35 Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer bij 15- tot 20-jarige vrouwen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, *Interface Demography, Working Paper 2009-2*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros Studiedienst Vlaamse Regering (Vlaams Gewest 2009) Eurostat, website

(1) Gemiddelde per leeftijdsjaar voor de leeftijd 15 tot en met 19 jaar; leeftijd in verstreken jaren

* Voorlopig cijfer

NB: niet beschikbaar

Geboorten buiten een huwelijk per 100 geboorten

	2000	2005	2008	2009
België	28,0	39,4	NB	45,7
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	23,4	29,2	32,1	32,7
Frankrijk	43,6	48,4	52,6	53,7
Luxemburg	21,9	27,2	30,2	32,1
Nederland	24,9	34,9	41,2	43,3
<i>Noordse landen</i>				
Finland	39,2	40,4	40,7	40,9
Denemarken	44,6	45,7	46,2	46,8
Zweden	55,3	55,5	54,7	54,4
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,0	5,1	5,9	6,6
Italië	9,7	15,2	18,9	23,5
Portugal	22,2	30,8	36,2	38,1
Spanje	17,7	26,6	33,2	31,4
Oostenrijk	31,3	36,5	38,9	39,4
Verenigd Koninkrijk	39,5	42,9	45,4	46,3
Ierland	31,5	31,8	33,1	33,3

1.36 Aantal geboorten buiten het huwelijk in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

Aantal abortussen per 1000 geboorten

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	98,6	109,2	113,2	116,4	114,1	113,7
België	119,8	141,5	145,3	149,5	145,2	148,2
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	175,5	180,9	178,0	170,7	167,7	166,4
Frankrijk	254,1					
Luxemburg	NB					
Nederland	131,7	152,9	153,9	156,2	154,2	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	192,7	190,0	181,7	180,3	175,1	172,6
Denemarken	233,5	236,2	231,6			
Zweden	342,5	345,1	340,3	346,4	348,2	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	174,5	153,4	153,4			
Italië	250,2	233,3	225,8	221,7		
Portugal	NB	NB	NB	NB	172,6	196,7
Spanje	160,3	196,6	210,4	227,7	222,8	
Oostenrijk	NB					
Verenigd Koninkrijk	276,3	275,6	276,5	275,0	263,3	255,7
Ierland	NB					

1.37 Aantal abortussen per 1000 geboorten sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

6.2. Jonge kinderen

Het Vlaamse Gewest is een *kleine regio* binnen Europa. Het aantal kinderen onder de 5 jaar in het Vlaamse Gewest maakt slechts 1,6% uit van het aantal jonge kinderen in de Europese Unie. De Europese Unie telde op 1 januari 2010 in totaal ruim 21 miljoen kinderen onder de 5 jaar (zie tabel 1.38).

Van 2009 naar 2010 is het aantal kinderen in de EU-15-landen licht toegenomen (+0,4%; raming).

Zoals de meeste EU-15-landen kende het Vlaamse Gewest een stijging van het aantal jonge kinderen. Het Vlaamse Gewest (+1,9%) kende de vierde grootste stijging, na Ierland (+3,7%), Griekenland (+2,2%) en Zweden (+2,1%). In Duitsland, Nederland, Portugal, Denemarken en Oostenrijk nam het aantal kinderen onder de 5 jaar af. Tabel 1.39 geeft de procentuele evolutie weer, met 2000 als basis.

Tabel 1.40 schetst de evolutie van *het aandeel jonge kinderen* in de totale bevolking. Opmerkelijk is het grote aandeel jonge kinderen in Ierland (7,9%). Duitsland kent het laagste aandeel jonge kinderen (4,2%).

Tegen 2015 verwacht de EU-15 een lichte toename van het aantal kinderen onder de 5 jaar (+1,1%). De verwachte evoluties zijn erg verschillend in de EU-15-landen, met een opmerkelijke toename in Ierland (+16,3%). Een toename tussen 5 en 10%

Aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2008	2009	2010
Vlaams Gewest	320 682	309 328	325 972	336 882	343 306
België	577 217	574 859	600 728	617 537	628 734
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	3 947 634	3 656 322	3 469 044	3 445 172	3 409 608
Frankrijk	3 752 377	3 929 764	3 959 878	4 003 584	4 037 764
Luxemburg	28 460	27 924	28 061	28 511	28 652
Nederland	983 491	1 010 626	945 727	931 556	924 881
<i>Noordse landen</i>					
Finland	297 522	283 693	291 628	295 002	298 114
Denemarken	340 593	328 056	325 606	326 932	326 067
Zweden	468 716	485 558	525 305	536 982	548 222
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	518 125	517 910	543 615	557 120	569 200
Italië	2 624 578	2 733 436	2 807 626	2 837 101	2 844 653
Portugal	535 886	553 702	536 621	528 983	519 768
Spanje	1 840 202	2 171 491	2 364 938	2 418 939	2 461 228
Oostenrijk	424 501	397 723	396 259	396 528	392 853
Verenigd Koninkrijk	3 575 961	3 408 879	3 646 744	3 739 184	
Ierland	264 576	295 803	323 994	338 203	350 763
EU-15	20 179 839	20 375 746	20 765 774	21 001 284	21 079 494*

1.38 Aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen
Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Raming

Evolutie aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2008	2009	2010
Vlaams Gewest	100,0	96,5	101,6	105,1	107,1
België	100,0	99,6	104,1	107,0	108,9
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	100,0	92,6	87,9	87,3	86,4
Frankrijk	100,0	104,7	105,5	106,7	107,7
Luxemburg	100,0	98,1	98,6	100,2	100,2
Nederland	100,0	102,8	96,2	94,7	94,0
<i>Noordse landen</i>					
Finland	100,0	95,4	98,0	99,2	100,2
Denemarken	100,0	96,3	95,6	96,0	95,7
Zweden	100,0	103,6	112,1	114,6	117,0
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	100,0	100,0	104,9	107,5	109,9
Italië	100,0	104,1	107,0	108,1	108,4
Portugal	100,0	103,3	100,1	98,7	97,0
Spanje	100,0	118,0	128,5	131,4	133,7
Oostenrijk	100,0	93,8	93,3	93,4	92,5
Verenigd Koninkrijk	100,0	95,5	102,0	104,6	
Ierland	100,0	111,8	122,5	127,8	132,6
EU-15	100,0	101,0	102,9	104,1	104,5*

1.39 Evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen (index)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie,

Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website (eigen berekeningen)

* Raming

wordt verwacht in Luxemburg (+5,5%), Zweden (+5,9%), het Verenigd Koninkrijk (+6,1%) en Spanje (+9,7%). Een beperkte tot zeer beperkte toename wordt verwacht in Griekenland (+0,7%), Oostenrijk (+1,2%), België (+2,9%) en Finland (+3,9%). Voor Frankrijk (-0,5%), Portugal (-2,1%), Duitsland (-3,2%) en Italië (-3,7%) wordt gerekend op een lichte daling en voor Nederland (-7,7%) en Denemarken (-5,4%) op een vrij sterk dalend aantal kinderen onder de 5 jaar in 2015 (zie tabel 1.41).

Aandeel kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2008	2009	2010
Vlaams Gewest	5,4	5,1	5,3	5,4	5,5
België	5,6	5,5	5,6	5,7	5,8
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	4,8	4,4	4,2	4,2	4,2
Frankrijk	6,2	6,3	6,2	6,2	6,2
Luxemburg	6,6	6,1	5,8	5,8	5,7
Nederland	6,2	6,2	5,8	5,7	5,6
<i>Noordse landen</i>					
Finland	5,8	5,4	5,5	5,5	5,6
Denemarken	6,4	6,1	5,9	5,9	5,9
Zweden	5,3	5,4	5,7	5,8	5,9
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	4,8	4,7	4,8	4,9	5,0
Italië	4,6	4,7	4,7	4,7	4,7
Portugal	5,3	5,3	5,1	5,0	4,9
Spanje	4,6	5,0	5,2	5,3	5,4
Oostenrijk	5,3	4,8	4,8	4,7	4,7
Verenigd Koninkrijk	6,1	5,7	6,0	6,1	
Ierland	7,0	7,2	7,4	7,6	7,9
EU-15	5,3	5,3	5,3	5,3	5,4*

1.40 Aandeel kinderen onder de 5 jaar in de totale bevolking sinds 2000 in de EU-15-landen (per 100)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie,

Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website (eigen berekeningen)

* Raming

	Kinderen in 2008	Vooruitzichten 2015	% evolutie
België	600 728	617 992	+2,9
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	3 469 044	3 357 252	-3,2
Frankrijk	3 973 883	3 954 914	-0,5
Luxemburg	28 061	29 607	+5,5
Nederland	945 727	872 798	-7,7
<i>Noordse landen</i>			
Finland	291 628	303 026	+3,9
Denemarken	325 606	308 039	-5,4
Zweden	525 305	556 288	+5,9
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	543 615	547 607	+0,7
Italië	2 807 626	2 703 933	-3,7
Portugal	536 621	525 095	-2,1
Spanje	2 364 938	2 595 011	+9,7
Oostenrijk	396 259	401 227	+1,2
Verenigd Koninkrijk	3 645 438	3 867 101	+6,1
Ierland	323 994	376 712	+16,3
EU-15	20 778 473	21 016 402	+1,1

1.41 Vooruitzichten inzake de evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar in de EU-15-landen voor 2015 en vergelijking met het aantal kinderen in 2008

Bron: Eurostat, EUROPOP 2008, Population Projections, Convergence Year 2150

6.3. Interlandelijke adoptie

Binnen de EU-15-landen ligt het relatieve aantal *interlandelijke* adopties het laagst in Portugal, in het Verenigd Koninkrijk en in Duitsland; het bedraagt er minder dan 1 per 100 000 inwoners. Ook in de Vlaamse en in de Franse Gemeenschap is het aantal interlandelijke adopties vrij beperkt. Denemarken, Ierland en Zweden scoren het hoogst en komen uit op 9 à 10 interlandelijke adopties per 100 000 inwoners (zie tabellen 1.42 en 1.43).

Ontvangend land	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾	210	172	162	176	210	244	205
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	299	221	182	154	207	
<i>Aangrenzende landen</i>							
Duitsland	854	560	583	778	664	571	
Frankrijk	2 971	4 136	3 977	3 162	3 271	3 017	
Luxemburg	57	41	45	31	36		
Nederland	1 193	1 185	816	778	767	682	
<i>Noordse landen</i>							
Finland	198	308	218	176	156		
Denemarken	716	585	450	426	395	500	
Zweden	981	1 083	879	800	793	912	
<i>Mediterrane landen</i>							
Griekenland	NB						
Italië	NB	2 840	3 188	3 420	3 977	3 964	
Portugal	NB	15	8	12			
Spanje	3 062	5 423	4 472	3 648	3 156	3 006	
Oostenrijk	NB	98					
Verenigd Koninkrijk	351	369	363	356	225		
Ierland	225	366	313	392	422		

1.42 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000
 Bron: Selman P., School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK
 (1) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst
 NB: niet beschikbaar

Ontvangend land	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾ ⁽²⁾	3,37	2,71	2,54	2,74	3,24	3,74	3,14*
Franse Gemeenschap ⁽²⁾ ⁽³⁾	7,23	7,29	5,35	4,38	3,67	4,94	
<i>Aangrenzende landen</i>							
Duitsland	1,04	0,68	0,71	0,95	0,81	0,70	
Frankrijk	4,91	6,59	6,31	4,97	5,11	4,69	
Luxemburg	13,15	8,89	9,59	6,51	7,44		
Nederland	7,52	7,27	5,00	4,76	4,68		
<i>Noordse landen</i>							
Finland	3,83	5,88	4,15	3,34	2,94		
Denemarken	13,43	10,81	8,29	7,82	7,21	9,07	
Zweden	11,07	12,02	9,72	8,78	8,64	9,85	
<i>Mediterrane landen</i>							
Griekenland	NB						
Italië	NB	4,86	5,43	5,78	6,67	6,60	
Portugal	NB	0,14	0,08	0,11			
Spanje	7,65	12,60	10,22	8,20	6,97	6,56	
Oostenrijk	NB	1,19					
Verenigd Koninkrijk	0,60	0,61	0,60	0,59	0,37		
Ierland	5,96	8,91	7,44	9,09	9,59		

1.43 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties per 100 000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Selman P., School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK

(1) per 100 000 inwoners in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal inwoners in het Brusselse Gewest

(2) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(3) per 100 000 inwoners in het Waalse Gewest en 70% van het aantal inwoners in het Brusselse Gewest

* Voorlopig cijfer

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 2

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit gehoord

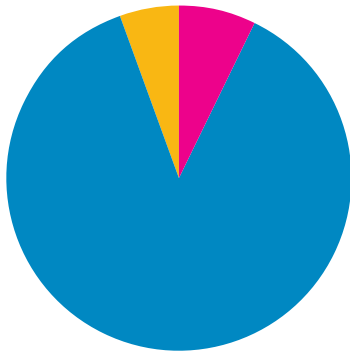
Onderzoek naar de gevolgen van de diversiteit in gezinsvorm voor de kinderen wijst erop dat kinderen uit eenoudergezinnen en stiefgezinnen het minder goed doen dan kinderen die bij hun beide ouders opgroeien. Het gaat om een lager psychisch welbevinden, een lagere graad van levenssatisfactie, meer gedragsproblemen, meer relationele problemen, ook op latere leeftijd, slechtere schoolprestaties, minder goede beroepsloopbaan, meer gezondheidsproblemen, enz. In dit hoofdstuk bekijken we dan ook uitvoerig de gezinsvorm waarin kinderen opgroeien: in een tweeouder- of in een eenoudergezin; zijn hun ouders gehuwd of wonen ze ongehuwd samen? Ook de verblijfssituatie van kinderen van wie de ouders scheidden komt uitvoerig aan bod. Verder staan we in dit hoofdstuk stil bij andere aspecten van de gezinscontext zoals het opgroeien samen met broers of zussen, de origine, de gezinstaal, de leeftijd en de gezondheidstoestand van de ouders en de aanwezigheid van en de afstand tot de grootouders. Als achtergrond bij deze gezinscontext besteden we aandacht aan huwelijken, echtscheidingen en het sluiten en stopzetten van samenlevingscontracten in Vlaanderen. Ten slotte plaatsen we een aantal Vlaamse cijfers in een Europese context. We vergelijken met de landen van de EU-15.

Twee- of eenoudergezin

	2007	2008
Kinderen onder de 3 jaar		
Eenoudergezin	7,6	7,3
Tweeoudergezin	87,2	87,5
Andere/niet bekend	5,2	5,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
Eenoudergezin	10,8	10,5
Tweeoudergezin	85,6	86,0
Andere/niet bekend	3,6	3,5
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
Eenoudergezin	14,4	14,4
Tweeoudergezin	83,3	83,2
Andere/niet bekend	2,3	2,4
Totaal	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar		
Eenoudergezin	11,8	11,6
Tweeoudergezin	84,8	85,0
Andere/niet bekend	3,4	3,4
Totaal	100,0	100,0

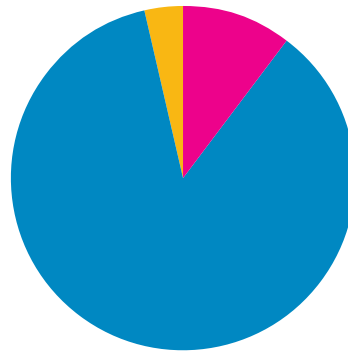
2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1/1
Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

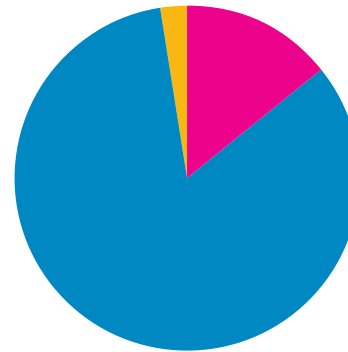
Kinderen onder de 3 jaar

- Eenoudergezin (7,3%)
- Tweeoudergezin (87,5%)
- Andere/niet bekend (5,3%)

Kinderen van 3 tot 6 jaar

- Eenoudergezin (10,5%)
- Tweeoudergezin (86,0%)
- Andere/niet bekend (3,5%)

Kinderen van 6 tot 12 jaar

- Eenoudergezin (14,4%)
- Tweeoudergezin (83,2%)
- Andere/niet bekend (2,4%)

2.2 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- en eenoudergezin - Vlaams Gewest - 2008

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

1. Twee- of eenoudergezin?

Jonge kinderen in een eenoudergezin blijven uitzonderlijk

De meeste jonge kinderen leven in een *tweeoudergezin* (situatie op 1 januari 2008; geen recentere gegevens beschikbaar). Het aandeel kinderen onder de 3 jaar dat in een *eenoudergezin* leeft, bedraagt 7,3%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het 10,5% en bij kinderen op lagereschoolleeftijd 14,4% (zie tabel 2.1 en grafiek 2.2).

Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar dat leeft in een eenoudergezin bleef in

2008 ongewijzigd ten opzichte van 2007. In de jongere leeftijdsgroepen daalde het aandeel met 0,3 procentpunten (zie tabel 2.1).

2. Gezinstype

Het klassieke kerngezin loopt terug. Ruim 28% van de kinderen onder de drie jaar woont bij een ongehuwd paar

De aandacht wordt geregeld gevestigd op de terugloop van het klassieke kerngezin. Uit de gegevens over het gezin waarin jonge kinderen leven, blijkt dat de realiteit

nog steeds in hoofdzaak het klassieke kerngezin is. Van de kinderen onder de 12 jaar leeft ruim 63% *bij de natuurlijke vader en moeder* die tevens een *echtpaar* vormen (zie tabel 2.3).

Wel is er een verschil tussen de zeer jonge en de wat oudere kinderen: naarmate de kinderen ouder worden, woont een kleiner deel bij een *ongehuwd paar*. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 28,3% bij een ongehuwd paar. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 18,8% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 11,4%. Tegenover 2007 is er een toename van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar, van 15,8%

	2007				2008			
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	61,0	68,8	73,1	69,0	59,2	67,2	71,8	67,5
Bij beide ouders	60,1	65,1	67,7	65,2	58,2	63,0	66,1	63,3
Bij een ouder en een stiefouder	0,2	0,5	1,6	1,0	0,2	0,5	1,6	0,9
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	0,6	2,9	3,4	2,6	0,7	3,5	3,9	3,0
Bij gehuwd paar, niet verwant	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	26,2	16,9	10,2	15,8	28,3	18,8	11,4	17,4
Bij een ouder en een stiefouder ⁽²⁾	0,8	1,9	3,9	2,6	0,8	1,8	4,0	2,7
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	25,4	15,0	6,3	13,2	27,5	17,0	7,3	14,8
Kind bij alleenstaande moeder	6,5	9,5	12,6	10,3	6,4	9,2	12,5	10,2
Kind bij alleenstaande vader	1,0	1,3	1,8	1,5	0,9	1,3	1,9	1,5
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	5,2	3,6	2,3	3,3	5,2	3,5	2,4	3,4
Kind in collectief huishouden ⁽⁴⁾	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.3 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bijvoorbeeld bij de grootouders

(4) Collectieve huishoudens bestaan uit meerdere niet-verwante personen die leven in instellingen en gemeenschappen zoals rusthuizen, rust- en verzorgingstehuizen, weeshuizen, studenten- en arbeidshomes, verpleeginstellingen, strafinrichtingen, kloosters, enz.

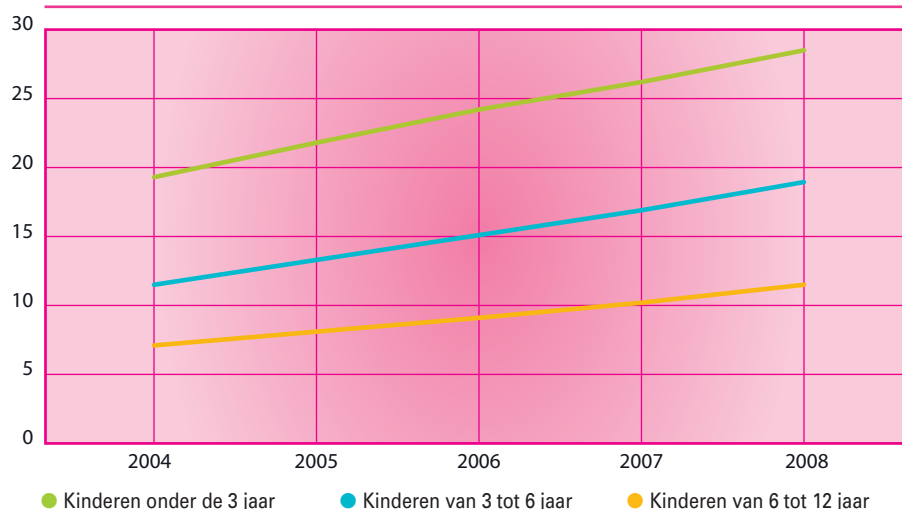
naar 17,4%. In grafiek 2.4 geven we de evolutie sinds 2004 weer van het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar.

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,2% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,5% bij een alleenstaande vader.

Deze cijfers liggen wel heel wat lager voor kinderen onder de 3 jaar. Slechts 6,4% van de kinderen onder de 3 jaar woont bij een alleenstaande moeder en 0,9% bij een alleenstaande vader.

Het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef nagenoeg ongewijzigd tegenover 2007 (zie tabel 2.3).

Kinderen bij een ongehuwd paar

2.4 Evolutie van het percentage kinderen wonend bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2004 - Vlaams Gewest
Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

3. Kind alleen?

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

Bijna 69% van de kinderen jonger dan 12 jaar leeft in een gezin met nog 1 of 2 broers of zussen. 21,9% van de kinderen is enig kind en 9,1% leeft met 3 of meer broers of zussen. In tabel 2.5 is dit opgenomen per leeftijdsklasse.

Broers en zussen

Kinderen in het huishouden	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	38,6	18,3	15,6	21,9
Een ander kind	40,8	51,9	48,6	47,4
Twee andere kinderen	14,4	21,3	25,0	21,5
Drie andere kinderen	4,2	6,0	7,6	6,4
Vier of meer andere kinderen	2,0	2,6	3,2	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

2.5 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari 2008

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

4. Verblijfsregeling van kinderen na scheiding

Het aantal kinderen dat onder een regeling van verblijfsco-ouderschap in meer dan 1 gezin verblijft is niet na te gaan op basis van het rijksregister. De kinderen hebben altijd hun domicilie bij een van de ouders. Voor het in kaart brengen van de verblijfsituatie na de scheiding van de ouders, moeten we ons dus baseren op enquêtes.

4.1. Jonge kinderen verblijvend in meer dan 1 gezin

In het onderzoek in 2009 uitgevoerd naar het gebruik van kinderopvang* werd nagevraagd of het kind regelmatig in meer dan 1 gezin verblijft. Een beperkt aantal kinderen (2%) van 3 maanden tot 3 jaar verblijft regelmatig in meer dan 1 gezin. De verblijfsregelingen zijn zeer uiteenlopend. 25,4% verblijft even lang in beide gezinnen. Ruim 42% verblijft vooral - meer dan 75% van de tijd - in een van beide gezinnen en verblijft iets meer in het ene gezin dan in het andere (25% tot 50% van de tijd versus 50% tot 75%) (zie tabel 2.6).

4.2. Jonge kinderen samenwonend met deeltijds aanwezige andere kinderen

Uit het onderzoek naar het gebruik van kinderopvang* blijkt eveneens dat een jong kind iets frequenter woont in een gezin met andere kinderen die niet de hele week in het gezin aanwezig zijn. Dit is het geval bij 6,3% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar. In ongeveer de helft van de gevallen gaat het om 1 ander kind (3,4% van alle kinderen). 2,4% van alle bevroegde kinderen woont samen met 2 kinderen die niet steeds aanwezig zijn in het gezin en 0,5% met 3 of meer slechts deeltijds aanwezige kinderen (zie tabel 2.6).

Kinderen in nieuw samengestelde gezinnen

Kinderen verblijvend in meer dan 1 gezin	2,0
Verdeling verblijfsduur	
Overwegend in een van beide gezinnen ⁽¹⁾	42,4
Gelijke verdeling over beide gezinnen	25,4
Iets meer in een van beide gezinnen ⁽²⁾	32,2
Kinderen wonend in gezin met andere kinderen die niet de hele week aanwezig zijn	6,3
waarvan 1 kind deels afwezig	3,4
2 kinderen deels afwezig	2,4
3 of meer kinderen deels afwezig	0,5

2.6 Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar: percentage kinderen dat in meer dan 1 gezin verblijft naar verdeling van de verblijfsduur en percentage kinderen wonend in een gezin met andere kinderen die niet de hele week aanwezig zijn - 2009

Bron: Hedeboom Georges, Peetermans Annick, *Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest, Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin, 2009*

(1) Minstens 75% in een van beide gezinnen en hoogstens 25% in het andere

(2) 50 tot 75% in een van beide gezinnen en 25 tot 50% in het andere

* Hedeboom Georges, Peetermans Annick, *Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest, Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin, 2009*

4.3. Verblijfsregeling van kinderen waarvan de ouders scheiden

In het SiV (Scheiding in Vlaanderen)-onderzoek uitgevoerd in 2009 en 2010 wordt eveneens ingegaan op de verblijfsregeling van de kinderen na een scheiding.

In de tabellen 2.7 en 2.8 wordt aangegeven hoe de verblijfsregeling van kinderen onder de 18 jaar eruitziet. Het betreft enkel de kinderen die inwoonden in het gezin op het moment van de bevraging. We maken een onderscheid tussen de kinderen van ouders die scheiden tot en met augustus 2006 en kinderen van ouders die nadien

	Ouders gescheiden tot en met augustus 2006	Ouders gescheiden sinds september 2006	Totaal
Kinderen jonger dan 12 jaar			
Altijd bij de moeder (100%)	25,7	14,1	20,5
In hoofdzaak bij de moeder (66-99%) ⁽¹⁾	14,9	22,1	18,2
Voltijds bij de vader (100%)	2,1	2,0	2,0
In hoofdzaak bij de vader (66-99%) ⁽¹⁾	2,5	2,0	2,3
Verblifsco-ouderschap (33-66%)	33,6	40,2	36,6
Week moeder, weekend vader	17,4	13,1	15,5
Week vader, weekend moeder	1,2	2,5	1,8
Vogelnestverblijf ⁽²⁾	0,8	1,0	0,9
Geen vaste verblijfsregeling	1,7	3,0	2,3
Totaal	100,0 (N=241)	100,0 (N=199)	100,0 (N=440)
Kinderen van 12 tot 18 jaar			
Altijd bij de moeder (100%)	32,4	34,1	32,8
In hoofdzaak bij de moeder (66-99%) ⁽¹⁾	14,6	13,5	14,3
Voltijds bij de vader (100%)	5,1	9,7	6,3
In hoofdzaak bij de vader (66-99%) ⁽¹⁾	1,8	1,6	1,7
Verblifsco-ouderschap (33-66%)	20,9	25,4	22,1
Week moeder, weekend vader	17,2	7,0	14,5
Week vader, weekend moeder	0,4	0,5	0,4
Vogelnestverblijf ⁽²⁾	1,2	1,1	1,1
Geen vaste verblijfsregeling	6,6	7,0	6,7
Totaal	100,0 (N=513)	100,0 (N=185)	100,0 (N=698)

2.7 Kinderen onder de 18 jaar waarvan de ouders gescheiden zijn en die nog inwoonden bij een van beide ouders op moment van het onderzoek (2008-2009) naar verblijfsregeling en leeftijd van het kind (percentage)

Bron: SiV (Scheiding in Vlaanderen)-onderzoek

(1) Uitgezonderd weekendverblijf

(2) De ouders verhuizen, niet de kinderen

2 scheidden. Deze grens valt samen met de invoering in september 2006 van verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling.

Uit tabel 2.7 blijkt dat voor kinderen onder de 12 jaar verblijfsco-ouderschap met een verdeling 33-66% het meest voorkomt. Voor de jongste scheidingscohort (ouders gescheiden na augustus 2006) ligt dit ongeveer 6% hoger dan voor de

cohort gescheiden tussen juni 1995 en augustus 2006. Voor de jongste cohort bedraagt het 40,2% en voor de daaraan voorafgaande cohort 33,6%. De kinderen van 12 tot 18 jaar verblijven meest voltijds bij de moeder (32,8%).

Verder bekijken we hoeveel tijd deze kinderen gemiddeld doorbrengen bij hun vader en hun moeder (zie tabel 2.8). Tijdens de week brengen kinderen onder de 12 jaar bijna 70% van de tijd door bij de moeder; bij de kinderen van 12 tot 18 jaar ligt dit zelfs nog iets hoger (74,1%). Het weekend geeft een ander beeld, met maar ongeveer 54% van de tijd bij de moeder.

Verblijfsregeling kinderen: tijdsverdeling

	Ouders gescheiden voor augustus 2006		Ouders gescheiden na augustus 2006		Totaal	
	Aandeel tijd Bij vader	Aandeel tijd Bij moeder	Aandeel tijd Bij vader	Aandeel tijd Bij moeder	Aandeel tijd Bij vader	Aandeel tijd Bij moeder
Kinderen jonger dan 12 jaar						
Week	29,8	70,2	30,8	69,2	30,3	69,7
Weekend	46,2	53,8	46,6	53,4	46,4	53,6
Dag	35,4	64,6	36,9	63,1	36,1	63,9
Nacht	35,8	64,2	35,9	64,1	35,9	64,1
	(N=168)		(N=164)		(N=332)	
Kinderen van 12 tot 18 jaar						
Week	23,4	76,6	33,8	66,2	25,9	74,1
Weekend	45,9	54,1	45,9	54,1	45,9	54,1
Dag	31,3	68,7	37,8	62,2	32,9	67,1
Nacht	31,3	68,7	38,1	61,9	33,0	67,0
	(N=289)		(N=94)		(N=383)	

2.8 Kinderen onder de 18 jaar waarvan de ouders gescheiden zijn en die nog inwoonden bij een van beide ouders op moment van het onderzoek (2008-2009) naar gemiddeld aandeel van de tijd die zij doorbrengen bij moeder en vader, naar scheidingscohort (percentage)

Bron: SiV (Scheiding in Vlaanderen)-onderzoek

5. Origine

Slechts een beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest heeft *niet de Belgische nationaliteit*: 6,6%. Het aandeel is ongewijzigd tegenover 2009. Hierbij moet worden opgemerkt dat het nationaliteitscriterium niet erg geschikt is om personen van vreemde herkomst zichtbaar te maken, gezien de mogelijkheden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen.

Een beter criterium is de *origine van de moeder van het kind*. Van ruim 23% van de kinderen geboren in 2010* is de moeder niet van Belgische origine. Dat wil zeggen dat de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is licht toegenomen tegenover 2009 (+1,6 procentpunten).

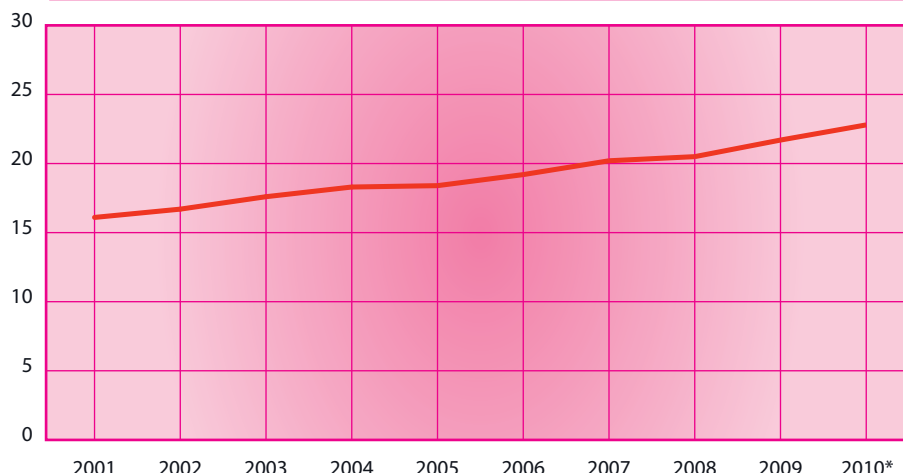
Over de jaren heen is er een voortdurende lichte stijging van het aandeel kinderen van niet-Belgische origine (zie grafiek 2.9).

Het gaat om ruim 100 verschillende landen van herkomst. De belangrijkste *herkomstlanden* zijn Marokko, Turkije en Nederland. 5,2% van de kinderen geboren in 2010 is van Marokkaanse origine, 3,1% van Turkse origine en 1,9% van Nederlandse origine (zie tabel 2.10).

Naargelang de provincie zijn er grote verschillen. Antwerpen heeft het hoogste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 31,9%. De provincies Limburg en Vlaams-Brabant komen respectievelijk op de tweede (26,1%) en de derde plaats

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Evolutie aandeel allochtone kinderen

2.9 Evolutie van het aantal kinderen van niet-Belgische origine sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Kinderen naar origine

	2009	2010*
België	78,3	76,7
Marokko	5,1	5,2
Turkije	2,8	3,1
Nederland	1,8	1,9
Rusland	0,7	0,9
Polen	0,8	0,8
Congo	0,7	0,7
Ander land	9,8	10,7
Totaal	100,0	100,0

2.10 Percentage levend geboren kinderen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

Allochtone kinderen per provincie

	2009	2010*
Antwerpen	29,8	31,9
Vlaams-Brabant	22,9	22,4
West-Vlaanderen	9,5	11,2
Oost-Vlaanderen	18,1	20,0
Limburg	24,4	26,1
Vlaams Gewest	21,7	23,3

2.11 Percentage levend geboren kinderen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang de provincie - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage
* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

(22,4%). In Oost-Vlaanderen bedraagt het percentage 20,0%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 11,2% (zie tabel 2.11). In alle provincies was er in 2010 een lichte toename van het aantal kinderen van niet-Belgische origine, ten opzichte van 2009, behalve in Vlaams-Brabant.

6. De gezinstaal

Voor nogal wat kinderen is een andere taal dan het Nederlands de 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school, op de arbeidsmarkt, enz. goed te doen. We bekijken de taal waarin de moeder met het kind praat. Bij 22,6% van de kinderen geboren in 2010 was dit niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,5%). Arabisch en Turks komen respectievelijk op de tweede en derde plaats. Van 2009 naar 2010 was er een lichte afname van het aandeel Nederlands als 'moedertaal' (-0,9 procentpunten) (zie tabel 2.12).

Naar provincie zijn er grote verschillen. In Vlaams-Brabant spreekt 32,4% van de moeders een andere taal dan het Nederlands met het kind. In Antwerpen bedraagt dit 28,5%. In Limburg (19,2%) en Oost-Vlaanderen (18,8%) ligt dit

Taal moeder - kind

	2009	2010*
Nederlands	78,4	77,4
Frans	4,4	4,5
Arabisch	3,7	3,6
Turks	3,0	3,0
Berbers	1,7	1,7
Engels	1,1	1,1
Russisch	0,8	0,8
Pools	0,6	0,8
Spaans	0,5	0,5
Andere talen	5,7	6,6
Totaal	100,0	100,0

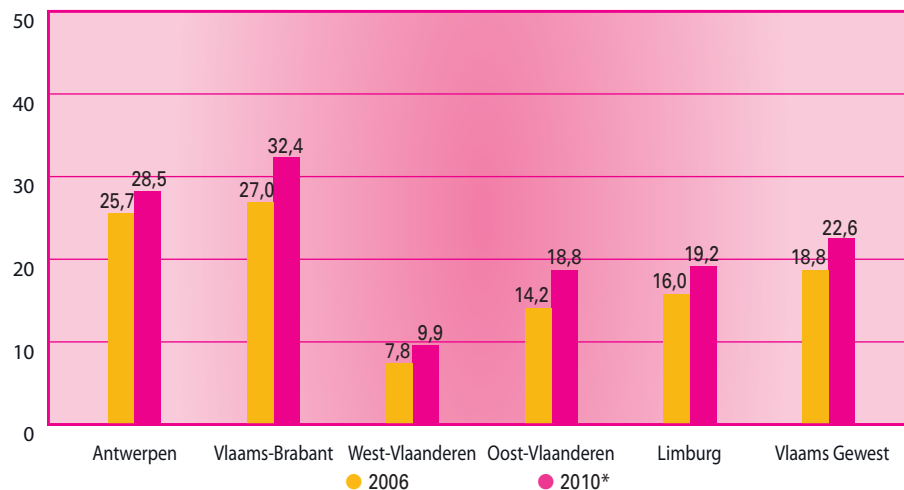
percentage heel wat lager en in West-Vlaanderen bedraagt het maar 9,9% (zie grafiek 2.13). In Antwerpen komen Arabisch (6,0%) en Berbers (4,3%) het meest voor; in Vlaams-Brabant en in West-Vlaanderen is dit het Frans (16,7% en 2,2%); in Oost-Vlaanderen Turks (4,2%), Arabisch (3,2%) en Frans (2,8%); in Limburg Turks (8,2%) en Arabisch (2,8%). In een periode van 5 jaar (2006 - 2010) is het aandeel kinderen met een andere taal dan het Nederlands als gezinstaal vrij fors toegenomen in elke provincie.

2.12 Levend geboren kinderen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopige cijfers

Gezinstaal niet-Nederlands per provincie

2.13 Levend geboren kinderen: percentage kinderen bij wie de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, in 2006 en in 2010, naar provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopige cijfers

	2007		2008		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Huidige leeftijd van de (stief)moeder					
Onder de 20 jaar	0,1	0,4	<0,0	<0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	7,5	2,5	0,2	2,6
25 tot 30 jaar	13,9	29,9	16,2	4,2	13,6
30 tot 35 jaar	29,1	36,4	37,2	19,2	28,0
35 tot 40 jaar	33,3	17,4	30,4	40,6	32,2
40 jaar en ouder	20,9	8,4	13,6	35,8	23,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader					
Onder de 20 jaar	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0
20 tot 25 jaar	0,9	2,5	0,6	0,1	0,9
25 tot 30 jaar	7,4	18,3	7,1	1,6	7,3
30 tot 35 jaar	22,3	35,9	28,5	10,1	21,3
35 tot 40 jaar	33,7	25,3	36,3	34,2	32,4
40 jaar en ouder	35,8	18,1	27,5	54,0	38,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.14 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

7. Grijzende ouders?

Belangrijk aantal grijzende vaders

Uit de gegevens van het rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van de jonge kinderen. De recentst beschikbare cijfers zijn van 1 januari 2008.

Ruim 36% van de kinderen van 0 tot 3 jaar heeft een moeder van 30 tot 35 jaar en bijna 30% een moeder van 25 tot 30 jaar. De leeftijd van de vader ligt hoger. De leeftijdsgroepen 35 tot 40 jaar en 40 jaar en ouder maken samen ruim 43% uit. Bij de kinderen van 3 tot 6 jaar zijn de moeders ook vooral (37,2%) 30 tot 35 jaar oud. Bij de vaders is bijna 64% 35 jaar of ouder.

Wanneer de leeftjidsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar wordt vergeleken met 2007, dan blijken zowel moeders als vaders in de leeftjidsklasse 40 jaar en ouder vrij fors toe te nemen (+2,5 en +2,3 procentpunten) (zie tabel 2.14).

8. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind

Jonge kinderen hebben meestal ouders in goede tot heel goede algemene gezondheid

Een slechte gezondheidstoestand van de ouders kan een belangrijke impact hebben op de leefomstandigheden van jonge kinderen, bijvoorbeeld bij het opnemen van de dagelijkse zorg voor de kinderen, op de arbeidsparticipatie

en het verdienvermogen. De SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions) 2008 leert ons hoe het zit met de gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind. Er werd gevraagd naar de gezondheidstoestand in het algemeen. Het gaat dus om een subjectieve inschatting door de ondervraagden. Bij de meeste kinderen rapporteert hun moeder of vader dat de algemene gezondheidstoestand heel goed of goed is (zie tabel 2.15).

9. Jonge kinderen en grootouders

Veel kinderen brengen hun jonge jaren door in de nabijheid van hun (stief-)grootouders*. Ruim 92% van de kinderen onder de 3 jaar heeft nog minstens 3 (stief-)grootouders; ruim 71% heeft nog 4 (stief-)grootouders (zie tabel 2.16). 6,4% van de kinderen heeft nog slechts 2 (stief-)grootouders.

Deze (stief-)grootouders wonen ook meestal niet veraf. Bijna 47% van de kinderen heeft een (stief-)grootmoeder langs moederszijde die op minder dan 15 minuten woont en bij ruim 40% woont de (stief-)grootvader langs moederszijde op minder dan 15 minuten. De (stief-)grootouders langs de kant van de partner wonen vaker iets verder af, maar toch heeft nog respectievelijk bijna 40% van de kinderen een (stief-)grootmoeder langs die kant die op 15 minuten woont en bijna 36% een (stief-)grootvader (zie tabel 2.17).

* Bedoeld wordt ouders van de moeder van het kind en ouders van de partner van de moeder, al dan niet vader van het kind

Gezondheidstoestand ouders

	Moeder	Vader
Heel goed	36,3	40,3
Goed	52,8	49,7
Redelijk	8,0	8,0
Slecht	2,3	1,8
Zeer slecht	0,5	0,2
Totaal	100,0 (N=1057)	100,0 (N=942)

2.15 Algemene gezondheidstoestand van de moeder en de vader van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest (2008)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

(Stief-)grootouders ⁽¹⁾

4 grootouders	71,4
3 grootouders	20,9
2 grootouders	6,4
1 grootouder	1,2
Geen grootouders	0,2
Totaal	100,0 (N=1283)

2.16 Kinderen onder de 3 jaar: aantal in leven zijnde ouders van de moeder van het kind en van haar partner, 2010 (percentage)

Bron: UG, Onderzoek noden en preferenties inzake preventieve zorg bij gezinnen met jonge kinderen, 2010

(1) Bedoeld wordt ouders van de moeder van het kind en ouders van de partner van de moeder, al dan niet vader van het kind

	Grootmoeder langs moederszijde	Grootvader langs moederszijde	(Stief-)grootmoeder langs partnerszijde	(Stief-)grootvader langs partnerszijde
-15 min	46,7	40,5	39,8	35,6
15-30 min	19,0	18,2	19,1	17,4
30-60 min	13,7	13,2	12,2	11,5
1 uur - 2 uur	6,7	7,2	4,9	4,6
2 uur en meer	9,1	8,9	10,0	8,5
Overleden	4,8	12,0	7,4	15,5
Geen partner	-	-	6,7	6,8
	100,0 (N=1352)	100,0 (N=1316)	100,0 (N=1301)	100,0 (N=1266)

2.17 Kinderen onder de 3 jaar: afstand tot de ouders van de moeder van het kind en tot de ouders van haar partner, 2010 (percentage)

Bron: UG, Onderzoek noden en preferenties inzake preventieve zorg bij gezinnen met jonge kinderen, 2010

(1) Bedoeld wordt ouders van de moeder van het kind en ouders van de partner van de moeder, al dan niet vader van het kind

10. Achtergrondgegevens

10.1. Relatievorming

Samenleven kan verschillende vormen aannemen: het kan gaan om een huwelijk, om een 'wettelijke samenwoning' of om een feitelijke samenwoning. Het kan ook gaan over personen van een verschillend geslacht of van hetzelfde geslacht. Sinds 1 juni 2003 zijn in België holebihuwelijken mogelijk.

10.1.1. Huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht

In 2009 (2010 nog niet beschikbaar) werden er in het *Vlaamse Gewest* 25 048

huwelijken gesloten; tegenover 2008 is het aantal huwelijken gedaald met 4,7%. Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 4,03 per 1000 inwoners (zie tabel 2.18 en grafiek 2.19).

10.1.2. Holebihuwelijken

In 2009 waren er in het Vlaamse Gewest 676 mannen die huwden met een man en 734 vrouwen die huwden met een vrouw. Het aantal personen dat huwde met iemand van hetzelfde geslacht blijft nagenoeg gelijk (zie tabel 2.20). In grafiek 2.21 is de evolutie sinds 2004 opgenomen.

Huwelijken

	Aantal	Per 1000 inwoners
2008	26 277	4,26
2009	25 048	4,03

2.18 Aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Evolutie huwelijken en echtscheidingen

2.19 Evolutie van het aantal huwelijken en het aantal echtscheidingen tussen personen van een verschillend geslacht in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Personen die een holebihuwelijk afsloten ⁽¹⁾

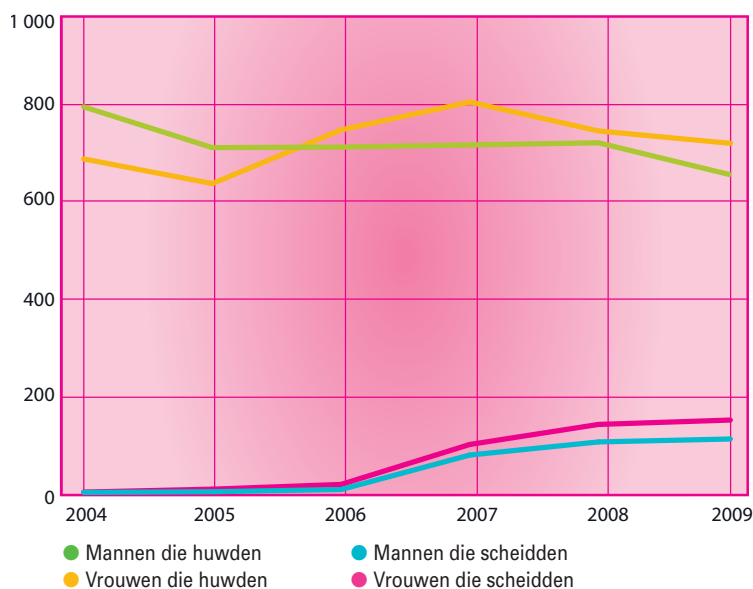
	Mannen	Vrouwen	Totaal
2008	735	757	1 492
2009	676	734	1 410

2.20 Aantal personen dat huwde met iemand van hetzelfde geslacht sinds 2004 - Vlaams Gewest

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister

(1) Enkel de personen ingeschreven in het rijksregister waarvan de burgerlijke staat wijzigt, worden geteld

Evolutie aantal personen dat een holebihuwelijk afsloot of dat scheidde ⁽¹⁾

2.21 Evolutie van het aantal personen dat huwde met iemand van hetzelfde geslacht of dat scheidde sinds 2004 - Vlaams Gewest

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister

(1) Enkel de personen waarvan de burgerlijke staat wijzigt en die ingeschreven zijn in het rijksregister worden geteld

10.1.3. Nieuwe samenlevingscontracten

'Wettelijke samenwoning' betreft personen die een verklaring hebben afgelegd conform art. 1476 van het Burgerlijk Wetboek. Er zijn alleen cijfers beschikbaar van over *aantal personen dat een samenlevingscontract afsloot* en niet over het aantal contracten. In 2009 sloten 40 208 personen een samenlevingscontract af, waarvan 96,8% met personen van een verschillend geslacht en 3,2% met personen van hetzelfde geslacht (zie tabel 2.22 en grafiek 2.23).

10.2. Relatieontbindingen

Een volledig beeld van cohabitatiebreuken schetsen is niet mogelijk. We hebben alleen informatie over de officiële echtscheidingen en de stopzettingen van een samenlevingscontract. Daarnaast zijn er ook nog de feitelijke scheidingen van gehuwden en de feitelijke ontbindingen van andere relatievormen.

10.2.1. Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht

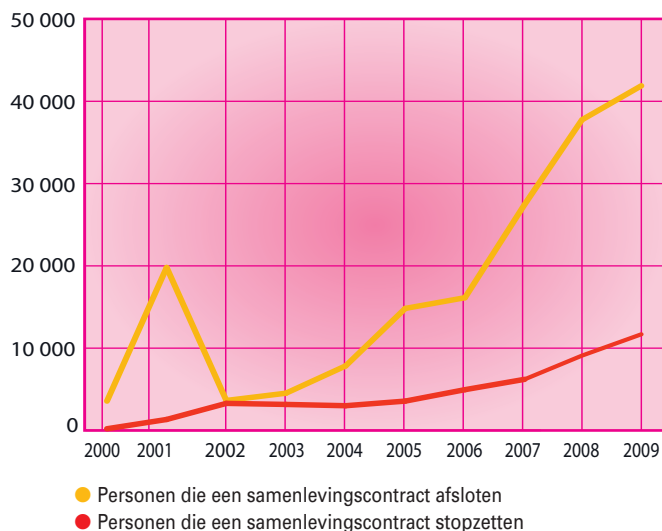
In 2009 (2010 nog niet beschikbaar) waren er in het *Vlaamse Gewest* 14 991 *echtscheidingen* van personen van een verschillend geslacht. Het aantal echtscheidingen is gedaald met 9,7% tegenover 2008. Per 1000 inwoners waren er in 2009 2,41 echtscheidingen (tabel 2.24).

Personen die een samenlevingscontract afsloten ⁽¹⁾

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2008	36 839	1 201	38 040
2009	38 940	1 268	40 208

2.22 Aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister
(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

Samenlevingscontracten

2.23 Evolutie van het aantal personen dat een samenlevingscontract afsloot en van het aantal personen dat een samenlevingscontract stopzette sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

Het aantal echtscheidingen in 2009 is gedaald na de forse stijging in 2008 die onder meer te wijten was aan de nieuwe echtscheidingswet die vanaf 1 september 2007 in werking trad*. Het aantal ligt wel nog hoger dan in 2007 (zie ook grafiek 2.19).

* De nieuwe wet maakt dat echtparen na 1 jaar apart wonen zonder meer kunnen scheiden i.p.v. na 2 jaar. Er moet ook geen schuld worden bewezen

10.2.2. Echtscheidingen van holebi's

In 2009 waren er in het Vlaamse Gewest 95 mannen betrokken bij een holebi-echtscheiding en 147 vrouwen. Dit is een lichte stijging tegenover 2008 (zie tabel 2.25).

10.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract

Ook deze cijfers betreffen het aantal betrokken personen en niet het aantal stopzettingen van een samenlevingscontract. In 2009 waren er 11 769 personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract, in hoofdzaak personen van een verschillend geslacht (96,2%). Van 2008 naar 2009 was er een toename met ruim 26% (zie tabel 2.26 en grafiek 2.23).

Echtscheidingen

	Aantal	Per 1000 inwoners
2007	14 395	2,35
2008	16 602	2,69
2009	14 991	2,41

2.24 Aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

Personen betrokken bij een holebi-echtscheiding

	Mannen	Vrouwen
2008	87	135
2009	95	147

2.25 Aantal personen betrokken bij een holebi-echtscheidingen - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Stopzettingen samenlevingscontract (1)

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2008	8 849	465	9 314
2009	11 325	444	11 769

2.26 Aantal personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister
(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

11. De Europese context

Kinderen tot 14 jaar naar gezinstype

11.1. Gezinnen waarin jonge kinderen leven

Nogal wat kinderen leven in een *eenoudergezin* of in een 'complex' gezin, maar het gaat nog altijd om een minderheid. Met een 'complex' gezin wordt bedoeld een gezin met een of beide ouders en een of meer andere volwassenen.

In België bedraagt het aandeel kinderen tot 14 jaar dat leeft in een eenoudergezin 15,7% en in een 'complex' gezin 15,0%. Binnen de EU-15-landen waarvoor dit gegeven gekend is, telt België een relatief hoog aantal kinderen dat leeft in een eenoudergezin; alleen het Verenigd Koninkrijk scoort hoger. Ook het aandeel kinderen in een 'complex' gezin ligt vrij hoog (zie tabel 2.27).

	Eenoudergezin	Tweeoudergezin	Gezin met twee of meer andere volwassenen ⁽¹⁾
België	15,7	66,7	15,0
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	13,3	78,2	8,5
Frankrijk	13,4	79,8	6,7
Luxemburg	6,8	84,4	8,7
Nederland	11,4	84,8	3,8
<i>Noordse landen</i>			
Finland	NB	NB	NB
Denemarken	NB	NB	NB
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	4,1	84,5	11,4
Italië	5,0	84,3	8,7
Portugal	6,0	73,6	19,8
Spanje	5,8	75,1	18,8
Oostenrijk	9,0	71,5	19,4
Verenigd Koninkrijk	23,8	65,8	10,2
Ierland	NB	NB	NB

2.27 Percentage kinderen van 0 tot 14 jaar naar gezinstype (eenoudergezin, tweeoudergezin, gezin met twee of meer volwassenen) - 2007

Bron: OECD, Family Database (website) gebaseerd op de European Labour Force Survey, 2007

(1) Gezin met een of beide ouders en een of meer andere volwassenen

NB: niet beschikbaar

De meerderheid van de kinderen jonger dan 14 jaar leeft samen met beide ouders. Dit cijfer varieert wel sterk van land tot land, met de laagste percentages in België en het Verenigd Koninkrijk en het hoogste percentage in Finland. Het percentage kinderen in een gezin waar noch de vader noch de moeder aanwezig zijn, ligt zeer laag, maar België scoort ook hier opmerkelijk hoog (zie tabel 2.28).

Kinderen tot 14 jaar naar verblijfsregeling

	Vader en moeder	Alleen moeder	Alleen vader	Noch vader noch moeder
België	65,0	19,5	11,0	4,4
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	82,0	16,3	1,7	0,0
Frankrijk	79,5	17,0	2,9	0,6
Luxemburg	91,5	7,1	0,7	0,7
Nederland	87,4	11,2	1,3	0,1
<i>Noordse landen</i>				
Finland	95,2	4,1	0,4	0,2
Denemarken	81,3	15,3	2,0	1,4
Zweden	78,0	18,0	4,0	0,0
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	93,6	5,4	0,8	0,2
Italië	92,1	6,8	1,0	0,1
Portugal	86,6	10,5	1,0	1,8
Spanje	91,5	7,2	0,6	0,7
Oostenrijk	86,6	12,1	0,9	0,5
Verenigd Koninkrijk (enkel Engeland)	68,9	27,6	2,4	1,1
Ierland	NB	NB	NB	NB

2.28 Percentage kinderen van 0 tot 14 jaar dat leeft in een gezin waar zowel de vader als de moeder aanwezig zijn, alleen de vader aanwezig is, alleen de moeder aanwezig is of geen van beiden - 2007

Bron: OECD, Family Database (website) gebaseerd op de European Labour Force Survey 2007, uitgezonderd Denemarken dat antwoordde via een OECD-vragenlijst

Aantal kinderen in het gezin

	Gezin met 1 kind	Gezin met 2 kinderen	Gezin met 3 of meer kinderen
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	21,9	47,4	30,7
België	20,3	44,4	35,3
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	27,7	48,2	24,1
Frankrijk	22,3	45,9	31,8
Luxemburg	19,5	45,4	35,0
Nederland	17,9	49,0	33,1
<i>Noordse landen</i>			
Finland	16,7	38,0	45,4
Denemarken	NB	NB	NB
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	22,8	55,0	22,2
Italië	29,5	53,7	16,8
Portugal	35,1	48,0	16,9
Spanje	30,3	53,6	16,2
Oostenrijk	26,1	47,7	26,2
Verenigd Koninkrijk	21,3	45,3	33,4
Ierland	NB	NB	NB

2.29 Percentage kinderen onder de 14 jaar naar aantal kinderen in het gezin, 2007

Bronnen: Vlaams Gewest: gegevens uit het geboorteregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

OECD, Family Database (website) gebaseerd op de European Labour Force Survey, 2007

(1) Kinderen onder de 12 jaar

NB: niet beschikbaar

In tabel 2.29 bekijken we of kinderen van 0 tot en met 14 jaar alleen opgroeien of samen met andere kinderen. Het Vlaamse Gewest neemt een middenpositie in wat betreft het aantal jonge kinderen dat opgroeit als enig kind. Finland kent relatief veel kinderen die opgroeien in een gezin met 3 of meer kinderen.

11.2. Huwelijken en echtscheidingen

Huwelijken per 1000 inwoners

2 Het *huwelijkscijfer* (= aantal huwelijken per jaar per 1000 inwoners) in het Vlaamse Gewest is eerder laag (zie tabel 2.30). De cijfers voor het Vlaamse Gewest en België behoren samen met die van Luxemburg, Frankrijk, Italië, Portugal en Spanje tot de laagste in de EU-15. Het huwelijkscijfer ligt het hoogst in Denemarken. Sinds 2000 is het aantal huwelijken per 1000 inwoners in de meeste bestudeerde landen afgenomen of nagenoeg ongewijzigd gebleven. Enkel in Finland, Zweden en Griekenland steeg het. Dit gaat gepaard met het huwen op steeds latere leeftijd en met een toename van andere samenlevingsvormen.

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	4,2	4,0	4,3	4,0
België	4,4	4,1	4,3	4,0
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	5,1	4,7	4,6	4,6
Frankrijk	5,0	4,5	4,1	3,9
Luxemburg	4,9	4,4	3,9	3,5
Nederland	5,5	4,4	4,5	4,4
<i>Noordse landen</i>				
Finland	5,1	5,6	5,8	5,6
Denemarken	7,2	6,7	6,8	6,0
Zweden	4,5	4,9	5,5	5,1
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,5	5,5	4,8	5,3
Italië	5,0	4,2	4,1	4,0
Portugal	6,2	4,6	4,1	3,8
Spanje	5,4	4,8	4,3	3,8
Oostenrijk	4,9	4,8	4,2	4,2
Verenigd Koninkrijk	5,2	5,2	4,4	
Ierland	5,0	5,1		

2.30 Aantal huwelijken per 1000 inwoners (bruto-huwelijkscijfer) in de EU-15-landen sinds 2000
 Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie,
 Bevolkingsstatistieken Eurostat, website
 NB: niet beschikbaar

Echtscheidingen per 1000 inwoners

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	2,6	2,6	2,7	2,4
België	2,6	2,9	3,3	3,0
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	2,4	2,4	2,3	2,3
Frankrijk	1,9	2,5	2,1	
Luxemburg	2,4	2,2	2,0	2,1
Nederland	2,2	2,0	2,0	1,9
<i>Noordse landen</i>				
Finland	2,7	2,6	2,5	2,5
Denemarken	2,7	2,8	2,7	2,7
Zweden	2,4	2,2	2,3	2,4
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	1,0	1,2	1,2	
Italië	0,7	0,8	0,9	
Portugal	1,9	2,2	NB	2,5
Spanje	0,9	1,7	2,4	2,1
Oostenrijk	2,4	2,4	2,4	2,5
Verenigd Koninkrijk	2,6	2,6	2,2	
Ierland	0,7	0,8		

2.31 Aantal echtscheidingen per 1000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

In de meeste landen van de EU-15 zijn er ongeveer 2 tot 3 echtscheidingen per 1000 inwoners. In Italië en Ierland ligt het aantal echtscheidingen per 1000 inwoners lager dan 1 (zie tabel 2.31).

2

HOOFDSTUK 3
Tewerkstelling in gezinnen
van jonge kinderen

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit of de ouders een betaalde baan hebben of niet. De tijd die kinderen doorbrengen buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met het gaan werken van de ouders.

De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben biedt nog altijd de beste bescherming tegen financiële armoede. In dit hoofdstuk staan we stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn.

Naast de arbeidsparticipatie op zich bekijken we de omvang van de tewerkstelling en het werkregime.

We presenteren populatiegegevens uit het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gegevens uit SILC (Statistics on Income and Living Conditions), gegevens uit het onderzoek naar kinderopvang in het Vlaamse Gewest en gegevens uit de Labour Force Survey (Eurostat).

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen

De meeste kinderen leven bij ouders die aan het werk zijn; slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin zonder werkende volwassenen

In de lijn van de opzet van 'Het kind in Vlaanderen' presenteren we in dit punt een aantal cijfers over de tewerkstelling van de ouders van jonge kinderen met als teleenheid het kind. De recentst beschikbare cijfers betreffen 31 december 2007.

Ruim 89% van de kinderen jonger dan 12 heeft *minstens een ouder** die aan het werk is. Anders geformuleerd, ongeveer 10% leeft in een gezin zonder werkende ouders. Tegenover 2006 zien we een toename met 0,7 procentpunten van het aantal kinderen dat leeft in een gezin met minstens een werkende ouder in het gezin (zie tabel 3.1 en grafiek 3.2).

60,7% woont bij *beide ouders** die *allebei aan het werk* zijn. Tegenover 2006 nam dit type toe met 1,1 procentpunten. De tweede meest voorkomende situatie is een kind dat woont bij beide ouders, van wie *een werkt* en *een niet-beroepsactief* is. Dit type daalde van 2006 naar 2007 van 13,8% naar 13,6%.

Tabel 3.1 geeft ook de situatie naargelang van de leeftijd van het kind.

Naargelang van het *gezinstype* zijn er verschillen in de arbeidsparticipatie van de ouder(s). Kinderen die wonen bij een alleenstaande moeder leven nog steeds vaker in een gezin waar niemand werkt. Bij kinderen jonger dan 3 jaar wonend bij een alleenstaande moeder is slechts 54,5% van de moeders werkzaam. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dit 64,6%, en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 70,2%. Hun moeders zijn vaker werkzoekend met werkloosheidsuitkering of niet-beroepsactief met een RVA-uitkering. Ook bij kinderen wonend bij een alleenstaande vader zijn er nogal wat met een vader die niet werkt. Van 21,3% van de kinderen onder de 12 jaar die bij een alleenstaande vader wonen, is de vader niet aan het werk. In tabel 3.3 is het gezinstype 'kerngezin met andere personen' niet opgenomen (aandeel in populatie kinderen onder de 12 jaar: 4,2%). Het gaat hier veelal om kinderen in gezinnen zonder werkende volwassenen (67,8%).

Opmerkelijk is de vrij forse toename van 2006 naar 2007 van de arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen die wonen bij een alleenstaande moeder. De toename bedraagt 3,4 procentpunten. Uit grafiek 3.4 blijkt dat deze stijging zich al 3 jaar na mekaar voortzet.

** Bedoeld wordt: ouder(s), als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en zijn/haar partner*

	2006		2007		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Twee werkenden	59,6	61,5	61,7	59,8	60,7
Een werkende en een werkzoekende met uitkering RVA	3,4	3,5	3,1	2,6	2,9
Een werkende en een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,8	6,1	4,3	2,4	3,8
Een werkende en een niet-beroepsactieve	13,8	13,1	12,8	14,2	13,6
Twee, beiden werkzoekend met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief ⁽¹⁾	5,6	6,1	5,7	4,9	5,4
Een werkende	7,9	4,7	7,2	10,4	8,2
Een werkzoekende met uitkering RVA	1,8	1,2	1,3	1,5	1,4
Een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	1,8	1,7	1,7	1,8	1,8
Een niet-beroepsactieve	1,4	1,2	1,3	1,6	1,4
Niet bekend	1,0	0,8	0,9	0,8	0,8
<i>Totaal met minstens een werkende in het gezin</i>	<i>88,5</i>	<i>88,9</i>	<i>89,1</i>	<i>89,3</i>	<i>89,2</i>
<i>Totaal enkel niet-werkende(n) in het gezin</i>	<i>11,5</i>	<i>11,1</i>	<i>10,9</i>	<i>10,7</i>	<i>10,8</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

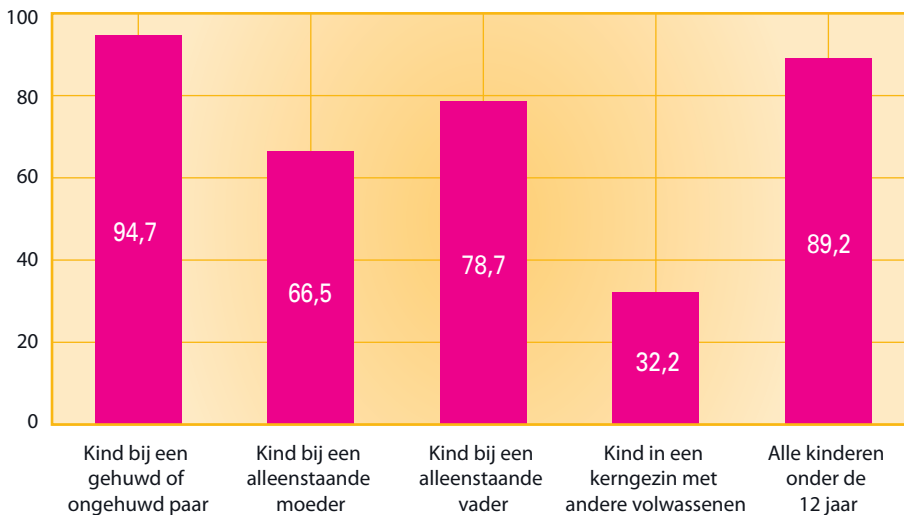
3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar de mate van arbeidsparticipatie van de ouders, of naar de mate van arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieve met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

Werkende ouder(s) in gezin ⁽¹⁾

3.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar met werkende ouder(s) in het gezin naar gezinstype op 31 december 2007 - Vlaams Gewest

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid
(1) Een of beide ouders werkend

	2006		2007		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een gehuwd of een ongehuwd paar					
Beide ouders werkend	70,2	69,7	71,7	72,2	71,4
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	4,0	3,9	3,5	3,1	3,4
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,3	6,7	4,8	2,8	4,3
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	15,9	14,1	14,4	16,9	15,6
<i>Totaal met werkende ouder(s)</i>	<i>94,5</i>	<i>94,4</i>	<i>94,5</i>	<i>94,9</i>	<i>94,7</i>
Andere	5,5	5,6	5,5	5,1	5,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een gehuwd of ongehuwd paar</i>	<i>84,2</i>	<i>86,9</i>	<i>85,4</i>	<i>82,6</i>	<i>84,4</i>

Vervolg op volgende bladzijde

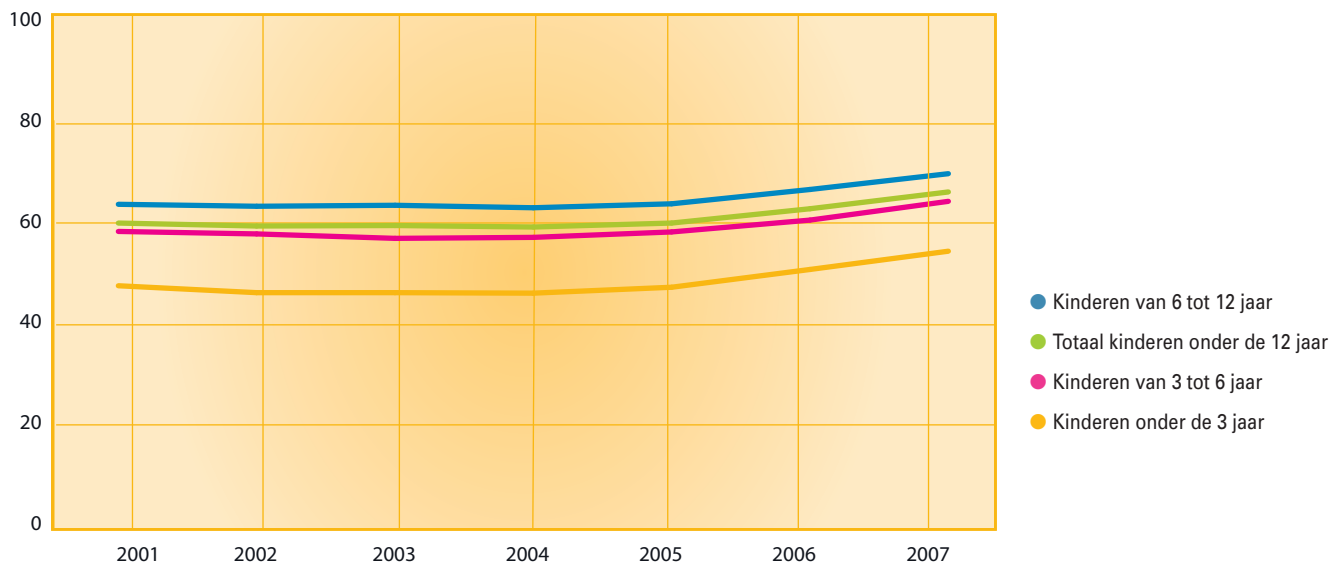
	2006		2007		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend	63,1	54,5	64,6	70,2	66,5
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	15,4	16,7	13,1	10,8	12,2
Moeder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	9,7	14,4	10,7	7,8	9,5
Moeder niet-beroepsactief	11,8	14,4	11,6	11,2	11,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>10,2</i>	<i>6,3</i>	<i>9,1</i>	<i>12,4</i>	<i>10,1</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend	78,1	72,3	77,7	80,5	78,7
Vader werkzoekend met uitkering RVA	9,4	10,6	9,5	7,1	8,1
Vader niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,0	6,7	3,8	4,1	4,4
Vader niet-beroepsactief	8,4	10,4	9,0	8,3	8,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>1,4</i>	<i>0,8</i>	<i>1,3</i>	<i>1,8</i>	<i>1,4</i>

3.3 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft en voor de belangrijkste gezinstypes - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieven met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioenen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

3.4 Kinderen wonend bij een alleenstaande moeder: evolutie sinds 2001 van het percentage kinderen waarvan de moeder werkt naar leeftijdscategorie - Vlaams Gewest - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen

Kinderen in tweeoudergezinnen: het 'anderhalf'-systeem komt het meest voor en neemt toe. Kinderen bij een alleenstaande moeder: arbeidsparticipatie moeders neemt toe

37,3% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2007) heeft ouders die in het 'anderhalf'-systeem zitten: een ouder werkt deeltijds; de andere ouder is voltijds werknemer (30,9%) of zelfstandige (6,4%).

Bij 29,7% van de kinderen kan men spreken van kinderen van wie de ouders

in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de intensieve 'tweebanengezinnen'. Het gaat om 17,6% kinderen in een tweeoudergezin waarvan de ouders beiden voltijds werken als werknemer, om 5,4% waarvan beide ouders als zelfstandige werken en om 6,7% waarvan een van beiden werkt als zelfstandige en de andere voltijds als werknemer.

Een derde belangrijke groep (23,3%) zijn de kinderen die leven in een gezin waarin slechts een ouder werkt, voltijds als werknemer (14,9%), of als zelfstandige (4,5%) of in een gezin waar beide ouders deeltijds werken (2,8%). Men kan hier spreken van het 'eenbaansgezin'.

Eenbaansgezin omvat ook de combinaties

van een voltijds werkende ouder of een zelfstandige met een ouder die valt in de categorie 'andere' (werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA) (1,1%) (zie tabel 3.5 en grafiek 3.6).

	2006		2007		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in tweoudergezin					
Beide ouders voltijds werknemer	17,3	21,8	17,0	15,7	17,6
Een ouder voltijds, een ouder deeltijds werknemer	30,6	27,7	32,1	32,1	30,9
Beide ouders deeltijds werknemer	2,6	2,9	3,0	2,6	2,8
Een ouder voltijds werknemer, een zelfstandige	6,6	6,7	6,5	6,8	6,7
Een ouder voltijds werknemer, een niet-beroepsactief	15,8	16,4	14,6	14,3	14,9
Een ouder voltijds werknemer, een ouder andere ⁽¹⁾	1,0	1,1	1,0	0,9	1,0
Beide ouders zelfstandige	5,5	3,7	4,8	6,5	5,4
Een ouder zelfstandige, een ouder deeltijds werknemer	6,2	5,2	6,6	7,0	6,4
Een ouder zelfstandige, een niet-beroepsactief	4,7	4,1	4,3	4,8	4,5
Een ouder zelfstandige, een ouder andere ⁽¹⁾	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Andere combinaties	9,7	10,3	9,9	9,2	9,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

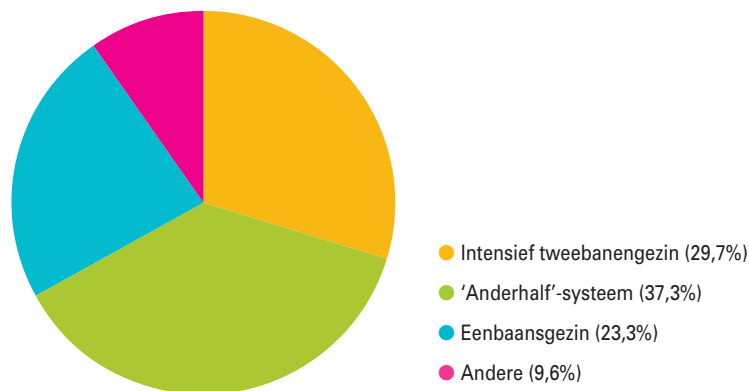
	2006		2007		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds werknemer	27,8	25,5	28,9	30,3	29,3
Ouder deeltijds werknemer	28,4	22,6	28,7	32,1	29,9
Ouder zelfstandige	6,6	5,9	6,0	7,2	6,7
Ouder niet-beroepsactief	35,1	43,5	33,9	28,5	32,0
Andere ⁽¹⁾	2,0	2,5	2,4	1,9	2,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.5 Kinderen onder de 12 jaar naar gezinstype en naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Andere: werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA

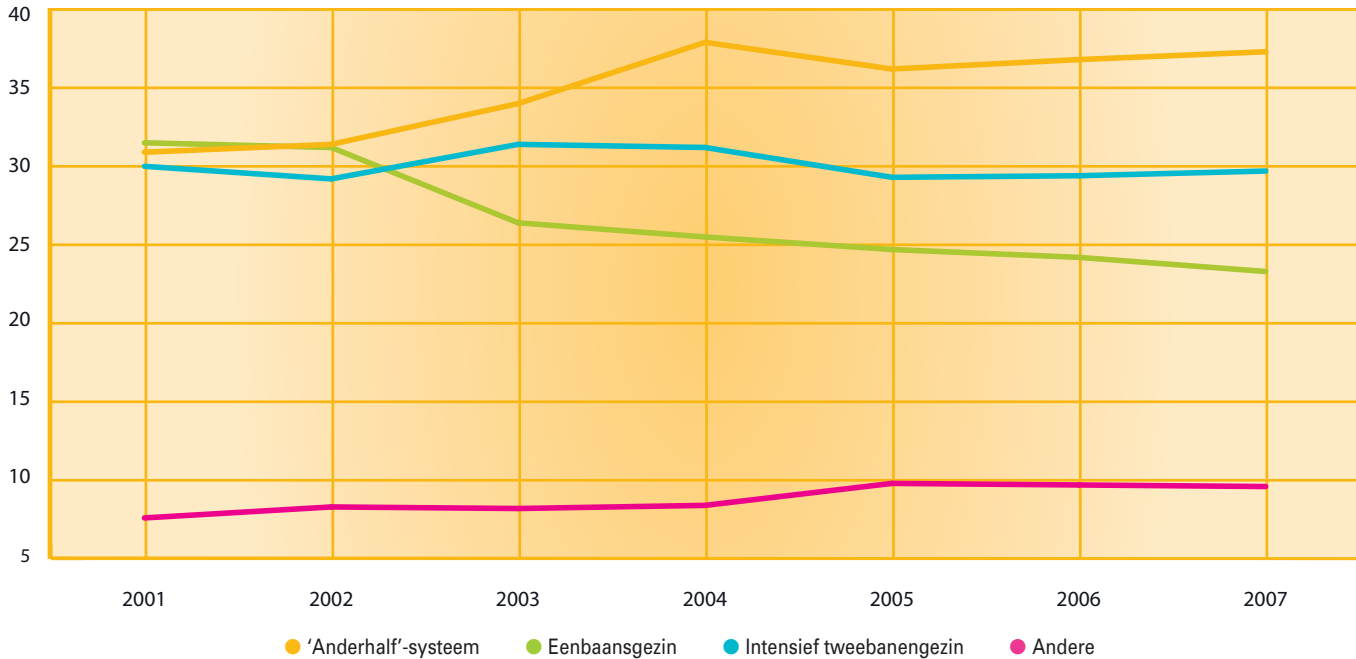
Omvang tewerkstelling

3.6 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweeoudergezin op 31 december 2007 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3.7 Evolutie van de omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweoudergezin sinds 2001 - Vlaams Gewest - situatie op 31 december (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

Van 2006 naar 2007 was er een lichte afname van kinderen in een 'eenbaansgezin' en een lichte toename van kinderen in het 'anderhalf'-systeem en in een intensief tweeбанengezin. De evolutie naar minder kinderen in een 'eenbaansgezin' en meer kinderen in een 'anderhalf'-systeem zet zich al een aantal jaren door. In tegenstelling tot de jaren 2004 en 2005 is er in 2006 en 2007 geen daling meer van het aantal kinderen in een intensief tweeбанengezin (zie grafiek 3.7).

Van de kinderen in een eenoudergezin zijn heel wat ouders niet-beroepsactief. 32,0% van deze kinderen leeft bij een ouder - meestal de moeder - die niet-beroepsactief is. Van ruim 29% van deze kinderen werkt de ouder voltijds als werknemer. Bijna 30% werkt deeltijds en 6,7% is zelfstandige. Van 2006 naar 2007 was er een toename van de arbeidsparticipatie, voltijds of deeltijds (zie tabel 3.5).

3. Waarom werken ouders van jonge kinderen niet?

Moeders werken vooral niet omwille van huishoudelijk werk; vaders vooral niet omwille van werkloosheid

In een recent onderzoek naar het gebruik van kinderopvang bij kinderen onder de 3 jaar werd ook de werksituatie van de ouders bevestigd*. Bijna 19% van de bevestigde kinderen onder de 3 jaar heeft een niet-werkende moeder, soms omwille van werkloosheid (5,3%), maar meestal omwille van huishoudelijk werk (11,2%). Bij 10,6% van de bevestigde kinderen heeft de moeder het werk tijdelijk volledig onderbroken: vooral ouderschapsverlof, loopbaanonderbreking of tijdskrediet en zwangerschapsverlof. De niet-werkende vaders van de bevestigde kinderen zijn meestal werkloos (zie tabel 3.8).

* Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

	Moeder	Vader
Werk tijdelijk (volledig) onderbroken omwille van:		
Zwangerschapsverlof	2,2	-
Ouderschapsverlof	4,0	1,1
Ziekteverlof	1,3	0,6
Loopbaanonderbreking/tijdskrediet	2,6	0,2
Verlof zonder wedde	0,1	0,0
Invalideit	0,4	0,7
Totaal	10,6	2,6
Niet werkend omwille van:		
Werkloos	5,3	3,9
Huisvrouw / huisman, student, ...	11,2	1,5
Andere (gepensioneerd, leefloon, asielzoeker)	2,3	1,4
Totaal	18,8	6,8

3.8 Situatie van de niet-werkende ouders van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest - 2009 (percentage van alle kinderen)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

4. Waarom werken moeders van jonge kinderen deeltijds?

Vooraf omwille van het opnemen van zorgtaken

Uit de SILC-enquête blijkt dat moeders die minder dan 30 uur per week werken, dit vooral doen omwille van huishoudelijk werk of zorg voor kinderen of andere personen (74,5%). Een aantal moeders beschouwt het aantal arbeidsuren als voltijds (4,9%) of wenst niet meer uren te werken (9,1%). 4,6% wenst meer te werken, maar vindt geen job met meer uren (zie tabel 3.9).

Slechts 1,6% van de bevroegde vaders werkt deeltijds. Omwille van het zeer beperkt aantal respondenten (N=14) is hun motivatie voor deeltijds werken niet opgenomen in tabel 3.9.

Reden deeltijds werken

	Moeder
Huishoudelijk werk, zorg voor kinderen of andere personen	74,5
Ziekte of handicap	1,2
Wenst meer uren te werken maar vindt geen job	4,6
Wenst niet meer uren te werken	9,1
Aantal arbeidsuren wordt beschouwd als voltijds	4,9
Andere	5,7
Totaal	100,0 (N=258)
<i>Percentage kinderen met deeltijds werkende moeder</i>	<i>25,8</i>

3.9 Kinderen onder de 12 jaar waarvan de moeder minder dan 30 uur per week werkt: reden voor het deeltijds werken - 2008 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2008

	Moeder (1)	Vader (2)
Minder dan 20 uren	10,9	0,2
20 tot 25 uren	13,1	1,2
25 tot 30 uren	8,9	0,3
30 tot 35 uren	17,8	5,0
35 tot 40 uren	24,7	29,4
40 tot 45 uren	13,2	26,5
45 uren en meer	11,6	37,5
Totaal	100,0 (N=949)	100,0 (N=990)
Gemiddeld	33,4 u	44,7 u
P25	25,0 u	38,0 u
P75	39,0 u	50,0 u

3.10 Kinderen onder de 12 jaar: gewoonlijke arbeidsduur van hun moeder en hun vader - 2008 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2008

(1) Kinderen van wie de moeder betaald werk heeft; totaal van hoofdjob en tweede job

(2) Kinderen van wie de vader betaald werk heeft; totaal van hoofdjob en tweede job

Jonge kinderen hebben doorgaans een vader die veel uren werkt

Voor het combineren van gezin en arbeid zijn de arbeidsduur en het werkregime belangrijke elementen.

In de SILC-enquête wordt aan moeders en vaders van jonge kinderen gevraagd wat hun gewoonlijke *arbeidsduur* is in het hoofdberoep en in de eventuele tweede job. Van *kinderen onder de 12 jaar* werkt de moeder gemiddeld ruim 33 uur en de vader bijna 45 uur per week (zie tabel 3.10).

Het onderzoek naar het gebruik van kinderopvang peilde ook naar het *werkregime* van ouders.

In tabel 3.11 beschrijven we het werkregime van de moeders en de vaders van kinderen van *3 maanden tot 3 jaar**. Bijna 79% van de kinderen heeft een moeder die enkel overdag in de week werkt. Bij de vaders ligt het percentage iets lager (72,8%). Ploegenarbeid is zeer beperkt bij de moeders: 3,9% werkt in een tweeploegenstelsel, 2,7% in een drieploegenstelsel. 0,9% doet nachtwerk. Bij de vaders liggen deze cijfers iets hoger, met 6,1% in een tweeploegenstelsel en 4,0% in een drieploegenstelsel. 1,4% van de vaders doet nachtwerk. 6,2% van de jonge kinderen heeft een moeder die op wekelijks wisselende uren werkt en 8,0% heeft een vader bij wie dat het geval is.

* Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

Werkregime

	Moeder (N=3342)	Vader (N=3676)
Enkel werkuren overdag in de week	78,7	72,8
Ploegenstelsel: vroeg en laat	3,9	6,1
Ploegenstelsel: vroeg, laat en nacht	2,7	4,0
Iedere week wisselende uren	6,2	8,0
Enkel nachtwerk	0,9	1,4
Enkel weekendwerk	1,8	2,0
Andere werkuren	5,9	5,7
Gemiddeld aantal uren betaalde arbeid per week	31,3	40,3
Gemiddeld aantal werkdagen per week	4,5	5,0

3.11 *Werkregime van moeders en vaders van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar - Vlaams Gewest, 2009*
Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

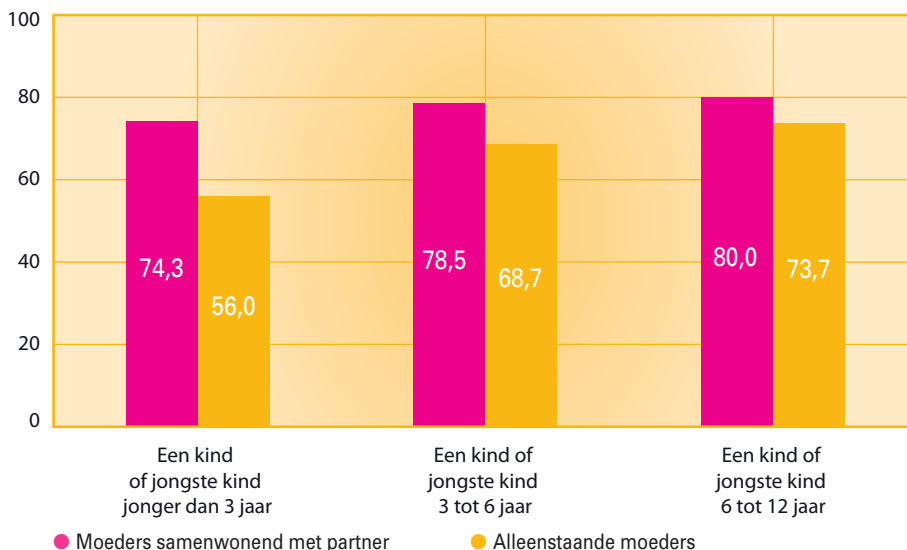

6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen

Hoge en stijgende arbeidsparticipatie bij vrouwen met jonge kinderen. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

Het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid maakt het mogelijk om in te zoomen op de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen met als *teleenheid* 'vrouwen', niet 'kinderen'. Gelet op de impact die de arbeidsparticipatie heeft op de gezinssituatie, presenteren we ook deze gegevens.

De arbeidsparticipatie eind 2007 van moeders met een kind of jongste kind jonger dan 12 jaar in het Vlaamse Gewest bedroeg 74,4%. Dit cijfer ligt iets hoger dan in 2006 (+1,4 procentpunten). De arbeidsparticipatie ligt lager bij moeders met een kind jonger dan 3 jaar (74,3%) dan bij moeders met een ouder kind. Bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar ligt de arbeidsparticipatie veel lager dan bij samenwonende moeders: 68,9% tegenover 77,5%. De alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar kennen een nog lagere participatiegraad: slechts 56,0% is beroepsactief. Het aandeel beroepsactieven bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar is toegenomen van 65,5% in 2006 tot 68,9% in 2007 (zie grafiek 3.12 en tabel 3.13).

3.12 Samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar: percentage dat beroepsactief is - Vlaams Gewest - situatie op 31 december 2007
Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

	2006		2007		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Moeders samenwonend met partner					
Werkend in loondienst	64,4	64,4	66,4	65,8	65,4
Werkend als zelfstandige	7,5	6,3	7,7	8,8	7,6
Werkend als helper bij zelfstandige	2,1	1,2	1,8	2,7	1,9
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,3	2,4	2,6	2,7	2,6
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>76,3</i>	<i>74,3</i>	<i>78,5</i>	<i>80,0</i>	<i>77,5</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	3,7	3,7	3,1	2,3	3,0
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,7	6,5	3,0	1,2	3,6
Andere niet-beroepsactief	16,4	15,5	15,4	16,5	15,9
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>23,7</i>	<i>25,7</i>	<i>21,5</i>	<i>20,0</i>	<i>22,5</i>
Totaal moeders samenwonend met partner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alleenstaande moeders					
Werkend in loondienst	57,6	48,9	61,4	64,7	60,6
Werkend als zelfstandige	5,5	4,9	4,8	6,0	5,5
Werkend als helper bij zelfstandige	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,2	1,9	2,3	2,7	2,4
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>65,5</i>	<i>56,0</i>	<i>68,7</i>	<i>73,7</i>	<i>68,9</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	14,6	16,4	11,7	9,7	11,5
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	8,7	13,7	8,8	6,2	8,4
Andere niet-beroepsactief	11,2	13,9	10,7	10,5	11,2
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>34,5</i>	<i>44,0</i>	<i>31,3</i>	<i>26,3</i>	<i>31,1</i>
Totaal alleenstaande moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

	2006		2007		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Totaal moeders (2)					
Werkend in loondienst	61,9	62,5	64,5	63,1	63,2
Werkend als zelfstandige	7,0	6,1	7,1	7,9	7,1
Werkend als helper bij zelfstandige	1,8	1,1	1,6	2,2	1,7
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,2	2,4	2,5	2,5	2,5
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>73,0</i>	<i>72,1</i>	<i>75,6</i>	<i>75,6</i>	<i>74,4</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	4,9	4,6	4,1	3,4	4,0
Niet-beroepsactief met uitkering RVA (1)	6,2	7,5	5,0	5,6	6,1
Andere niet-beroepsactief	15,9	15,8	15,2	15,4	15,5
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>27,0</i>	<i>27,9</i>	<i>24,4</i>	<i>24,4</i>	<i>25,6</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.13 Arbeidsparticipatie van samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het kind/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactief met uitkering RVA: omvat voltijds bruggpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

(2) Omvat ook de moeders met kinderen inwonend in een ander gezin

Vervolg op volgende bladzijde

7. De Europese context

7.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen

3 Over arbeidsparticipatie in gezinnen zijn er geen Europese cijfers beschikbaar die als teleenheid het kind nemen. Wel is de *werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen* bekend. Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) vergelijken we het Vlaamse Gewest met de EU-15-landen, uitgezonderd Denemarken en Zweden.

In tabel 3.14 is de werkzaamheidsgraad bij moeders in 2009 opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2 of 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De werkzaamheidsgraad in het Vlaamse Gewest bij moeders met een of meer kinderen onder de 12 jaar behoort tot de hoogste. De werkzaamheidsgraad ligt veel lager in de mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal. Opmerkelijk is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen moeders met 1 of 2 kinderen en moeders met 3 of meer kinderen. Deze laatste moeders kennen overall een lagere werkzaamheidsgraad. De werkzaamheidsgraad van moeders met 3 of meer kinderen is nog lager wanneer het jongste kind jonger is dan 6 jaar dan wanneer het 6 tot 12 jaar oud is.

Werkzaamheidsgraad moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 6 jaar ⁽¹⁾			
Vlaams Gewest	78,6	82,9	62,5
België	74,4	73,3	54,9
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	69,7	64,5	42,3
Frankrijk	71,9	67,9	49,7
Luxemburg	74,1	76,0	45,2
Nederland	82,3	80,4	65,8
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	NB	NB	NB
Finland	62,2	69,0	56,8
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	53,8	54,5	50,3
Italië	59,1	51,8	36,8
Portugal	75,5	71,8	59,8
Spanje	63,5	56,7	43,8
Oostenrijk	73,9	67,6	50,2
Ierland	65,9	57,3	43,1
Verenigd Koninkrijk	67,1	60,7	38,1
EU-15	67,3	62,2	45,2

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar ⁽¹⁾			
Vlaams Gewest	83,4	86,7	76,9
België	75,5	80,9	68,6
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	78,6	75,8	63,8
Frankrijk	81,8	84,1	69,8
Luxemburg	80,4	70,2	NB
Nederland	76,6	80,1	75,0
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	NB	NB	NB
Finland	84,9	92,7	81,0
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	65,1	61,3	57,5
Italië	61,5	53,7	43,7
Portugal	79,1	79,4	71,9
Spanje	63,7	61,2	51,8
Oostenrijk	83,9	82,2	70,1
Ierland	64,6	62,3	55,9
Verenigd Koninkrijk	72,6	77,3	62,7
EU-15	72,6	72,2	63,2

3.14 Werkzaamheidsgraad bij vrouwen van 20 tot 50 jaar met een kind of jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het jongste kind in de EU-15-landen - 2009

Bron: Eurostat, Labour Force Survey, 2009 (Bewerking Departement Werk en Sociale Economie, team Monitoring en Ondersteuning)

(1) In gezinnen met meerdere kinderen wordt gekeken naar de leeftijd van het jongste kind

NB: niet beschikbaar

7.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

Zonder werkende volwassene

In de EU-15 leeft 10,3% van de kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder werkende volwassene. België scoort gemiddeld. In het Verenigd Koninkrijk en Ierland ligt dit percentage merkkelijk hoger. De cijfers voor het Vlaamse Gewest. De cijfers voor het Vlaamse Gewest betreffen wel een jongere leeftijdsgroep (zie tabel 3.15).

In tabel 3.16 bekijken we de werkzaamheidsgraad naar gezinstype, voor de kinderen jonger dan 15 jaar. In de meeste EU-15-landen is er een opmerkelijk verschil tussen de kinderen wonend in een tweeoudergezin en kinderen wonend in een eenoudergezin. Alleen in Denemarken en Zweden is er nagenoeg geen verschil. De kloof is het grootst in het Verenigd Koninkrijk. België kent de tweede grootste kloof.

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	9,3*	12,3**	11,5**	10,8**		
België	11,4	12,8	12,7	12,0	11,3	10,3
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	9,4	11,0***	10,6	9,6	9,4	9,6
Frankrijk	9,3	8,8	9,3	8,8	8,5	9,4
Luxemburg	4,0	2,7	3,7	3,4	3,6	4,4
Nederland	7,0	6,7	6,4	5,9	4,8	4,9
<i>Noordse landen</i>						
Finland	NB	6,6	4,9	4,4	4,1	
Denemarken	NB	5,7	5,0	5,3	3,3	
Zweden	NB					
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	5,5	4,2	3,9	3,9	3,6	4,8
Italië	7,6	5,9	5,7	5,8	6,7	7,6
Portugal	3,8	4,6	4,6	5,1	4,7	6,1
Spanje	6,6	5,6	5,3	5,3	6,5	9,9
Oostenrijk	3,8	5,9	6,0	5,3	5,3	5,3
Verenigd Koninkrijk	17,0	16,5	16,5	16,7	16,4	17,5
Ierland	10,1	11,9	11,2	11,5	13,1	17,2
EU-15	9,8****	9,6	9,5	9,2	9,3	10,3

3.15 Kinderen jonger dan 18 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-15-landen

Bron: Eurostat (website)

* Kinderen jonger dan 14 jaar

** Kinderen jonger dan 12 jaar

*** Voorlopige cijfers

**** Raming

NB: niet beschikbaar

	Kinderen in een tweeoudergezin	Kinderen in een eenoudergezin	Alle kinderen
Vlaams Gewest*	5,5	35,1	11,5
België	5,6	43,2	12,1
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	5,9	36,4	9,9
Frankrijk	4,6	33,2	8,9
Luxemburg	1,5	19,8	2,8
Nederland	3,3	37,2	7,3
<i>Noordse landen</i>			
Finland	3,6	30,1	4,5
Denemarken**	2,4	4,8	7,2
Zweden**	1,5	3,2	4,8
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	2,3	25,9	3,5
Italië	4,1	23,8	5,6
Portugal	3,0	28,0	4,9
Spanje	2,8	22,0	4,6
Oostenrijk	3,7	25,0	5,9
Verenigd Koninkrijk	6,6	50,9	17,6
Ierland	NB	NB	NB

3.16 Kinderen jonger dan 15 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) naar gezinstype in de EU-15-landen - 2007

Bron: OECD, Family database (website) gebaseerd op de Labour Force Survey, uitgezonderd voor Denemarken en Zweden, waarvoor de cijfers zijn gebaseerd op EU-SILC

* Situatie op 31 december 2006; kinderen jonger dan 12 jaar

** Kinderen jonger dan 18 jaar

HOOFDSTUK 4
Welvaart, armoede en
kansarmoede

Armoede heeft voor kinderen negatieve effecten, onmiddellijk en op termijn. Daarom staan we uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in de gezinnen van jonge kinderen.

We bekijken het beschikbare inkomen in de gezinnen van jonge kinderen en aansluitend hierbij presenteren we de objectieve 'at-risk-of-poverty threshold'. Dit is een EU-indicator om de mate van financiële armoede weer te geven. We bekijken ook de subjectieve appreciatie door de gezinnen van hun inkomenssituatie en een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin. Vervolgens bekijken we de mate waarin kinderen leven in een gezin met een inkomensbron die wijst op een precaire financiële situatie (gewaarborgde kinderbijslag, alimentatie, leefloon). Daarna wordt stilgestaan bij de kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen.

Vervolgens beschrijven we een aantal aspecten van de woonsituatie: type woning, een indicator voor het wooncomfort, en woonstatuut, dat een belangrijke impact heeft op het uitgavenpatroon van gezinnen.

We staan ook stil bij de aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin. Als laatste punt wordt de situatie op het vlak van armoede in Vlaanderen getoetst aan de situatie in de landen van de EU-15.

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen

De meeste kinderen leven in een gezin met een behoorlijk inkomen

Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen betreft het 'equivalised' beschikbaar inkomen dat wordt afgeleid van het beschikbare gezinsinkomen via een correctie voor de gezinsgrootte. Er wordt gerekend met een gewicht van 1 voor het gezinshoofd (referentiepersoon in het huishouden), met een gewicht van 0,5 voor andere personen ouder dan 14 jaar in het gezin en een gewicht van 0,3 voor de kinderen jonger dan 14 jaar. Een gezin bestaande uit een moeder, een vader en twee kinderen jonger dan 14 jaar bestaat zo uit een equivalent van 2,1 personen.

In de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar bedroeg de mediaan (middelste getal van een geordende rij) in 2007 21 714 euro per jaar per persoon. We bekijken de mediaan i.p.v. het gemiddelde, omdat de mediaan minder beïnvloed wordt door de hoge en de lage inkomens. De 10% 'armste' kinderen leven in een gezin dat het moet stellen met ongeveer de helft van dat mediaanbedrag (11 023 euro per jaar per persoon) of minder. De 10% 'rijkste' kinderen leven in een gezin dat beschikt over minstens 31 006 euro per jaar per persoon.

Grafiek 4.1 geeft de verdeling van de kinderen naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor de gezinsgrootte in 2007.

2. Verhoogd armoederisico

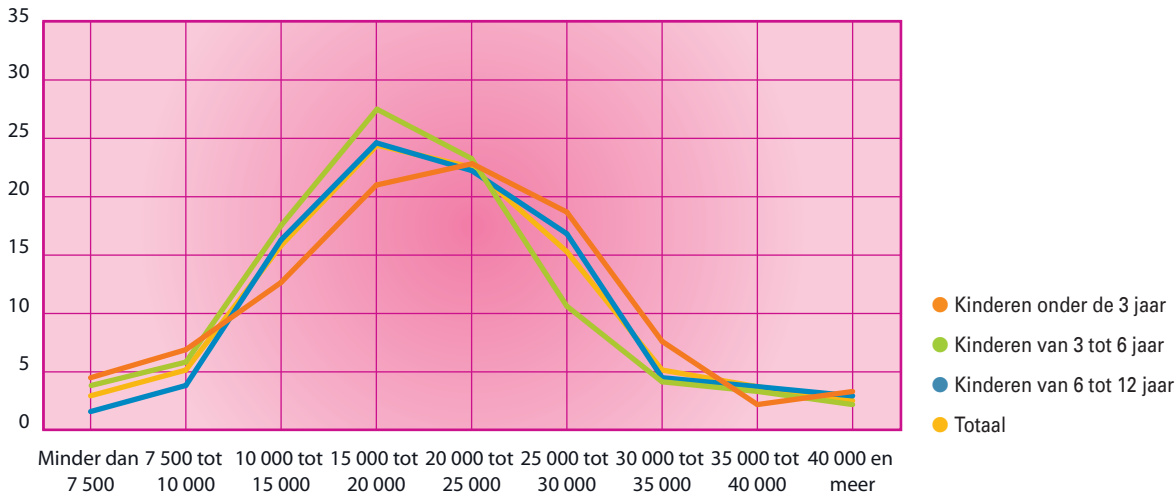
Ruim 9% van de jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico. Dat cijfer ligt heel wat hoger bij kinderen in gezinnen waar de ouder(s) niet werkt (werken)

De 'at-risk-of-poverty threshold' is binnen de EU uitgewerkt als maatstaf om het aandeel te ramen van de bevolking dat leeft in een gezin dat beneden de armoedegrens zit. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2007 kwam dit voor België neer op 22 654 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. Voor het inkomensjaar 2006 kwam dit neer op 22 128 euro. In 2007 lag de grens dus 2,4% hoger dan het jaar voordien. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - een federale bevoegdheid zijn.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 9,1% van de kinderen onder de 12 jaar.

Beschikbaar jaarinkomen per persoon

4.1 Kinderen jonger dan 12 jaar naar beschikbaar jaarinkomen per persoon in hun gezin, gecorrigeerd voor gezinsgrootte - Vlaams Gewest - 2007 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

Naar *leeftijdscategorie* valt de gunstigere situatie bij de kinderen van 6 tot 12 jaar op (6,9%). Bekijken we het *gezinstype*, dan blijkt dat er een groot verschil is tussen de kinderen in een eenoudergezin en de kinderen in een tweeoudergezin. Bijna 36% van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook het verschil tussen kinderen in een tweeoudergezin met 1 kind, met 2 kinderen, met 3 of meer kinderen. 9,1% van de kinderen in een tweeoudergezin met 3 of meer kinderen kennen een verhoogd armoederisico. Bij kinderen in een tweeoudergezin met 2 kinderen bedraagt dit 4,9% en bij kinderen in een tweeoudergezin met 1 kind 2,5%. Een andere invalshoek is de *intensiteit van de arbeidsparticipatie* in het gezin.

Hierbij wordt gekeken naar het aantal maanden dat de in het gezin aanwezige volwassenen hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren. De cijfers zijn markant. 74,8% van de kinderen in een gezin zonder arbeidsparticipatie kent een verhoogd risico op armoede. Bij een arbeidsparticipatie van minder dan de helft van het potentieel aantal maanden bedraagt het 51,0%, bij een arbeidsparticipatie tussen 50 en 100% van het potentieel aantal maanden bedraagt het 8,1% en bij een arbeidsparticipatie gedurende alle potentiële maanden 3,1%. Nog grotere verschillen zien we als we de intensiteit van de arbeidsparticipatie samen met het huishoudtype bekijken. 72,5% van de kinderen in een tweeoudergezin waarvan de beide ouders niet werken, kent een verhoogd

armoederisico. Bij kinderen in een eenoudergezin met een niet-werkende ouder ligt dit risico nog hoger: 78,5%. Bij de kinderen in een tweeoudergezin is er een groot verschil tussen de kinderen in een gezin waar gedurende alle potentiële maanden wordt gewerkt (0,9% met verhoogd risico) en kinderen in gezinnen waarbij dit niet het geval is (12,9% met verhoogd risico). Naargelang het *land van herkomst van de moeder* blijken ook grote verschillen. Kinderen met een moeder afkomstig van buiten de EU, kennen in 32,5% van de gevallen een verhoogd armoederisico. Bij kinderen met een moeder afkomstig uit een ander EU-land bedraagt dit 8,8% en bij kinderen met een moeder van Belgische herkomst 5,8%.

Totaal kinderen onder de 12 jaar**Naar leeftijd**

- Kinderen van 6 tot 12 jaar
- Kinderen van 3 tot 6 jaar
- Kinderen onder de 3 jaar

Naar gezinstype

- Ander gezinstype met een of meer kinderen
- Eenoudergezin met een of meer kinderen
- Tweeoudergezin met 3 of meer kinderen
- Tweeoudergezin met 2 kinderen
- Tweeoudergezin met 1 kind

Naar intensiteit arbeidsparticipatie ⁽²⁾

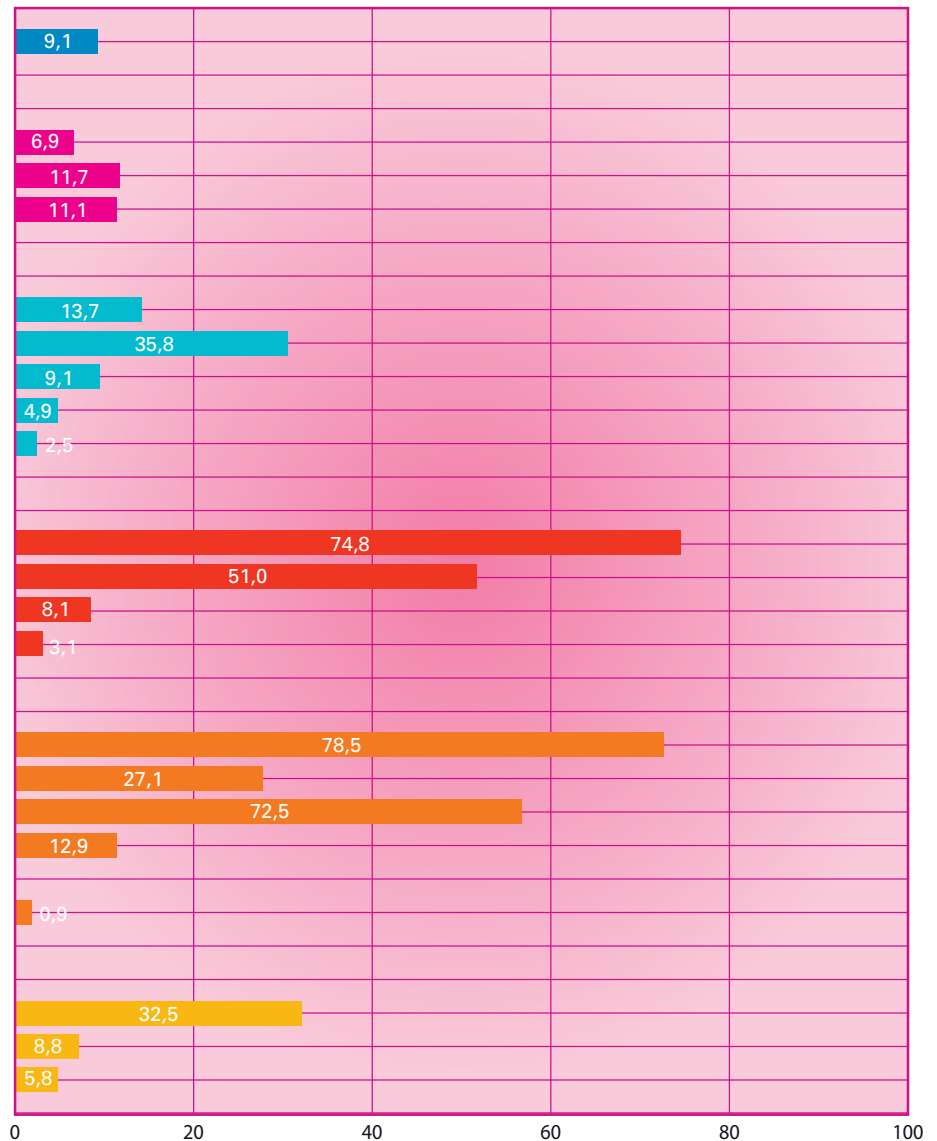
- Geen arbeidsparticipatie
- Minder dan de helft van het aantal potentiële maanden
- Tussen 50 en 100% van het aantal potentiële maanden
- Gedurende alle potentiële maanden

Naar gezinstype en intensiteit arbeidsparticipatie

- Eenoudergezin, geen arbeidsparticipatie
- Eenoudergezin, arbeidsparticipatie
- Tweeoudergezin, geen arbeidsparticipatie
- Tweeoudergezin, arbeidsparticipatie maar minder dan gedurende alle potentiële maanden
- Tweeoudergezin, arbeidsparticipatie gedurende alle potentiële maanden

Naar land van herkomst van de moeder

- Buiten de EU
- EU-landen, uitgezonderd België
- België

4.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een gezin met een inkomen onder de armoedegrens naar leeftijdscategorie, gezinstype, arbeidsparticipatie in het gezin en land van herkomst van de moeder - Vlaams Gewest - 2007

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen aanwezig in het gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren, op het totale aantal potentiële maanden

3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen

Voor bijna 16% gaat dit moeilijk tot zeer moeilijk; voor ruim 32% makkelijk tot zeer makkelijk

Nogal wat kinderen leven in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk (11,4%) of zeer moeilijk (4,5%) is om de eindjes aan elkaar te knopen. 32,5% leeft in een gezin dat makkelijk tot zeer makkelijk kan rondkomen. In grafiek 4.3 is dit per leeftijdsklasse weergegeven.

De omvang van de preciaire financiële situatie in gezinnen van jonge kinderen wordt ook zichtbaar als aan gezinnen wordt gevraagd of ze het hoofd kunnen bieden aan onverwachte financiële

uitgaven of aan de kosten voor huisvesting. 21,3% van de kinderen woont in een gezin dat niet in de mogelijkheid is om aan onverwachte financiële uitgaven het hoofd te bieden. De kosten voor de huisvesting vormen bij 23,0% van de gezinnen van jonge kinderen een zware last en bij 6,5% is er zelfs sprake van overbelasting.

4. Niet-monetaire ontbering

Jaarlijks een week op vakantie gaan: niet evident

Naast de monetaire indicatoren bevat de SILC-enquête ook een aantal *niet-monetaire indicatoren*. In tabel 4.4 overlopen we: zich kunnen veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan,

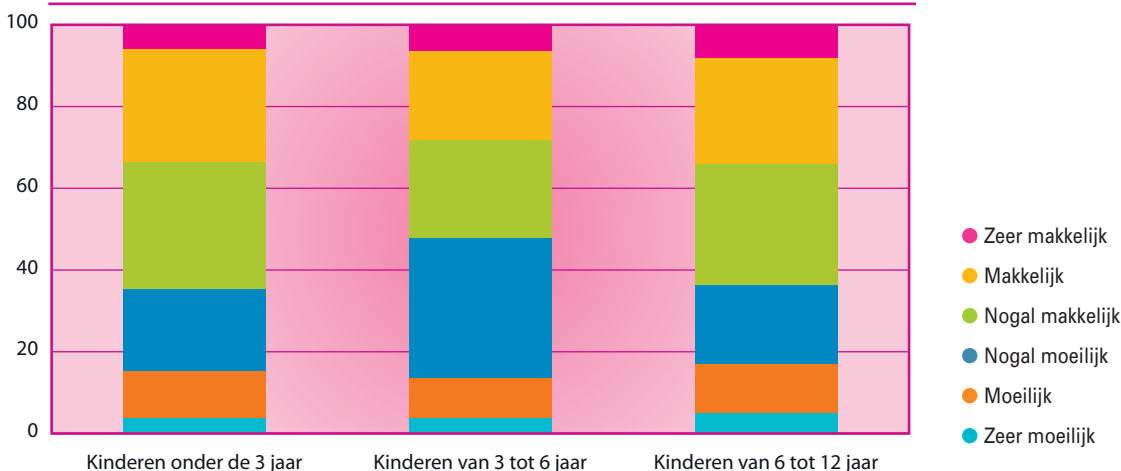
zich kunnen veroorloven om vlees, kip of vis te eten, zich kunnen veroorloven om familie of vrienden te ontvangen en de mogelijkheid om de woning voldoende te verwarmen.

Opmerkelijk is dat bijna 21% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het gezin zich niet kan veroorloven *jaarlijks een week op vakantie* te gaan.

Slechts een zeer beperkt aantal kinderen leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *om de twee dagen vlees, kip of vis* te eten (of een vegetarisch equivalent).

Ruim 10% leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen* en ruim 6% leeft in een gezin dat het moeilijk heeft om de *woning voldoende te verwarmen*.

Eindjes aan elkaar knopen?

4.3 Kinderen onder de 12 jaar: door het gezin ervaren moeilijkheden om met het maandinkomen de eindjes aan elkaar te knopen - Vlaams Gewest - 2007 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal (N=1 080)
Het gezin kan zich niet veroorloven jaarlijks een week op vakantie te gaan	20,1	26,4	18,5	20,8
Het gezin kan zich niet veroorloven om de twee dagen vlees, kip of vis te eten (of een vegetarisch equivalent)	2,0	2,7	2,8	2,6
Het gezin kan zich niet veroorloven minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen voor een drankje of een etentje	8,0	12,1	10,7	10,4
Financiële moeilijkheden om de woning voldoende te verwarmen	2,9	6,4	7,5	6,1

4.4 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin hun gezin zich bepaalde zaken niet kan veroorloven - Vlaams Gewest - 2007 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

Naar leeftijdscategorieën zijn er weinig verschillen. Kinderen van 3 tot 6 jaar leven iets vaker in een gezin dat zich jaarlijks geen week vakantie kan veroorloven of geen familie of vrienden kan ontvangen. Naarmate de leeftijd van de kinderen hoger is, zijn er relatief meer kinderen die wonen in een gezin dat om financiële moeilijkheden de woning onvoldoende kan verwarmen.

5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron

5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald

Een beperkt aantal minderjarigen

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen, geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een of andere kinderbijslagregeling voor werknemers, overheidspersoneel of zelfstandigen. Leefloontrekkers krijgen

deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen.

Eind 2009 waren er 3763 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald. Dat is ongeveer 0,3% van de kinderen onder de 18 jaar. Dit aantal lag ruim 7% hoger dan in 2008 (zie tabel 4.5).

5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie

Bijna 10% van de kinderen onder de 12 jaar leeft in een gezin waarvan een of beide ouders alimentatie ontvangen voor hun kinderen van een ex-partner. In tabel 4.6 zijn ook de percentages per leeftijdsgroep opgenomen.

Gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2008	1 408	1 169	935	3 512
2009	1 491	1 240	1 032	3 763

4.5 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, Geografische telling van de gezinnen

Alimentatie

Kinderen onder de 3 jaar	3,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	11,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	9,9

4.6 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat alimentatie ontvangt - Vlaams Gewest - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

6. Kinderen in kansarme gezinnen: kansarmoede-index

Kansarmoede neemt toe bij zeer jonge kinderen

Tijdens hun contacten met gezinnen gaan de regioteamleden van Kind en Gezin na of er signalen zijn van kansarmoede. Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting. Uit deze definitie werden zes *selectiecriteria*

afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm wordt beschouwd, namelijk het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, de *ontwikkeling* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak scoort op drie of meer criteria, wordt het als kansarm beschouwd.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen wordt per jaar de kansarmoede-index berekend. De kansarmoede-index voor het Vlaamse Gewest voor jaar X wordt als volgt berekend: het aantal kinderen geboren in

een kansarm gezin in jaar X, X-1 en X-2 en die wonen in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X, gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in die drie jaar en die wonen in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X (in percentage). De kansarmoede-index naar provincie of naar origine wordt op dezelfde wijze berekend.

De kansarmoede-index 2010 voor het Vlaamse Gewest bedraagt 8,6% en ligt 0,4 procentpunten hoger dan de kansarmoede-index van 2009 (zie tabel 4.7).

Welvaart, armoede en kansarmoede

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2010

In grafiek 4.8 is de evolutie weergegeven sinds 2001. De kansarmoede-index 2010 ligt bijna 2,6 procentpunten hoger dan in 2001.

De kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen verschilt naargelang van de provincie. In de provincies Antwerpen en Limburg ligt de index het hoogst, namelijk 11,4% en 10,1%; in Vlaams-Brabant het laagst met 5,5%. In de provincies West- en Oost-Vlaanderen bedraagt de index respectievelijk 7,2% en 7,4% (zie tabel 4.7).

De kansarmoede-index onder kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, ligt heel wat hoger dan bij kinderen met een moeder van Belgische origine. In het Vlaamse Gewest bedraagt de kansarmoede-index 4,1% bij kinderen met een moeder van Belgische origine en 23,4% bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Bij de kinderen met een moeder van Belgische origine ligt de kansarmoede-index het laagst in Vlaams-Brabant 3,1% en het hoogst in Limburg 5,2%. Bij kinderen met niet-Belgische origine ligt de kansarmoede-index het hoogst in de provincie Antwerpen 27,9% en het laagst in de provincie Vlaams-Brabant 13,9% (zie tabel 4.9).

In grafiek 4.10 is ook de evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen in een Belgisch en een niet-Belgisch gezin opgenomen.

	2009	2010*
Antwerpen	11,1	11,4
Vlaams-Brabant	5,1	5,5
West-Vlaanderen	6,1	7,2
Oost-Vlaanderen	7,2	7,4
Limburg	9,7	10,1
Vlaams Gewest	8,2	8,6

4.7 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang van de provincie (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopige cijfers

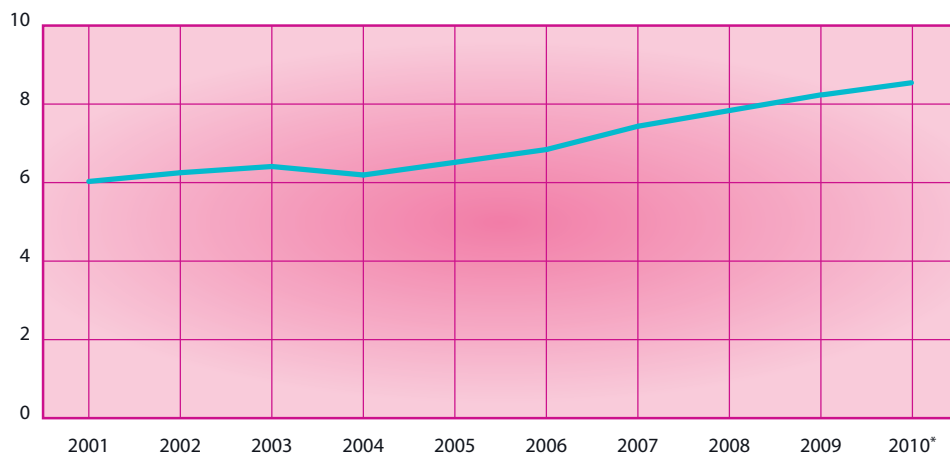
(1) Formule:

Aantal kinderen in een kansarm gezin geboren in X, X-1 en X-2 en die wonen in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X

$$KA\text{-index} = \frac{\text{Aantal kinderen in een kansarm gezin geboren in X, X-1 en X-2 en die wonen in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en wonend in het betreffende gebied op 31 december van het jaar}} \times 100$$

Evolutie kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen ⁽¹⁾

4.8 Evolutie van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopig cijfer

(1) Formule:

Aantal kinderen in een kansarm gezin geboren in X, X-1 en X-2 en die wonen in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X

$$KA\text{-index} = \frac{\text{Aantal kinderen in een kansarm gezin geboren in X, X-1 en X-2 en die wonen in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en wonend in het betreffende gebied op 31 december van het jaar}} \times 100$$

Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en wonend in het betreffende gebied op 31 december van het jaar

Kansarmoede-index en origine ⁽¹⁾

	Belgische origine	Niet-Belgische origine	Totaal
Antwerpen	3,9	27,9	11,4
Vlaams-Brabant	3,1	13,9	5,5
West-Vlaanderen	5,0	23,7	7,2
Oost-Vlaanderen	3,8	21,9	7,4
Limburg	5,2	22,8	10,1
Vlaams Gewest	4,1	23,4	8,6

4.9 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar origine van de moeder, naargelang van de provincie - 2010

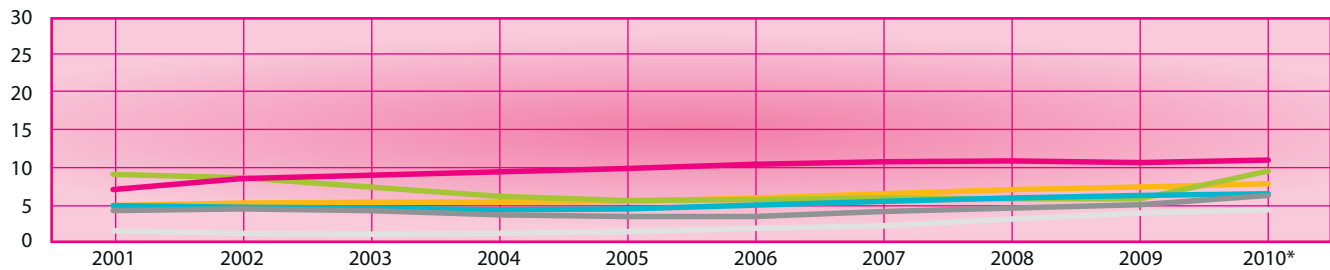
Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Voorlopige cijfers

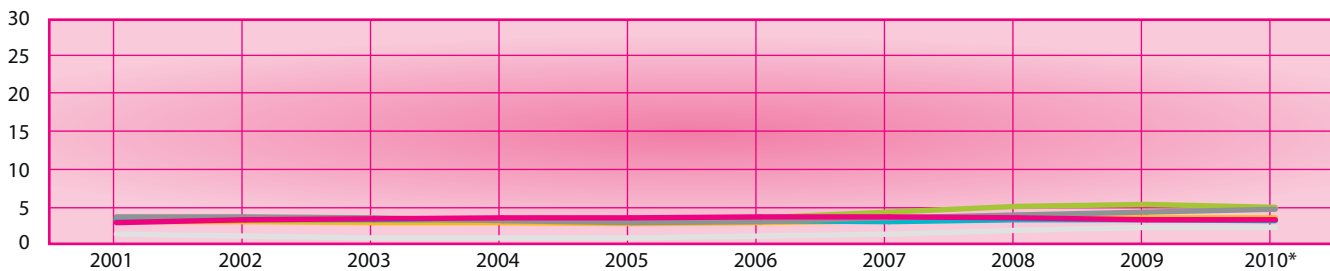

Evolutie kansarmoede-index naar origine en naar provincie

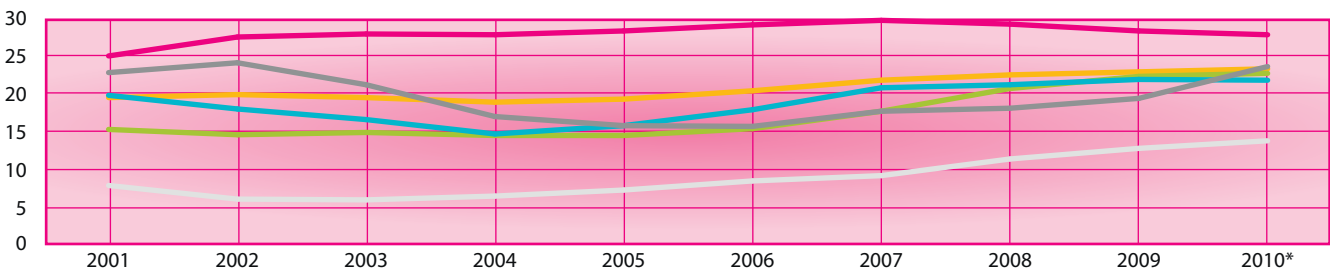
Alle kinderen

Kinderen in een autochtoon gezin

Kinderen in een allochtoon gezin

● Antwerpen ● Vlaams-Brabant ● West-Vlaanderen ● Oost-Vlaanderen ● Limburg ● Vlaams Gewest

4.10 Evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar provincie: alle kinderen, kinderen met een moeder van Belgische origine en kinderen met een moeder van niet-Belgische origine (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Voorlopige cijfers

7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut

Treft 0,7% van de kinderen

In de Ikaros-databank van Kind en Gezin wordt genoteerd of het gezin al dan niet over een definitief verblijfsstatuut beschikt. Het gaat o.a. over gezinnen die asiel hebben aangevraagd en over gezinnen die illegaal in het land verblijven. 471 kinderen werden in 2009 (2010 nog niet beschikbaar) geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, of 0,7% van de kinderen geboren in dat jaar. Bijna 40% van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen (zie tabel 4.11).

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eigenaar	72,9	73,9	80,6	77,0
Huurder - marktprijs	18,5	17,7	13,5	15,8
Huurder - lagere prijs dan de marktprijs	7,7	7,0	5,6	6,5
Gratis woning	0,8	1,3	0,4	0,7
Totaal	100,0 (N=250)	100,0 (N=266)	100,0 (N=573)	100,0 (=1089)

4.12 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat woont in een woning waarvan het gezin eigenaar of huurder is - Vlaams Gewest - 2008 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

Precair verblijfsstatuut

	Aantal	% van de geboorten
Antwerpen	186	0,9
Vlaams-Brabant	75	0,6
West-Vlaanderen	70	0,6
Oost-Vlaanderen	83	0,5
Limburg	57	0,6
Totaal	471	0,7

4.11 Kinderen geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, naar provincie van woonplaats bij geboorte in 2009 (aantal en percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

Comfortgoederen

	Aanwezig	Niet aanwezig om financiële reden	Niet aanwezig om andere reden
Kleuren-tv	98,9	0,2	0,8
Computer	92,8	3,5	3,7
Wasmachine	99,1	0,6	0,3
Auto	92,6	4,9	2,5
Gsm	99,1	0,9	
Internetverbinding	89,0	4,0	7,0
Vaste telefoon	75,2	4,7	20,1

4.13 Percentage kinderen in een gezin dat beschikt over bepaalde comfortgoederen en redenen van niet-bezit - Vlaams Gewest - 2008 (N=1089)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

8. Woonstatuut

Jonge kinderen wonen meestal in een woning waarvan het gezin eigenaar is

Het woonstatuut - eigenaar of huurder - heeft een belangrijke impact op het uitgavenpatroon van gezinnen en er is een samenhang tussen huren en een hoger risico op armoede.

Meestal is het gezin eigenaar van de woning (77,0%). Dit percentage is iets hoger bij kinderen van 6 tot 12 jaar (zie tabel 4.12). Opmerkelijk is het veel hogere risico op armoede bij kinderen waarvan het gezin de woning huurt tegen de marktprijs of een lagere prijs: het bedraagt ruim 26% tegenover slechts 4,2% bij kinderen waarvan het gezin eigenaar is van de woning (SILC - 2008).

9. Aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin

Comfortgoederen in het gezin leren ons iets over de levensstandaard in gezinnen van jonge kinderen. Er mag echter niet uit het oog verloren worden dat de prioriteiten van gezinnen ook een rol spelen in het aanschaffen van deze goederen. Een aantal van de in tabel 4.13 opgenomen comfortgoederen vertellen ons ook iets over de communicatiemogelijkheden en de daaraan verbonden ontwikkelingskansen.

Kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	2005	2006	2007	2008
België	18	15	17	17
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	12	12	14	15
Frankrijk	14	14	16	17
Luxemburg	20	20	20	20
Nederland	15	14	14	13
<i>Noordse landen</i>				
Finland	10	9	10	12
Denemarken	10	10	10	9
Zweden	9	15	12	13
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	20	23	23	23
Italië	24	25	25	25
Portugal	24	21	21	23
Spanje	24	24	24	24
Oostenrijk	15	15	15	15
Verenigd Koninkrijk	22	24	23	23
Ierland	23	22	19	18
EU-15	18	18	19	19

4.14 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers
Bron: Eurostat, website

(1) Grenswaarde: 60% van het beschikbaar gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte
NB: niet beschikbaar

10. De Europese context

Gezinnen met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

10.1. Verhoogd armoederisico

Onder 'at-risk-of-poverty threshold' (Eurostat) of verhoogd armoederisico wordt verstaan dat het gezin over een inkomen per persoon beschikt dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land.

Tabel 4.14 beschrijft de 'at-risk-of-poverty threshold' in de EU-15-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar.

België neemt een middenpositie in. De mediterrane landen en het Verenigd Koninkrijk kennen een hoger aandeel kinderen onder de 18 jaar in een gezin met een verhoogd armoederisico. De noordse landen kennen een veel lager cijfer.

In de meeste EU-15-landen ligt de 'at-risk-of-poverty threshold' in eenoudergezinnen merkkelijk hoger dan in tweeoudergezinnen. Opvallend is ook de veel slechtere score bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (zie tabel 4.15).

	Eenoudergezinnen		Tweeoudergezinnen	
	Met kinderen ten laste	Met 1 kind ten laste	Met 2 kinderen ten laste	Met 3 of meer kinderen ten laste
België	39	8	8	16
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	36	9	8	15
Frankrijk	27	10	9	23
Luxemburg	44	11	14	26
Nederland	29	5	7	17
<i>Noordse landen</i>				
Finland	24	7	7	12
Denemarken	16	4	4	12
Zweden	26	9	5	13
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	27	17	22	27
Italië	36	15	22	38
Portugal	39	16	21	32
Spanje	38	15	22	44
Oostenrijk	26	9	11	21
Verenigd Koninkrijk	44	10	14	31
Ierland	42	9	12	13
EU-15	35*	12*	14*	24*

4.15 Percentage gezinnen met verhoogd armoederisico na sociale transfers, naar gezinstype - 2008

Bron: Eurostat, website

(1) Grenswaarde: 60% van het beschikbare gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte

* Voorlopige cijfers

HOOFDSTUK 5
Kinderen en externe
opvoedingsmilieus

De opvoeding van kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van gezin en samenleving. Bij het opnemen van die verantwoordelijkheid wordt het belang van kinderopvang in toenemende mate erkend. Kinderopvang wordt een derde opvoedingsmilieu, naast gezin en school. In dit hoofdstuk gaan we uitvoerig in op het gebruik van kinderopvang voor nog niet-schoolgaande kinderen en voor schoolgaande kinderen. We overlopen de mate waarin gebruik wordt gemaakt van opvang en aan wie de kinderen worden toevertrouwd. Over het gebruik van formele opvang presenteren we populatiecijfers uit de registratie van de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin. We bekijken de kinderopvang ook vanuit de beleving van de kinderen en gaan in op hun welbevinden en betrokkenheid in de opvang. Een beperkt aantal kinderen krijgt bijzondere aandacht via het buitengewoon onderwijs, via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening die wordt gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen de situatie in Vlaanderen. Tot slot vergelijken we met de situatie in de andere landen van de EU-15.

1. Kinderen en kinderopvang

1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?

Kinderopvang neemt een belangrijke plaats in de dagelijkse tijdsbesteding van jonge kinderen in. We overlopen achtereenvolgens het gebruik van opvang ongeacht de opvangvorm voor kinderen onder de 3 jaar en voor kinderen van 3 tot 12 jaar. Voor de kinderen onder de 3 jaar beschikken we over vrij recente cijfers uit een steekproefonderzoek uitgevoerd in het voorjaar 2009; voor de kinderen van 3 tot 12 jaar dateren de cijfers van 2004. Over het gebruik van formele opvang zijn gegevens beschikbaar van 2006 tot 2010 (populatiegegevens). In punt 1.2.2 gaan we uitvoerig in op het gebruik van formele opvang en de evoluties in het gebruik van formele opvang. Zowel de onderzoeken naar het gebruik van kinderopvang als de registratie van de aanwezige kinderen betreffen het gebruik in de loop van de week waarin 1 februari viel.

1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar

Algemeen

Ruim 63% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar maakt 'regelmatig' gebruik van kinderopvang

63,2% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt *geregeld* toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling (voorjaar 2009). Met regelmatig gebruik van opvang wordt gebruik van opvang gedurende minstens één ononderbroken periode van 5 uur per week bedoeld, als het kind nog niet naar de kleuterschool gaat, en minstens eenmaal per week als het kind al naar de kleuterschool gaat.

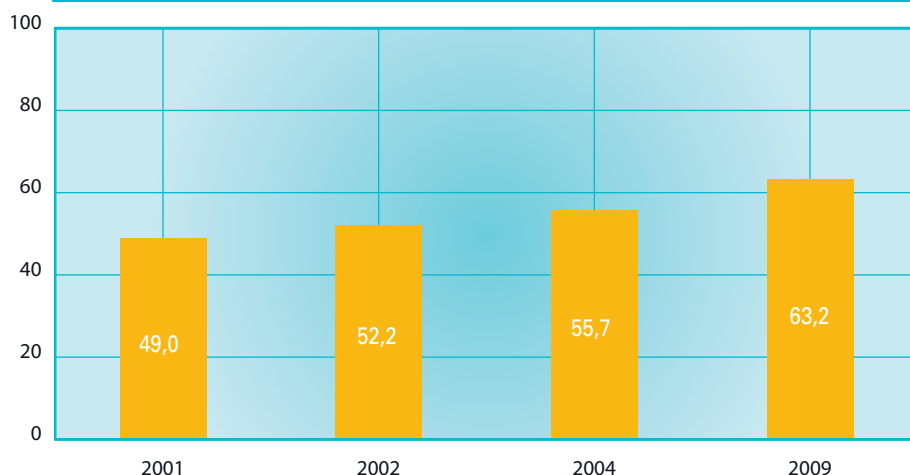
Daarnaast is er nog een groep van 5,8% die *beperkt* gebruikmaakt van kinderopvang.

31,0% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt *niet* toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling.

Het regelmatig gebruik van kinderopvang lag in 2009 7,5 procentpunten hoger dan in 2004 (zie grafiek 5.1 en tabel 5.2).

Evolutie regelmatig gebruik van opvang onder de 3 jaar

5.1 Evolutie regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2001 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2001, najaar 2002, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Gebruik kinderopvang

	2004	2009
Regelmatig gebruik	55,7	63,2
Beperkt gebruik	10,1	5,8
Geen gebruik	34,2	31,0
Totaal	100,0	100,0

5.2 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar provincie

Het regelmatig gebruik van opvang verschilt significant naargelang de provincie. Het gebruik ligt het hoogst in de provincie Vlaams-Brabant (68%). De provincie Limburg kent het laagste gebruik (52,7%). In alle provincies nam het regelmatig gebruik van opvang toe van 2004 naar 2009 (zie tabel 5.3).

Regelmatig gebruik naar provincie

	2004	2009
Antwerpen	50,9	60,6
Vlaams-Brabant	62,9	68,0
West-Vlaanderen	59,9	66,6
Oost-Vlaanderen	59,2	66,3
Limburg	44,0	52,7
Vlaams Gewest	55,7	63,2

5.3. Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar naar provincie (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar leeftijd

Tot 6 maanden en na 2,5 jaar veel minder gebruik van kinderopvang. Tussen 1 jaar en 2 jaar ligt het regelmatige gebruik hoog: ongeveer 71%

Naargelang de leeftijd verschilt het gebruik van opvang. Bij kinderen jonger dan 6 maanden ligt het regelmatig gebruik van opvang veel lager (zie tabel 5.4 en grafiek 5.5). In tabel 5.4 en grafiek 5.5 is ook de leeftijdsgroep 1 maand tot 3 maanden opgenomen*.

Beneden de 3 maanden is regelmatig gebruik van kinderopvang eerder uitzonderlijk. Tussen 1 jaar en 2,5 jaar ligt het regelmatig gebruik boven de 70%, met een piek van 71,7% bij kinderen van 1 jaar en 6 maanden tot 2 jaar. Tegenover het voorjaar 2004 is het regelmatig gebruik van kinderopvang fors gestegen in alle leeftijdsgroepen, behalve bij de kinderen van 1 tot 3 maanden en van 2,5 jaar tot 3 jaar waar het licht daalde.

* De bevraging van het gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 maanden gebeurde in 2009 retrospectief

Gebruik opvang naar leeftijd

	2004		2009	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
1 tot 3 maanden ⁽¹⁾	14,5	6,6	0,0	93,4
3 tot 6 maanden	32,7	53,3	4,8	41,8
6 maanden tot 1 jaar	59,8	65,7	5,1	29,2
1 jaar tot 1 jaar 6 maanden	61,3	70,6	5,1	24,3
1 jaar 6 maanden tot 2 jaar	62,7	71,7	4,9	23,5
2 jaar tot 2 jaar 6 maanden	61,3	69,0	5,5	25,6
Totaal 3 maanden tot 2 jaar 6 maanden	58,2	67,6	5,1	27,3
2 jaar 6 maanden tot 3 jaar	45,1	44,3	8,8	46,9
Totaal 3 maanden tot 3 jaar	55,7	63,2	5,8	31,0

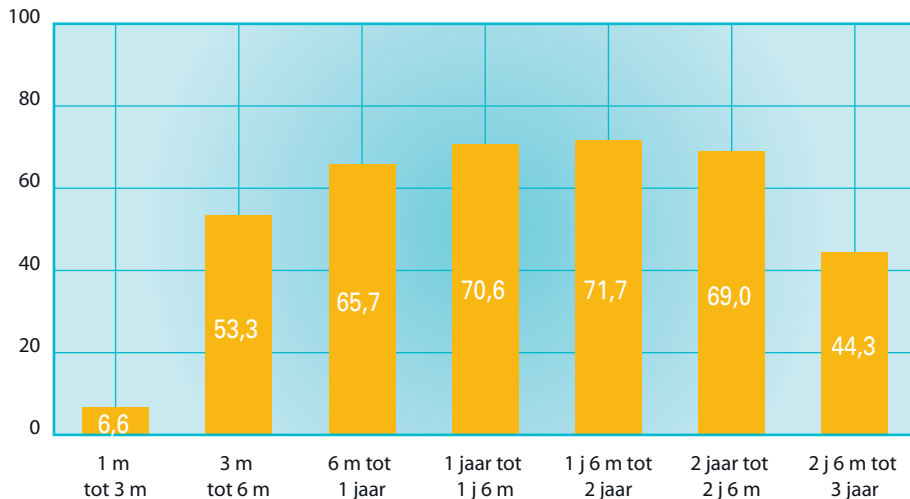
5.4 Gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang de leeftijd - voorjaar 2004 en voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004

Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

(1) De bevraging van het gebruik van opvang voor kinderen van 1 tot 3 maanden gebeurde in 2009 retrospectief

Gebruik van opvang naar leeftijd

5.5 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang de leeftijd - voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar kansengroepen

Allochtone kinderen en kinderen in een kansarm gezin maken veel minder gebruik van kinderopvang. Bij kinderen in een kansarm gezin is het gebruik niet gestegen.

Bij allochtone kinderen en bij kinderen die leven in een kansarm gezin ligt het gebruik van kinderopvang veel lager dan in de totale groep van alle kinderen. Slechts 32,6% van de *allochtone kinderen* en 21,0% van de *kinderen uit een kansarm gezin* maken regelmatig gebruik van opvang. Tegenover het voorjaar 2004 is bij de allochtone kinderen het regelmatige gebruik van opvang merkkelijk toegenomen. Bij de kinderen uit een kansarm gezin is het gelijk gebleven.

5

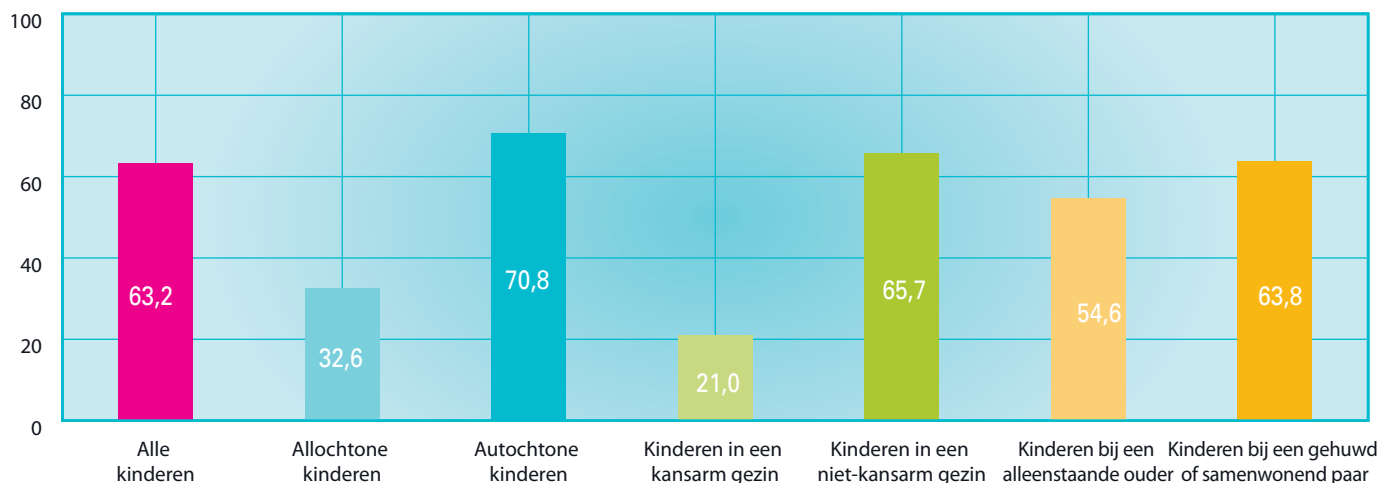
Gebruik van opvang naar kansengroepen en gezinssituatie

	2004		2009	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
Allochtone kinderen	23,7	32,6	6,1	61,3
Autochtone kinderen	62,9	70,8	5,5	23,7
Kinderen in een kansarm gezin	21,7	21,0	8,7	70,4
Kinderen in een niet-kansarm gezin	57,9	65,7	5,6	28,7
Kinderen bij een alleenstaande ouder	48,0	54,6	9,5	36,0
Kinderen bij een gehuwd of samenwonend paar	56,1	63,8	5,6	30,6
Alle kinderen	55,7	63,2	5,8	31,0

5.6 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naar kansengroepen en naar gezinssituatie voorjaar 2004 en voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

5.7 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest, naar kansengroepen en naar gezinssituatie - voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar gezinssituatie

Lager, maar toenemend gebruik bij alleenstaande ouders

Voor kinderen wonend bij een alleenstaande ouder wordt merkelijk minder gebruikgemaakt van kinderopvang. 54,6% wordt regelmatig opgevangen tegenover 63,8% van de kinderen dat bij beide ouders woont. Ook bij kinderen van alleenstaande ouders zien we een toename van het gebruik van kinderopvang van 2004 naar 2009 (zie tabel 5.6 en grafiek 5.7).

Opvangduur

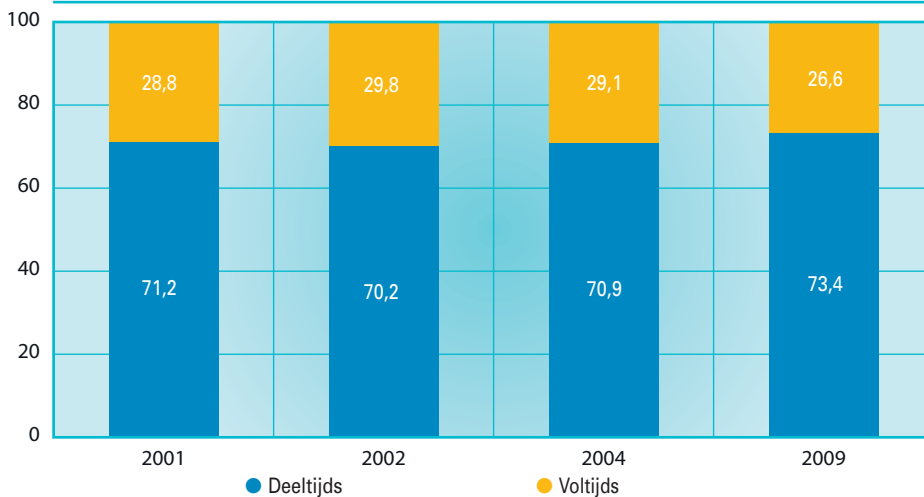
Voor ruim 73% van de kinderen die regelmatig worden opgevangen, is dit *deeltijds* (zie grafiek 5.8). Deeltijdse opvang is in hoofdzaak opvang gedurende volle dagen: 43,5% van alle gebruikers maakt maar enkele volle dagen per week gebruik van opvang. Tegenover 2004 is de deeltijdse opvang toegenomen (+2,5 procentpunten). Dit valt samen met een toename van het aantal ouders, vooral moeders, dat deeltijds werkt.

Atypische opvang

Met atypische opvang wordt opvang bedoeld die vroeg start (voor 7 uur), laat eindigt (na 18 uur) of lang duurt (meer dan 11 uur per dag) of opvang in het weekend of tijdens de nacht. Uit tabel 5.9 blijkt dat in 2009 in totaal 21,5% van de regelmatige gebruikers van opvang, op een of meer atypische opvangmomenten wordt opgevangen. Bijna 14% van de regelmatige gebruikers blijft tot na 18 uur in de opvang. Opvang op atypische momenten is dus vooral opvang na 18 uur. Tegenover 2004 is het gebruik van atypische opvang sterk gedaald, van 35,4% naar 21,5%.

Opvangduur

5.8 Intensiteit van de opvang per week bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig (= minstens één ononderbroken periode van 5 uur per week voor nog niet-schoolgaande kinderen en minstens eenmaal per week voor schoolgaande kinderen) gebruikmaken van opvang in het Vlaamse Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2001, najaar 2002 en voorjaar 2004

Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Atypische opvang

	2004	2009
Vóór 7 uur	12,7	7,3
Na 18 uur	24,5	13,7
Weekend	12,9	5,0
Meer dan 11 uur per dag	5,5	4,6
Nacht	11,7	3,9
Met 1 of meer atypische opvangmomenten	35,4	21,5

5.9 Percentage kinderen van 3 maanden tot 3 jaar waarvoor gebruik wordt gemaakt van atypische opvang - Vlaams Gewest (percentage van de regelmatige gebruikers van opvang)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004

Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Algemeen

Buitenschoolse opvang ligt hoger bij kinderen van 3 tot 6 jaar en is vooral opvang na de schooluren

In 2004 (geen recentere cijfers beschikbaar) werden 55% van de kinderen van 3 tot 6 jaar en bijna 40% van de kinderen van 6 tot 12 jaar *tijdens de week* opgevangen door andere personen of voorzieningen dan de ouders (zie tabel 5.10). Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen. Tegenover het najaar 2002 is het gebruik van buitenschoolse opvang met 1,4 procentpunten gestegen bij de kinderen van 3 tot 6 jaar. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is het gedaald met 0,7 (zie tabel 5.10).

Kinderen die wonen bij een alleenstaande ouder maken in dezelfde mate gebruik van buitenschoolse opvang als kinderen die bij beide ouders wonen (een regelmatig gebruik van respectievelijk 46,3% en 44,5%).

Per opvangmoment

Voor na de school wordt er gebruikgemaakt van opvang. In grafiek 5.11 wordt het gebruik van opvang weergegeven per weekdag en per opvangmoment.

	2002	2004
Kinderen van 3 tot 6 jaar	53,6	55,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	40,5	39,8
Kinderen van 3 tot 12 jaar	44,7	44,6

5.10 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Intensiteit gebruik buitenschoolse opvang

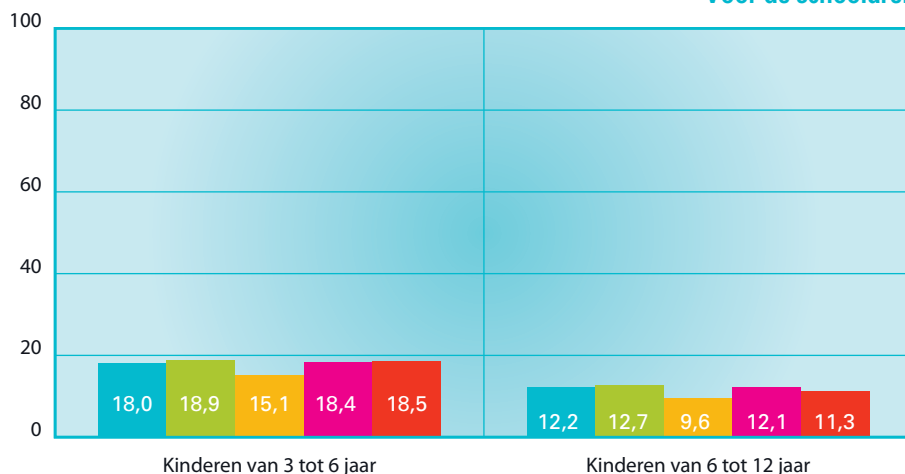
Een beperkt aantal kinderen maakt zowel vóór de school als na de school zeer frequent gebruik van opvang

We bekijken de intensiteit van het gebruik in de loop van een week. 14,3% van de opgevangen kinderen maakt intens gebruik van buitenschoolse opvang, d.w.z. 4 of 5 opvangmomenten vóór de school én 4 of 5 opvangmomenten na de school. 17% maakt weinig gebruik van opvang, hoogstens 1 opvangmoment vóór de school en hoogstens 1 opvangmoment na de school (zie tabel 5.12).

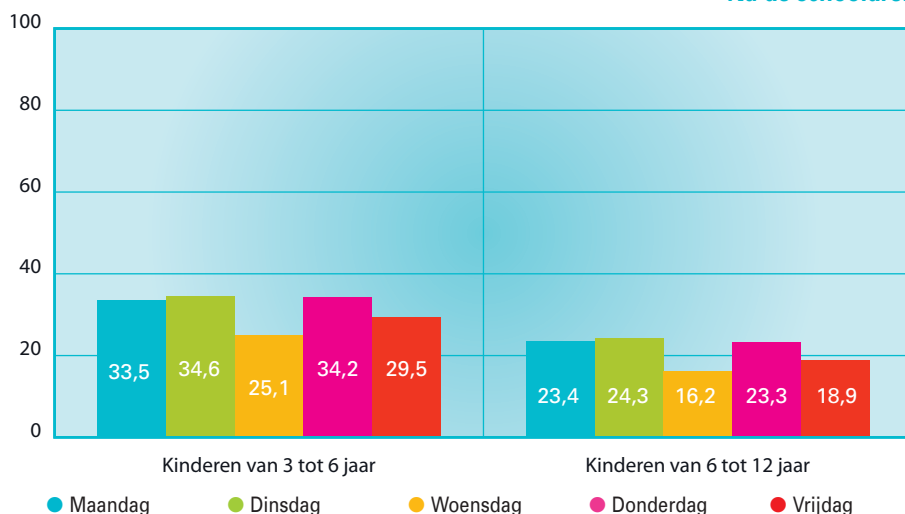

Buitenschoolse opvang per opvangmoment

Vóór de schooluren

Na de schooluren

5.11 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar per weekdag en per opvangmoment in het Vlaamse Gewest (percentage van alle kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar) - voorjaar 2004

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?

1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?

Kinderen onder de 3 jaar vooral in formeel opvangcircuit; kinderen van 3 tot 12 jaar meest in informele opvang

De meeste kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opgevangen worden, worden opgevangen door opvangpersonen of opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

Ruim 73% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, werd in 2009 opgevangen door een onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders, in een gesubsidieerd kinderdagverblijf, bij een zelfstandige onthaalouder, in een mini-crèche of in een zelfstandig kinderdagverblijf. 24,0% werd opgevangen in het informele circuit, meestal door grootouders (22,4%). Van 2004 naar 2009 nam het aandeel van de informele opvang sterk af (zie tabel 5.13).

Bij de kinderen van 3 jaar tot 12 jaar (2004; geen recentere cijfers beschikbaar) is de informele opvang de belangrijkste. 45,5% van de kinderen wordt opgevangen door grootouders of via andere informele regelingen. Met 35,1% zijn de grootouders wel het belangrijkste in de informele opvang.

		Na de school			
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
Vóór de school	Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	17,0	25,4	21,5	63,9
	Matig gebruik ⁽²⁾	3,7	6,0	1,3	11,0
	Hoog gebruik ⁽³⁾	6,8	4,0	14,3	25,0
Totaal		27,4	35,4	37,1	100,0

5.12 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar intensiteit van de opvang - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

(1) Geen of weinig gebruik: geen of 1 opvangmoment

(2) Matig gebruik: 2 of 3 opvangmomenten

(3) Hoog gebruik: 4 of 5 opvangmomenten

De opvang in en door de school komt op de tweede plaats, met 34,5%. De formele opvang binnen Kind en Gezin neemt 17,1% op. Het aandeel van de initiatieven voor buitenschoolse opvang bedraagt 11,5%.

Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang af en nam het aandeel van de opvang in en door de school toe. In tabel 5.14 wordt ook de opvangvorm voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar vermeld.

Gebruik van opvang naar soort opvang

Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar	2004	2009
Informele opvang	34,8	24,0
Formele opvang binnen Kind en Gezin	63,6	73,4
Opvang door en in de school of initiatief voor buitenschoolse opvang	1,6	2,8
Totaal	100,0	100,0

5.13 Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

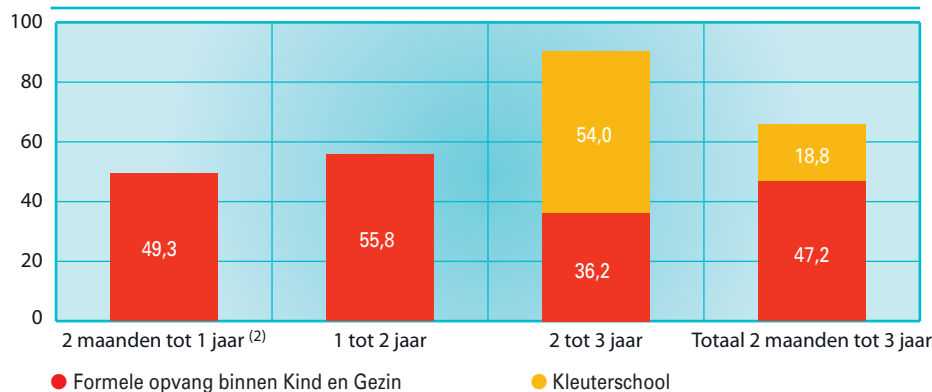
Gebruik van opvang naar soort opvang

	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Informele opvang	45,3	45,6	45,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	20,3	15,0	17,1
Opvang in en door de school	31,0	36,7	34,5
Twee soorten formele opvang, beiden even belangrijk	3,3	2,6	2,9
Totaal	100,0	100,0	100,0

5.14 Kinderen van 3 jaar tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest - voorjaar 2004

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en kleuterschool ⁽¹⁾

5.15 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen in het Vlaamse Gewest naar leeftijdsjaar - 2010 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari 2010)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2010

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2010 wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang

Verdere toename gebruik van formele opvang

Algemeen

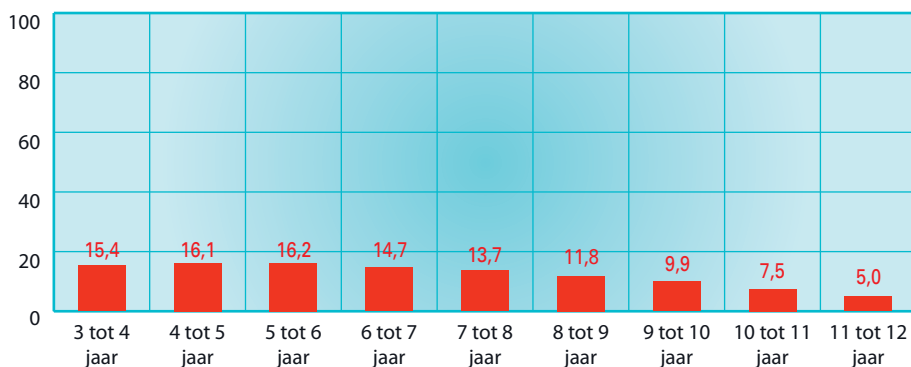
De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in alle formele kinderopvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin*.

Het aantal aanwezige kinderen onder de 3 jaar wordt vergeleken met het totale aantal kinderen onder de 3 jaar door Kind en Gezin geregistreerd in de Mirage-databank. We gebruiken de Mirage-databank omdat de officiële bevolkingsstatistieken alleen de 'de jure'-bevolking omvatten. De Mirage-databank daarentegen omvat nagenoeg alle kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest (zie hoofdstuk 1, punt 1). Voor de kinderen van 3 tot 12 jaar is de Mirage-databank niet bruikbaar en werken we met de officiële bevolkingscijfers.

* Formele opvang binnen Kind en Gezin: erkende en/of gesubsidieerde kinderdagverblijven, diensten voor onthaalouders, buitenschoolse opvang in aparte lokalen in kinderdagverblijven, zelfstandige onthaalouders, zelfstandige kinderdagverblijven, initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's) en lokale diensten buurtgerichte opvang

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang ⁽¹⁾

5.16 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2010 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari 2010)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken op 1/1/2010 woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-databank, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Gebruik van formele kinderopvang voor kinderen onder de 12 jaar

Het gebruik van formele kinderopvang ligt het hoogst bij kinderen van 1 tot 2 jaar: 55,8% van deze kinderen maakt gebruik van formele opvang. 49,3% van de kinderen van 2 tot 12 maanden maakt gebruik van formele opvang. Tussen 2 en 3 jaar loopt het gebruik terug tot 36,2%; deels gaat het hier al om opvang in een buitenschools opvanginitiatief (zie grafiek 5.15). Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens (bij kinderen van 4 tot 6 jaar)

nog 16% van de kinderen gebruik van formele opvang binnen Kind en Gezin (zie grafiek 5.16).

Gebruik van formele kinderopvang en kleuterschool voor kinderen onder de 3 jaar

Voor de leeftijdsgroep 2,5 jaar tot 3 jaar kan er zowel gebruik worden gemaakt van kinderdagopvang als van het schoolstelsel.

Van de kinderen van 2 tot 3 jaar was er in de week van 1 februari 2010 54,0% ingeschreven in een kleuterschool.

Nemen we dit samen met het cijfer van de formele opvang binnen Kind en Gezin, dan blijkt dat 90,2% van de kinderen van 2 tot 3 jaar gebruikmaakt van een van beide systemen.

In de totale groep kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in Vlaanderen betekent dit dat 66,0% van een van beide systemen gebruikmaakt; 47,2% maakt gebruik van formele opvang en 18,8% gaat naar de kleuterschool gaat*.

* Kinderen in de overgangsfase tussen kinderopvang en kleuteronderwijs werden maar eenmaal geteld

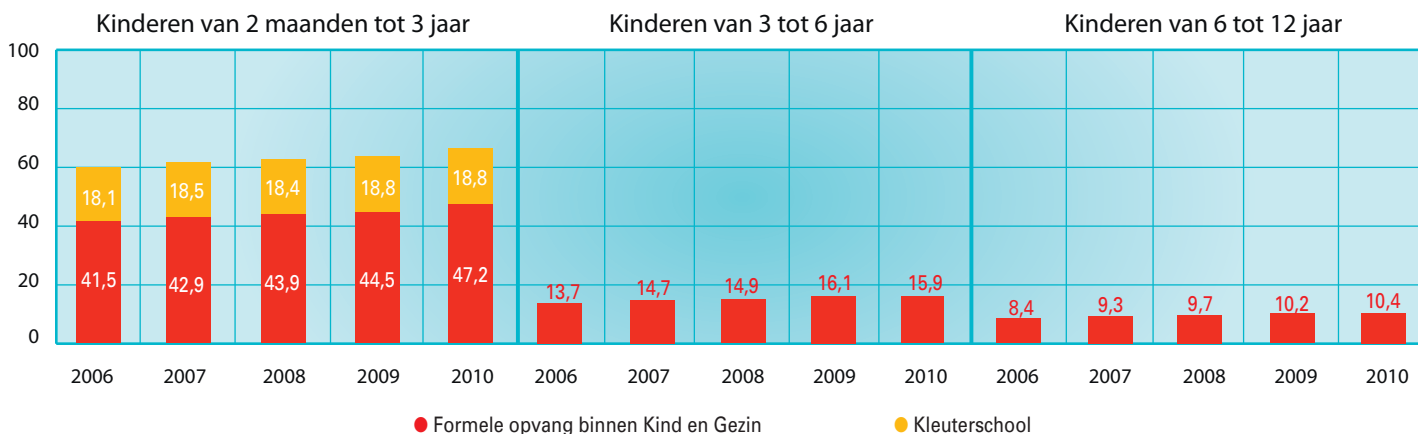

Evolutie gebruik formele opvang en kleuterschool

Het gebruik van formele opvang voor kinderen van 2 maanden tot 3 jaar is met 2,6 procentpunten toegenomen van 2009 naar 2010. De stijgende lijn zet zich dus voort. Het schoolgaan is stabiel gebleven.

Het gebruik van formele opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar binnen Kind en Gezin is afgenomen van 2009 naar 2010 (-0,2 procentpunten). Bij de 6- tot 12-jarigen is het formeel gebruik licht toegenomen (+0,2 procentpunten) (zie grafiek 5.17).

Evolutie gebruik formele opvang ⁽¹⁾

5.17 Evolutie van het gebruik van formele opvang en kleuterschool voor kinderen van 2 maanden tot 12 jaar, naar leeftijdsgroep sinds 2006 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Kinderen onder de 3 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-databank zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Naar provincie

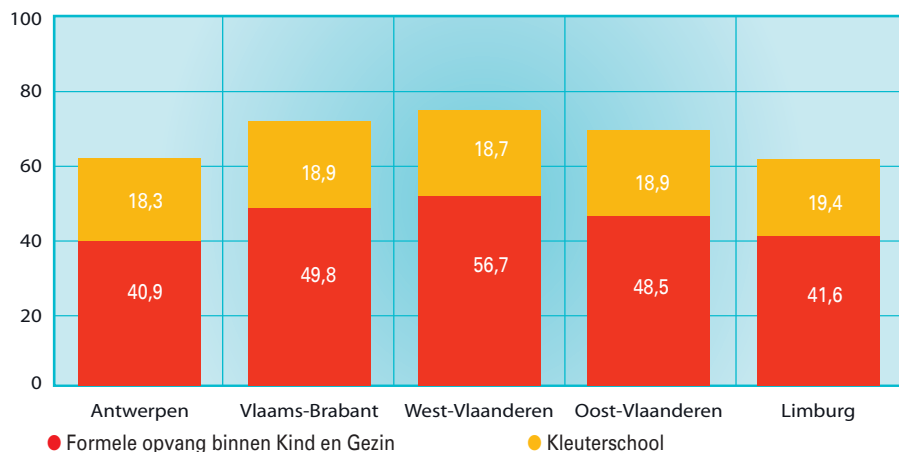
In grafiek 5.18 bekijken we het gebruik van *formele opvang* in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in *kleuterscholen* voor de kinderen *onder de 3 jaar* per provincie. Het gebruik van *formele kinderopvang* bij kinderen onder de 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (56,7%). In de provincies Antwerpen (40,9%) en Limburg (41,6%) ligt het heel wat lager. De provincies Vlaams-Brabant (49,8%) en Oost-Vlaanderen (48,5%) situeren zich hiertussen. Het gebruik van de *kleuterschool* binnen de groep 2 maanden tot 3 jaar verschilt nagenoeg niet per provincie: het schommelt tussen 18,3% in Antwerpen en 19,4% in Limburg.

Grafiek 5.19 beschrijft het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin voor kinderen van 3 tot 12 jaar.

In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin het hoogst in West-Vlaanderen (21,2%). Limburg kent het op één na hoogste gebruik (20,9%). De provincie Oost-Vlaanderen (15,7%) neemt een middenpositie in. De provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant kennen het laagste gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin (beide 12,9%).

Bij kinderen van *6 tot 12 jaar* ligt het gebruik het hoogst in de provincie Limburg (16,6%). De provincie West-Vlaanderen kent het op één na hoogste gebruik (11,7%). In de provincie Oost-

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en in kleuterschool naar provincie ⁽¹⁾

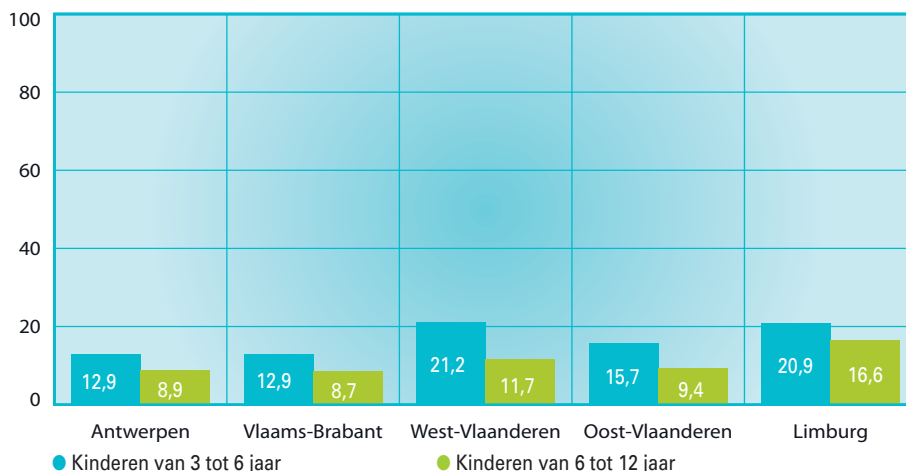
5.18 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen naar provincie - 2010 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari 2010)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2010

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar provincie ⁽¹⁾

5.19 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse - 2010 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari 2010)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2010 wonend in de betreffende provincie volgens de officiële bevolkingsstatistieken, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Vlaanderen bedraagt het 9,4%, in Antwerpen 8,9% en in Vlaams-Brabant 8,7%.

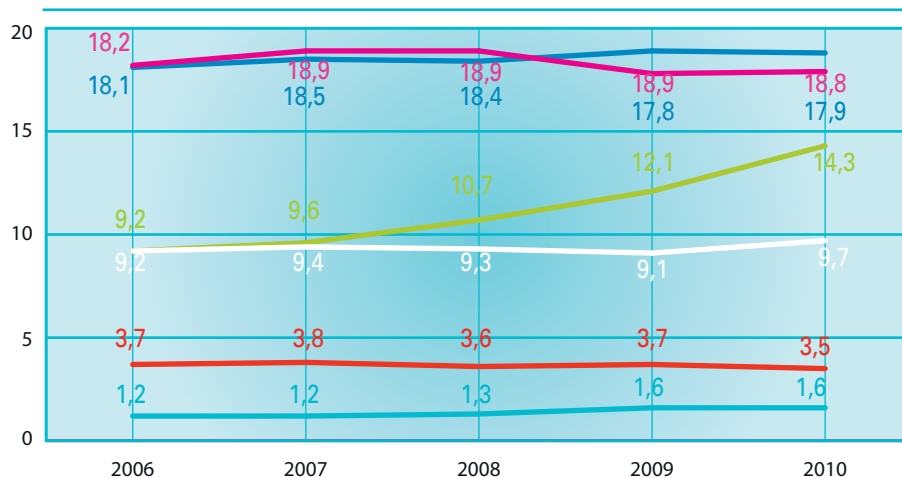
Naar type opvangvoorziening

Voor de kinderen onder de 3 jaar is een onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders het meest gebruikte type van opvangvoorziening: bijna 18% van alle kinderen van 2 maanden tot 3 jaar wordt opgevangen bij een onthaalouder aangesloten bij een dienst. Kinderdagverblijven nemen 9,7% van de kinderen op; de zelfstandige groepsopvang* neemt 14,3% op. In grafiek 5.20 wordt de evolutie geschetst sinds 2006, de start van de registratie van aanwezige kinderen. De opvang in de zelfstandige groepsopvang neemt vrij sterk toe van 2006 naar 2010 (+5,1 procentpunten). Bij de opvang door onthaalouders aangesloten bij een dienst valt de forse daling met 1,1 procentpunten in 2009 op. Opvang in erkende kinderdagverblijven neemt zeer licht toe, uitgezonderd in 2008 en 2009. Opvang in IBO's neemt eveneens zeer licht toe. Het gebruik van de kleuterschool nam toe tot in 2009, maar blijft in 2010 nagenoeg ongewijzigd tegenover 2009.

De kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in IBO's of specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.21). Van 2009 naar 2010 daalde het gebruik licht bij de kinderen van 3 tot 6 jaar (-0,2 procentpunten) en steeg het gebruik bij de kinderen van 6 tot 12 jaar (+0,2 procentpunten).

* Mini-crèches, zelfstandige kinderdagverblijven of zelfstandige buitenschoolse opvanginitiatieven

Kinderen onder de 3 jaar naar type opvangvoorziening of kleuterschool ⁽¹⁾(2)

- Onderwijs
- Onthaalouder aangesloten bij een dienst
- Zelfstandige groepsopvang ⁽³⁾
- Erkend en gesubsidieerd kinderdagverblijf
- Zelfstandige onthaalouder
- IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf

5.20 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar naar type formele opvangvoorziening binnen Kind en Gezin of kleuterschool sinds 2006 - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari van het betreffende jaar

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Miragedatabank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

(2) Niet opgenomen in grafiek: lokale diensten buurtgerichte opvang (0,2% in 2009 en 0,2% in 2010)

(3) Mini-crèches, zelfstandige kinderdagverblijven of zelfstandige buitenschoolse opvanginitiatieven

	2009	2010
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	12,6	12,6
Kinderdagverblijf, onthaalouder aangesloten bij een dienst, lokale dienst buurtgerichte opvang	2,0	1,9
Zelfstandige sector	1,5	1,4
Totaal	16,1	15,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf ⁽²⁾	9,0	9,2
Onthaalouder aangesloten bij een dienst, lokale dienst buurtgerichte opvang	0,6	0,5
Zelfstandige sector	0,6	0,6
Totaal	10,2	10,4

5.21 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar leeftijdscategorie en type opvangvoorziening in het Vlaamse Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari 2010)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2010

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2010 wonend in het Vlaamse Gewest volgens de officiële bevolkingsstatistieken, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Betreft opvang in een kinderdagverblijf in aparte lokalen

1.3. Opvang van zieke kinderen

Ziekte van het kind is niet zo uitzonderlijk en brengt wijziging mee in gebruikte opvangvorm

Een moeilijke situatie voor gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang is de ziekte van het kind. In de week van 2 tot en met 8 februari 2009 was 13,2% van de kinderen van 3 maand tot 3 jaar met regelmatige of beperkte opvang, ziek tijdens de week waarover

werd geënquêteerd. Voor 64,6% van de zieke kinderen verandert het gebruik van opvang. Heel wat ouders regelen dit binnen het gezin of binnen de familie, door het opnemen van vakantie, recuperatie of sociaal verlof, door thuis te werken of door een beroep te doen op de grootouders (zie tabel 5.22). Er zijn merkelijk meer wijzigingen wanneer het zieke kind normaal wordt opgevangen bij een onthaalouder aangesloten bij een dienst (73,5%) of in een erkend kinderdagverblijf (72,2%).

Wanneer het kind normaal wordt opgevangen door de grootouders of familie, verandert het gebruik van opvang bij ziekte het minst (47,3%). De rol van grootouders in de zorg bij ziekte is groot en nam toe van 2004 naar 2009. Er is geen informatie beschikbaar over opvang bij ziekte van schoolgaande kinderen.

Impact op de opvang	
Opvang niet gewijzigd	35,4
Opvang gewijzigd	64,6
Totaal	100,0
Aard van de wijziging ⁽¹⁾	
Niet-werkende partner zorgde voor het kind	14,9
Ouder nam sociaal verlof	26,2
Ouder nam vakantie of recuperatie	24,5
Ouder werkte thuis	6,8
Grootouders zorgden voor het kind	64,4
Familie, bureu, kennissen zorgden voor het kind	4,5
Thuisopvang voor zieke kinderen	3,5
Andere	5,3

5.22 De zorg bij ziekte van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die normaal gebruikmaken van opvang of naar de kleuterschool gaan in het Vlaamse Gewest - voorjaar 2009 (percentage)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

(1) Meerdere antwoorden mogelijk

1.4. Welbevinden en betrokkenheid

1.4.1. Bij het naar de opvang gaan

Afscheid nemen niet moeilijk

Om het kindperspectief in beeld te brengen werden in het onderzoek naar het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen* enkele vragen gesteld met betrekking tot het welbevinden van het kind. Er werd gevraagd naar de houding van de kinderen bij het afscheid aan de opvang.

Drie uitspraken werden voorgelegd over hoe het kind zich meestal voelt bij het afscheid aan de opvang: is het kindje ontspannen, is het afscheid nemen moeilijk en is het kindje nieuwsgierig naar wat er staat te gebeuren?

De meeste ouders gaan ermee akkoord (37,1%) of helemaal akkoord (49,7%) dat het kindje ontspannen is als het naar de opvang gebracht wordt (tabel 5.23). Omgekeerd gaat twee derde van de ouders niet akkoord met de uitspraak dat het afscheid nemen moeilijk is. De uitspraak 'het kindje is nieuwsgierig naar

wat er gaat gebeuren' lokt dan weer een meer gematigd antwoord uit: ruim twee derde van de respondenten gaat akkoord (47,2%) tot helemaal akkoord (22,4%). Voor een aantal ouders van vooral jonge kinderen was deze vraag wellicht moeilijker te beantwoorden. Dit bleek ook uit de lagere responscijfers. We kunnen besluiten dat het met het stressniveau van de kinderen (volgens de ouders) nogal meevalt. Bij een ruime groep is het kind nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren.

* Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Houding bij het afscheid aan de opvang ⁽¹⁾

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Het kindje is ontspannen (N=2256)	1,6	2,9	8,6	37,1	49,7
Het afscheid nemen is moeilijk (N=2233)	33,3	33,7	14,7	13,8	4,6
Het kindje is nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren (N=2221)	1,7	5,1	23,8	47,2	22,4

5.23 Houding van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar bij het afscheid aan de opvang - Vlaams Gewest - 2009
Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009
(1) In percentage van de regelmatige en de beperkte gebruikers van opvang, over de meest gebruikte opvang, enkel postenquête. Betreft zowel kinderen in de formele opvang als kinderen die worden opgevangen door grootouders of andere familie

1.4.2. Tijdens de opvang

Vanuit wetenschappelijke observaties

Ruim 39% van de kinderen is geboeid tot uitgesproken geboeid bezig; bij bijna 51% van de kinderen wordt hoog welbevinden geobserveerd

In het kader van het partnerschap tussen Kind en Gezin en ECEGO (ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven) werden in 2004-02/2009 bij een grote groep kinderen* (meer dan 10 000) de betrokkenheid en het welbevinden beoordeeld. De beoordeling gebeurde via een scanningprocedure: de kinderen aanwezig in de groep werden achtereenvolgens gedurende 2 minuten

per kind geobserveerd. De beoordeling werd afgenomen door stafmedewerkers van ECEGO.

Betrokkenheid laat zich herkennen door een hoge concentratie, door tijdvergeten bezig zijn. Het kind heeft een sterke motivatie. Het heeft een open instelling en een grote aanspreekbaarheid voor wat de omgeving te bieden heeft. Er is een intense mentale activiteit en het kind doet indringende ervaringen op. De bron voor betrokkenheid is de ontdekkingsdrang of exploratiedrang van het kind.

Betrokkenheid is pas mogelijk als het kind al zijn vermogens ten volle aanspreekt, het beste van zichzelf geeft.

Kinderen met een hoog *welbevinden* voelen zich op en top. De hoofdtoon van hun bestaan is genieten. Ze beleven

plezier, hebben deugd aan elkaar en aan de dingen. Ze stralen vitaliteit uit en tegelijk ontspanning en innerlijke rust. Ze stellen zich open en ontvankelijk op voor wat op hen afkomt. Ze zijn spontaan en durven zichzelf te zijn. Welbevinden is verbonden met zelfvertrouwen, een goed gevoel van zelfwaarde en weerbaarheid. Het fundament is het in voeling zijn met zichzelf, het contact hebben met de eigen gevoelens en ervaringen, fris en onvervormd.

21,0% van de beoordeelde kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthalouder* werden opvangen, bevond zich in de zone van 'lage betrokkenheid', m.a.w. was niet echt actief. Voor 41,0% was de betrokkenheid matig; zij waren actief zonder werkelijk betrokken te zijn. 38,0% van de kinderen was tijdens de observatie geboeid tot uitgesproken geboeid bezig.

Bij de beoordeelde kinderen die in een *voorziening voor buitenschoolse opvang* verbleven, was 22,3% laag betrokken, 34,0% matig betrokken en 43,7% was geboeid tot uitgesproken geboeid bezig (zie tabel 5.24). De gemiddelde betrokkenheidsscores liggen iets lager bij de jongere kinderen dan bij de oudere, gaande van 2,931 bij de kinderen van 6 maanden tot 1 jaar, tot 3,382 bij de 6- tot 12-jarigen.

* Het gaat om metingen in 620 settings die op vrijwillige basis deelnamen aan een begeleidingstraject bij de implementatie van het ZIKO-instrument (Zelfevaluatie-instrument voor welbevinden en betrokkenheid van Kinderen in de opvang)

Betrokkenheid in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=8049)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2585)	Totaal (N=10 634)
Laag ⁽¹⁾	21,0	22,3	21,3
Matig ⁽²⁾	41,0	34,0	39,3
Hoog ⁽³⁾	38,0	43,7	39,4

5.24 Betrokkenheidsscores van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-02/2009 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 2009

(1) Laag: omvat de scores 1, geen activiteit, en 2, vaak onderbroken activiteit

(2) Matig: score 3, activiteit zonder intensiteit

(3) Hoog: omvat de scores 4, activiteit met intense momenten, en 5, ononderbroken intense activiteit

Welbevinden in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=6761)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2233)	Totaal (N=8994)
Laag ⁽¹⁾	6,1	4,6	5,7
Matig ⁽²⁾	44,5	41,0	43,6
Hoog ⁽³⁾	49,4	54,4	50,7

5.25 Scores inzake welbevinden van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-02/2009 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 2009

(1) Laag: omvat de scores 1, uitgesproken laag welbevinden, en 2, laag welbevinden

(2) Matig: score 3, neutraal-matig welbevinden

(3) Hoog: omvat de scores 4, hoog welbevinden, en 5, uitgesproken hoog welbevinden

Bij 49,4% van de kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthaalouder* werden opgevangen, werd een situatie van relatief hoog of uitgesproken hoog welbevinden genoteerd. Zij maken het duidelijk goed in de opvang. 6,1% van de beoordeelde kinderen bevond zich in de zone van 'laag welbevinden'. Voor 44,5% van de kinderen werd een 'matig welbevinden' genoteerd.

Van de beoordeelde kinderen die werden opgevangen in een *voorziening voor buitenschoolse opvang*, werd voor 4,6% van de kinderen geconcludeerd tot laag welbevinden, voor 41,0% tot matig welbevinden en voor 54,4% tot hoog welbevinden (zie tabel 5.25). Ook hier wordt vastgesteld dat de gemiddelde scores voor welbevinden bij de jongste kinderen lager liggen dan bij de oudere kinderen.

Bij de kinderen onder de 6 maanden bedraagt de gemiddelde score voor welbevinden 3,465. Bij de 3 tot 6-jarigen wordt de hoogste score genoteerd (3,722).

Gerapporteerd door de ouders

In het onderzoek naar het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen in 2009* werden aan de ouders enkele vragen gesteld over hoe het kind zich voelt in de opvang.

Er werd gevraagd hoe het kind zich voelt bij de personen die voor het kind zorgen, hoe het kind zich voelt bij de andere kinderen in de opvang en hoe het kind zich voelt bij het spelaanbod of de activiteiten. Het merendeel van de ouders zegt dat het kind zich goed (22,3%), tot zeer goed (75,1%) voelt bij de personen die het kind verzorgen.

Voor de twee andere vragen, met name hoe het kind zich voelt bij de andere kinderen in de opvang of bij het spelaanbod, is de score lager (respectievelijk 55,9% en 56,7% als zeer goed en 38,7% en 37,9% als goed), maar globaal gezien toch nog altijd goed (zie tabel 5.26).

* Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

Mate waarin het kind zich goed voelt in de opvang ⁽¹⁾

	Zeer goed	Goed	Soms goed, soms slecht	Eerder slecht	Zeer slecht
Bij de personen die voor het kindje zorgen (N=2253)	75,1	22,3	2,5	0,1	0,0
Bij de andere kinderen in de opvang (N=2069)	55,9	38,7	5,2	0,1	0,0
Bij het spelaanbod of de activiteiten met de kinderen (N=2137)	56,7	37,9	5,2	0,2	0,0

5.26 Mate waarin kinderen van 3 maanden tot 3 jaar zich goed voelen in de opvang - Vlaams Gewest - 2009
Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*
(1) Percentage van de regelmatige en de beperkte gebruikers van opvang, over de meest gebruikte opvang, enkel postenquête. Betreft zowel kinderen in de formele opvang als kinderen die worden opgevangen door grootouders of andere familie

2. Buitengewoon onderwijs

Buitengewoon onderwijs ⁽¹⁾

Al op kleuterschoollleeftijd zitten een aantal kinderen niet in het 'mainstream'-onderwijs; in het lager onderwijs loopt dit op tot bijna 6,8%. Een toenemend aantal kinderen zit in het geïntegreerd onderwijs (GON)

0,78% van de kinderen op kleuterschoollleeftijd zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. In het lager onderwijs bedraagt het percentage kinderen in het buitengewoon onderwijs bijna 6,8. Het gaat hier voornamelijk om het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met licht mentale stoornissen, en het type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (zie tabel 5.27).

In het schooljaar 2009-2010 nam het aantal kinderen in het buitengewoon lager onderwijs licht toe (+0,6%); in het buitengewoon kleuteronderwijs daalde het aantal met 0,8% (zie grafiek 5.28).

In 2009-2010 waren er in het gewoon kleuteronderwijs 1495 leerlingen die het gewoon onderwijs volgden met hulp vanuit het buitengewoon onderwijs (GON of geïntegreerd onderwijs). In het lager onderwijs waren er dat 4754.

	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs
Lichte mentale stoornissen (type 1)	-	9 701
Matige of ernstige mentale handicap (type 2)	1 110	3 737
Karakterieële stoornissen (type 3)	172	2 376
Fysieke handicap (type 4)	306	1 262
Visuele stoornissen (type 6)	37	120
Auditieve stoornissen (type 7)	337	1 030
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	9 479
Totaal aantal kinderen	1 962	27 705
Percentage	0,78	6,79

5.27 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen naar type - schooljaar 2009-2010

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2009-2010

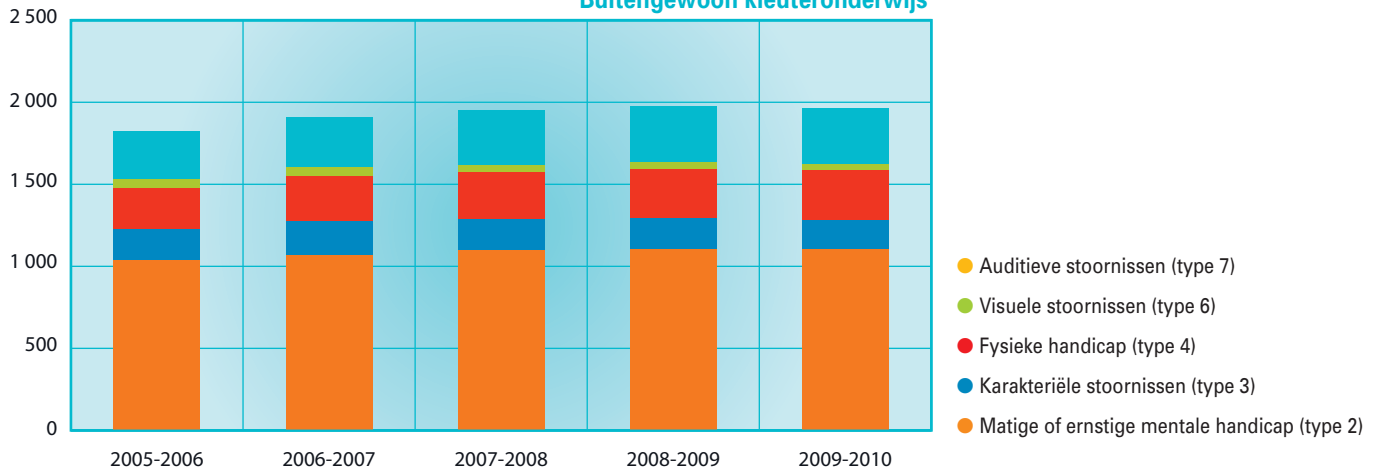
(1) Om dubbeltellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

Tegenover het schooljaar 2008-2009 nam het aantal leerlingen in het geïntegreerd onderwijs toe met 10,3% in het kleuteronderwijs en met 5,1% in het lager onderwijs.

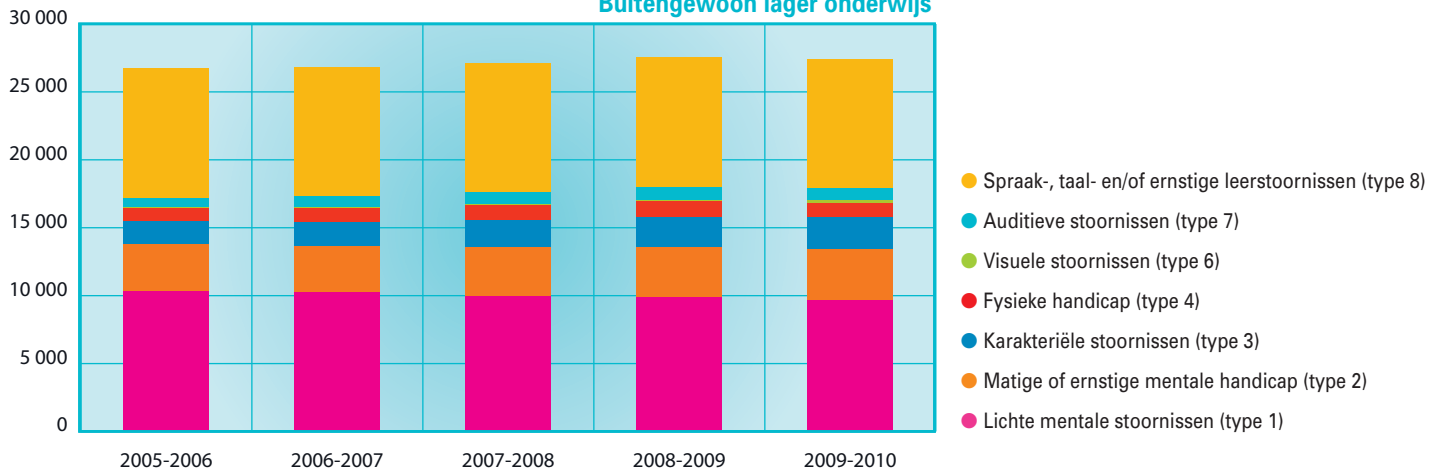

Buitengewoon onderwijs: evolutie per type

Buitengewoon kleuteronderwijs

Buitengewoon lager onderwijs

5.28 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per schooljaar en per type sinds schooljaar 2005-2006

Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep worden gedaan op voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Een beperkt aantal kinderen wordt begeleid via deze bijzondere hulpverlening. Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen via de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg en de jeugdrechtbanken.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid door of opgevangen in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning of door diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg. Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders wegens bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties. In de *centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning* (CKG) waren er op 1 februari 2011 1513 kinderen, bijna uitsluitend kinderen jonger dan 12 jaar, in begeleiding. Via de *diensten voor*

gezinsondersteunende pleegzorg werden er op 1 februari 2011 165 kinderen opgevangen in een pleeggezin. In totaal waren er dus 1678 kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin. Tegenover de telling van 2010 is dit zeer licht gedaald (-0,7%) (zie tabel 5.29).

Bijna de helft (46,3%) van alle begeleiding via CKG's is een individuele begeleiding aan huis (mobiele begeleidingen). 23,2% van de begeleidingen is een individuele of groepsbegeleiding in lokalen van het CKG of op een andere plaats buiten de woning van het gezin (ambulante begeleidingen) en 30,5% houdt een opname van het kind in (zie tabel 5.30).

5

Begeleiding via Kind en Gezin ⁽¹⁾

	2010		2011			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning	1 538	428	425	595	65	1 513
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	152	47	59	59	0	165
Totaal	1 690	475	484	654	65	1 678

5.29 Aantal kinderen op 1 februari 2010 en 1 februari 2011 in begeleiding in een voorziening voor bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
Bron: Kind en Gezin

(1) Ten aanzien van een aantal kinderen gelden ook begeleidingsmaatregelen vanuit de bijzondere jeugdzorg

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
Residentieel	168	158	118	17	461
Ambulant*	147	54	143	7	351
Mobiel**	113	213	334	41	701
Totaal	428	425	595	65	1 513

5.30 Begeleidingen via centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning naar begeleidingsvorm - 1 februari 2011

Bron: Kind en Gezin

* Ambulante begeleiding: individuele of groepsbegeleiding in lokalen van het CKG of op een andere plaats buiten de woning van het gezin

** Mobiele begeleiding: individuele begeleiding aan huis

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

In 2009 kwamen in totaal 9516 kinderen onder de 12 jaar in contact met een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtsbank. 1019 kinderen waren jonger dan 3 jaar, 2180 kinderen tussen 3 en 6 jaar en 6317 kinderen tussen 6 en 12 jaar (zie tabel 5.31). Tegenover 2008 valt de forse stijging op bij de kinderen van 6 tot 12 jaar (+7,8%).

Welke maatregelen worden er getroffen? Informatie over de getroffen maatregelen wordt gecentraliseerd in het Domino-registratiesysteem van het agentschap Jongerenwelzijn. We bekijken *enkel* het *begeleidingsaanbod* erkend en gesubsidieerd door de *Bijzondere Jeugdzorg* dat een residentiële, een ambulante* of een mobiele

begeleiding** inhoudt. Op de begeleidingsmaatregelen zoals een berisping, een preventieve sociale actie, begeleiding door een consulent, een school, het Algemeen Welzijnswerk, en begeleidingsmaatregelen buiten de Bijzondere Jeugdzorg, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, Kind en Gezin, ... wordt niet ingegaan. Bij de analyse van de gegevens moet ook in het achterhoofd worden gehouden dat voor een kind meerdere maatregelen kunnen worden genomen in de loop van eenzelfde jaar.

Kinderen jonger dan 3 jaar worden vooral opgenomen in een pleeggezin van een dienst voor pleeggezinnen (325 kinderen) of er is een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst (160 kinderen). Bij kinderen van 3 tot 6 jaar gaat het voornamelijk om een opname via een dienst voor pleegzorg (716 kinderen), een begeleiding door een

thuisbegeleidingsdienst (417 kinderen) of een opname in een begeleidingstehuis (239 kinderen).

Bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het vooral om een opname in een pleeggezin (1427 kinderen) of in een begeleidingstehuis (913 kinderen), een begeleiding via een thuisbegeleidingsdienst (888 kinderen) of een opname in een dagcentrum (481 kinderen) of in een onthaal- en oriëntatiecentrum (355 kinderen) (zie tabel 5.32).

* Ambulante begeleiding: begeleiding in de voorziening zelf (bv. consulten of groepswerking met de ouders en/of de kinderen)

** Mobiele begeleiding: context- en/of gezinsondersteuning aan huis

Begeleiding bijzondere jeugdbijstand

	2008	2009
Kinderen onder de 3 jaar	1 024	1 019
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2 079	2 180
Kinderen van 6 tot 12 jaar	5 862	6 317
Totaal	8 965	9 516

5.31 Aantal kinderen waarvoor contact werd opgenomen met een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtsbank

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, agentschap Jongerenwelzijn

Begeleidingsvorm ⁽¹⁾

	Kinderen onder de 3 jaar		Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar		Totaal	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Begeleidingstehuizen	46	36	228	239	880	913	1 154	1 188
Dagcentra	0	0	3	10	452	481	455	491
Diensten pleegzorg	339	325	639	716	1 284	1 427	2 262	2 468
Gezinstehuizen	0	0	3	1	14	7	17	8
Onthaal- en oriëntatiecentra	15	14	85	70	305	355	405	439
Projecten Bijzondere Jeugdbijstand	3	1	16	2	22	7	41	10
Thuisbegeleidingsdiensten	138	160	393	417	851	888	1 382	1 465

5.32 Kinderen in begeleiding via het begeleidingsaanbod van de bijzondere jeugdzorg: aantal kinderen per begeleidingsmaatregel en naar leeftijd

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, agentschap Jongerenwelzijn

(1) Jongeren die in meerdere voorzieningen zijn opgevangen, zijn meermaals vermeld

4. De Europese context

Het aanbod aan kinderopvang en onderwijs (pre-primair onderwijs) voor jonge kinderen verschilt zeer sterk van land tot land. Internationaal, o.a. bij de OECD, krijgt dit aanbod de benaming ECEC - Early Childhood Education and Care. We schetsen eerst het ECEC-aanbod in de EU-15-landen en geven vervolgens cijfers over het al of niet gebruik van deze externe opvoedingsmilieus.

4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor jonge kinderen

Het verplicht onderwijs (voltijds) start in de meeste EU-15-landen op 6 jaar. Het start vroeger in Luxemburg (4 jaar), in Nederland (5 jaar), in Griekenland (5 jaar), in het Verenigd Koninkrijk (5 jaar, uitgezonderd in Schotland waar het start op 4 jaar) en later in Finland en Zweden (7 jaar). Globaal genomen kan het externe opvoedingsaanbod voor jonge kinderen worden ingedeeld in 3 categorieën: kinderopvang in groepsverband (crèches), kinderopvang in gezinsmilieu (onthaalouders) en pre-primair onderwijs. Een andere opdeling die we maken, houdt verband met de financiering: publiek of privaat gefinancierde voorzieningen. Voorzieningen uit de categorie 'publiek' worden in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid. Voorzieningen in de categorie 'privaat' worden in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen,

gefinancierd met overheidsmiddelen én private middelen (ouders).

Een groot verschilpunt tussen de EU-15-landen heeft te maken met het feit of er een eenheidsstructuur bestaat of niet. In de meeste EU-15-landen is er een scheiding op de leeftijd van ongeveer 3 jaar, met een opvangaanbod in groepsverband of via onthaalouders voor kinderen jonger dan 3 jaar en pre-primair onderwijs voor kinderen vanaf ongeveer 3 jaar. Uitzonderingen hierop vormen Finland, Zweden en (deels) Denemarken, waar er een geïntegreerd aanbod is van opvang en pre-primair onderwijs voor jonge kinderen tot de leerplichtige leeftijd. In Nederland, Portugal, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland is het aanbod voor de jongste kinderen in hoofdzaak privaat gefinancierd en georganiseerd. In de andere EU-15-landen wordt het aanbod voor zeer jonge kinderen ook in belangrijke mate door de overheid gefinancierd (zie schema 5.33).

4.2. Kinderopvang en onderwijs bij kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd

We bekijken vooreerst het percentage kinderen waarvoor helemaal geen opvang wordt gebruikt, waar met andere woorden de ouders de zorg voor het kind volledig zelf opnemen. Net zoals in Nederland, Denemarken, Griekenland en Zweden telt het Vlaamse Gewest een vrij beperkt aantal kinderen onder de 3 jaar waarvoor helemaal geen opvang wordt gebruikt. In Oostenrijk, Duitsland en Finland zorgen

ouders in hoge mate uitsluitend voor hun kinderen onder de 3 jaar (zie tabel 5.34).

Cijfers over het gebruik van formele opvang en onderwijs voor kinderen beneden de leer(school)plichtleeftijd maken een onderscheid tussen gebruik gedurende minder dan 30 uur per week en gebruik gedurende meer dan 30 uur.

Voor een aantal landen zijn de cijfers voor de kinderen onder de 3 jaar onbetrouwbaar. Onder de EU-15-landen met betrouwbare cijfers valt op dat er grote verschillen zijn inzake het gebruik van opvang en onderwijs voor *kinderen onder de 3 jaar*. In heel wat landen ligt het gebruik van formele opvang of onderwijs zeer laag: minder dan de helft van de kinderen maakt er gebruik van in België, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Finland, Italië en Spanje. Zweden kent een hoog gebruik: 26% minder dan 30 uur per week en 37% meer dan 30 uur. In Denemarken maakt een hoog percentage kinderen vooral intens gebruik van opvang of onderwijs (63%) (zie tabel 5.35).

Voor de kinderen van *3 jaar tot de leer(school)plichtige leeftijd* zijn de cijfers voor de meeste EU-landen betrouwbaar. Ook hier zien we grote verschillen. Vooreerst zijn er de landen met een zeer hoog gebruik ($\pm 90\%$ of meer) en een intens gebruik (>30 uur per week): België, Denemarken, Zweden, Italië en Portugal. Een tweede groep landen wordt gevormd door landen met een zeer hoog gebruik maar met een beperkte intensiteit (veel gebruik <30 uur): Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Duitsland, Frankrijk, Finland, Griekenland en Oostenrijk nemen een middenpositie in (zie tabel 5.36).

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar
Vlaamse Gemeenschap	Kinderdagverblijven (groepsopvang) Onthaalouders			Kleuterschool (pre-primair), met buitenschoolse opvang			Lager onderwijs	
Franse Gemeenschap	Crèches (groepsopvang) Gardiennes encadrées (onthaalouders)			Ecole maternelle (pre-primair), met buitenschoolse opvang			Lager onderwijs	
Duitsland	Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-school) Vorklasse / Schulkindergarten			Grundschule	
Frankrijk	Crèches (groepsopvang) Assistantes maternelles (onthaalouders)		Ecole maternelle (pre-school)				Ecoles élémentaires	
Luxemburg	Crèches (groepsopvang) Tagesmutter (onthaalouders)			Enseignement fondamental (cycle 1)			Enseignement fondamental (cycle 2)	
Nederland	Gastouderopvang (onthaalouders) Crèches (groepsopvang) Speelgroepen (groepsopvang)				Basisonderwijs			
Finland	Perhepaivahoito (onthaalouders) Paivakoti (groepsopvang)						Esiopetus (pre-school)	Perusopetus
Denemarken	Dagpleje (onthaalouders) Vuggestuer (groepsopvang)			Børnehaver (kindergarten)			Folkeskole / Grundskole	
Zweden	Forskola (pre-primair) / Familiedaghem (onthaalouders) (beperkt)						Forskollektas (pre-school)	Grundskola

Vervolg op volgende bladzijde

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar
Griekenland	Vrefonipiaki stahmi (groepsopvang)							
				Paidikos stathmos (pre-primair)				
					Nipiagogeia (pre-primair)		Dimotiko scholeio	
Italië	Asili nidi (groepsopvang)			Scuola dell'infanzia (pre-school)			Scuola primaria	
Portugal	Crèches familiares (onthaalouders) Crèches (groepsopvang)			Jardims de infancia (pre-primair)			Ensino básico	
Spanje	Educación infantil (groepsopvang)			Educación infantil (pre-school met primair onderwijs)			Educación primaria	
Oostenrijk	Tagesmutter (onthaalouders) Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-school), met buitenschoolse opvang			Volksschule	
Verenigd Koninkrijk	Nurseries (groepsopvang) Child minders (onthaalouders) Playgroups (groepsopvang)			Play-groups (groepsopvang)	Reception class (met primair onderwijs)	Engeland, Wales en Schotland: Primary schools		
				Nurseries (groepsopvang)	Noord-Ierland: Primary schools			
Ierland	Regulated FDC (onthaalouders) Nurseries (groepsopvang)			Infant Classes (pre-school met primair onderwijs)		Primary schools		
				Speelgroepen (groepsopvang)				

5.33 Overzicht van het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leeftijd waarop kinderen voltijds onderwijs moeten volgen, en de start van het verplicht onderwijs in de EU-15-landen

Bronnen: OECD Family database (website)

Eurydice (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

 Privaat: in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen en private middelen (ouders)

 Publiek: in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid

 start verplicht onderwijs (voltijds)

	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaamse Gewest	34,2*	NB	NB	NB	31,0
België	45	43	40	43	59
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	62	76	66	64	68
Frankrijk	48	50	52	45	48
Luxemburg	43	38	45	43	43
Nederland	30	25	22	24	22
<i>Noordse landen</i>					
Finland	70	70	70	72	69
Denemarken	27	26	29	27	27
Zweden	47	52	50	47	34
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	47	41	49	37	32
Italië	53	50	54	52	56
Portugal	27	23	37	28	22**
Spanje	44	42	41	45	48
Oostenrijk	68	61	66	67	63
Verenigd Koninkrijk	48	45	38	46	42
Ierland	47	52	55	53	57

5.34 Percentage kinderen onder de 3 jaar waarvoor geen opvang wordt gebruikt noch in het formele circuit noch informeel en dat ook niet naar school gaat

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009
EU-SILC (website)

* Betreft 2004

** Niet betrouwbaar

	2005		2009	
	< 30 uur per week	> 30 uur per week	< 30 uur per week	> 30 uur per week
België	23	19	17	16
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	8	8	7*	12
Frankrijk	16	16	16	25
Luxemburg	14	8*	22	12
Nederland	36	4*	43	6
<i>Noordse landen</i>				
Finland	8	19	6	21
Denemarken	13*	60	10*	63
Zweden	22	31	26	37
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	3*	4*	4*	7*
Italië	9	16	9	16
Portugal	4*	26	2*	34
Spanje	25	14	18	18
Oostenrijk	4*	0*	7*	2*
Verenigd Koninkrijk	24	5	31	4*
Ierland	14	6*	15	5*

5.35 Percentage kinderen onder de 3 jaar dat gebruikmaakt van formele opvang of naar school gaat, naar duur van het gebruik

Bron: EU-SILC

(1) Percentage van alle kinderen

* Niet betrouwbaar

Gebruik van formele opvang en onderwijs voor kinderen van 3 jaar tot leer(school)plichtige leeftijd ⁽¹⁾

	2005		2009	
	< 30 uur per week	> 30 uur per week	< 30 uur per week	> 30 uur per week
België	50	48	30	69
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	61	26	48	40
Frankrijk	56	39	48	47
Luxemburg	48	11*	46	26*
Nederland	82	7	75	12
<i>Noordse landen</i>				
Finland	25	51	20	57
Denemarken	15	79	12	72
Zweden	35	52	29	65
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	27	34	33	25
Italië	21	70	20	73
Portugal	12*	18*	8*	73
Spanje	54	40	50	44
Oostenrijk	53	16	58	21
Verenigd Koninkrijk	64	24	70	21
Ierland	64	14	74	13

5.36 Percentage kinderen van 3 jaar tot leer(school)plichtige leeftijd dat gebruikmaakt van formele opvang of naar school gaat, naar duur van het gebruik

Bron: EU-SILC

(1) Percentage van alle kinderen

* Niet betrouwbaar

HOOFDSTUK 6

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

In dit hoofdstuk starten we met gegevens over de zwangerschap en de bevalling. We bekijken het ontstaan van de zwangerschap en de zwangerschapsbegeleiding. Ook staan we stil bij de plaats van de geboorte en een aantal geboortegegevens, waaronder geboortegewicht, een belangrijke indicator voor de gezondheid van jonge kinderen. Vervolgens overlopen we de levensverwachting en een aantal sterftematen. Perinatale mortaliteit en kindersterfte worden algemeen beschouwd als goede indicatoren voor de kwaliteit van het gezondheidssysteem in een land. We zoomen ook in op de sterfte van kinderen tot 15 jaar, op het aantal sterfgevallen en op de doodsoorzaken. Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we de aangeboren afwijkingen en het gehoorverlies, dat al in de neonatale periode wordt opgespoord. De aandacht gaat ook naar een aantal ziekten en aandoeningen die relevant zijn voor het jonge kind, naar ziekenhuisopnames en naar de door ouders gerapporteerde nood aan specifieke verzorging of begeleiding van hun kind. Een belangrijk aandachtspunt vormen de gegevens over kindermishandeling. We sluiten af met een aantal cijfers uit de landen van de EU-15.

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling

1.1. Ontstaan van de zwangerschap en zwangerschapsbegeleiding

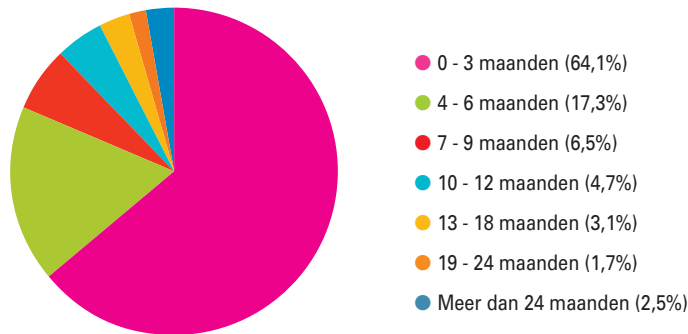
Zwangerschappen veelal gepland. Stijgend aantal medisch begeleide bevruchtelingen. Nagenoeg alle kinderen geboren na een zwangerschap begeleid door een gynaecoloog

In het kader van het onderzoek JOnG! van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, (cohorte 0 jaar, geboorten mei 2008 - april 2009) werd aan de moeders

met een pasgeboren kind gevraagd hoe de zwangerschap tot stand gekomen was, zijnde spontaan of na medische interventie (bv. een heelkundige ingreep of een hormonale behandeling). Tevens werd hen gevraagd hoe lang het had geduurd om zwanger te worden.

Van alle moeders die spontaan zwanger werden (N=1811), geeft 13,5% aan dat het om een ongeplande zwangerschap gaat. Het percentage ongeplande zwangerschappen is vergelijkbaar indien het een eerste (11,3%) of tweede (10,3%) kind betreft, maar ligt bijna driemaal hoger bij een derde of volgend kind (29,3%).

Kinderwens en zwanger worden

6.1 Aantal maanden tussen het moment dat een vrouw zwanger wenst te worden en ontstaan van zwangerschap - geboortecohorte mei 2008 - april 2009 (percentage op 1589 spontane geplande zwangerschappen)

Bron: Onderzoeksprogramma JOnG!, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

In 81,4% van de spontane, geplande zwangerschappen meldt de moeder dat ze binnen de 6 maanden zwanger raakte, terwijl 11,2% tussen 6 en 12 maanden moest wachten. Bij 7,3% duurde het langer dan 12 maanden vooraleer de moeder zwanger werd, wat wijst op een verminderde vruchtbaarheid (zie grafiek 6.1). Let wel, deze cijfers hebben enkel betrekking op zwangerschappen die tot een levend geboren kind hebben geleid. Vrouwen die niet zwanger raakten, een miskraam ondergingen of een doodgeboren kind ter wereld brachten, kwamen niet in aanmerking voor rekrutering in de JOnG! studie, en zijn dus ook niet vervat in de hoger vermelde cijfers.

Een niet te onderschatten aantal zwangerschappen, nl. 5,4%, is ontstaan

na een *subfertiliteitsbehandeling**: 2,1% van de vrouwen die in 2009 (2010 nog niet beschikbaar) bevielen, werd hormonaal behandeld; bij 1,9% werd in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 1,4% kwam de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI). Het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling bleef ongewijzigd tegenover 2008. 35,2% van de meerlingzwangerschappen kwam tot stand na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 4,9%**.

De *zwangerschapsbegeleiding* wordt in Vlaanderen in hoge mate toevertrouwd aan een gynaecoloog: in 2010*** werd 95,3% van de kinderen geboren na een zwangerschap die werd opgevolgd door een privé-

gynaecoloog en 4,0% na een zwangerschap die werd opgevolgd zowel door een gynaecoloog als door een huisarts. Van 2009 naar 2010 is dit vrijwel niet gewijzigd. Het aantal kinderen dat wordt geboren na een niet-medisch begeleide zwangerschap ligt zeer laag (<0,1%) (zie tabel 6.2).

* Er is sprake van subfertiliteit als na 1 jaar regelmatige en onbeschermde coïtus een zwangerschap uitblijft
** Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

*** Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek

Thuisbevallingen en kort ziekenhuisverblijf zeer uitzonderlijk. Verkort ziekenhuisverblijf neemt toe

In 2010* werden nagenoeg alle kinderen geboren in een *kraamkliniek*. Slechts 1,1% van de geboorten vindt thuis plaats of op een andere plaats buiten een kraamkliniek. Dit is ongewijzigd tegenover 2009.

Bij 42,9% van de kinderen verbleef de moeder 5 tot 6 *nachten in de kraamkliniek*. Kort ziekenhuisverblijf (hoogstens 2 nachten) komt weinig voor (bij 5,8% van de kinderen); verkort ziekenhuisverblijf komt bij 41,6% voor en lang ziekenhuisverblijf bij 8,6%. Van 2009 naar 2010 is er opnieuw een daling van normaal ziekenhuisverblijf (-2,4 procentpunten) en een toename van verkort ziekenhuisverblijf (+3,2 procentpunten) (zie tabel 6.3).

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Zwangerschapsbegeleiding ⁽¹⁾

	2009	2010*
Privé-gynaecoloog	94,6	95,3
Gemengd ⁽²⁾	4,5	4,0
Huisarts	0,2	0,2
Prenataal steunpunt Kind en Gezin	0,1	0,1
Vroedvrouw	0,5	0,5
Geen begeleiding	0,1	< 0,1
Totaal	100,0	100,0

6.2 Begeleiding van de zwangerschap: kinderen per type zwangerschapsbegeleiding - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Gemengd: begeleiding van de zwangerschap door privé-gynaecoloog en huisarts

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2010

Plaats geboorte en verblijfsduur kraamkliniek ⁽¹⁾

	2009	2010*
Geboren in een kraamkliniek	98,9	98,9
waarvan		
met kort ziekenhuisverblijf (max. 2 nachten)	5,9	5,8
met verkort ziekenhuisverblijf (3 of 4 nachten)	38,4	41,6
met normaal ziekenhuisverblijf (5 of 6 nachten)	45,3	42,9
met lang ziekenhuisverblijf (7 nachten of meer)	9,3	8,6
Thuisbevalling, of andere plaats buiten een kraamkliniek ⁽²⁾	1,1	1,1
Totaal	100,0	100,0

6.3 Kinderen naar plaats van de geboorte en verblijfsduur van de moeder in de kraamkliniek - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Bijvoorbeeld geboortehuis

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

1.3. Gegevens over de moeders en de bevalling*

We bekijken vooreerst de *leeftijd* van de moeder bij de bevalling (gegevens 2009). 70,4% van de bevallen vrouwen is 25 tot 35 jaar. Het percentage jonge moeders, d.w.z. moeders onder de 20 jaar, bedraagt 2,0%. 14,0% is ouder dan 35 jaar, en 2,1% is zelfs ouder dan 40 jaar. De *gemiddelde leeftijd van de moeder* is 28,2 jaar bij de eerstbarenden en 31,1 jaar bij de multiparae. De gemiddelde leeftijd nam toe met 0,1 jaar bij de

primiparae en bleef ongewijzigd bij de multiparae.

Voor 47,0% van deze vrouwen was dit een eerste bevalling; 53,0% was al eerder bevallen.

In 2009 beviel 7,3% van de zwangere vrouwen *voortijdig*, na een zwangerschap van minder dan 37 weken. Dit cijfer is licht gedaald tegenover 2008 (-0,1 procentpunten).

Bij 24,2% van de vrouwen wordt de bevalling *ingeleid*, meestal

om opportuniteitsredenen, die zowel bij de obstetricus als bij de zwangere vrouw kunnen liggen. De kentering die we in 2004 op dit vlak noteerden zet zich - met een daling van 1,1 procentpunten - voort in 2009. Vóór 2004 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30% of meer.

Epidurale pijnverdooving wordt toegepast bij 66,5% van de verlossingen. De frequentie van epidurale pijnverdooving nam licht af tegenover 2008 (-0,9 procentpunten).

In 2009 werden 4 *maternale sterfgevallen* opgetekend. In 2008 waren er geen maternale sterfgevallen. Over een periode van ruim 20 jaar (sinds 1987) werd in Vlaanderen ongeveer 1 maternaal sterfgeval geregistreerd op 15 000 bevallingen.

* Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE) - gegevens 2009

1.4. Geboortegegevens*

Geboortegegevens

In tabel 6.4 presenteren we een aantal geboortegegevens.

In Vlaanderen worden nogal wat kinderen geboren met technische hulpmiddelen. In 2009 werd 19,8% van de kinderen met de keizersnede ter wereld gebracht. Het aantal kinderen geboren met een keizersnede is licht afgenomen tegenover 2008 (-0,4 procentpunten). Bij 9,5% werd vacuümextractie** toegepast en bij 0,7% werd de verlostang gebruikt. 69,8% van de kinderen werd zonder *verloskundige ingrepen* geboren.

Volgens de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) is er sprake van een *laag geboortegewicht* als een kind bij de geboorte minder dan 2500 gram weegt ongeacht de zwangerschapsduur. Laag geboortegewicht is een belangrijke indicator voor de gezondheid van kinderen omdat kinderen met een laag geboortegewicht een groter risico hebben op een zwakke gezondheid of overlijden, langere hospitalisatie na de geboorte en meer kans op het ontwikkelen van handicaps.

Het relatieve aantal *kinderen met een laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram) bedroeg 6,9% en met een extreem laag

* *Onderzoeksprogramma JOnGI, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, cohorte 0 jaar, geboorten mei 2008 - april 2009 (gegevens huidverkleuring en fotherapie). Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE) (alle andere gegevens)*

** *Vacuümextractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt*

	2008	2009
Geslacht		
Jongen	51,4	51,5
Meisje	48,6	48,5
Wijze van geboorte		
Spontaan	69,3	69,8
Vacuümextractie	9,5	9,5
Verlostang	0,8	0,7
Keizersnede	20,2	19,8
Stuit vaginaal	0,3	0,2
Geboortegewicht		
Laag (< 2500 gram)	6,9	6,9
<i>waarvan extreem laag (< 1500 gram)</i>	1,1	1,1
2500 gram of meer	93,1	93,2
Rangorde (pariteit)		
Eerstgeborene	46,9	47,0
Tweede kind	34,9	34,7
Derde kind	12,2	12,1
Vierde of volgend kind	5,9	6,1
Eenling of meerling		
Kind van een eenling	96,4	96,4
Kind van een tweeling	3,6	3,5
Kind van een drieling	0,1	0,1
Huidverkleuring in eerste levensdagen	45,5 *	
Toepassing fotherapie	23,4 *	
Transfer neonatologie		
Naar n-dienst	13,0	12,5
Naar NIC-dienst	3,9	3,8

6.4 Percentage kinderen, naar geslacht, naar wijze van geboorte, naar geboortegewicht, naar rangorde, naar eenling of meerling en met een transfer naar neonatologie

Bronnen: *Onderzoeksprogramma JOnGI, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (gegevens huidverkleuring en fotherapie)*

Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE) (alle andere gegevens)

* *Geboortecohorte mei 2008 - april 2009*

geboortegewicht (minder dan 1500 gram) 1,1% (beide ongewijzigd tegenover 2008). 54,9% van de kinderen behorende tot de categorie meerlingen weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5,1%.

3,6% van de kinderen behoorde tot de categorie *meerlingen* (-0,1 procentpunten). Het aantal kinderen behorende tot een tweeling bedroeg 3,5%, behorende tot een drieling 0,1%. Er werden 1209 tweelingen en 17 drielingen geregistreerd. Het aantal tweelingen lag lager dan in 2008 (-42 of -3,4%).

Het aantal drielingen nam toe van 13 naar 17. Bij 45,5% van de kinderen treedt er in de loop van de eerste dagen na de geboorte *gele huidverkleuring* op en bij 23,4% werd er *fototherapie* ('onder de lamp') toegepast in deze periode.

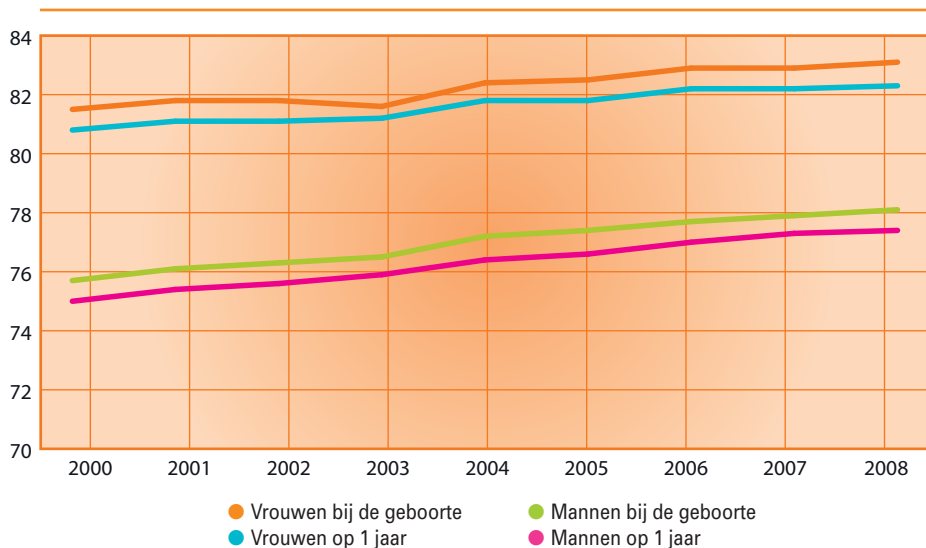
Na de geboorte werd 12,5% van de kinderen overgebracht naar een *n-dienst* (neonatale dienst) en 3,8% naar een *NIC-dienst* (neonatale intensievezorgdienst). Het aantal transfers naar een n-dienst of NIC-dienst nam licht af tegenover 2008.

2. Levensverwachting

De mannen halen hun achterstand verder in

De levensverwachting *bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar* bedraagt respectievelijk 78,1 en 77,4 jaar voor de mannen en 83,1 en 82,3 jaar voor de vrouwen (2008; 2009 nog niet beschikbaar). Zowel bij de mannen als bij de vrouwen nam de levensverwachting toe van 2007 naar 2008 (zie grafiek 6.5).

Levensverwachting

6.5 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte en op 1 jaar (in jaren)
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3. Sterfte

Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf vóór de leeftijd van 1 jaar

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor. In 2008 (2009 nog niet beschikbaar) stierven 276 kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende veertien levensjaren waren er 123 sterfgevallen. Voor de kinderen van 1 tot 15 jaar zijn de cijfers voor 2009 wel al beschikbaar. Met 122 sterfgevallen in 2008 is er nagenoeg een status-quo (zie tabel 6.6).

	2008		2009	
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Aantal				
Onder 1 jaar	276	NB	NB	NB
1 tot 5 jaar	56	31	25	56
5 tot 10 jaar	31	11	19	30
10 tot 15 jaar	36	21	15	36
Per duizend ⁽¹⁾				
Onder 1 jaar	4,00	NB	NB	NB
1 tot 5 jaar	0,22	0,15	0,12	0,13
5 tot 10 jaar	0,10	0,06	0,10	0,08
10 tot 15 jaar	0,10	0,10	0,08	0,09

6.6 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per duizend bij kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per duizend kinderen op 1 januari van het betreffende jaar, uitgezonderd voor de kinderen onder 1 jaar.

Voor de kinderen onder 1 jaar is dit per duizend kinderen geboren in dat jaar

NB: niet beschikbaar

3.1.2. Bij kinderen onder 1 jaar

Zuigelingensterfte opnieuw onder de 4 per duizend

Hierna gaan we meer in detail in op de sterfte bij kinderen onder de 12 maanden. Gegevens omtrent de sterfte in de jongste leeftijdsgroep worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, die men sterftematen noemt (zie schema 6.7 en tabellen 6.8 en 6.9). De recentst beschikbare gegevens betreffen 2008.

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat dood werd geboren met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, indien het geboortegewicht niet is gekend, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2008 waren er 287 doodgeborenen. Het *doodgeboortecijfer* bedroeg 4,1 per duizend geboorten. Dit cijfer lag 0,2 per duizend hoger dan in 2007.

De *vroeg-neonatale sterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en de leeftijd van zeven dagen (7 x 24 uur). In 2008 overleden 149 kinderen in deze periode; de vroeg-neonatale sterfte bedroeg 2,2 per duizend levendgeborenen, 0,1 minder dan in 2007.

De *laat-neonatale sterfte* is de sterfte na de eerste zeven dagen (7 x 24 uur) tot en met de leeftijd van 28 dagen. Het laat-neonatale-sterftecijfer bedroeg 0,6 per 1000 levendgeborenen (43 sterfgevallen),

een toename met 0,1 tegenover 2007. De *postneonatale sterfte* of de sterfte na de eerste 4 weken (7 x 24 uur) bedroeg 1,2 per 1000 levendgeborenen (80 sterfgevallen), een daling met 0,3.

Een aantal sterftematen zijn de som van twee of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale-sterftecijfer, het neonatale-sterftecijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftecijfer. De *perinatale sterfte* is de sterfte van kinderen tijdens de eerste zeven dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. Het perinatale-sterftecijfer bedroeg 6,3 per duizend geborenen (436 sterfgevallen). In 2008 was er een toename van de perinatale sterfte met 0,2.

Een andere veelgebruikte sterftemaat is de *neonatale sterfte*. Dit is de sterfte tussen de geboorte en de 28ste dag na de geboorte. In 2008 overleden 192 kinderen tijdens de eerste vier weken (28 dagen) van hun leven. Het neonatale-sterftecijfer bedroeg 2,8 per duizend levendgeborenen en bleef ongewijzigd tegenover 2007.

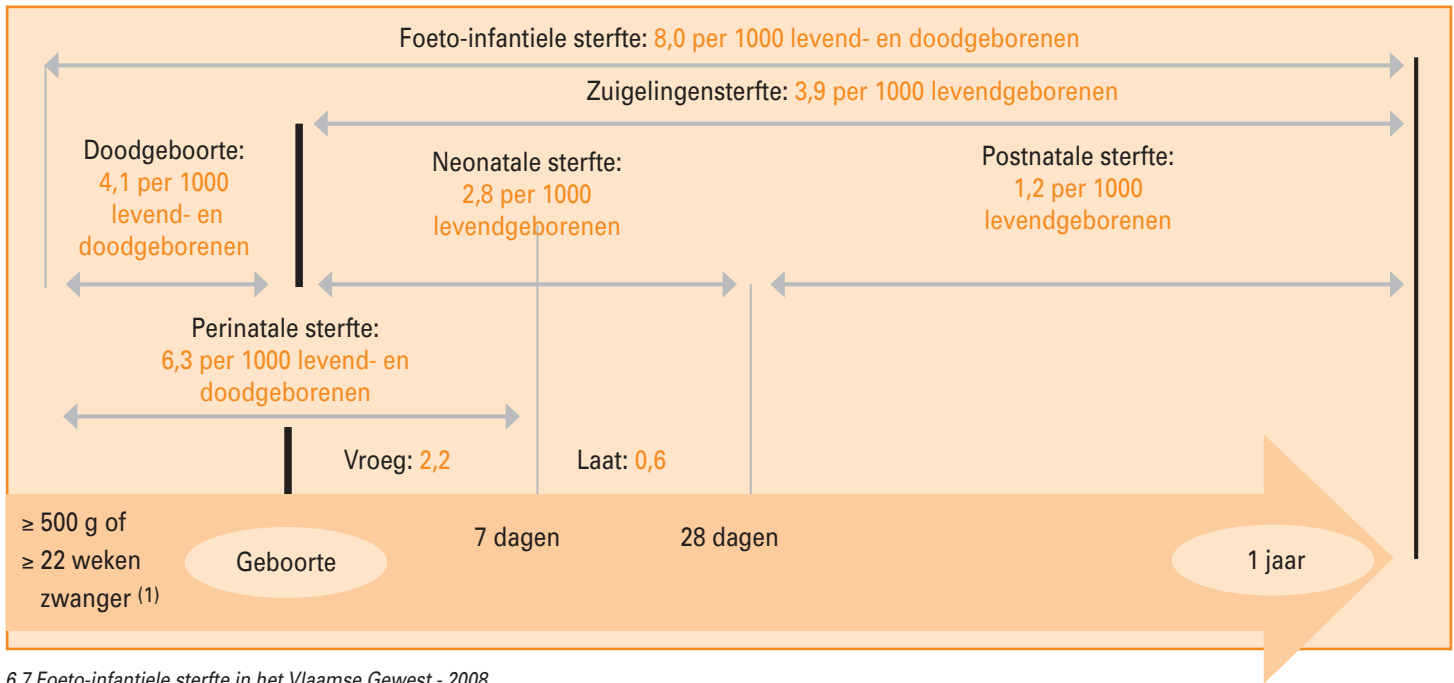
De *zuigelingensterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en het bereiken van de leeftijd van één jaar. In 2008 overleden 272 kinderen tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedroeg 3,9 per duizend levendgeborenen, een daling met 0,4 tegenover 2007.

Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeboorten en

de zuigelingensterfte. In 2008 bedroeg de foeto-infantiele sterfte 8,0 per duizend levend- en doodgeborenen (559 sterfgevallen), een daling met 0,1 tegenover 2007 (zie tabel 6.8 en 6.9). In tabel 6.9 geven we ook een evolutie van deze sterftematen sinds 2000.

In tabel 6.10 wordt ingegaan op het geboortegewicht van de in 2008 overleden zuigelingen en van de doodgeborenen kinderen. In tabel 6.11 worden de sterfgevallen en de doodgeboortes bekeken bij eenlingen en meerlingen.

6.7 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2008

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Enkel indien geboortegewicht niet gekend is.

Evolutie aantal foeto-infantiele sterfgevallen

	2007	2008
Aantal doodgeborenen	289	287
Aantal vroegneonatale sterfgevallen	151	149
Aantal laatneonatale sterfgevallen	36	43
Aantal postneonatale sterfgevallen	100	80
Aantal perinatale sterfgevallen	440	436
Aantal neonatale sterfgevallen	187	192
Aantal overleden zuigelingen	287	272
Aantal doodgeborenen en overleden zuigelingen	576	559

6.8 Evolutie van het aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naar levensfase - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

	2000	2005	2006	2007	2008
Doodgeboortecijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	4,1	3,3	4,2	3,9	4,1
Vroegneonatale sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	2,1	2,1	2,0	2,3	2,2
Laatneonatale sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	0,7	0,6	0,7	0,5	0,6
Postneonatale- sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	1,9	1,2	1,5	1,5	1,2
Perinatale sterftcijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	6,2	5,4	6,2	6,1	6,3
Neonatale sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	2,8	2,7	2,7	2,8	2,8
Zuigelingensterfte per 1000 levendgeborenen	4,7	3,9	4,2	4,3	3,9
Totale foeto-infantiele sterfte per 1000 levend- en doodgeborenen	8,8	7,2	8,4	8,1	8,0

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest sinds 2000 naar levensfase
 Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Sterfte volgens geboortegewicht

	Dood- geboorten ⁽¹⁾	Vroeg- neonatale sterfte	Laat- neonatale sterfte	Post- neonatale sterfte	Totaal foeto- infantiele sterfte
Onder de 500 g	-	14	1	2	17
500 tot 1000 g	110	60	7	4	181
1000 tot 1500 g	39	18	3	8	68
1500 tot 2000 g	32	12	6	4	54
2000 tot 2500 g	30	14	6	8	58
2500 g tot 4500 g	72	29	20	52	173
4500 g en meer	2	0	0	1	3
Niet bekend	2	2	0	1	5
Totaal	287	149	43	80	559

6.10 Aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naargelang het geboortegewicht in het Vlaamse Gewest - 2008
 Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Doodgeborenen met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, indien het geboortegewicht niet is gekend, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken

	Dood- geboorten ⁽¹⁾	Vroeg- neonatale sterfte	Laat- neonatale sterfte	Post- neonatale sterfte	Totaal foeto- infantiele sterfte
Eenlingen	263	113	37	73	486
Tweelingen	23	36	5	7	71
Drielingen	1	0	1	0	2
Vierlingen of meer	0	0	0	0	0
Totaal	287	149	43	80	559

6.11 Eenlingen en meerlingen: aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar in het Vlaamse Gewest - 2008

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Doodgeborenen met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, indien het geboortegewicht niet is gekend, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden

Belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte: factoren bij de moeder en verwikkelingen tijdens zwangerschap en bevalling, en congenitale afwijkingen. Verdere daling wiegendood

De belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte zijn verwikkelingen tijdens de zwangerschap en de perinatale periode en congenitale afwijkingen. In 2008 overleden in utero of tijdens het eerste levensjaar 153 kinderen als gevolg van factoren bij de moeder en complicaties tijdens de zwangerschap en de bevalling, en 123 kinderen als gevolg van congenitale afwijkingen. 18 kinderen zijn overleden aan wiegendood, een afname met 4 gevallen tegenover 2007. Het aantal

gevallen van wiegendood is gedaald tot 26 per 10 000 levendgeborenen (zie tabel 6.12 en grafiek 6.13).

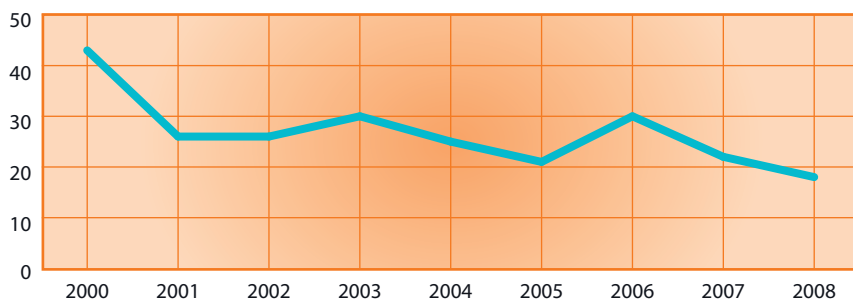
	2007			2008		
	Dood-geboorte ⁽¹⁾	Zuigelingen-sterfte	Totaal	Dood-geboorte ⁽¹⁾	Zuigelingen-sterfte	Totaal
Congenitale afwijkingen	69	82	151	58	78	136
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	103	41	144	100	53	153
Prematuriteit - dysmaturiteit	27	17	44	27	9	36
Perinatale infecties	8	17	25	12	19	31
Bloedingen en bloedziekten (perinataal)	2	21	23	2	20	22
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	7	7	14	8	9	17
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	6	29	35	6	21	27
SIDS (wiegendood)	0	22	22	0	18	18
Overige ziekten	2	0	2	2	32	34
Slecht gedefinieerde condities	65	34	99	71	4	75
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0	5	5	0	9	9
Niet gekend	0	12	12	1	0	1
Totaal	289	287	576	287	272	559

6.12 Oorzaken van overlijden bij kinderen onder de 12 maanden in het Vlaamse Gewest (doodgeboorte en zuigelingensterfte)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Doodgeborenen met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, indien het geboortegewicht niet is gekend, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken

Wiegendood

6.13 Evolutie aantal sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

	2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%
Totaal kinderen van 1 tot 5 jaar				
Infecties	8	16,0	2	3,6
Kanker en bloedaandoeningen	5	10,0	10	17,9
Stofwisseling	2	4,0	5	8,9
Spier- en zenuwaandoeningen	3	6,0	4	7,1
Hart en luchtwegen	4	8,0	4	7,1
Maag en darmen	3	6,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	4	8,0	12	21,4
SIS	1	2,0	0	0,0
Ongeval	18	36,0	12	21,4
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	0	0,0	4	7,1
Andere of onbekend	2	4,0	3	5,4
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 5 jaar	50	100,0	56	100,0
Kinderen van 5 tot 10 jaar				
Infecties	1	3,4	1	3,2
Kanker en bloedaandoeningen	5	17,2	9	29,0
Stofwisseling	4	13,8	6	19,4
Spier- en zenuwaandoeningen	6	20,7	1	3,2
Hart en luchtwegen	0	0,0	3	9,7
Maag en darmen	0	0,0	1	3,2
Aangeboren aandoeningen	4	13,8	1	3,2
Ongeval	6	20,7	7	22,6
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	2	6,9	1	3,2
Andere of onbekend	1	3,4	1	3,2
Totaal sterfgevallen kinderen van 5 tot 10 jaar	29	100,0	31	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

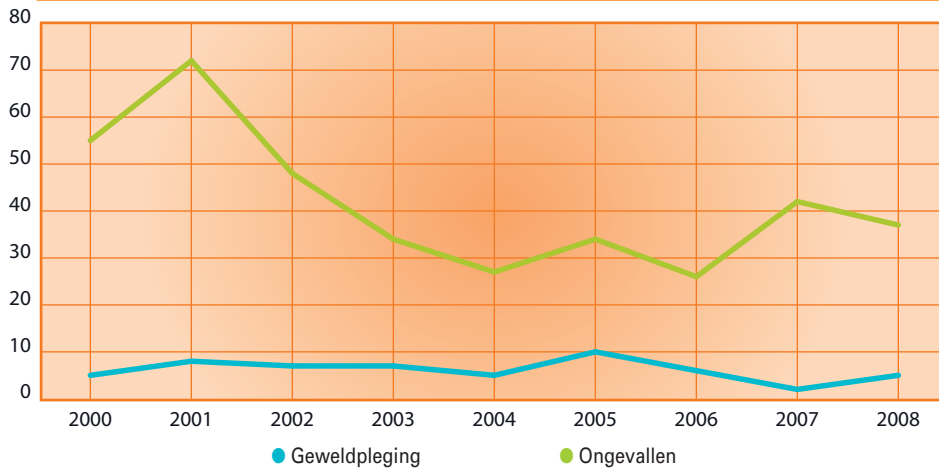

	2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 10 tot 15 jaar				
Infecties	1	2,0	1	2,8
Kanker en bloedaandoeningen	10	20,4	5	13,9
Stofwisseling	4	8,2	2	5,6
Spier- en zenuwaandoeningen	4	8,2	3	8,3
Hart en luchtwegen	5	10,2	3	8,3
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	3	6,1	0	0,0
Ongeval	18	36,7	18	50,0
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	2	4,1	3	8,3
Geweldpleging	0	0,0	0	0,0
Andere of onbekend	2	4,1	1	2,8
Totaal sterfgevallen kinderen van 10 tot 15 jaar	49	100,0	36	100,0
Kinderen van 1 tot 15 jaar				
Infecties	10	7,8	4	3,3
Kanker en bloedaandoeningen	20	15,6	24	19,5
Stofwisseling	10	7,8	13	10,6
Spier- en zenuwaandoeningen	13	10,2	8	6,5
Hart en luchtwegen	9	7,0	10	8,1
Maag en darmen	3	2,3	1	0,8
Aangeboren aandoeningen	11	8,6	13	10,6
SIS	1	0,8	0	0,0
Ongeval	42	32,8	37	30,1
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	2	1,6	3	2,4
Geweldpleging	2	1,6	5	4,1
Andere of onbekend	5	3,9	5	4,1
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 15 jaar	128	100,0	123	100,0

6.14 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of een ongeval

6.15 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar: ongevallen, kanker en bloedaandoeningen

De belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen van 1 tot 15 jaar zijn ongevallen. Kanker en bloedaandoeningen komen op de tweede plaats. Ruim 30% van de sterfgevallen in 2008 is het gevolg van een ongeval. Het aantal overlijdens als gevolg van een ongeval steeg fors, van 26 in 2006 naar 42 in 2007 (+61,5%), en daalde opnieuw naar 37 in 2008 (-11,9%). Het aantal sterfgevallen als gevolg van kanker en bloedaandoeningen bedraagt bijna 20%, of 24 sterfgevallen. Dit aantal

steeg, van 20 naar 24.

In tabel 6.14 zijn de belangrijkste doodsoorzaken ook naar leeftijdscategorie opgenomen.

Grafiek 6.15 geeft de evolutie weer van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000.

3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Met 37 dodelijke ongevallen in 2008 wordt opnieuw een daling genoteerd (-5). Dit cijfer ligt wel nog hoger dan in 2006. Toen waren er slechts 26 dodelijke ongevallen, het laagste cijfer in de periode 2000-2008. Bijna

tweederde van de overlijdens als gevolg van een ongeval zijn verkeersongevallen (24 op 37) (zie tabel 6.16).

In tabel 6.16 bekijken we de sterfgevallen als gevolg van een ongeval in detail. Bij de kinderen van 1 tot 5 jaar waren er 12 sterfgevallen (-6) als gevolg van een ongeval, waarvan 7 door een verkeersongeval, vooral als voetganger. Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar waren er 7 sterfgevallen door een ongeval (+1), waarvan 4 verkeersongevallen. Bij de kinderen van 10 tot 15 jaar waren er 18 sterfgevallen (ongewijzigd) waarvan 13 verkeersongevallen.

	Kinderen van 1 tot 5 jaar		Kinderen van 5 tot 10 jaar		Kinderen van 10 tot 15 jaar		Totaal kinderen 1 tot 15 jaar	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Voetganger	0	5	0	2	5	2	5	9
Wielrenner of motorrijder	0	0	0	0	0	4	0	4
Inzittende in een voertuig	2	2	0	1	0	3	2	6
Andere of niet gespecificeerd	2	0	4	1	7	4	13	5
<i>Totaal verkeersongevallen</i>	4	7	4	4	12	13	20	24
Val	0	(1)	0	(1)	2	(1)	2	(1)
Beklemming, beknelling	1	(1)	1	(1)	1	(1)	3	(1)
Verdrinking of onderdompeling	4	2	0	2	0	0	4	4
Onopzettelijke vergiftiging	0	0	0	1	2	2	2	3
Verhanging, wurging, verstikking	5	0	0	0	1	1	6	1
Vuur	4	1	1	0	0	1	5	2
Andere	0	2	0	0	0	1	0	3
<i>Totaal overige ongevallen</i>	14	5	2	3	6	5	22	13
Totaal	18	12	6	7	18	18	42	37

6.16 Oorzaken van dodelijke ongevallen bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) 2008: inbegrepen in categorie 'andere'

4. Morbiditeit

Naast de sterftcijfers zijn de prevalentiecijfers omtrent ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. In dit punt presenteren we cijfers over

enkele voor kinderen relevante ziekten en afwijkingen en gaan we ook in op de door ouders gerapporteerde nood aan specifieke verzorging of begeleiding van hun kind. We staan ook stil bij ziekenhuisopnames.

4.1. Aangeboren afwijkingen

Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE). In 2009 werd bij ruim 0,8% van de geboorten *al in de perinatale periode* een of meerdere majeure afwijkingen vastgesteld. Tabel 6.17 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van majeure aangeboren afwijkingen bij kinderen geboren in 2009*.

De registratie door het SPE is evenwel niet adequaat om het exact aantal aangeboren majeure misvormingen op te sporen. De einddiagnose is niet steeds af te leiden uit het registratieformulier en bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. De Eurocatregistratie registreert *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel aan de Eurocatregistratie. De voorlopige cijfers voor 2009 moeten omzichtig worden gehanteerd. In het verleden is gebleken dat de definitieve cijfers voor een aantal afwijkingen nogal verschillen van de voorlopige cijfers. Ook in de loop van 2011 komen er nog meldingen binnen, mede omdat er soms nogal wat tijd over gaat om een diagnose te stellen. Daarom bespreken we de cijfers van 2008.

** Bij het interpreteren van dit cijfer moet rekening gehouden worden met het feit dat na prenatale opsporing in een aantal gevallen wordt overgegaan tot een abortus*

	Aantal	Per 10 000 geboorten
Anencefalie	5	0,7
Spina bifida	20	2,9
Hydrocefalie	24	3,5
Transpositie grote vaten	19	2,8
Afwijking long	12	1,7
Atresie dunne darm	8	1,2
Nier agenese	13	1,9
Craniosynostosis	1	0,1
Turner syndroom	5	0,7
Obstructie nierbekken en ureter	35	5,1
Gespleten lip / verhemelte	87	12,7
Anale imperforatie	15	2,2
Reductie ledematen	28	4,1
Tetralogie van Fallot	20	2,9
Oesofagale atresie	19	2,8
Atresie anus	10	1,5
Twin-to-twin transfusie syndroom	2	0,3
Skeletdysplasie / dwerggroei	15	2,2
Hydrops foetalis	10	1,5
Poly- / multikystische nierdysplasie	17	2,5
Hernia diafragmatica	16	2,3
Omfalocele	9	1,3
Gastroschisis	15	2,2
Ventrikel septum defect	81	11,8
Atresie galwegen	3	0,4

Vervolg op volgende bladzijde

Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾ (vervolg)

	Aantal	Per 10 000 geboorten
Hypospadias	67	9,7
Cystische hygroma	1	0,1
Trisomie 21	41	6,0
Trisomie 18	5	0,7
Trisomie 13	4	0,6
Andere hartafwijkingen	65	9,5
Totaal kinderen met een of meer aangeboren majeure afwijkingen	565	82,2

6.17 Geregistreerde aangeboren majeure afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen: aantal en per 10 000 geboorten - 2009

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

(1) Majeure afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

Bij bijna 231 op de 10 000 kinderen worden een of meerdere aangeboren afwijkingen vastgesteld (2008).

We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij bijna 61 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om een ernstige coronaire hartziekte, een ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart' of om 'atriumseptumdefect'. Bij ruim 50 op de 10 000 geboorten zijn de ledematen aangetast. Afwijkingen aan het urinair stelsel komen bij bijna 34 op de 10 000 geboorten voor en chromosomale afwijkingen bij bijna 28

per 10 000 geboorten. Bij ruim 28 op de 10 000 geboorten is het zenuwstelsel aangetast en bij ruim 19 op 10 000 het spijsverteringsstelsel. Afwijkingen aan het genitale stelsel komen bij 24 op de 10 000 geboorten voor, afwijkingen aan het musculoskeletaal stelsel bij bijna 19 op de 10 000 geboorten en orofaciale clefts (voornamelijk gespleten lip) bij ruim 15 op de 10 000 geboorten (zie tabel 6.18).

	Per 10 000 geboorten	
	2008 berekening februari 2011	2009 berekening februari 2011
Zenuwstelsel	28,3	20,2
<i>waarvan neuralebuisdefecten</i>	6,8	9,1
<i>hydrocefalie</i>	5,3	3,9
Oog	4,8	2,9
Oor, gezicht, nek	5,3	2,4
Hart	60,8	49,0
<i>waarvan ernstige coronaire hartziekte</i>	19,6	12,0
<i>ventrikelseptumdefect</i>	16,3	20,7
<i>atriumseptumdefect</i>	14,4	8,2
Respiratoir stelsel	6,7	2,9
Orofaciale clefts	15,3	16,8
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	9,6	10,6
<i>gespleten verhemelte</i>	5,8	6,3
Spijsverteringsstelsel	19,1	19,2
Buikwanddefecten	1,4	3,4
Urinair stelsel	33,5	13,0
Genitaal stelsel	24,0	16,3
<i>waarvan hypospadie</i>	18,2	13,0

Vervolg op volgende bladzijde

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ⁽¹⁾ ⁽²⁾ (vervolg)

	Per 10 000 geboorten	
	2007 berekening februari 2009	2008 berekening februari 2009
Ledematen	50,3	41,8
<i>waarvan klompvoet</i>	9,6	11,5
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	4,8	3,9
<i>polydactylie</i>	21,1	17,8
<i>syndactylie</i>	5,6	3,4
Musculoskeletaal stelsel	18,7	10,6
Andere afwijkingen	12,9	7,2
Teratogene syndromen met afwijkingen	1,4	0,5
Genetische syndromen en microdeleties	10,1	6,7
Chromosomale afwijkingen	27,8	25,5
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	16,3	12,5
Metabool	11,0	8,2
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	230,9	192,3

6.18 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen per 10 000 geboorten

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend-, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

4.2. Aangeboren gehoorverlies

Mate van gehoorverlies

Bij ruim 2 op 1000 kinderen

Aangeboren gehoorverlies kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle à terme geboren kinderen in de eerste levensmaanden getest door Kind en Gezin. Bij ruim 2 per 1000 in 2010 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen werd een aangeboren gehoorafwijking vastgesteld (voorlopig cijfer) (tabel 6.19). In tabel 6.20 wordt de mate van gehoorverlies weergegeven. Bij meer dan de helft van de kinderen (59,6%) gaat het om bilateraal gehoorverlies en bij bijna 1 op de 2 (47,5%) is revalidatie noodzakelijk (verlies van meer dan 40 dB bilateraal).

Incidentie gehoorverlies ⁽¹⁾

2007	2,62
2008*	2,30
2009**	2,25
2010***	2,02

6.19 Incidentie van aangeboren gehoorverlies bij kinderen getest door Kind en Gezin, per 1000 geteste kinderen

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

* (Nog) niet inbegrepen 2008: 3 niet-conclusieve rapporten

** (Nog) niet inbegrepen 2009: 8 niet-conclusieve rapporten en 15 nog ontbrekende rapporten

*** (Nog) niet inbegrepen 2010: 21 niet-conclusieve rapporten en 8 nog ontbrekende rapporten

	Unilateraal	Bilateraal
2008*		
21 t/m 40 dB	6	20
41 t/m 70 dB	30	49
71 t/m 90 dB	13	17
> 90 dB	13	13
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	62	99
2009**		
21 t/m 40 dB	9	14
41 t/m 70 dB	22	37
71 t/m 90 dB	8	17
> 90 dB	20	22
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	59	90
2010***		
21 t/m 40 dB	8	17
41 t/m 70 dB	20	30
71 t/m 90 dB	16	21
> 90 dB	13	16
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	57	84

6.20 Kinderen met een aangeboren gehoorafwijking vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin: mate van het gehoorverlies uitgedrukt in decibel (dB)

Bron: Kind en Gezin

* (Nog) niet inbegrepen 2008: 3 niet-conclusieve rapporten

** (Nog) niet inbegrepen 2009: 8 niet-conclusieve rapporten en 15 nog ontbrekende rapporten

*** (Nog) niet inbegrepen 2010: 21 niet-conclusieve rapporten en 8 nog ontbrekende rapporten

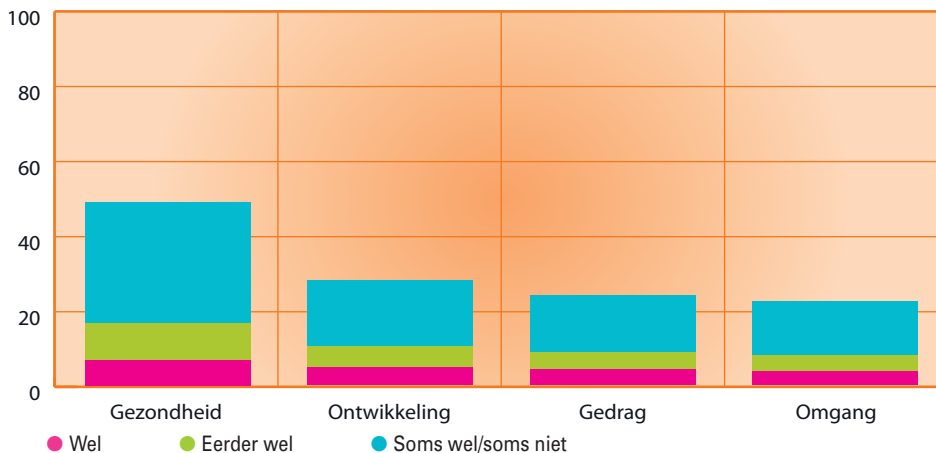

	Gezondheid	Ontwikkeling	Gedrag	Omgang
Niet	35,3	46,6	50,4	53,4
Eerder niet	18,8	27,0	26,5	25,3
Soms wel/soms niet	30,2	16,7	15,1	13,5
Eerder wel	9,2	5,2	4,1	3,9
Wel	6,5	4,6	4,0	4,0
Totaal	100,0 (N=2079)	100,0 (N=2074)	100,0 (N=2075)	100,0 (N=2072)

6.21 Percentage kinderen waarvan ouders zich zorgen maken op het vlak van gezondheid, ontwikkeling, gedrag en omgang, naar mate van zorg - geboortecohorte mei 2008 - april 2009

Bron: Onderzoeksprogramma JOnGI, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Mate van bezorgdheid

6.22 Percentage kinderen waarvan de ouders zich soms wel/soms niet, eerder wel of wel zorgen maken op het vlak van gezondheid, ontwikkeling, gedrag en omgang met hun kind, geboortecohorte mei 2008 - april 2009

Bron: Onderzoeksprogramma JOnGI, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

4.3. Zorgen, behoeften en zorggebruik bij 0-jarigen

In het JONGI-onderzoek van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werden de ouders bevraagd naar de mate van zorgen, hun behoefte aan ondersteuning en hulpgebruik op het vlak van de gezondheid, de ontwikkeling, het gedrag en de omgang van hun kind (cohort 0 jaar, geboorten mei 2008 - april 2009).

De bevraging geeft weer dat ouders zich het meest zorgen maken op vlak van gezondheid, gevolgd door ontwikkeling, gedrag en omgang (zie tabel 6.21 en grafiek 6.22). Dit patroon wordt weerspiegeld in de behoefte aan ondersteuning (zie tabel 6.23 en grafiek 6.24) en het zorggebruik van ouders (zie grafiek 6.25 en tabel 6.26).

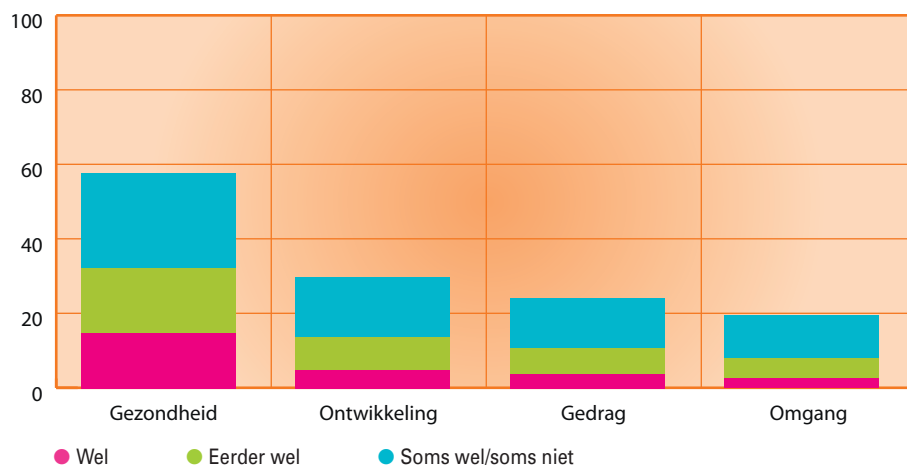

	Gezondheid	Ontwikkeling	Gedrag	Omgang
Niet	32,4	50,4	56,1	60,2
Eerder niet	11,6	20,8	20,5	20,9
Soms wel/soms niet	24,9	15,6	13,2	11,2
Eerder wel	16,8	8,4	6,5	5,2
Wel	14,3	4,7	3,7	2,5
Totaal	100,0 (N=2074)	100,0 (N=2058)	100,0 (N=2057)	100,0 (N=2053)

6.23 Percentage kinderen waarvan ouders behoefte hebben aan ondersteuning op het vlak van gezondheid, ontwikkeling, gedrag en omgang, naar mate van behoefte - geboortecohorte mei 2008 - april 2009

Bron: Onderzoeksprogramma JOnG!, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Behoeftte aan ondersteuning?

6.24 Percentage kinderen waarvan de ouders soms wel/soms niet, eerder wel of wel behoefte hebben aan ondersteuning op het vlak van gezondheid, ontwikkeling, gedrag of omgang met het kind - cohorte mei 2008 - april 2009

Bron: Onderzoeksprogramma JOnG!, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Tabel 6.26 geeft het gebruik van hulp weer voor de verschillende domeinen (gezondheid, ontwikkeling, gedrag en omgang). Het preventieve en laagdrempelige aanbod van Kind en Gezin zorgt ervoor dat de huisbezoeken en raadplegingen het grootste aandeel vormen. Voor het domein gezondheid neemt de kinderarts (of een andere specialist) eveneens een relatief hoog percentage in.

	Gezondheid	Ontwikkeling	Gedrag	Omgang
Geen hulp	26,7	46,3	57,8	61,1
Informele hulp	12,4	15,7	18,2	19,8
Hulp van deskundige	60,9	38,0	24,0	19,1
Totaal	100,0 (N=2061)	100,0 (N=2051)	100,0 (N=2046)	100,0 (N=2044)

6.25 Percentage kinderen waarvan de ouders gebruikmaken van hulp, naar aard van de hulp - geboortecohorte mei 2008 - april 2009

Bron: Onderzoeksprogramma JOnGI, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Profiel zorggebruik o-jarigen ⁽¹⁾

	Gezondheid	Ontwikkeling	Gedrag	Omgang
Kind en Gezin: huisbezoeken/raadplegingen	57,1	37,4	22,7	18,5
Kind en Gezin-Lijn: telefonisch	4,7	1,8	1,1	1,1
Kind en Gezin: opvoedingsspreekuur	0,0	0,0	0,5	0,3
Huisarts	9,5	2,5	1,3	0,8
Kinderarts/andere specialist	24,6	7,6	3,9	2,0
Kraamzorg	11,8	4,9	4,0	3,4
Osteopaat	3,7	0,3	0,6	0,1
Kinesist	2,1	0,5	0,0	0,0
Thuisbegeleiding	4,8	2,1	0,1	0,2
Centra voor kindercare en gezinsondersteuning	0,1	0,1	0,2	0,1
Andere	0,2	0,0	0,0	0,1

6.26 Percentage kinderen waarvan de ouders gebruik maken van zorg op het vlak van gezondheid, ontwikkeling, gedrag en omgang, naar zorgverlener

Bron: Onderzoeksprogramma JOnGI, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

(1) N=2106

Langdurige ziekten, aandoeningen, handicaps

	2004	2008
Kinderen onder de 3 jaar	5,1	3,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	5,6	11,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	12,4	11,9
Totaal onder de 12 jaar	9,5 (N=414)	9,2 (N=386)

6.27 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat op het moment van de enquête leed aan een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Astma en chronische bronchitis

	Astma		Chronische bronchitis of een andere chronische longziekte	
	2004	2008	2004	2008
Kinderen onder de 3 jaar	3,2	0,5	3,5	3,6
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1,6	2,1	3,0	2,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	7,3	2,8	1,2	1,0
Totaal onder de 12 jaar	5,3 (N=413)	1,9 (N=385)	2,0 (N=414)	2,2 (N=384)

6.28 Percentage kinderen onder de 12 jaar met astma, chronische bronchitis, COPD of emphysema in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

4.4. Ziekten en aandoeningen onder de leeftijd van 12 jaar

Dankzij de Gezondheidsenquêtes zijn er gegevens bekend over ziekten en aandoeningen bij jonge kinderen onder de 12 jaar. De laatste werd in 2008 uitgevoerd.

Van de bevroegde kinderen onder de 12 jaar heeft 9,2% op het moment van de enquête te maken met een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps. Bij kinderen onder de 3 jaar bedraagt dit 3,4%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar 11,0%; bij kinderen van 6 tot 12 jaar bijna 12% (zie tabel 6.27). In tabel 6.27 zijn ook de cijfers uit de voorlaatste enquête (2004) opgenomen.

Verder werd in de Gezondheidsenquête navraag gedaan naar ziekten of aandoeningen in een periode van 12 maanden. Een aantal ziekten of aandoeningen die relevant zijn voor kinderen worden hierna verder besproken, nl. astma, chronische bronchitis (of een andere chronische longziekte) en allergie.

Astma en chronische bronchitis

Astma en chronische bronchitis zijn woorden uit de spreektaal. Medisch gezien kan er onder de leeftijd van 4 jaar geen diagnose van astma worden gesteld en vanuit medisch oogpunt dient er gesproken te worden over 'piepende bronchitis' in plaats van over chronische bronchitis.

Uit de Gezondheidsenquête 2008 blijkt

Allergie

	2004	2008
Kinderen van 1 tot 3 jaar	7,4	7,6
Kinderen van 3 tot 6 jaar	9,0	12,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	16,3	11,3
Totaal onder de 12 jaar	13,0 (N=414)	10,7 (N=382)

6.29 Percentage kinderen onder de 12 jaar met gerapporteerde allergie in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Blijvend letsel als gevolg van een ongeval

	Ooit opgelopen	Opgelopen in het voorbije jaar
Kinderen onder de 3 jaar	1,4	1,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	0,0	0,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,3	1,9
Kinderen onder de 12 jaar	1,4 (N=386)	1,2 (N=386)

6.30 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat ooit een blijvend letsel opliep als gevolg van een ongeval en percentage dat in een periode van 12 maanden een blijvend letsel opliep

Bron: Gezondheidsenquête België 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

dat in het Vlaamse Gewest bijna 2% van de kinderen onder de 12 jaar in een periode van 12 maanden *astma* heeft gehad en ruim 2% *chronische bronchitis* of een andere chronische longziekte (zie tabel 6.28). Tegenover 2004 is de prevalentie van astma in de totale groep

kinderen onder de 12 jaar gedaald en de prevalentie van chronische bronchitis of andere chronische longziekten nagenoeg ongewijzigd gebleven.

Allergie

Bijna 11% van de kinderen onder

de 12 jaar had in een periode van 12 maanden te maken met een allergie. Kinderen van 3 tot 12 jaar hebben frequenter te maken met allergie dan kinderen jonger dan 3 jaar (zie tabel 6.29). Van 2004 naar 2008 daalde de prevalentie van allergie bij kinderen van 6 tot 12 jaar en nam de prevalentie toe bij kinderen onder de 6 jaar.

Blijvende letsels als gevolg van een ongeval

In de Gezondheidsenquête 2008 is voor het eerst ook navraag gedaan naar blijvende letsels als gevolg van een ongeval. Van de bevraagde kinderen onder de 12 jaar heeft 1,4% ooit een blijvend letsel opgelopen in een ongeval en 1,2% een blijvend letsel in de voorbije 12 maanden (zie tabel 6.30).

Actieve tuberculose

Zeer beperkt aantal nieuwe gevallen van tbc

Actieve tuberculose komt niet alleen in ontwikkelingslanden voor. Ook in de westerse geïndustrialiseerde landen lijden er kinderen aan tuberculose. In 2009 werden in Vlaanderen bij kinderen onder de 15 jaar 23 nieuwe gevallen van tuberculose geregistreerd, waarvan 12 bij Belgische kinderen en 11 bij niet-Belgische kinderen. De incidentie per 100 000 bedraagt 1,3 bij de Belgische kinderen (95% betrouwbaarheidsinterval: 0,7 - 2,2) en 20,2 bij de niet-Belgische kinderen (95% betrouwbaarheidsinterval: 10,1 - 36,1). Er werden in 2009 2 gevallen meer genoteerd dan in 2008 (zie tabel 6.31).

Actieve tuberculose

	Belgische kinderen	Niet-Belgische kinderen	Totaal
2008	11	10	21
2009	12	11	23

6.31 Aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT)

Overgewicht en obesitas

	Jongens		Meisjes	
	Overgewicht	Obesitas	Overgewicht	Obesitas
2-6 jaar	15,8	5,2	18,0	10,0
6-12 jaar	23,1	10,1	16,7	1,8
12-18 jaar	15,4	0,8	13,4	0,7
Totaal 2-18-jarigen	17,8	15,9	4,6	3,8

6.32 Prevalentie van overgewicht en obesitas bij 2- tot 18-jarigen in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdsklasse - 2008 (percentage)
Bron: Gezondheidsenquête België 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

4.5. Overgewicht bij kinderen en jongeren

Obesitas of ernstig overgewicht wordt hoe langer hoe meer erkend als een belangrijk probleem voor de volksgezondheid. Obesitas heeft een ongunstige invloed op de kwaliteit van het leven. Het is de oorzaak van tal van complicaties op korte termijn (o.a. problemen bij fysieke handelingen) maar vooral ook op lange

termijn (ontwikkeling van o.a. diabetes type 2, cardiovasculaire aandoeningen en sommige vormen van kanker).

Sinds enkele jaren worden overgewicht en obesitas ook bij kinderen en jongeren vastgesteld aan de hand van de Body Mass Index*. Bij volwassenen is de BMI al enkele decennia de standaard om het lichaamsgewicht te beoordelen. Bij kinderen ligt dit niet zo eenvoudig.

De BMI varieert met de leeftijd, zodat een eenvoudige grenswaarde, geldig voor iedere leeftijd, niet realistisch is. Een voor de hand liggende keuze is het gebruik van BMI-percentielcurven, die de leeftijdsvariatie expliciet in rekening brengen. Rest nog de keuze van de grenspercentielen voor overgewicht en obesitas. De arbitraire keuze voor een bepaalde percentiel (bv. de 85ste percentiel) als grenswaarde voor overgewicht stelt een belangrijk conceptueel probleem. Wegens de toenemende prevalentie van overgewicht komt ook deze percentiel met de jaren steeds hoger te liggen. De International Obesity Task Force (IOTF) stelt voor om de percentielen die op 18 jaar overeenkomen met een BMI van 25 en 30 als objectieve criteria voor overgewicht respectievelijk obesitas te hanteren. Dit criterium werd dan ook in het project 'Vlaamse groeicurven' gebruikt om de prevalentie van overgewicht en zwaarlijvigheid in Vlaanderen te berekenen.

Uit dit project, waarvan het veldwerk liep in de periode januari 2002-december 2003, blijkt dat 11,2% van de jongens van 2 tot 12 jaar lijdt aan overgewicht en 2,5% aan obesitas. Bij de meisjes is dit respectievelijk 15,2% en 3,4%**.

* BMI = gewicht (kg)/gestalte (m) x gestalte (m)

** Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., K.U.Leuven)

Meer recente gegevens zijn beschikbaar dankzij de Gezondheidsenquête 2008. In tegenstelling tot het project 'Vlaamse groeicurven' gaat het hier om een zelfrapportering van gewicht en lengte. Methodologisch moet hierbij een kanttekening worden gemaakt: in divers onderzoek werd vastgesteld dat er een tendens is tot onderschatten van het eigen gewicht en overschatten van lengte. Wellicht zijn een aantal personen onterecht toegewezen aan een bepaalde categorie. Voor het inschatten van de prevalentie van overgewicht werden in de Gezondheidsenquête leeftijds- en geslachtsspecifieke grenswaarden gehanteerd. Globaal genomen kampt 17% van de 2- tot 18-jarigen in het Vlaamse Gewest met overgewicht, iets meer jongens dan meisjes (18% en 16%; verschil statistisch niet significant). Jongeren wonend in een huishouden met een lage opleiding vertonen een significante hogere prevalentie van overgewicht dan jongeren in een huishouden met een hoge opleiding. De prevalentie over de verschillende Gezondheidsenquêtes (1997, 2001, 2004, 2008) is nagenoeg constant gebleven. 4% van de 2- tot 18-jarigen kampt met *zwaarlijvigheid*. Ook hier is het verschil tussen jongens en meisjes statistisch niet significant (5% bij jongens, 4% bij de meisjes). In tabel 6.32 is dit ook per leeftijdsklasse opgenomen. Zwaarlijvigheid wordt het vaakst opgemerkt bij meisjes van 2 tot 6 jaar en bij jongens van 6 tot 12 jaar.

4.6. Ziekenhuisopnames

Nogal wat kinderen onder de 3 jaar worden opgenomen

Ziekenhuisopname *met overnachting* komt vrij frequent voor bij zeer jonge kinderen. Bijna 24% van de kinderen onder de 3 jaar is in een periode van 12 maanden in een ziekenhuis opgenomen geweest. In de leeftijdsgroepen 3 tot 6 jaar en 6 tot 12 jaar ligt dit veel lager: respectievelijk 8,8% en 2,5% (zie tabel 6.33).

Opmerkelijk is de toename van 2004 naar 2008 van een ziekenhuisopname bij kinderen onder de 6 jaar. Opname als *dagpatiënt* komt vooral voor bij kinderen van 3 tot 6 jaar; bijna 10% werd in de loop van een jaar als dagpatiënt opgenomen. Bij de kinderen onder de 3 jaar bedroeg dit 5,3% en bij de kinderen van 6 tot 12 jaar 3,0%.

Ziekenhuisopnames

	Met overnachting		Als dagpatiënt	
	2004	2008	2004	2008
Kinderen onder de 3 jaar	15,2	23,9	3,7	5,3
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2,0	8,8	9,7	9,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,9	2,5	3,5	3,0
Totaal onder de 12 jaar	5,1 (N=410)	10,4 (N=385)	4,8 (N=410)	5,4 (N=383)

6.33 Percentage kinderen met een of meerdere ziekenhuisopnames met overnachting of met een opname als dagpatiënt in de loop van een jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer

Daling zware verkeersslachtoffers

Naast de dodelijke slachtoffers raken ook elk jaar heel wat kinderen ernstig gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep.

In 2009 kwamen in het Vlaamse Gewest 3 kinderen onder de 5 jaar om en

raakten er 23 *ernstig gewond* in een verkeersongeval. In de leeftijdsgroep 5 tot 10 jaar ging het om 4 dodelijke slachtoffers en 50 ernstig gewonde kinderen en in de leeftijdsgroep 10 tot 15 jaar om 6 dodelijke slachtoffers en 109 ernstig gewonde kinderen. Tegenover 2008 is er een opmerkelijke daling zowel van het aantal dodelijke slachtoffers (-9) als van het aantal ernstig gewonde kinderen (-46) (zie tabel 6.34).

Als er wordt gekeken naar de aard van

de weggebruiker, dan valt het op dat de slachtoffers vooral voetgangers (of bestuurders) waren (zie tabel 6.34).

Grafiek 6.35 schetst de evolutie sinds 2005. Met uitzondering van 2008 was er in deze periode een voortdurende lichte daling van het aantal zware verkeersslachtoffers.

Verkeersslachtoffers

	2008			2009		
	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen onder de 5 jaar	7	39	46	3	23	26
Kinderen van 5 tot 10 jaar	4	61	65	4	50	54
Kinderen van 10 tot 15 jaar	11	128	139	6	109	115
Totaal	22	228	250	13	182	195
Naar aard van de weggebruiker						
Bestuurder of voetganger	12	169	181	10	139	149
Passagier	10	57	67	3	43	46
Ander slachtoffer	0	2	2	0	0	0
Totaal	22	228	250	13	182	195

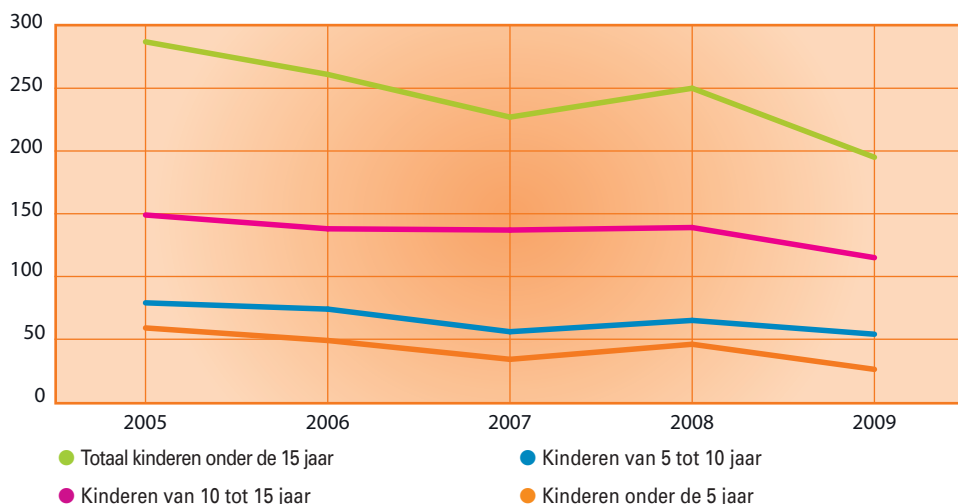
6.34 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - Aantal doden binnen 30 dagen en ernstig gewonden onder de 15 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

Evolutie verkeersslachtoffers

6.35 Evolutie aantal zware verkeersslachtoffers (dodelijke slachtoffers en zwaargewonde kinderen) in het Vlaamse Gewest sinds 2005

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

6. Kindermishandeling

De vertrouwenscentra kregen in de loop van 2010 over 56,3 kinderen per 10 000 een signaal van een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Een vrij forse toename tegenover 2009

Voor cijfers over het voorkomen van kindermishandeling bij minderjarigen baseren we ons op de contactopnames met de vertrouwenscentra kindermishandeling. Met de vertrouwenscentra wordt voor uiteenlopende zaken contact opgenomen. Het kan gaan over concrete situaties van kindermishandeling: seksueel geweld, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing, of grensoverschrijdend

gedrag gepleegd door minderjarigen. Soms gaat het over een risicosituatie. Nog andere contactopnames blijken te gaan over onduidelijke problematieken. Tot slot zijn er ook contactopnames bij verwerkingsproblemen n.a.v. een vroegere mishandeling of verwaarlozing en contactopnames voor andere problemen dan kindermishandeling. In het vervolg van deze tekst spreken we over meldingen. In de zes vertrouwenscentra kindermishandeling werden in 2010 in totaal 6629 meldingen genoteerd (voorlopig cijfer) (zie tabel 6.36). 5007 meldingen (75,5%) betroffen een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. 1031 meldingen (15,6%) betroffen een risicosituatie, bij 67 meldingen (1,0%) ging

het om een verwerkingsproblematiek en 524 meldingen (7,9%) gingen om een andere problematiek dan kindermishandeling. In vergelijking met 2009 steeg het aantal meldingen met 3,0%. Zowel het aantal meldingen van een concrete problematiek van kindermishandeling (+3,1%) als het aantal meldingen van risicosituaties, verwerkingsproblematieken en nog andere problematieken (+2,9%) steeg* (zie tabel 6.37).

Bij al deze de meldingen waren er 9402 minderjarigen betrokken waarvan 6999 (74,4%) kinderen gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Het totaal aantal gemelde kinderen steeg met 6,8% ten opzichte van 2009 (zie tabellen 6.36 en 6.37). Grafiek 6.38 geeft de evolutie weer van het aantal gemelde kinderen naar aard van de melding sinds 2005.

In het Vlaamse Gewest bedroeg het aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen 75,4 (voorlopig cijfer) in 2010 tegenover 61,4 in 2009. Het aantal kinderen in het Vlaamse Gewest gemeld voor een concrete vorm van mishandeling of verwaarlozing bedroeg 56,3 (voorlopig cijfer) per 10 000 in 2010 tegenover 45,3 in 2009 (zie tabel 6.40). In grafiek 6.39 wordt de evolutie per 10 000 kinderen weergegeven sinds 2005.

* In 2010 werd een nieuw registratiesysteem ingevoerd, met een lichte wijziging in de indeling van de aard van de meldingen (een meer gedetailleerde indeling). Voor de vergelijking van 2009 en 2010 werd evenwel nog gewerkt met de oude indeling

Meldingen en gemelde kinderen ⁽¹⁾

	Aantal	%
Meldingen		
(vermoeden van een) Concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	5 007	75,5
Risicosituatie	1 031	15,6
Verwerkingsproblematiek	67	1,0
Onbekend of andere problematiek	524	7,9
Totaal	6 629	100,0
Gemelde kinderen		
(vermoeden van een) Concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	6 999	74,4
Risicosituatie	1 635	17,4
Verwerkingsproblematiek	86	0,9
Onbekend of andere problematiek	682	7,3
Totaal	9 402	100,0

6.36 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling en aantal gemelde kinderen - 2010

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Voorlopige cijfers

Het relatieve aantal gemelde kinderen verschilt sterk naargelang de provincie (zie tabel 6.40). We bekijken de meldingen voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Per 10 000 kinderen onder de 18 jaar worden er in de provincie Antwerpen 59,4 kinderen gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. De provincie Oost-Vlaanderen telt het laagste cijfer: 44,8. Met 57,6 kinderen per 10 000

scoort de provincie Limburg ook relatief hoog, net zoals Vlaams-Brabant met 57 kinderen per 10 000. West-Vlaanderen neemt een middenpositie in (51,7 per 10 000).

Bij 2711 kinderen, of 38,7% van het aantal kinderen gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van kindermishandeling of verwaarlozing, signaleerden de melders *lichamelijke mishandeling of verwaarlozing*.

Bij 2297 kinderen of 32,8% signaleerde de melder *emotionele mishandeling of verwaarlozing*.

Het aantal kinderen dat werd gesignaleerd voor *seksueel misbruik* bedroeg 1943 of 27,8% van de kinderen gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Incest werd gemeld bij 981 kinderen of 50,5% van alle meldingen van seksueel misbruik. Extrafamiliaal seksueel misbruik werd gemeld bij 645 kinderen of 33,2% van alle gevallen van seksueel misbruik. Bij 317 kinderen (16,3% van de gevallen van seksueel misbruik) was het niet duidelijk of het al dan niet om incest ging.

Ten opzichte van 2009 is er een stijging van het aantal kinderen dat wordt gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Het aantal kinderen gemeld voor lichamelijke mishandeling of verwaarlozing daalde met 12%. Het aantal kinderen gemeld voor emotionele mishandeling of verwaarlozing steeg met 30,1% en het aantal kinderen gemeld voor seksueel misbruik steeg met 17,3%. Vooral het seksueel misbruik waarbij het onduidelijk is of het al of niet om incest gaat, steeg (+359%). Ook het aantal kinderen gemeld voor extrafamiliaal seksueel misbruik waarbij het duidelijk is dat het geen incest is, steeg (+10,6%). Er was een daling van het aantal kinderen gemeld voor incest (-2,3%) (zie tabel 6.41 en grafiek 6.42).

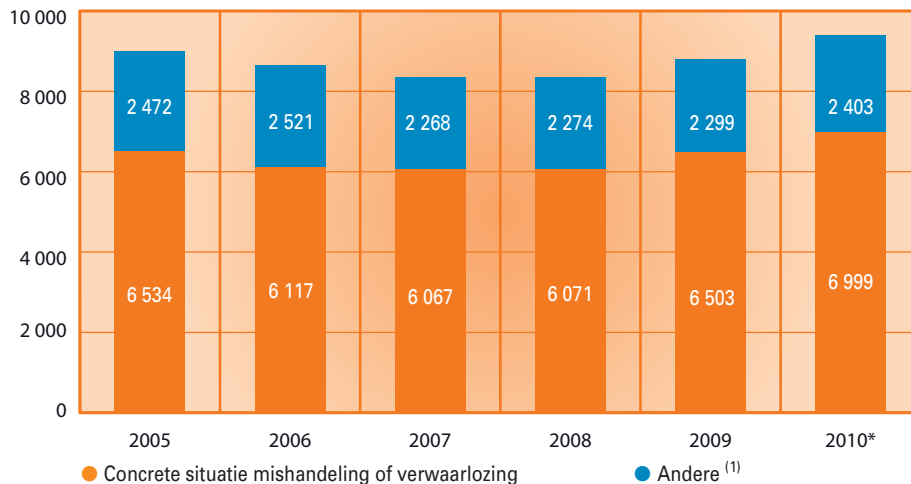
	2009	2010*	Evolutie 2009-2010
Aantal meldingen			
Meldingen van een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	4 858	5 007	+3,1%
Meldingen van een risicosituatie, verwerkingsproblematiek of andere	1 577	1 622	+2,9%
Totaal meldingen	6 435	6 629	+3,0%
Aantal gemelde kinderen			
Gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	6 503	6 999	+7,6%
Gemeld voor een risicosituatie, verwerkingsproblematiek of andere	2 299	2 403	+4,5%
Totaal gemelde kinderen	8 802	9 402	+6,8%

6.37 Evolutie aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling en aantal gemelde kinderen naar aard melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Evolutie aantal gemelde kinderen

6.38 Evolutie van het aantal kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling sinds 2005 naar aard van de melding

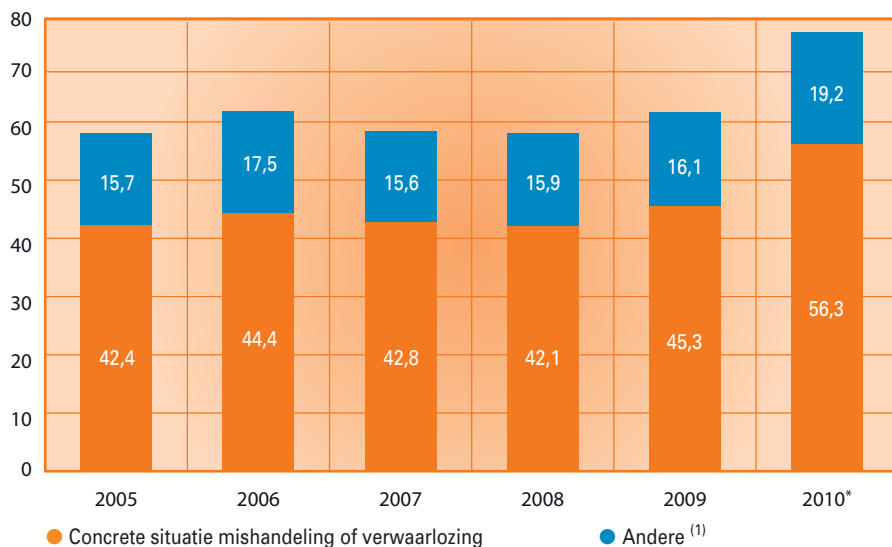
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Andere: Risicosituatie, onduidelijke problematiek, verwerkingsproblematiek

* Voorlopige cijfers

Evolutie aantal gemelde kinderen per 10 000

● Concrete situatie mishandeling of verwaarlozing

● Andere ⁽¹⁾

6.39 Evolutie sinds 2005 van het aantal kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling per 10 000 kinderen onder de 18 jaar naar aard van de melding - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Andere: Risicosituatie, onduidelijke problematiek, verwerkingsproblematiek

* Voorlopige cijfers

Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie

	Concrete situatie mishandeling of verwaarlozing		Andere meldingen ⁽¹⁾		Totaal	
	2009	2010*	2009	2010*	2009	2010*
Antwerpen	57,9	59,4	19,2	20,4	77,1	79,8
Vlaams-Brabant	51,3	57,0	15,9	14,7	67,1	71,7
West-Vlaanderen	33,4	51,7	10,8	16,7	44,2	68,4
Oost-Vlaanderen	39,2	44,8	19,2	18,5	58,4	63,3
Limburg	36,7	57,6	11,4	20,6	48,1	78,2
Vlaams Gewest	45,3	56,3	16,1	19,2	61,4	75,4

6.40 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest en volgens provincie naar aard van de melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Andere: Risicosituatie, onduidelijke problematiek, verwerkingsproblematiek

* Voorlopige cijfers

Kinderen gemeld voor een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing: gemelde problematiek

	2009		2010*		Evolutie 2009-2010
	Aantal	%	Aantal	%	In %
Lichamelijke mishandeling	1 901	29,2	1 546	22,1	+18,7
Lichamelijke verwaarlozing	1 180	18,1	1 165	16,6	-1,3
Totaal lichamelijke mishandeling en verwaarlozing	3 081	47,4	2 711	38,7	-12,0
Emotionele mishandeling	1 100	16,9	1 468	21,0	+33,5
Emotionele verwaarlozing	666	10,2	829	11,8	+24,5
Totaal emotionele mishandeling en verwaarlozing	1 766	27,2	2 297	32,8	+30,1
Incest	1 004	15,4	981	14,0	-2,3
Extrafamiliaal seksueel misbruik	583	9,0	645	9,2	+10,6
Onbekend of het incest is	69	1,1	317	4,5	+359,4
Totaal seksueel misbruik	1 656	25,5	1 943	27,8	+17,3
Grensoverschrijdend gedrag door minderjarige, niet nader omschreven ⁽¹⁾			48	0,7	
Totaal	6 503	100,0	6 999	100,0	+7,6

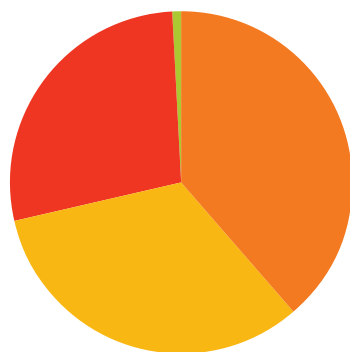
6.41 Kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) In het nieuwe registratiesysteem wordt grensoverschrijdend gedrag gepleegd door minderjarigen afzonderlijk geregistreerd. De 286 gemelde situaties waarbij ook de concrete vorm van mishandeling vermeld was, werden opgenomen in de desbetreffende categorie. In 48 situaties was dit niet mogelijk

* Voorlopige cijfers

Meldingen van een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing: gemelde problematiek

- Lichamelijke mishandeling en verwaarlozing (38,7%)
- Emotionele mishandeling en verwaarlozing (32,8%)
- Seksueel misbruik (27,8%)
- Niet nader omschreven grensoverschrijdend gedrag door een minderjarige (0,7%)

6.42 Kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing naargelang belangrijkste gemelde problematiek - 2010

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

	Concrete situatie mishandeling of verwaarlozing		Andere ⁽¹⁾		Totaal	
	2009	2010*	2009	2010*	2009	2010*
Primaire omgeving	40,4	40,9	38,5	40,9	40,1	40,9
Gezondheidszorg	15,0	14,9	21,8	20,3	16,7	16,2
<i>waarvan Kind en Gezin</i>	2,2	2,1	6,3	6,2	3,3	3,1
Welzijnsorganisaties	10,9	12,2	12,8	13,2	11,3	12,4
Bijzondere jeugdbijstand	6,3	6,4	4,8	6,1	5,9	6,3
Justitiële instanties	1,3	1,1	1,2	1,4	1,4	1,2
Voorschoolse voorziening	1,4	1,5	2,2	1,7	1,6	1,5
Schoolse en buitenschoolse voorziening	22,7	21,6	15,5	14,1	20,8	19,7
Persoon uit de omgeving van de dader	0,6	0,6	1,2	0,8	0,7	0,6
Onbekend	1,4	1,0	2,0	1,5	1,6	1,1
Totaal	100,0 (N=4858)	100,0 (N=5007)	100,0 (N=1577)	100,0 (N=1622)	100,0 (N=6435)	100,0 (N=6629)

6.43 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling: meldende instantie (percentage) naar aard van melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

(1) Andere: Risicosituatie, verwerkingsproblematiek of andere problematiek

* Voorlopige cijfers

40,9% van *alle* meldingen was afkomstig uit de *primaire omgeving van het kind*. Het ging daarbij om meldingen door de moederfiguur (35,6% binnen deze groep van meldingen), door de vaderfiguur (15,2%), door de vader- en moederfiguur samen (0,3%), door andere gezins- of familieleden (23,4%), door burens of kennissen (21,1%), door andere personen uit de primaire omgeving van het kind (3,0%) of door het slachtoffer zelf (1,3%).

34,9% van alle meldingen kwam van *hulpverleners* (16,2% uit de gezondheidszorg, 12,4% vanuit welzijnsorganisaties en 6,3% uit de bijzondere jeugdbijstand). Het aandeel meldingen vanuit de preventieve zorg van Kind en Gezin bedraagt 3,1% van het totaal aantal meldingen.

Meldingen door *andere professionelen* vormen samen 22,4%. Het gaat hierbij

om meldingen vanuit justitiële instanties (1,2%), voorschoolse voorzieningen (1,5%) en schoolse voorzieningen (19,7%).

0,6% van de meldingen kwam van een persoon uit de *omgeving van de dader*.

Bij 1,1% van de meldingen bleef de melder *onbekend* (zie tabel 6.43).

7. De Europese context

7.1. Leeftijd vrouwen bij bevalling

De leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen, is de laatste jaren nagenoeg constant of licht stijgend. De *gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling* ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in alle bestudeerde landen boven de 29 jaar. In Ierland ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 31 jaar (zie tabel 6.44).

Leeftijd bij bevalling

Mannen	2000	2005	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	29,2	29,6	29,7	29,7	29,7
België	NB	29,3	29,5	29,6	29,6
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	28,8	29,5	29,9	30,1	30,2
Frankrijk	29,3	29,7	29,8	29,9	29,9
Luxemburg	29,3	29,8	30,2	30,5	30,7
Nederland	30,3	30,6	30,6	30,7	30,7
<i>Noordse landen</i>					
Finland	29,6	29,9	30,0	30,1	30,1
Denemarken	29,2	30,2	30,4	30,4	30,5
Zweden	29,9	30,5	30,6	30,6	30,7
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	29,6	29,9	30,0	30,1	30,2
Italië	30,4	30,9	31,1		
Portugal	28,6	29,3	29,5	29,6	29,7
Spanje	30,7	30,9	30,8	30,8	31,0
Oostenrijk	28,2	29,0	29,4	29,5	29,7
Verenigd Koninkrijk	28,5	29,1	29,3	29,3	
Ierland	30,4	31,2	31,2	31,2	31,2

6.44 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling sinds 2000 in de EU-15-landen
Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)
Eurostat, website

7.2. Keizersneden

Met 197,8 keizersneden per 1000 levendgeborenen bevindt Vlaanderen zich in een middenpositie. Vooral in Nederland, maar ook in Finland en Zweden ligt het aandeel keizersneden heel wat lager. In Italië ligt het aandeel keizersneden het hoogst; het bedraagt er ruim 380 per 1000 levendgeborenen (zie tabel 6.45).

	2000	2005	2007	2008	2009
Vlaanderen (1)	169,7	193,0	197,1	201,5	197,8
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	208,8	267,4	284,0	293,7	
Frankrijk	171,5				
Luxemburg	198,0	NB	NB	NB	312,5
Nederland	118,7	135,7	139,2		
<i>Noordse landen</i>					
Finland	157,8	162,8	162,6	164,9	157,5
Denemarken	150,5	197,3	211,6	207,5	
Zweden	144,9	167,8	170,8	167,5	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	333,0	382,4	386,4	380,6	
Portugal	277,3	339,8	349,1	355,7	
Spanje	215,1	250,1	252,9	246,8	
Oostenrijk	172,0	244,2	271,5	280,0	288,0
Verenigd Koninkrijk	199,7	222,8	229,7	230,9	231,8
Ierland	214,3	261,9	265,9	267,7	

6.45 Aantal keizersneden per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel; aantal per 1000 geboren
NB: niet beschikbaar

7.3. Geboortegewicht

Prematuriteit, gedefinieerd als een geboortegewicht lager dan 2500 gram, is erg uiteenlopend in de EU-15-landen. Finland en Zweden scoren zeer goed, met 4,3 kinderen met een laag geboortegewicht per 100 levendgeborenen. Met 6,9 per 100 levendgeborenen in 2009 scoort Vlaanderen aan de hoge kant. In Griekenland, Portugal, Spanje, Oostenrijk en in het Verenigd Koninkrijk is het hoger dan 7 (zie tabel 6.46).

Laag geboortegewicht

	2000	2005	2007	2008	2009
Vlaanderen ⁽¹⁾	6,8	6,8	6,7	6,9	6,9
België	7,0	7,0	6,8		
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,4	6,8	6,9	6,8	
Frankrijk	NB				
Luxemburg	7,5	NB	NB	NB	6,5
Nederland	NB	6,4	6,2		
<i>Noordse landen</i>					
Finland	4,5	4,2	4,9	4,1	4,3
Denemarken	4,7	4,9	6,7	6,5	6,1
Zweden	4,4	4,1	4,2	4,3	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	8,1	8,8	8,8	8,4	9,6
Italië	NB	7,2	6,6		
Portugal	7,1	7,5	7,8	7,7	
Spanje	6,9	7,6	8,0	8,0	
Oostenrijk	6,3	6,8	7,2	7,1	7,1
Verenigd Koninkrijk	7,6	7,8	8,1	7,8	
Ierland	5,6	5,8	6,2		

6.46 Aantal kinderen met een geboortegewicht lager dan 2500 gram per honderd levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel

NB: niet beschikbaar

7.4. Levensverwachting bij de geboorte

Met een levensverwachting bij de geboorte in 2008 van 78,1 jaar voor de mannen en 83,1 jaar voor de vrouwen behoort het Vlaamse Gewest tot de middenmoot. In Nederland, in Zweden, in Italië en in Spanje ligt de levensverwachting hoger voor de mannen; in Italië, in Spanje en vooral in Frankrijk ligt de levensverwachting hoger voor de vrouwen (zie tabel 6.47).

Levensverwachting bij geboorte

Mannen	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	75,7	77,4	78,1	
België	74,6	76,2	76,9	77,3
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	75,1	76,7	77,6	77,8
Frankrijk	75,3	76,7	77,8	78,0
Luxemburg	74,6	76,7	78,1	78,1
Nederland	75,6	77,3	78,4	78,7
<i>Noordse landen</i>				
Finland	74,2	75,6	76,5	76,6
Denemarken	74,5	76,0	76,5	76,9
Zweden	77,4	78,5	79,2	79,4
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	75,5	76,8	77,7	77,8
Italië	76,9	78,0	79,1	
Portugal	73,2	74,9	76,2	76,5
Spanje	75,8	77,0	78,2	78,7
Oostenrijk	75,2	76,7	77,8	77,6
Verenigd Koninkrijk	75,5	77,1	77,8	
Ierland	74,0	77,3	77,5	77,4

Vervolg op volgende bladzijde

Vrouwen	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	81,5	82,5	83,1	
België	81,0	81,9	82,7	82,8
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	81,2	82,0	82,7	82,8
Frankrijk	83,0	83,8	84,8	85,0
Luxemburg	81,3	82,4	83,1	83,3
Nederland	80,7	81,7	82,4	82,9
<i>Noordse landen</i>				
Finland	81,2	82,5	83,3	83,5
Denemarken	79,2	80,5	81,0	81,1
Zweden	82,0	82,9	83,3	83,5
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	80,6	81,6	82,4	82,7
Italië	82,8	83,6	84,5	
Portugal	80,2	81,3	82,4	82,6
Spanje	83,0	83,7	84,5	84,9
Oostenrijk	81,2	82,2	83,3	83,2
Verenigd Koninkrijk	80,3	81,3	81,9	
Ierland	79,2	81,8	82,3	82,5

6.47 Levensverwachting van mannen en vrouwen bij de geboorte in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Eurostat, website

7.5 Aangeboren afwijkingen

De Eurocatregistratie van aangeboren afwijkingen tot 1 jaar loopt in een aantal landen. Momenteel zijn de gegevens voor 2008 beschikbaar.

In tabel 6.48 worden de gegevens voor 2007 van het register in Antwerpen vergeleken met de gegevens van de

Eurocatregisters die 'full member' zijn van Eurocat. Het betreft 32 registers uit 17 landen.

In totaal werden in het register in Antwerpen iets meer aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde waren

er in Antwerpen in 2008 merkelijk minder hartafwijkingen, chromosomale afwijkingen (o.a. het syndroom van Down) en buikwanddefecten. Afwijkingen aan de ledematen, aan het musculoskeletaal stelsel, en genetische syndromen en microdeleties werden merkelijk meer geregistreerd in Antwerpen dan gemiddeld in het Eurocatregister.

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

	Antwerpen 2008 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2008 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Zenuwstelsel	28,3	24,6
<i>waarvan neuralebuisdefecten</i>	6,8	9,9
<i>hydrocefalie</i>	5,3	5,8
Oog	4,8	3,7
Oor, gezicht, nek	5,3	1,9
Hart	60,8	67,4
<i>waarvan ernstige coronaire hartziekte</i>	19,6	20,0
<i>ventrikelseptumdefect</i>	16,3	29,1
<i>atriumseptumdefect</i>	14,4	15,3
Respiratoir stelsel	6,7	5,9
Orofaciale clefts	15,3	15,2
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	9,6	9,4
<i>gespleten verhemelte</i>	5,8	5,8

Vervolg op volgende bladzijde

	Antwerpen 2008 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2008 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Spijverteringsstelsel	19,1	16,2
Buikwanddefecten	1,4	6,9
Urinair stelsel	33,5	30,8
Genitaal stelsel	24,0	19,0
<i>waarvan hypospadie</i>	18,2	15,1
Ledematen	50,3	38,2
<i>waarvan klompvoet</i>	9,6	10,6
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	4,8	7,2
<i>polydactylie</i>	21,1	8,7
<i>syndactylie</i>	5,6	4,1
Musculoskeletaal stelsel	18,7	9,5
Andere afwijkingen	12,9	6,8
Teratogene syndromen met afwijkingen	1,4	1,3
Genetische syndromen en microdeleties	10,1	5,2
Chromosomaal	27,8	37,6
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	16,3	21,7
Metabool	11,0	*
Totaal kinderen met een of meer aangeboren afwijkingen	230,9	228,9

6.48 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de Eurocatregisters per 10 000 geboorten in 2008

Bronnen: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

Eurocat, website

(1) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

* Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

7.6. Sterfte

Met een *perinatale-sterftecijfer* van 6,3 per 1000 geboren in 2008 behoort het Vlaamse Gewest tot de landen met een slechte score. Alleen Frankrijk (cijfer 2000) en het Verenigd Koninkrijk kennen een hogere perinatale sterfte (zie tabel 6.49).

In de meeste EU-15-landen ligt de *zuigelingensterfte* lager dan 4 per 1000 levendgeborenen. Alleen in het Verenigd Koninkrijk ligt het hoger. Het Vlaamse Gewest heeft samen met Frankrijk de tweede hoogste zuigelingensterfte. Zweden, Finland en Luxemburg kennen de laagste sterfte beneden de leeftijd van 1 jaar (zie tabel 6.50).

De *sterfte* bij de kinderen van 0 tot 15 jaar vertoont in de EU-15 een dalende trend. Met 40,2 sterfgevallen per 100 000 levendgeborenen behoort het Vlaamse Gewest tot de EU-15-landen met een hoge sterfte bij kinderen van 0 tot 15 jaar (zie tabel 6.51).

Perinatale sterfte

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	6,1	5,4	6,3	
België	NB	6,0		
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	6,1	5,6	5,3	5,3
Frankrijk	6,6			
Luxemburg	6,8	5,0		
Nederland	9,1	5,5	6,3	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	3,7	3,0	2,9	2,8
Denemarken	4,8	3,3	2,8	2,2
Zweden	4,7	3,3	3,4	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	7,9	5,7	4,4	5,5
Italië	5,7	4,6		
Portugal	5,1	4,2	4,7	
Spanje	5,5	4,9	4,4	
Oostenrijk	3,9	3,4	3,0	3,0
Verenigd Koninkrijk	8,2	8,0	7,5	
Ierland	6,2	5,1	4,7	

6.49 Perinatale-sterftecijfer (doodgeboorte en sterfte tijdens de eerste zeven dagen) per 1000 geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO, Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

Zuigelingensterfte

	2000	2005	2008	2009
Vlaams Gewest	4,7	3,9	3,9	
België	4,8	3,7	3,7*	3,4
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	4,4	3,9	3,5*	3,5
Frankrijk	4,5	3,8	3,8	3,9
Luxemburg	5,1	2,6	1,8	2,5
Nederland	5,1	4,9	3,8*	3,8
<i>Noordse landen</i>				
Finland	3,8	3,0	2,6	2,6
Denemarken	5,3	4,4	4,0	3,1
Zweden	3,4	2,4	2,5	2,5
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,9	3,8	2,7*	3,1
Italië	4,3	3,8	3,3*	3,7
Portugal	5,5	3,5	3,3*	3,6
Spanje	4,4	3,8	3,3*	3,4
Oostenrijk	4,8	4,2	3,7	3,8
Verenigd Koninkrijk	5,6	5,1	4,6*	4,5
Ierland	6,2	4,0	3,9	3,2

6.50 Zuigelingensterfte: aantal sterfgevallen van kinderen jonger dan 1 jaar per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
Eurostat (website)

* Voorlopige cijfers

Sterfgevallen kinderen van 0 tot 15 jaar

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	NB	40,2	38,3	41,8	40,2	
België	NB	44,4				
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	46,6	41,4	39,2			
Frankrijk	49,2	38,6	39,6	37,8	37,8	
Luxemburg	35,1	28,2	26,2	24,4	25,3	
Nederland	54,3	49,5	45,2	41,1	39,2	39,6
<i>Noordse landen</i>						
Finland	39,6	37,8	32,0	32,4	31,6	28,4
Denemarken	49,4	42,7	35,9			
Zweden	36,0	30,5	31,8	28,5	27,7	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	53,4	44,4	38,7	38,6	31,7	36,4
Italië	47,7	NB	38,1	37,2		
Portugal	71,1	NB	NB	39,7	39,4	40,1
Spanje	50,7	42,5	40,3	39,6	38,3	
Oostenrijk	50,6	44,1	39,3	37,4	38,0	40,7
Verenigd Koninkrijk	NB	51,2	51,3	49,9	47,5	46,0
Ierland	61,3	41,9	39,7	39,5	42,0	36,8

6.51 Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.7. Wiegendood

Nederland, Griekenland, Italië en Portugal kennen zeer weinig gevallen van wiegendood. Door verdere daling in 2008 behoort het Vlaamse Gewest nu tot de middengroep. Duitsland scoort het slechtst (zie tabel 6.52).

Wiegendood

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	69,5	32,9	45,7	33,5	26,3	
België	NB	38,4				
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	64,7	43,1	39,0			
Frankrijk	46,3	32,2	33,1	27,2	31,2	
Luxemburg	35,7	37,1	18,4			
Nederland	12,2	10,5	5,9	7,7	9,9	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	31,6	33,0	20,6	15,3	20,3	25,0
Denemarken	24,2	17,1	15,5			
Zweden	27,9	22,7	23,1	12,2	13,8	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	10,8	7,5	9,1	4,5	9,6	7,6
Italië	6,2	NB	4,2	4,1		
Portugal	6,3	NB	NB	2,9	1,0	
Spanje	19,2	20,4	16,2	12,6	15,2	
Oostenrijk	49,8	38,0	32,1	28,6	28,7	24,9
Verenigd Koninkrijk	NB	26,7	27,5	28,7	27,3	27,0
Ierland	93,2	39,3	40,9	35,1	29,2	29,9

6.52 Aantal gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 100 000 kinderen jonger dan 1 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.8. Sterfgevallen door een ongeval

Sterfgevallen door ongeval

In tabel 6.53 vergelijken we het aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar als gevolg van een ongeval in het Vlaamse Gewest met de andere EU-15-landen en in tabel 6.54 het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval. Met 4,1 sterfgevallen per 100 000 als gevolg van een ongeval en 2,4 als gevolg van een verkeersongeval, behoort het Vlaamse Gewest tot de EU-15-landen met een hoge score.

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	NB	4,3	3,4	4,7	4,1	
België	NB	5,5				
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	4,3	3,4	2,9			
Frankrijk	6,3	3,8	3,7	3,7	3,5	
Luxemburg	7,1	6,1	2,4	3,7	1,3	
Nederland	4,3	3,1	2,7	2,7	2,3	2,5
<i>Noordse landen</i>						
Finland	4,5	5,4	2,6	3,4	2,8	1,3
Denemarken	4,7	3,0	3,2			
Zweden	2,4	1,8	2,2	1,7	1,7	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	5,8	6,1	3,8	4,9	4,2	4,6
Italië	3,7	NB	2,4	2,9		
Portugal	6,1	NB	NB	3,8	3,8	3,5
Spanje	6,4	4,2	3,5	1,7	1,7	
Oostenrijk	6,5	3,8	3,5	2,7	3,4	3,9
Verenigd Koninkrijk	NB	2,7	2,8	2,9	2,7	2,4
Ierland	4,2	3,6	2,7	3,6	3,8	3,7

6.53 Aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	NB	2,2	1,5	2,0	2,4	
België	NB	2,8				
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	2,0	1,4	1,2			
Frankrijk	2,9	1,4	1,2	1,4	1,2	
Luxemburg	3,4	3,5	0,0	2,4	0,0	
Nederland	2,0	1,1	1,3	1,2	0,9	0,9
<i>Noordse landen</i>						
Finland	2,2	2,7	1,1	2,0	1,0	0,6
Denemarken	2,5	1,6	1,2			
Zweden	1,2	0,5	1,5	0,6	0,5	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	3,0	4,3	2,0	3,0	2,4	2,6
Italië	2,0	NB	1,4	1,5		
Portugal	3,0	NB	NB	2,4	2,1	1,9
Spanje	3,5	2,0	1,6	1,8	1,7	
Oostenrijk	1,7	1,7	1,7	1,2	1,0	1,4
Verenigd Koninkrijk	NB	1,2	1,4	1,3	1,0	0,8
Ierland	2,6	1,3	1,2	1,9	2,3	2,3

6.54 Aantal verkeersdoden per 100 000 kinderen van 0 tot 15 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.9. Sterfgevallen als gevolg van geweldpleging

Sterfgevallen door geweldpleging bij kinderen van 0 tot 15 jaar kennen kleine fluctuaties van jaar tot jaar (zie tabel 6.55). Het Vlaamse Gewest behoort ook hier tot de EU-15-landen met een hoge score.

Sterfgevallen door geweldpleging

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	0,5	1,0	0,6	0,2	0,5	
België	NB	1,1				
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	0,6	0,4	0,5			
Frankrijk	0,7	0,4	0,5	0,3	0,3	
Luxemburg	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	
Nederland	0,2	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5
<i>Noordse landen</i>						
Finland	0,8	0,8	0,4	0,7	0,4	0,4
Denemarken	0,7	0,6	0,0			
Zweden	0,3	0,2	0,1	0,1	0,3	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	0,1	0,0	0,1	0,4	0,1	0,3
Italië	0,2	NB	0,2	0,2		
Portugal	0,3	NB	NB	0,4	0,1	0,2
Spanje	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	
Oostenrijk	0,9	1,0	0,8	0,6	0,3	0,3
Verenigd Koninkrijk	NB	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Ierland	0,9	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2

6.55 Aantal sterfgevallen als gevolg van geweldpleging bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 7

Gezond en veilig leven?

Het persoonlijk gedrag van mensen kan de gezondheidstoestand beïnvloeden en dit al vanaf de prille kindertijd. Voorbeelden hiervan voor het jonge kind zijn de inname van foliumzuur door de moeder, het al of niet krijgen van borstvoeding, de vaccinaties, de blootstelling aan rook, het geneesmiddelengebruik en de mondhygiëne.

Voor het jonge kind is, meer nog dan voor volwassenen, de woonomgeving belangrijk. We bekijken in dit hoofdstuk een aantal aspecten van de woonsituatie van jonge kinderen.

We presenteren ook een aantal cijfers uit de EU-15.

1. Verminderen van risico op neuralebuisdefecten (open ruggetje)

Prevalentie correcte inname foliumzuursupplement bedraagt ongeveer 36%

Foliumzuur is belangrijk voor de preventie van neuralebuisdefecten (open ruggetje)

bij de foetus. Een tekort aan foliumzuur wordt ook in verband gebracht met een lager geboortegewicht.

De Hoge Gezondheidsraad beveelt tijdens de zwangerschap een dagelijkse inname van 400 µg (microgram) aan (voor een niet-zwangere volwassen vrouw bedraagt dit 200 µg). Deze hoeveelheid kan moeilijk bereikt worden met een gewone gevarieerde voedselinname. Om die reden is er de aanbeveling om een supplement van 400 µg per dag in te nemen, al van voor de conceptie, tot minimaal 12 weken na de conceptie.

Inname van een foliumzuursupplement

Start inname supplement	Stopzetting inname supplement					
	Voor de zwangerschap	1ste trimester	2de trimester	3de trimester	Na de geboorte	Totaal
Vóór de zwangerschap	0,3	6,9	6,5	2,4	27,4	43,5
1ste maand	-	4,1	5,0	3,1	14,3	26,5
2de maand	-	0,3	1,8	1,4	6,7	10,2
3de maand	-	0,0	0,4	0,7	3,0	4,1
2de trimester	-	-	0,2	0,5	1,1	1,8
3de trimester	-	-	-	0,2	0,1	0,3
Geen supplement	-	-	-	-	-	13,6
Totaal	0,3	11,3	13,9	8,3	52,6	100,0

7.1 Inname van een foliumzuursupplement (tabletten of multivitaminepreparaat) naargelang de periode van de zwangerschap; uitgedrukt in percentage van alle respondenten (N=1811)

Bron: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Feiten en Cijfers, 2010-3

Wanneer er een voorgeschiedenis is van neuralebuisdefecten, wordt een supplement van 4 mg/dag aanbevolen.

In het onderzoeksprogramma JOnG! van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werd kort na de bevalling (cohort 0 jaar, geboortes mei 2008-april 2009) aan de moeders van 2106 pasgeborenen (verspreid over 1 Brusselse en 8 Vlaamse regio's) gevraagd of zij foliumzuur hebben ingenomen, en zo ja, wanneer hiermee werd gestart en gestopt.

Op de vraag naar het gebruik van foliumzuur vóór of tijdens de zwangerschap antwoordden 1774 moeders of 86,4% positief (95% betrouwbaarheidsinterval 84,8 - 87,8%), en 279, of 13,6%, negatief (95% betrouwbaarheidsinterval 12,1 - 15,2%). 53 moeders wisten het niet of hebben deze vraag niet beantwoord. Op 1632 vragenlijsten werd ook de periode waarin het supplement werd genomen ingevuld (zie tabel 7.1). Daaruit blijkt dat ongeveer de helft van de moeders die een foliumzuursupplement gebruikten dat reeds van vóór de zwangerschap deden. De anderen startten hier meestal mee tijdens het eerste trimester. In de meeste gevallen werd het supplement genomen tot na de bevalling: 60,9% van de gebruiksters (of 52,6% van de volledige doelgroep) nam het supplement tot na de bevalling en 34,7% (30% van de doelgroep) nog steeds op het ogenblik van de bevraging.

Correcte inname foliumzuursupplement naar socio-economische indicatoren

Opleidingsniveau moeder	
Hoogstens lager secundair onderwijs	15,3
Hoger secundair onderwijs	29,8
Hoger onderwijs	43,0
Beroepsstatus moeder	
Betaald werk	39,9
Geen betaald werk	16,5
Gezinsinkomen (per maand)	
Minder dan 1500 euro	14,0
1500 - 3000 euro	31,4
3000 euro en meer	44,8
Kansarmoede in gezin	8,1
Nationaliteit van de moeder bij geboorte	
Belg	38,8
Niet-Belg	17,7
Pariteit	
Eerste kind	43,1
Volgend kind	29,3
Ongeplande zwangerschap	5,5
Totale groep	36,3

7.2 Percentage vrouwen dat een foliumzuursupplement innam van voor de zwangerschap tot minimaal 12 weken na de conceptie, naar socio-economische indicatoren

Bron: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Feiten en Cijfers, 2010-3

Indien we de richtlijn van de Hoge Gezondheidsraad strikt toepassen dan zien we dat de prevalentie van correcte inname 36,3% bedraagt. Nog eens 32,3% start tijdens de eerste 2 maanden van de zwangerschap (mogelijk is dit na het eerste artsbezoek) en neemt het preparaat tot ten minste in het tweede trimester.

Er is een relatie tussen elk van de in het onderzoek JONG! onderzochte socio-economische indicatoren en zowel het gebruik als het correct gebruik van een foliumzuur supplement. Gebruik en correct gebruik liggen significant hoger bij een hogere scholingsgraad, bij betaald werk, bij een hoger gezinsinkomen, bij moeders van Belgische origine en bij een eerste kind. Gebruik en correct gebruik ligt significant lager bij kansarmoede in het gezin en, zoals verwacht, bij een niet geplande zwangerschap (zie tabel 7.2).

2. De voeding van het jonge kind

2.1. Startvoeding*

Borstvoeding als startvoeding neemt verder toe; allochtone kindjes veel meer borstgevoed

Borstvoeding is de natuurlijkste en de gezondste voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft dan kunstvoeding en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langduriger bescherming tegen

ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorontsteking, en draagt ze bij tot het voorkómen van koemelkeiwitallergie.

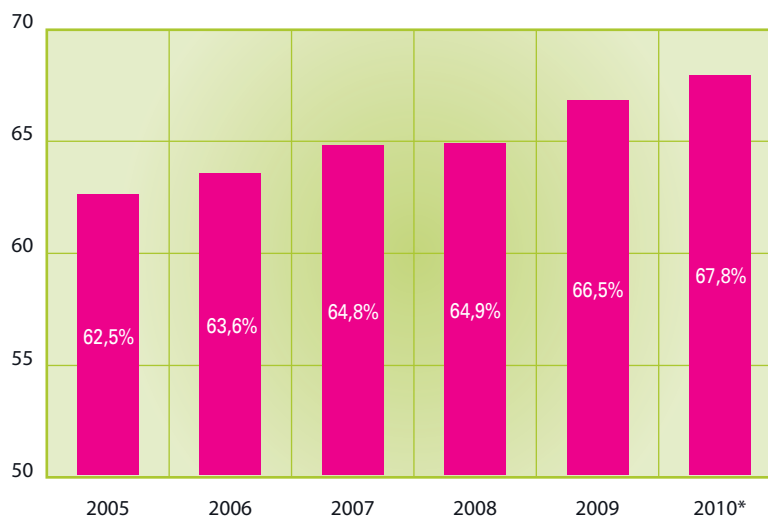
Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de WHO. Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralen supplementen worden gegeven, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, evenals wanneer er wegens onvoorziene omstandigheden en eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer er naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere

voedingsmiddelen worden gegeven, dan is er geen sprake meer van borstvoeding. De startvoeding is de voeding op dag 6.

In Vlaanderen krijgt 67,8% van de pasgeborenen kinderen op dag 6 als *startvoeding* uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2009 is dit een toename met 1,3 procentpunten (zie grafiek 7.3). Naargelang de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In de provincie Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 70,9% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding als startvoeding.

* 2010: raming op basis van kwartaal 1 en 2

Evolutie borstvoeding als startvoeding

7.3 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2005

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

In de provincie West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het maar 61,0%. In de provincies Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg krijgen respectievelijk 68,9%, 68,7% en 67,4% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.4). In alle provincies behalve Limburg neemt het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt toe van 2009 naar 2010. In Limburg blijft het percentage ongewijzigd.

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding als startvoeding krijgt, ligt ongeveer 2 procentpunten hoger bij *eerstgeborenen* dan bij geboren van hogere rang. Het aantal eerstgeborenen dat borstvoeding krijgt, bedraagt 68,8%. Bij de volgende kinderen bedraagt het 66,7%. Er is een toename van 2009 naar 2010 zowel bij de eerstgeborenen als bij de volgende kinderen (zie tabel 7.5). Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt lager: slechts 59,8% krijgt als startvoeding borstvoeding. Van de à terme geboren kinderen krijgt 68,2% borstvoeding (zie tabel 7.6). Kinderen in een Belgisch *kansarm gezin* krijgen veel minder borstvoeding dan andere kinderen (39,1%) en dit percentage is licht gestegen tegenover 2009. Uit tabel 7.7 met het percentage borstgevoede kinderen volgens kansengroepen blijkt verder dat kinderen uit een niet-Belgisch gezin frequenter borstvoeding als startvoeding krijgen dan kinderen uit een Belgisch gezin, en dit zowel in kansarme als in niet-kansarme gezinnen.

Borstvoeding naar provincie

	2009	2010*
Antwerpen	67,2	68,7
Vlaams-Brabant	70,1	70,9
West-Vlaanderen	60,1	61,0
Oost-Vlaanderen	66,9	68,9
Limburg	67,4	67,4
Vlaams Gewest	66,5	67,8

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie

Bron: Kind en Gezin - Mirage

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Borstvoeding naar geboortrang

	2009	2010*
Eerstgeborenen	67,5	68,8
Geborenen van hogere rang	65,5	66,7
Alle kinderen	66,5	67,8

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt, volgens geboortrang - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Borstvoeding en prematuriteit

	2009	2010*
Prematuur	87,6	59,8
Niet prematuur	67,1	68,2
Alle kinderen	66,5	67,8

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur geboren is of niet - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

In tabel 7.8 tonen we de verschillen naargelang de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 25 en 35 jaar oud krijgen het meest borstvoeding als startvoeding. In alle leeftijdsgroepen was er een toename van 2009 naar 2010.

Het percentage borstgevoede kinderen ligt het hoogst bij kinderen met een moeder met een zeer laag *opleidingsniveau* (77,9%). Dit hoeft niet te verwonderen omdat het in hoofdzaak om allochtone kinderen gaat. Het laagste percentage noteren we bij kinderen met een moeder met een diploma 1ste of 2de graad (54,6%). Ook kinderen met een moeder met een diploma lager secundair onderwijs krijgen veel minder vaak borstvoeding op dag 6 (zie tabel 7.9).

Borstvoeding en kansengroepen

	2009	2010*
Kinderen in een Belgisch niet-kansarm gezin	63,9	65,3
Kinderen in een Belgisch kansarm gezin	38,6	39,1
Kinderen in een niet-Belgisch niet-kansarm gezin	79,0	78,7
Kinderen in een niet-Belgisch kansarm gezin	78,9	78,8
Alle kinderen	66,5	67,8

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage/Ikaros

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2009	2010*
Onder de 20 jaar	51,8	52,2
20 - 25 jaar	61,8	63,7
25 - 30 jaar	68,1	68,6
30 - 35 jaar	67,9	69,4
35 - 40 jaar	65,1	66,4
40 jaar en ouder	64,4	67,2
Alle kinderen	66,7	67,8

7.8 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage/Ikaros

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

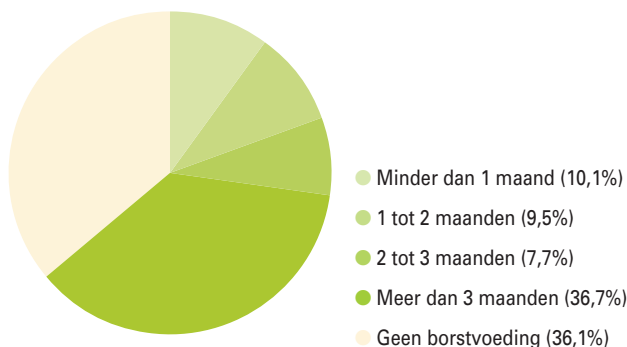
	2009	2010*
Lager onderwijs of geen onderwijs	77,4	77,9
1e en 2e graad of lager secundair	54,3	54,6
3e graad of hoger secundair	55,8	57,5
Hoger onderwijs	74,0	74,6
Alle kinderen	66,5	67,8

7.9 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar opleidingsniveau van de moeder - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

* Raming op basis van kwartaal 1 en 2, 2010

Duur borstvoeding ⁽¹⁾

7.10 Duur van de borstvoeding bij kinderen geboren in 2009 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

2.2. Duur van de borstvoeding

Bijna 37% nog uitsluitend borstgevoed op 3 maanden. Duur van de borstvoeding neemt toe

De recentst beschikbare gegevens over de duur van de borstvoeding betreffen de kinderen geboren in 2009. Bijna 37% van alle kinderen geboren in 2009 krijgt op de leeftijd van 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding (zie grafiek 7.10 en tabel 7.11).

Van de kinderen die startte met borstvoeding (borstvoeding op dag 6) krijgt 57,4% nog uitsluitend borstvoeding op de leeftijd van 3 maanden. Uit tabel 7.11 blijkt dat dit in de provincie Vlaams-Brabant zelfs 62,6% is. Niet alleen is er een toename van het aantal kinderen dat start met borstvoeding (zie 2.1), ook de duur van de borstvoeding neemt toe.

	% van alle kinderen		% van de kinderen gestart met borstvoeding	
	Kinderen geboren in 2008	Kinderen geboren in 2009	Kinderen geboren in 2008	Kinderen geboren in 2009
Antwerpen	35,9	36,7	56,0	56,3
Vlaams-Brabant	38,8	40,6	61,5	62,6
West-Vlaanderen	30,0	31,8	53,1	54,6
Oost-Vlaanderen	35,4	37,2	56,0	57,6
Limburg	35,8	37,4	55,4	56,5
Vlaams Gewest	35,2	36,7	56,3	57,4

7.11 Percentage kinderen dat op 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding krijgt, naar provincie van geboorte, t.o.v. alle kinderen en t.o.v. de kinderen gestart met borstvoeding

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

3. Vaccinatiegraad

In zeer hoge mate gevaccineerd; de nieuwe rotavaccinatie blijkt snel aanvaard

Een in 2008 uitgevoerde studie* toont aan dat jonge kinderen in het Vlaamse Gewest in zeer hoge mate en correct gevaccineerd zijn tegen de belangrijkste vaccineerbare infectieziekten. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 95%. Om de circulatie van de ziekten te onderbreken, moeten voldoende personen gevaccineerd worden. De WGO streeft een vaccinatiegraad na van 90%. Het orale rotavaccin dat sinds november

2006 wordt aanbevolen, is snel aanvaard: in 2008 werd al een vaccinatiegraad van 30% bereikt voor 2 dosissen, hoewel voor de meeste van de bevroegde kinderen de aanbeveling nog niet van kracht was.

In tabel 7.12 is ook de vergelijking met de vorige studie uit 2005 opgenomen. Hieruit blijkt een toename van de vaccinatiegraad voor alle basisvaccins.

De meeste jonge kinderen worden gevaccineerd door Kind en Gezin (84,2%)**. Andere vaccinatoren zijn de kinderarts (11,3%) of de huisarts (4%). Een zeer beperkt aantal kinderen wordt in het buitenland gevaccineerd of via de ONE (Office de la Naissance et de l'Enfance) (0,5%).

De kans op onvolledige vaccinatie is groter bij de laatst geboren kinderen in een gezin en vooral bij kinderen met rangorde 4 of meer en bij kinderen van een jongere moeder of een moeder van niet-Belgische origine. De antivaccin-overtuiging en het ziek zijn van het kind worden door ouders als voornaamste reden opgegeven voor de onvolledige vaccinatie.

* Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

** Voor meer informatie over de vaccinaties door Kind en Gezin verwijzen we naar het jaarlijkse vaccinatie-rapport van Kind en Gezin (www.kindengezin.be/brochures-en-rapporten/Rapporten/gezondheid-en-vaccineren)

	2005				2008			
	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4
Polio	99,0	98,6	98,2	93,1	99,7	98,8	98,5	95,3
DTP	98,7	98,2	97,9	92,9	99,3	98,6	98,3	95,2
HIB	98,1	97,6	97,2	92,6	99,1	98,4	98,1	95,2
Hep B ⁽¹⁾	96,9	96,1	92,2	10,1	99,0	98,3	98,0	95,1
Pneumokok 7v ⁽²⁾	NS	NS	NS	NS	97,7	93,8	89,1	32,2
Mazelen-bof-rubella	94,0				96,6			
Meningokok C	94,1				95,6			
Rota ⁽³⁾	NS	NS	NS	NS	33,3	30,4	0,9	

7.12 Vaccinatiegraad bij jonge kinderen wonend in het Vlaamse Gewest - kinderen op het moment van de enquête tussen 18 en 24 maanden oud

Bronnen: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2006

Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

(1) Voor hepatitis B werd in de studie van 2005 zowel het 3-dosisschema als het 4-dosisschema gebruikt in de periode van de studie. Bij de studie van 2008 werd het 1-dosisschema, het 2-dosisschema en het 3-dosisschema gebruikt in de periode van de studie

(2) 7-valent pneumokokkenvaccin; het schema varieerde van 1 tot 4 vaccins naargelang van de startleeftijd

(3) Het rotavaccin is verkrijgbaar in de Belgische apotheken sinds 1 juni 2006 en wordt aanbevolen en gedeeltelijk terugbetaald sinds november 2006. De aanbeveling is dus maar van toepassing voor de kinderen geboren vanaf september 2006

NS: (Nog) niet in schema of in aanbeveling

4. Preventie van wiegendoed bij baby's: rugligging

Op de rug te slapen neemt toe

Systematisch de baby op de rug te slapen leggen is een van de preventie maatregelen* die kunnen bijdragen tot de vermindering van wiegendoed (zie ook hoofdstuk 6, punt 3.2.1).

In de Gezondheidsenquête 2008** werd bij gezinnen met een kind jonger dan 5 jaar bevraagd of zij hun kind tijdens het eerste levensjaar systematisch op de

rug te slapen leggen of hebben gelegd. 44% van de gezinnen antwoordt dat zij systematisch de baby op de rug te slapen leggen. Sedert de Gezondheidsenquête van 1997 is dit aandeel toegenomen van 31% tot 44%.

Het resultaat is beter in tweeoudergezinnen dan in eenoudergezinnen: 46,9% tegenover 13,6%.

Van 2004 (voorlaatste enquête) naar 2008 is het percentage tweeoudergezinnen dat de baby systematisch op de rug te slapen legt (of legde) significant gestegen van 31,3% naar 46,9%. Bij eenoudergezinnen is er eerder een daling (niet significant).

*Naast rugligging bevatten de preventie maatregelen ook maatregelen m.b.t. de temperatuur, het passief roken en de nabijheid

** Bron: Gezondheidsenquêtes België, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

5. Een rookvrije omgeving voor het jonge kind?

Minstens 14% blootgesteld aan rook; aan rokende familieleden worden veelal beperkingen opgelegd

De kwalijke gevolgen van actief roken voor de volksgezondheid zijn welbekend. Verschillende onderzoeken hebben ook de risico's van passieve blootstelling aan tabaksrook afdoende aangetoond. Het gaat om een verhoogde kans op longkanker, om irritatie van het slijmvlies van de ogen en van de luchtwegen met als symptomen hoesten, om astma en -

zij het minder duidelijk - om een invloed op cardiovasculaire aandoeningen. Voor jonge kinderen komen daar nog duidelijke respiratoire effecten en een verhoogd risico op wiegendood bij. Het onderzoek JOnG! heeft nu ook specifiek voor Vlaanderen vastgesteld dat blootstelling aan rook tijdens de zwangerschap en kort daarna een nadelig effect heeft op de perinatale gezondheid. Voor 3 belangrijke perinatale indicatoren - geboortegewicht, geboortelengte en hoofdomtrek - werd een statistisch significante negatieve impact van blootstelling aan rook tijdens de zwangerschap vastgesteld*. Een rookvrije omgeving is dan ook

een belangrijk aandachtspunt in de zorgverlening aan gezinnen.

In het onderzoeksprogramma JOnG! van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (cohort 0 jaar, kinderen geboren in de periode mei 2008 - april 2009) werd kort na de bevalling gevraagd of de moeder rookte voor de zwangerschap, tijdens de zwangerschap en na de bevalling. Er werd ook gevraagd of er in huis werd gerookt tijdens de zwangerschap en na de bevalling.

* Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Feiten en Cijfers, 2011-7

Blootstelling aan rook

	Percentage ⁽¹⁾ (95% betrouwbaarheids- interval)		Aantal sigaretten per dag ⁽²⁾				
			< 1	1-5	6-10	11-20	> 20
<i>Actief roken</i>							
Vóór de zwangerschap	22,7	(21,0 - 24,6)	12,7	23,5	25,7	27,4	10,7
Tijdens de zwangerschap	12,3	(10,9 - 13,8)	14,1	35,5	26,6	21,4	2,4
Na de zwangerschap	11,9	(10,6 - 13,4)	11,2	22,9	33,8	25,8	6,2
<i>Passief roken ⁽³⁾</i>							
Tijdens de zwangerschap	10,6	(9,3 - 12,0)	8,7	24,0	25,5	24,0	17,9
Na de zwangerschap	4,7	(3,8 - 5,7)	13,3	27,8	23,3	20,0	15,6

7.13 Percentage kinderen waarvan de moeder actief of passief rookt voor, tijdens en na de zwangerschap - kinderen geboren in de periode mei 2008 - april 2009

Bron: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Feiten en cijfers, 2011 - 7

(1) Percentage berekend op alle kinderen waarvoor deze vraag met ja of nee werd beantwoord

(2) Percentage van het aantal kinderen waarvan de moeder respectievelijk actief of passief blootgesteld werd aan rook

(3) Dit is een ondergrens, omdat er geen informatie is over passief roken buitenshuis

Blootstelling aan rook naar socio-economische indicatoren ⁽¹⁾ (2)

22,7% van de kinderen heeft een moeder die rookte vlak voor de zwangerschap (uitsluitend de 12 maanden voorafgaand aan de bevraging werden in rekening gebracht) (zie tabel 7.13). De prevalentie van roken neemt af met ongeveer 10% tijdens en na de zwangerschap. Op enkele uitzonderingen na (n = 3) behoren moeders die rookten tijdens of na de zwangerschap ook tot de groep moeders die rookten voor de zwangerschap. In tabel 7.13 is ook aangegeven hoeveel sigaretten per dag werden gerookt.

Voegt men bij de actief rokende zwangere vrouwen, ook nog de zwangere vrouwen die blootgesteld worden aan rook in hun huis, dan komt men tot een blootstellingspercentage tijdens de zwangerschap van 16,6% (12,3% rokende zwangere vrouwen en 4,3% zwangere vrouwen die in huis blootstaan aan rook, maar niet zelf roken)*.

Na de bevalling komt het totale blootstellingspercentage op 14,2%; 11,9% kinderen met een actief rokende moeder en 2,3% kinderen met een moeder die in huis blootstaat aan rook, maar niet zelf rookt.

Er is een correlatie tussen elk van de in het onderzoek JONG! onderzochte socio-economische indicatoren en de blootstelling aan rook, behalve de origine van de moeder. Blootstelling aan rook ligt hoger bij kinderen van laag opgeleide moeders, van moeders zonder betaald

* Dit is een ondergrens, omdat er geen informatie is over passief roken buitenshuis

	Percentage actief roken voor, tijdens en na de zwangerschap ⁽²⁾		
	Voor de zwangerschap	Tijdens de zwangerschap	Na de zwangerschap
Opleidingsniveau moeder			
Hoogstens lager secundair onderwijs	42,4	34,3	31,3
Hoger secundair onderwijs	30,4	19,5	19,1
Hoger onderwijs	14,7	3,9	4,4
Beroepstatus moeder			
Betaald werk	20,3	9,4	9,3
Geen betaald werk	35,7	25,8	24,8
Gezinsinkomen (per maand)			
< 1500 euro	37,8	32,2	31,5
1500-3000 euro	27,6	14,3	14,3
>3000 euro	14,6	4,3	5,4
Kansarmoede	43,2	39,3	38,6
Nationaliteit moeder bij geboorte			
Belg	22,9	12,4	12,2
Niet-Belg	20,5	9,6	7,9
Totaal kinderen blootgesteld aan rook	22,2	12,0	11,7

7.14 Percentage kinderen waarvan de moeder actief of passief rookt voor, tijdens en na de zwangerschap naar socio-economische indicatoren - kinderen geboren in de periode mei 2008 - april 2009

Bron: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Feiten en cijfers, 2011 - 7

(1) Dit is een ondergrens, omdat er geen informatie is over passief roken buitenshuis

(2) Percentage berekend op alle kinderen waarvoor deze vraag met ja of nee werd beantwoord

werk, van moeders met een lager gezinsinkomen en bij kinderen in een kansarm gezin (zie tabel 7.14).

In de gezondheidsenquête 2008* werd vastgesteld dat in huishoudens in het Vlaamse Gewest met een kind jonger dan 5 jaar en waarbij een van de leden van het huishouden dagelijks rookt er veelal *beperkingen* worden opgelegd *aan het roken in de woning*. Dit kan zowel gaan over een verbod om binnenshuis te roken als om het beperken van het roken tot bepaalde ruimtes of een verbod om te roken in aanwezigheid van jonge kinderen. Uit deze enquête blijkt dat er slechts in 13,4% van deze huishoudens geen beperkingen zijn op het roken in de woning. Van 2004 (voorlaatste enquête) naar 2008 is het percentage significant gedaald van 26,7% naar 13,4%.

* Bron: Gezondheidsenquêtes België, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

6. Geneesmiddelengebruik

Aanzienlijk gebruik van geneesmiddelen

De gezondheidsenquête 2008 verstrekt informatie over het geneesmiddelengebruik. Er werd gepeild naar het geneesmiddelengebruik in de voorbije 24 uur en naar het geneesmiddelengebruik in de voorbije 2 weken*.

* De enquêtes werden gespreid over het jaar afgenomen

	2004	2008
Gebruik geneesmiddelen in de voorbije 24 uur		
Kinderen onder de 3 jaar	23,3	13,8
Kinderen van 3 tot 6 jaar	23,3	23,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	13,4	12,0
Totaal	17,4 (N=409)	15,6 (N=380)
Gebruik voorgeschreven geneesmiddelen in de voorbije 2 weken ⁽¹⁾		
Kinderen onder de 3 jaar	26,2	17,8
Kinderen van 3 tot 6 jaar	19,8	31,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	20,3	19,9
Totaal	21,4 (N=415)	22,4 (N=384)
Gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen in de voorbije 2 weken ⁽²⁾		
Kinderen onder de 3 jaar	24,7	18,6
Kinderen van 3 tot 6 jaar	14,9	27,5
Kinderen van 6 tot 12 jaar	11,0	20,5
Totaal	14,5 (N=409)	21,8 (N=382)

7.15 Percentage kinderen dat geneesmiddelen innam in een periode van 24 uur voorafgaand aan de bevraging en in een periode van 2 weken, naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest

(1) Enkel geneesmiddelen die zijn opgenomen in het Gecommentarieerde Geneesmiddelenrepertorium van het Belgisch Centrum voor Farmacotherapeutische Informatie

(2) Ook homeopathische producten, kruidengeneeskunde, magistrale bereidingen, vitaminen en mineralen
Bron: Gezondheidsenquête België, 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

In het Vlaamse Gewest ligt het gebruik hoog, ook bij jonge kinderen. 15,6% van de kinderen onder de 12 jaar nam in die periode van 24 uur geneesmiddelen. Van 2004 naar 2008 was er een lichte daling van het gebruik van geneesmiddelen, behalve bij kinderen van 3 tot 6 jaar. In tabel 7.15 is ook het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen en van niet-voorgeschreven geneesmiddelen in een periode van 2 weken opgenomen. Het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen bij kinderen onder de 12 jaar bedraagt ruim 22%, en is heel licht gestegen tegenover 2004.

Het gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen bedraagt 21,8% en is vrij fors toegenomen.

7. Gebruik van alternatieve geneeskunde

Dalend gebruik

Op basis van de gezondheidsenquête krijgen we een beeld van de mate waarin voor jonge kinderen beroep wordt gedaan op alternatieve geneeskunde. Van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft 6,7% in

de laatste 12 maanden contact gehad met een beoefenaar van niet-conventionele geneeskunde. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar ligt dit met 8,7% iets hoger (zie tabel 7.16). Bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het vooral om een contact met een beoefenaar van de homeopathie; bij kinderen onder de 3 jaar om een contact met een beoefenaar van de osteopathie. Opmerkelijk is de forse daling van de contacten met beoefenaars van alternatieve geneeskunde van 2004 naar 2008 bij de kinderen onder de 6 jaar.

Alternatieve geneeswijzen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Contact met beoefenaar van niet-conventionele geneeskunde				
2004	16,2	10,7	9,3	11,0 (N=413)
2008	5,9	4,5	8,7	6,7 (N=385)
Contact met beoefenaar homeopathie				
2004	11,7	10,7	7,1	8,8 (N=412)
2008	1,1	3,1	6,2	3,9 (N=386)
Contact met beoefenaar osteopathie				
2004	6,8	2,0	2,1	3,0 (N=413)
2008	3,9	0,0	4,9	3,3 (N=386)

7.16 Kinderen onder de 12 jaar waarvoor in een periode van 12 maanden een beroep wordt gedaan op alternatieve geneeswijzen: contact met een beoefenaar van niet-conventionele geneeskunde ongeacht de specialisatie, contact met een beoefenaar homeopathie en met een beoefenaar osteopathie (percentage)
Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

8. Gedragsfactoren met invloed op de mondgezondheid

Positieve evolutie op vlak van tanden poetsen en tandartsbezoek

Voor de mondgezondheid zijn gedragsfactoren erg belangrijk. We bekijken achtereenvolgens het poetsen van de tanden, het tandartsbezoek en voedingsgewoonten die een impact hebben op de mondgezondheid.

8.1. Tandenvoetsen

Inzake het poetsen van tanden wordt geadviseerd om vanaf de eerste melktand tot 2 jaar eenmaal per dag ('s avonds) de tanden te poetsen. Vanaf de leeftijd van 2 jaar wordt aanbevolen om tweemaal per dag de tanden te poetsen met kindertandpasta. De gezondheidsenquête toont hoe het staat met de opvolging van dit advies bij kinderen vanaf 2 jaar. Van de kinderen van 2 tot 6 jaar poetst 47,8% tweemaal per dag de tanden; bij

de kinderen van 6 tot 12 jaar bedraagt het 65%. Het poetsen van de tanden is toegenomen van 2004 naar 2008, maar is duidelijk nog voor verbetering vatbaar (zie tabel 7.17).

8.2. Tandartsbezoek

In tabel 7.18 wordt aangegeven of kinderen al bij de tandarts zijn geweest, en hoelang dit geleden is. Bij de kinderen van 1 tot 3 jaar is bijna 89% nog niet bij de tandarts geweest. Bij de kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit nog steeds 40% en bij de kinderen van 6 tot 12 jaar ging slechts 6,3% nog nooit naar de tandarts. In vergelijking met de vorige enquête (2004) is de situatie licht verbeterd.

8.3. Voedingsgewoonten met impact op mondgezondheid

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* werden gegevens verzameld over voedingsgewoonten die een impact

hebben op de mondgezondheid. Verrassend is dat 12% van de 5-jarigen nog frequent een zuigfles gebruikt (12%). Bovendien blijkt de inhoud van die zuigfles vaak een gesuikerde drank te zijn. Bij zowat twee derde van de kinderen in Vlaanderen is het gebruik van zoete dranken tussen de maaltijden, een ingeburgerde gewoonte. Verdere bevraging leert dat ruim 10% van de kinderen voor het slapengaan of 's nachts gesuikerde dranken krijgt aangeboden. Bijna 13% van de bevroegde ouders geeft aan op regelmatige basis zoet aan te brengen op de fopspeen van hun kind (zie tabel 7.19).

** Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux*

Poetsen tanden

	% kinderen dat minstens tweemaal per dag zijn tanden poetst	
	2004 (N=349)	2008 (N=313)
Kinderen van 2 tot 6 jaar	35,1	47,8
Kinderen van 6 tot 12 jaar	53,2	65,0
Kinderen van 2 tot 12 jaar	47,3	57,3

7.17 Percentage kinderen dat minstens tweemaal per dag de tanden poetst naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

	1 tot 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar
% dat het voorbije jaar een tandarts raadpleegde			
2004	12,2 (N=62)	37,4 (N=91)	69,4 (N=215)
2008	6,6 (N=69)	48,0 (N=102)	82,1 (N=173)
% dat de voorbije 6 maanden een tandarts raadpleegde			
2004	8,0 (N=62)	30,4 (N=91)	51,6 (N=215)
2008	2,3 (N=69)	34,6 (N=102)	51,7 (N=173)
% dat nooit een tandarts raadpleegde			
2004	86,3 (N=62)	48,7 (N=91)	10,4 (N=215)
2008	88,7 (N=69)	40,0 (N=102)	6,3 (N=173)

7.18 Percentage kinderen dat een tandarts bezocht in het voorbije jaar en in de voorbije 6 maanden en percentage kinderen dat nog nooit een tandarts bezocht naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Voedingsgewoonten met invloed op mondgezondheid

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Gebruik van zuigfles (op ogenblik bevraging)	40,5	12,0
Aanbrengen van zoet op fopspeen (ooit toegepast)	12,7	12,6
Gesuikerde dranken tussen de maaltijden (dagelijks)	69,0	64,5
Gesuikerde dranken 's nachts (dagelijks)	11,1	10,6

7.19 Voedingsgewoonten met invloed op de mondgezondheid bij 3- en 5-jarigen in enkele regio's in Vlaanderen (percentage)

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children, Community Dentistry Oral Epidemiology 2007

9. De woonomstandigheden

De onmiddellijke omgeving is voor jonge kinderen zeer belangrijk. Meer dan voor volwassenen speelt hun dagelijkse leven zich af in de woning en in de onmiddellijke omgeving van de woning. Kinderen hebben behoefte aan een veilige plek waar ze kunnen opgroeien.

Jonge kinderen wonen meestal in een eengezinswoning

Het type woning kan worden beschouwd als een van de indicatoren voor het wooncomfort en geeft een indicatie van de ruimte waarin kinderen opgroeien.

Jonge kinderen wonen in hoofdzaak in een eengezinswoning (90,4%) (zie tabel 7.20).

29,9% van de jonge kinderen woont in een te donkere woning, een woning met vochtigheidsproblemen, een woning zonder basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning of warm lopend water) of een woning met een tekort aan ruimte (minder dan 1 kamer per persoon). Vochtigheidsproblemen en te weinig ruimte komen het vaakst voor. Bij 1,7% van de kinderen is er zelfs sprake van ernstige deprivatie op het vlak van huisvesting. Men spreekt van ernstige deprivatie op het vlak van huisvesting als de woning overbevolkt is en als er

een probleem is met vocht (lekkend dak, vochtige muren of vloer, rottend raamwerk of rottende houtwerk), of een gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water) of onvoldoende daglicht in de woning (zie tabel 7.21).

Ruim 19% van de kinderen krijgt te maken met lawaai van de burens of de straat en bijna 14% ondervindt vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie. Vandalisme of criminaliteit in de woonomgeving treft bijna 10% van de kinderen (zie tabel 7.22).

Type woning

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eengezinswoning - vrijstaand huis	32,2	39,1	44,2	39,9
Eengezinswoning - halfvrijstaand huis of woning in de rij	53,8	51,7	48,3	50,5
Appartement of studio in gebouw met minder dan 10 woonplaatsen	11,4	4,8	5,2	6,7
Appartement of studio in gebouw met 10 of meer woonplaatsen	2,7	4,4	1,9	2,7
Andere	0,0	0,0	0,3	0,2
Totaal	100,0 (N=170)	100,0 (N=278)	100,0 (N=554)	100,0 (N=1002)

7.20 Kinderen onder de 12 jaar: type woning waarin kinderen leven - Vlaams Gewest (percentage) - 2008
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Te donker	5,5	6,9	5,8	6,0
Lekkend dak; vochtige muren of vloer; rottend raamwerk of rottend houtwerk	18,6	18,4	17,8	18,1
Gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water)	0,7	0,9	0,0	0,4
Te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon)	7,5	10,6	13,6	11,3
<i>Percentage met een of meer gebreken aan de woning</i>	<i>25,7 (N=170)</i>	<i>30,6 (N=278)</i>	<i>31,8 (N=554)</i>	<i>29,9 (N=1002)</i>
<i>Percentage met ernstige deprivatie op vlak van huisvesting ⁽¹⁾</i>	<i>2,5</i>	<i>0,8</i>	<i>1,8</i>	<i>1,7</i>

7.21 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken aan de woning (percentage) - 2008

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

(1) Er is sprake van deprivatie als de woning overbevolkt is en er een probleem is met vocht, of een gebrek aan basiscomfort of onvoldoende daglicht

Gebreken in de woonomgeving

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Lawaai van de burens of van de straat	20,9	19,9	18,3	19,3
Vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie	9,6	13,2	16,3	13,8
Vandalisme of criminaliteit in de buurt	9,7	9,8	10,0	9,9

7.22 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken in de woonomgeving (percentage) - 2008

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2008

10. Verhuis

In tabel 7.23 bekijken we hoeveel kinderen er in de loop van een jaar verhuizen.

In de loop van 2007 (geen recentere cijfers beschikbaar) veranderde 11,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar van verblijfplaats. In ongeveer de helft van de gevallen gaat het om andere verblijfplaats in dezelfde gemeente. Tegenover 2006 werd er iets meer verhuisd.

Verandering verblijfplaats in het jaar

	2006		2007		Totaal
	Kinderen onder de 12 jaar	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Verandering verblijfplaats in de gemeente	5,3	6,5	6,2	4,4	5,5
Verandering van gemeente in het arrondissement	2,4	3,0	2,8	1,9	2,4
Verandering van arrondissement in het Vlaamse Gewest	1,7	2,2	2,0	1,4	1,8
Verandering verblijfplaats naar ander gewest	0,3	0,8	0,8	0,5	0,7
Externe migratie of onbekend	0,6	0,9	1,1	0,9	1,0
Totaal verandering verblijfplaats	10,3	13,4	12,9	9,1	11,3
Geen verandering verblijfplaats	89,7	86,6	87,1	90,9	88,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7.23 Kinderen onder de 12 jaar: verandering van verblijfplaats in de loop van het jaar, naar soort migratie (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

11.1. Borstvoeding

Vlaanderen is zeker geen koploper op het vlak van borstvoeding. Het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt in Vlaanderen lager tot veel lager dan in de mediterrane landen en in de noordse landen. Ook op 3 maanden scoort Vlaanderen laag (zie tabel 7.24).

	Bij de geboorte	Op 3 maanden	Op 4-6 maanden
Vlaams Gewest	66,8⁽¹⁾ (2009)	36,2⁽¹⁾ (2009)	NB
België	65,9 (2007)	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	86,0 (2003)	NB	NB
Frankrijk	63,0 (2003)	NB	NB
Luxemburg	88,0 (2003)	45,1 (2008)	41,2 (2008)
Nederland	75,3 (2007-09)	53,4 (2007-09)	34,5 (2007-09)
<i>Noordse landen</i>			
Finland	93,0 (2007)	76,0 (2005)	60,0 (2005)
Denemarken	98,0 (2007)	NB	NB
Zweden	97,6 (2006-07)	83,7 (2008)	66,5 (2008)
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	86,0 (2005)	NB	NB
Italië	81,1 (2005)	59,2 (2005)	40,4 (2005)
Portugal	91,0 (2006)	NB	NB
Spanje	77,2 (2003)	NB	NB
Oostenrijk	NB	72,0 (2006)	65,0 (2006)
Verenigd Koninkrijk	77,0 (2003)	34,0 (2005)	25,0 (2005)
Ierland	43,8 ⁽²⁾	NB	NB

7.24 Percentage kinderen dat borstvoeding krijgt bij de geboorte, op 3 maanden en op 4-6 maanden

Bronnen: Kind en Gezin - Mirage

Centraal Bureau voor de Statistiek, Nederland (website)

European health for all database, WHO Europe: cijfers over borstvoeding op 4-6 maanden, uitgez. het Vlaamse Gewest en Nederland

OECD, Family Database (website): cijfers over 'ooit borstvoeding' uitgezonderd voor Duitsland en Luxemburg

La Leche League International: cijfers over 'ooit borstvoeding' voor Duitsland en Luxemburg

(1) Uitsluitend borstvoeding

(2) Jaartal niet vermeld

NB: niet beschikbaar

11.2. Vaccinatiegraad

Vaccinatiegraad

De vaccinatiegraad voor *polio* en *DTP* is in de meeste EU-15-landen goed en het Vlaamse Gewest staat aan de top. Alleen in Denemarken en in Oostenrijk ligt het percentage voor polio 3 en DTP 3 nog onder de 90%. Het Verenigd Koninkrijk en Ierland scoren vrij laag zowel voor polio als voor DTP 3, Duitsland enkel voor DTP 3.

Voor *mazelen*, *hepatitis B* en *Hib* is de situatie minder goed. In een aantal landen ligt de vaccinatiegraad lager dan de door de WHO vooropgestelde vaccinatiegraad van 90%. In verschillende landen is Hep B 3 zelfs niet opgenomen in het vaccinatieschema of beperkt tot risicogroepen (de noordse landen, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Ierland). Ook voor deze vaccinaties behoort het Vlaamse Gewest tot de landen met de hoogste vaccinatiegraad (zie tabel 7.25).

	DTP 3	Polio 3	Mazelen	Hep B 3	Hib 3
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	98,3	98,5	96,6	98,0	98,1
België	99	99	94	97	97
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	93	96	96	90	94
Frankrijk	99	98	90	42	87
Luxemburg	99	99	96	95	99
Nederland	97	96	96	NS/R	97
<i>Noordse landen</i>					
Finland	99	99	98	NS/R	98
Denemarken	89	89	84	NS	89
Zweden	98	98	97	(NS/R)	98
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	99	99	99	95	83
Italië	96	97	91	96	96
Portugal	96	96	95	96	96
Spanje	96	96	98	96	96
Oostenrijk	83	83	83	83	83
Verenigd Koninkrijk	93	93	86	NS/R	93
Ierland	93	93	89	NS/R	93

7.25 Percentage kinderen dat een DTP 3-, een polio 3-, een mazelenvaccin, een Hep B 3- of een Hib 3-vaccin heeft gekregen - 2009

Bronnen: Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

WHO vaccine preventable disease monitoring system, 2010 global summary (website)

(1) 2008

NS: niet in schema

NS/R: niet in schema, alleen risicogroepen

11.3. Problemen op het vlak van huisvesting en woonomgeving

Uit de Europese SILC (Statistics on Income and Living Conditions) zijn voor 2009 gegevens bekend over *huisvestingsproblemen* bij gezinnen met kinderen. De problemen die aan bod komen zijn: te donker, lekkend dak, vochtige muren of vloer, rottend raamwerk of rottend houtwerk, gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water), te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon). In tabel 7.26 geven we het percentage gezinnen dat melding maakt van een of meer problemen op het vlak van de huisvesting, en dit naar gezinstype. Eenoudergezinnen met kinderen ten laste maken relatief meer melding van problemen dan tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen ten laste. België scoort slechter dan het EU-15 gemiddelde en dit voor alle gezinstypes. Bij de eenoudergezinnen is België zelfs het slechtst scorende land: 34,4% van de eenoudergezinnen maakt melding van een of meer problemen op vlak van huisvesting. Ook het Verenigd Koninkrijk en Luxemburg scoren slecht voor alle gezinstypes. De mediterrane landen scoren slecht voor tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen. De noordse landen kennen opvallend minder gezinnen met problemen op het vlak van huisvesting.

Huisvestingsproblemen bij gezinnen

	Eenouder- gezinnen	Tweeoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	34,4	20,6	18,2	23,9
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	33,8	16,6	17,3	19,9
Frankrijk	31,4	16,9	16,0	18,4
Luxemburg	29,6	25,0	24,8	21,9
Nederland	26,8	17,7	15,2	17,2
<i>Noordse landen</i>				
Finland	15,4	9,6	7,9	6,2
Denemarken	17,4	11,2	12,0	9,8
Zweden	15,5	12,4	15,6	11,7
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	18,5	19,1	17,9	25,3
Italië	28,7	19,8	18,4	30,9
Portugal	28,4	16,8	17,4	29,3
Spanje	25,4	19,5	20,6	22,6
Oostenrijk	28,7	21,4	16,4	23,9
Verenigd Koninkrijk	29,4	23,4	21,3	28,5
Ierland	24,0	18,3	12,7	12,0
EU-15	29,6	18,6	18,0	21,7

7.26 Percentage een- en tweeoudergezinnen met een of meer huisvestingsproblemen in de EU-15-landen - 2009
Bron: Eurostat (website), SILC

De Europese SILC gaat ook in op de woonomgeving. Er wordt nagegaan hoeveel gezinnen een of meer problemen signaleren in de *woonomgeving*. Het gaat over vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, lawaai van de burens of van de straat en vandalisme of criminaliteit in de buurt. België scoort hier in de middengroep. Ook hier valt de ongunstige positie van eenoudergezinnen op. In alle EU-15-landen, uitgezonderd Oostenrijk, ligt het percentage gezinnen dat melding maakt van problemen in de woonomgeving, het hoogst bij eenoudergezinnen (zie tabel 7.27).

Problemen in de woonomgeving van gezinnen

	Eenouder- gezinnen	Tweeoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	49,3	34,5	30,3	36,1
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	50,0	35,4	34,0	32,6
Frankrijk	41,1	30,0	29,7	32,3
Luxemburg	40,8	30,5	26,0	32,2
Nederland	52,3	43,7	45,2	34,6
<i>Noordse landen</i>				
Finland	38,8	27,1	21,7	20,4
Denemarken	36,0	32,2	29,1	27,2
Zweden	33,4	26,6	22,8	21,9
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	56,4	37,4	42,1	41,8
Italië	42,6	40,8	39,1	40,5
Portugal	43,3	35,6	33,9	42,5
Spanje	45,0	35,9	35,0	32,3
Oostenrijk	36,2	35,7	31,6	36,3
Verenigd Koninkrijk	52,2	39,4	38,5	38,9
Ierland	38,0	22,5	20,3	17,9
EU-15	46,3	35,9	35,0	34,1

7.27 Percentage een- en tweeoudergezinnen met een of meer problemen in de woonomgeving in de EU-15-landen - 2009

Bron: Eurostat (website), SILC

Bea Buysse, Kind en Gezin

Vormgeving en druk

LDV United

Illustraties

Kathleen Amant

HET KIND IN VLAANDEREN

2010

Kind en Gezin wil, samen met zijn partners, voor elk kind,
waar en hoe het ook geboren is en opgroeit,
zo veel mogelijk kansen creëren.

Kind en Gezin
Hallepoortlaan 27
1060 BRUSSEL

Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100 (nationaal tarief)
www.kindengezin.be

